

**Міжнародний благодійний фонд
АКАДЕМІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ**

**ІНСТИТУТ ІНОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗМІСТУ ОСВІТИ
Міністерства освіти і науки України**

**ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ
Харківської обласної державної адміністрації**

**Комунальний вищий навчальний заклад
ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕВНОЇ ОСВІТИ**

Матеріали

**Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції
«Медіаосвіта –
пріоритетний напрям в освіті ХХІ століття:
проблеми, досягнення і перспективи»**

м. Харків, 23 – 25 жовтня 2013 року

**Харків
2013**

УДК 371.214.46
ББК 74.26
М 34

Рекомендовано до видання вченою радою
Харківської академії неперервної освіти
(протокол № 4 від 14.11.2013 р.)

Редакційна колегія:

Покроєва Л.Д., канд. пед. наук, доцент, ректор Харківської академії неперервної освіти;
Кравченко Г.Ю., канд. пед. наук, проректор з наукової та експериментальної роботи Харківської академії неперервної освіти;
Дегтярьова Г.А., канд. пед. наук, доцент секції методики викладання мов і літератури кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін Харківської академії неперервної освіти

Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Медіаосвіта – пріоритетний напрям в освіті XXI століття: проблеми, досягнення і перспективи» (м. Харків, 25 - 27 жовтня 2013 року) / За заг. ред. канд. пед. наук Л.Д. Покроєвої. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2013. – 268 с.

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Медіаосвіта – пріоритетний напрям в освіті XXI століття: проблеми, досягнення і перспективи» (м. Харків, 25 - 27 жовтня 2013 року). У матеріалах розглянуто актуальні питання впровадження медіаосвіти в педагогічну практику як в Україні, так і за кордоном.

Для широкого кола наукових співробітників, педагогічних працівників, громадських діячів, медіапедагогів.

Відповідальність за точність викладених у виданні фактів несуть автори

© Харківська академія неперервної освіти

Вступ

Протягом останніх десятиліть у світі проблемі медіаосвіти приділяється все більше уваги з боку дослідників і практиків освіти, ЗМІ, бібліотечної справи, видаються фундаментальні праці, проводяться конференції, публікуються методичні рекомендації, оскільки медіа оточують нас з усіх боків, а сучасне медіажиття можна розглядати як повсякденну практику існування. Це стосується у першу чергу дітей, які на сьогодні є активними споживачами як традиційних, так і нових медіа та легко підпадають під їх вплив. Отже, зростає роль медіапедагога – того компетентного наставника, який не тільки сам володіє необхідним обсягом знань, умінь і навичок у цій галузі, але і здатний допомогти аудиторії різного віку набути медіа та інформаційної грамотності.

В Україні після схвалення Постановою Президії Національної академії педагогічних наук у травні 2010 року Концепції впровадження медіаосвіти в Україні розпочалася робота із впровадження медіаосвіти в навчальні заклади всіх рівнів, хоча вона ще не стала загальноприйнятою практикою в нашій країні. За ці роки зроблено доволі багато: триває Всеукраїнський експеримент за темою «Науково-методичні засади впровадження вітчизняної моделі медіаосвіти у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів», випущено перший підручник для педагогічних вищих навчальних закладів із медіаосвіти, здійснюється підготовка медіапедагогів як у літніх школах медіаосвіти, які організовує Академія української преси завдяки підтримці американського народу, що була надана через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) та програму «У-Медіа» Інтерньюз Нетворк, міжнародного благодійного фонду «Відродження», так і завдяки роботі закладів післядипломної педагогічної освіти, здійснюється розробка навчально-методичного забезпечення для загальноосвітніх навчальних закладів (створюються програми, посібники) тощо.

Проведення таких конференцій дозволяє обмінятися досвідом, поспілкуватися з однодумцями, висловити свої думки з приводу тих чи інших питань, що стосуються проблем, які турбують медіапедагогів.

У цьому збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Медіаосвіта – пріоритетний напрям в освіті XXI століття: проблеми, досягнення і перспективи» (м. Харків, 25 - 27 жовтня 2013 року), вміщено статті науковців, методистів, учителів, присвячені проблемам формування медіаграмотності шляхом впровадження медіаосвіти в педагогічну практику як в Україні, так і за кордоном.

Гадаємо, ці нароби будуть цікаві як медіапедагогам-початківцям, так і досвідченим фахівцям у цій галузі.

Покроєва Любов Денисівна,

ректор Комунального вищого навчального закладу

«Харківська академія неперервної освіти»,

кандидат педагогічних наук, доцент

Медіаосвіта в нових горизонтах: історія становлення та розвитку (вітчизняний і зарубіжний досвід)

Людмила Задорожня
(Україна, м. Первомайський, Харківська обл.)

«Освіта впродовж життя!»

Анотація. У статті висвітлюється історія становлення та розвиток медіаосвіти: вітчизняний та зарубіжний досвід, де наукова новизна запропонованого дослідження полягає у виокремленні найбільш характерних чинників, що впливають на формування оптимальних норм медіаосвіти в Україні.

У наш час в Україні дуже гостро постало питання медіаосвіти, адже саме від якості отримуваної інформації і залежить наше майбутнє, у тому числі й майбутнє нашої держави. Саме цій проблемі становлення та розвитку медіаосвіти в Україні як важливого складника розвитку інформаційного суспільства присвячена наша стаття.

Медіаосвіта (англ. *media education*) – напрям у педагогіці, спрямований на вивчення масовокомунікативної й інформаційної природи ЗМІ (преси, телебачення, радіо, кіно, відео тощо) та принципів їх використання для актуалізованого оволодіння основами знань.

Основні завдання медіаосвіти: підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різноманітної інформації, навчити людину протистояти впливові на психіку, оволодівати засобами спілкування на основі вербальних та невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що входження України в європейський і світовий освітній простір детермінує необхідність узгодження напрямів і принципів реформування шкільництва та студентства із загальними тенденціями розвитку освіти в умовах інформаційного суспільства. Усебічне обговорення цієї проблеми в національних ЗМІ безпосередньо впливає на ефективність усього процесу в цілому.

Проблема медіаосвіти в контексті світового інформаційного простору є комплексною, її прямо чи опосередковано вивчали такі вітчизняні журналістикознавці, як В. Різун, М. Тимопик, В. Шкляр, І. Слісаренко та ін. Останнім часом проблемою переймаються і представники точних наук, зокрема вчені Л. Шульман і В. Пугач, їхні колеги з НАНУ, які активно пропагують у друкованих та електронних ЗМІ ідею інтеграції української науки у світовий процес.

Наукова новизна запропонованого дослідження полягає у виокремленні найбільш характерних чинників, що впливають на формування оптимальних норм медіаосвіти в Україні.

За свідченням фахівців ЮНЕСКО, медіаосвіта з'явилася як інструмент захисту від шкідливих ефектів і трендів медіа. Першою країною, яка використала цю парадигму "щеплення", стала Велика Британія в 30-х рр. ХХ ст. У 60-х рр. переважна більшість західних інтелектуалів із заперечення медіа переключилася на заперечення та критику різних видів медіа й популярної культури. Цей процес прийнято називати "парадигмою популярної культури". Нарешті, наприкінці минулого століття прийшло розуміння, що ідеологічна сила медіа була пов'язана з натуралізацією зображення. На сьогодні у Великій Британії та Австралії медіаграмотність викладається як окремий курс, у плані підготовки фахівців за гуманітарним напрямом.

Загалом у країнах Західної Європи медіаосвіта приймала різні форми, залежно від специфіки національної свідомості. У Фінляндії вона увійшла в перелік предметів середньої школи в 1970 р., а у вищі навчальні заклади – в 1977 р. У Швеції медіаосвіта обов'язкова для учнів середніх шкіл (гімназій) із 1980 р., у Данії – з 1979 р. Практично в усіх європейських країнах медіаосвіта поступово відійшла від моралізаторства і прийшла до дослідницьких методик. Отже, починаючи з 60-х рр. ХХ ст. у багатьох розвинутих країнах Старого Світу, а

також у Канаді, США, Австралії сформувався специфічний напрям освітньо-пропагандистської, культурологічної діяльності: медіаосвіта (медіакультура, медіаграмотність), що має на меті допомогти школярам і студентам зорієнтуватися у всеосяжному полікультурному потоці сучасної інформації, сформувати вміння аналізувати і розуміти медіатексти. Відповідаючи на запити суспільної свідомості, політичного істеблшменту, 1989 р. Рада Європи на основі документів ЮНЕСКО схвалила "Резолюцію з медіаосвіти і нових технологій", де визнано вирішальну роль пресового, телевізійного, радіо та кінематографічного культурного досвіду для дітей.

Виходячи з основної ідеї цього документа, медіаосвіта має розпочинатися якомога раніше й тривати весь період навчання в школі, позашкільному закладі та в університеті. Важливо наголосити, що медіаосвіта в країнах західної демократії відповідає такому заклику: «Освіта впродовж життя!» Приміром, французький дослідник Жан Гоне медіаосвітню практику у своїй країні представляє в такій послідовності: "ЗМІ в початковій школі", "Мас-медіа в коледжі", "ЗМІ в ліцеї", "ЗМІ в професійному ліцеї", "ЗМІ в університеті" [1, 46-58].

За умови, коли кожен користувач може за допомогою власного комп'ютера ввійти до всевітньої мережі й отримати інформацію, що зберігається там у якомусь іншому комп'ютері, відбувається, на думку західних фахівців, процес розмивання кордонів і дифузії між різними засобами масової інформації, що впливає і на процеси медіаосвіти. Ми стаємо, таким чином, свідками вже глобального процесу з медіаконвергенції [2, 28-29].

Дослідники-журналістикознавці нині розрізняють власне журналістську освіту і медіаосвіту (Media Education), або медійну освіту. Науковці в Північній Америці й Західній Європі запропонували чимало визначень цього поняття, вони розробляють теорії, вказують напрями медіаосвіти, обґрунтовують її моделі. Безперечно, до медіаосвіти належать аудіовізуальна освіта, кіноосвіта, а також, за аналогією, телеосвіта, радіоосвіта, мультимедіаосвіта, інтернет-освіта тощо.

Зарубіжний досвід у цій галузі успішно запозичила Росія, де вже захищено багато дисертаційних досліджень з медіаосвіти, зареєстровано спеціалізацію "Медіаосвіта" в межах спеціальності "соціальна педагогіка", готують медіапедагогів для середньої школи, видають навчальні посібники, роблять спроби ввести медіаосвіту в навчальні програми [3].

Один із російських дослідників медіаосвіти професор О. Федоров розуміє її як процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової інформації з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь повноцінного сприймання, інтерпретації, аналізу й оцінки медіатекстів, навчання різних форм самовираження за допомогою медіатехніки [3]. Професор Львівського національного університету імені Івана Франка Б. Потятиник пропонує своє визначення: "Медійна освіта – це науково-освітня сфера діяльності, яка ставить за мету допомогти індивідові сформувати психологічний захист від маніпуляції чи експлуатації з боку мас-медіа і розвинути/прищепити інформаційну культуру... Медійна освіта спрямована і на масове оволодіння елементарними журналістськими навичками та новітніми технологіями, і на захист індивідів від надміру агресивного інформаційного доквілля (скажімо, впливу екранного насильства, пропаганди, порнографії, реклами)" [4, 8].

Отже, медіаосвіта – це комплекс спеціальних знань і методів підготовки до сприйняття інформації, що виробляється як регіональними, так і міждержавними ЗМК. Останнім часом у поняття медіаосвіти включено етичні категорії толерантності, віротерпимості. Проте основним питанням медіаосвіти залишається адекватність інтерпретації інформації.

Наостанок зауважимо, що в Україні медіаосвіта тільки розпочинає свою історію. У 2003 р. було започатковано випуск електронного журналу "МедіаКритика" [http://www.mediakrytyka_franko.lviv_ua], організовано круглий стіл "Сучасна преса: інструмент конфліктності чи толерантності", влаштовано першу інтернет-конференцію "Медіаосвіта в Україні: стан і перспективи", у якій взяли участь журналісти й педагоги з різних міст України та Польщі.

За останні роки члени редколегії "МедіаКритики" провели кілька прес-конференцій на

факультетах журналістики і в інтернет-центрах ІТАР в Україні. На них Міністерству освіти і науки України було запропоновано створити мережу медіаосвіти, зокрема ввести до програм підготовки й перепідготовки педагогічних кадрів курс з медіаосвіти, розглянути доцільність введення спеціальності "медіапедагог".

Якщо не вдається переробити пресу, то треба змінити її аудиторію. Саме такий підхід і застосовує медіаосвіта з намаганням прищепити "психологічний імунітет" до патогенного впливу медіа, який пов'язують із надміром реклами, пропагандою і фальсифікацією, екранним насильством і порнографією. Отже, медіаосвіта – це, з одного боку, оволодіння сучасними комунікативними технологіями, а з іншого – формування більш відповідального ставлення до використання цих технологій.

У світі останнім часом утверджується досить широке розуміння медіаосвіти не тільки як певного компонента шкільного чи вишівського навчання, а й як довгострокової суспільно-просвітительської діяльності, що охоплює дітей і дорослих, медіаосвіта розглядається як постійний розвиток і самовдосконалення особистості в суспільстві.

Література

1. Гоне Ж. Освіта і засоби масової інформації / Ж. Гоне ; пер. з фр. - К., 2002. - 207 с.
2. Вальтер фон Ла Рош. Вступ до практичної журналістики : навч. посіб. / Вальтер фон Ла Рош ; пер. з фр.: В. Климченко, А. Баканов. - К. : Академія Української Преси, 2005. - 229 с.
3. Онкович Г. В. Засоби масової комунікації у термінологічному просторі медіа-освіти / Г. В. Онкович // Дивослово. - 2007. — № 5. — С. 29-31.
4. Потятиник Б. Масова журналістська освіта – а чому б ні? / Б. Потятинник // МедіаКритика. - 2005.

Ганна Онкович (Україна, м. Київ)

Нові форми медіаосвіти (на прикладі медіаосвітньої діяльності громадських організацій релігійного спрямування)

Фінансування дослідження виконано за підтримки Міністерства освіти і науки Російської Федерації в рамках реалізації федеральної цільової програми «Наукові та науково-педагогічні кадри інноваційної Росії» на 2009 – 2013 роки, угода 14.В37.21.2002 за темою «Тенденції розвитку світської та теологічної медіаосвіти в Росії і за кордоном»

Анотація. Аналіз медіаосвітньої діяльності громадських організацій в Україні засвідчує їхній інтерес до медіаосвіти через короткотермінові форми навчання, котрі не вимагають особливих часових і фінансових витрат, приваблюють актуальністю, гнучкістю, мобільністю, оперативністю, доступністю. Різноманітні творчі форми медіаосвітньої діяльності громадських організацій потребують аналізу, узагальнення, підтримки та поширення кращих із них.

Громадські організації в медіаосвітньому просторі України з'явилися порівняно недавно, але сьогодні вони – активні учасники в його наповненні. Діяльність деяких із них, як, наприклад, МГО «Інтерньюз – Україна», спрямована на розвиток засобів масової інформації, що, безперечно, відповідає медіаосвітнім функціям [5]. Подібним чином у медіаосвітньому ключі діє в Україні Міжнародний фонд "Відродження", серед стратегічних напрямів діяльності якого – програма «Засоби масової інформації», зокрема, підвищення медіаграмотності громадян та підвищення професійного рівня журналістики в Україні.

Серед організаторів медіаосвітніх ініціатив України останнім часом привертають увагу громадські організації релігійного спрямування. Значною мірою – завдяки

ентузіастам. Саме з опертям на їхні дослідження й на останні публікації з проблем світської та теологічної освіти пропонуємо розглянути нові форми в медіаосвітній діяльності [1; 2; 3; 7; 8].

Першу християнську медіаасоціацію було створено в 1996 році. До початку 2000-х років нею було проведено кілька семінарів з християнського радіомовлення, слухачами яких, переважно, були протестантські журналісти-практики. Як показує аналіз М. Балаклицького [1], основними формами освітніх ініціатив протестантських медійників України стали *курси та семінари*. Вища освіта приживається слабо. Основний тип протестантських медійників дослідник називає «активними дилетантами», яких, на його думку, короткотермінові форми навчання влаштовують більше, позаяк вони фінансово більш доступні, не потребують попередньої підготовки, не вимагають книжкової грамотності, оскільки побудовані на усній комунікації. Лекції та бесіди з викладачами супроводжуються слайд-презентаціями. Популярністю користуються аудіо- та відеозаписи цих виступів – для їх сприйняття не потрібні навички роботи з книгою. Семінари не вимагають жорсткої наступності (школяр – бакалавр – магістр і т.п.), дають можливість приєднатися до занять і вийти з процесу на будь-якому етапі. Така форма медіаосвіти не забирає багато часу, її можна проводити у різних місцях. Заняття не прив'язані до матеріальної бази (можна запросити спікера з іншого міста, зібратися в церковному приміщенні, обійтися церковним обладнанням – дошка, ноутбук, проектор, мікрофон). «Це демократичне навчання, егалітарне, імпрізоване, клієнт-орієнтоване, дешеве, технічно нескладне, що базується на усному спілкуванні, орієнтованому не так на інституцію, як на особистість», – коментує М. Балаклицький. І, на нашу думку, в даному разі слід вести мову не про журналістську освіту віруючих, а про їхню медіапросвіту, адже „нечисленні інтелектуали вчаться у світських вузах або в протестантських вузах на заході”.

Сьогодні журналістська освіта досить популярна в богословських вищих навчальних закладах, проте тут у навчанні головне – не журналістика, а релігія, тож доцільно вести мову про професійно-орієнтовану медіаосвіту [2; 3]. Один із організаторів журналістської освіти в богословському виші О. Мокренчук зазначала, що ніколи не вдасться виховати журналіста-християнина в світському навчальному закладі – такого фахівця доведеться переучувати ще мінімум пару років, міняти його життєві установки і навчати методам професійної діяльності, заснованим на біблійному розумінні інформаційного служіння. Бо «якщо журналіст світських ЗМІ прагне «зробити фурор» своїм матеріалом, «зробити собі ім'я», заробити гроші або ще щось, то християни єдиною своєю метою бачать прославлення Бога і піднесення Євангелія у всьому світі [О. Мокренчук цит. за: 1].

Максим Балаклицький – журналіст, редактор інтернет-газети «Шлях» (www.asd.in.ua), доцент кафедри журналістики Харківського національного університету ім. Василя Каразіна, сьогодні відомий і як аналітик освітніх ініціатив релігійних структур. У своєму дослідженні він зафіксував наступні тенденції в освіті протестантських медійників: постійне зменшення участі іноземців в освіті та практиці протестантських журналістів, тяжіння до досвіду національних фахівців, зменшення ролі конфесій у журналістському процесі, становлення ЗМІ як самостійного гравця на медійному й освітньому полі; пошук гнучкої й співзвучної попиту форми журналістської освіти; стирання міжконфесійних і навіть клерикальних кордонів. Світські фахівці відіграють все більш важливу роль як викладачі, експерти та взірці для церковних медійників.

У 2004 році з ініціативи Руслана Кухарчука було створено всеукраїнську Асоціацію журналістів-християн «Новомедіа». Нині вона виконує функції сполучної ланки між релігійними організаціями та ЗМІ з метою допомогти їм налагодити діалог й уникнути конфронтації. Асоціація заснована на духовній єдності та професійних інтересах людей, котрі працюють як в світських, так і релігійних засобах масової інформації. Організація має представництва в багатьох регіонах України, її члени проживають також в Російській Федерації, США та Канаді. «Новомедіа» докладає «багато зусиль, щоб формувати

здорову інформаційну дійсність в Україні» [6]. Серед найважливіших завдань організації – моніторинг інформаційного простору, а також підвищення професійного рівня у висвітленні релігійної тематики у секулярних медіа. Для цього Асоціація веде інтенсивний діалог зі світськими ЗМІ та з профільними державними відомствами. Організація має підтримку і благословення майже від усіх найбільших церковних об'єднань України. З її ініціативи з 2006 року в першу неділю грудня в Україні проходить Національна молитва за ЗМІ.

З 2004 року почалося проведення щорічних конференцій Асоціації, на яких церковні аналітики (зазвичай, практикуючі журналісти) проводять семінари за двома основними напрямками: практичні аспекти масовокомунікаційної діяльності та перспективи церковної роботи в/через ЗМІ. Семінари проходять упродовж двох днів. Аудіо- та відеозаписи цих заходів стали популярними посібниками: мультимедійна інформація телевізійними поколіннями засвоюється легше, ніж друкований текст. Тематика семінарів орієнтована на а) зв'язки з громадськістю, б) інтернет-журналістику, в) друковані ЗМІ і г) загальну конференцію Асоціації.

Загальні конференції Асоціації та конференції її регіональних осередків розкривають найрізноманітніші аспекти журналістської діяльності. Це – і принципи роботи християнського радіо, і особливості проведення інформаційної кампанії, і верстка випуску теленовін, і створення телесюжету, і особливості роботи в кадрі, і стенд-ап, і економіка ЗМІ, а також робота корпункту, формування інформаційних потоків, менеджмент та юридичні аспекти в роботі ЗМІ, особливості приватної журналістики, телевізійна драматургія тощо. Особлива увага приділялася соціальній функції християнських медіа, християнству та ЗМІ (міжнародний контекст), забороненим темам у християнській пресі. Як бачимо, організатори прагнуть охопити різні аспекти журналістської діяльності, щоб залучити найбільш широку і зацікавлену аудиторію. Проходять заняття у формі *інтерактивних тренінгів, майстер-класів*. Такі заняття сучасні й користуються популярністю не тільки у церковних ентузіастів.

Подібні форми роботи, часто – як засіб підвищення кваліфікації, практикують багато громадських організацій, не байдужих до процесів, що відбуваються в медіапросторі. Для того, щоб уявити розмах діяльності асоціації, скористаємося звітом її творця і керівника Руслана Кухарчука, розміщеним на сайті асоціації [4]. Це і *засідання профі-клубу, і семінари, і конференції, і заняття в медіашколах, лекції та зустрічі на виїзді, обмін досвідом роботи* з іншими організаціями...

На засідання *профі-клубу* «Новомедіа», які проходять у формі зустрічей з професійно цікавими людьми, запрошують відомих і авторитетних у медіасередовищі журналістів. Формат зустрічей пропонують гості, вони ж і роблять все, щоб засідання було цікавим, корисним, захоплюючим, незабутнім. Ще одна форма медіаосвіти – *семінари, інтенсивні курси*, які проходять у церквах. Так, у церкві "Місія Блага Звістка" у Петербурзі українські представники провели інтенсивний навчальний курс зі створення та діяльності інформаційного відділу церкви. Слухачі – лідери церков, місій і християнських організацій різних конфесій, а також журналісти, редактори, технічні працівники телебачення, газет і журналів – збагатили себе знаннями в галузі зовнішньої і внутрішньої комунікації. Важливою складовою навчання стали *практичні майстер-класи з редагування прес-релізів та прес-анонсів, а також майстер-клас на тему "Як брати і давати інтерв'ю"*.

Тема дитинства – одна з найбільш затребуваних серед християнських журналістів. У *конференції дитячих ЗМІ "Медіаленд – безпечна територія"* в Києві взяли участь представники дитячих світських і християнських ЗМІ, медіа-студій, усі небайдужі до проблем дитинства. Мета зібрання була одна – як захистити дітей від негативного впливу ЗМІ, створити їм безпеку в Інтернеті і запропонувати альтернативні медіа, які будуть позитивними, чистими, цікавими і корисними для підростаючого покоління. Учасники прослухали семінари і провели заняття у так званих *медіалабах* за напрямками "Радіо", "Телебачення" і "Преса". Спеціальним заходом став *медіаток "Діти під прицілом"*. У

рамках конференції був поведений *флеш-моб*. Серед нових форм медіаосвіти – *"Ай-Ті-школа* від "Новомедіа". Матеріал школи розрахований на базовий рівень підготовки.

Представники Асоціації виступають експертами з медіа на заходах за межами України. У діяльності багатьох громадських організацій популярна така форма медіаосвіти, як *конференція*. Їх проведення – одна з успішних форм медіаосвітньої роботи християнських журналістів. Зокрема, конференція «Media Mobilization», що пройшла в Києві 2010 року, ініційована Спільною молодих християн України, Асоціацією «Духовне відродження» інтернет-євангелістів, зібрала 200 учасників з 19 регіонів України, Росії, Німеччини, Казахстану і заслужила титул «найкращої християнської медіаконференції на пострадянському просторі». Конференція мала чотири тематичні блоки: 1) інновації в благовісті (розглядалися конкретні проекти, ідеї, кампанії, реалізовані через традиційні канали медіа церквами та християнськими організаціями з метою показати, як віруючі можуть використовувати сучасні медіа для проповіді Євангелія), 2) мобілізація та лобювання (блок присвячувався методології, методам і інструментам організації громадських кампаній, ініціатив, покликаних привести до конкретних змін у певних галузях, розглядалися приклади використання Інтернет-технологій для здійснення впливу на українське суспільство, медіа та політикум), 3) професійне зростання (теми присвячувалися конкретним аспектам журналістської діяльності, поліпшенню навичок і здібностей журналіста), 4) інформаційні тренди та виклики сучасності для розвитку євангельського руху. Це – програмна, ідеологічна частина, мета якої – показати, які виклики стоять перед християнством сьогодні і мотивувати до дій.

В останні роки головною подією року в житті «Новомедіа» став *Міжнародний Форум*, на який збираються представники всіх типів ЗМІ з різних країн. Його центральна тема – "Професійний стрибок і швидкий розвиток в медіапрофесії", традиційний девіз – "Нові медіа і вічні цінності". Окрім можливості підвищити професійний рівень і зустрітися з кращими фахівцями, кожен бажаючий може взяти участь у *тематичних конкурсах*, побувати на *виставці медіаінновацій*, на *ярмарку вакансій* та інших тематичних заходах.

Спостереження і висновки М.Балаклицького, аналіз діяльності Асоціації «Новомедіа» та інших громадських організацій в Україні підтверджують їх зростаючий інтерес до медіаосвіти через короткотермінові форми навчання, які не вимагають особливих тимчасових і фінансових витрат, їхня тематика актуальна, гнучка, мобільна, оперативна, доступна. Вочевидь різноманітні творчі форми медіаосвітньої діяльності громадських організацій потребують аналізу, узагальнення, підтримки та поширення кращих із них в освітньому полі.

Література

1. Балаклицький М. Коммуникативные стратегии протестантских журналистов Украины / М.А. Балаклицький // Вестник ХНУ имени В.Н. Каразина. Серия: Социальные коммуникации. Вып. 1. - М., 2009. - С. 34-35.
2. Онкович Г.В. Професійно орієнтована медіаосвіта у вищій школі // Збірник статей методологічного семінару „Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив. – К., 2013. - С.79 – 89.
3. Федоров А.В., Онкович А.В., Левицкая А.А. [Тенденции развития светского и теологического медиаобразования в России и за рубежом.](#) - Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та имени А.П. Чехова, 2013. – 308 с.
4. <http://blogs.pravda.com.ua/authors/kukharchuk>
5. <http://medianext-ua.livejournal.com/>
6. <http://novomedia.ua/>
7. <http://ruslanstory.com/biography/>
8. <http://www.asd.in.ua/archives/1188301823>
9. http://www.irf.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=9764&Itemid=208

Медіаосвіта (медіаграмотність): реалії, проблеми, перспективи

Анотація. У статті висвітлено походження та розвиток поняття «інформаційне суспільство», надано детальну інформацію відносно нового явища в галузі педагогіки – «медіаосвіти».

У ХХІ ст. темпи зростання кількості інформації є вражаючими. Як засвідчують дослідники, щорічне її прирощення у 8 раз перевищує фонди Бібліотеки Конгресу в Вашингтоні, а там все-таки – 17 мільйонів томів! Кажучи іншими словами, кожного року на планеті треба було б відкривати вісім нових «Бібліотек Конгресу», щоб помістити всю друковану продукцію [2, 151]. За останніми даними, кількість інформації щороку збільшується у два рази. Зовсім не випадково сучасний етап розвитку цивілізації називають «інформаційним суспільством».

Термін «інформаційне суспільство» був запропонований японським теоретиком К.Коямою, на підґрунті праць якого в Японії ще в 1972 р. була прийнята програма «План інформаційного суспільства: національна мета до 2000 р.». Значну роль в університеті та популяризації цієї концепції відіграла праця іншого японського дослідника Йонезе Масуди «Інформаційне суспільство як постіндустріальне суспільство».* Суть концепції інформаційного суспільства зводилась до того, що до традиційного для теорій постіндустріалізму діленню економіки на первинний, вторинний і третинний сектори був доданий ще один – інформаційний сектор, який і являється системообразуючим для інформаційного суспільства [6, 142]. Знанню та інформації, а також інтерактивним комунікаціям, приписується роль основного агента соціальних і політичних змін в сучасному західному суспільстві. Вважалось, і не без підстав, що «інтелектуальні технології» відкривають неймовірні можливості в пошуку оптимальних прийомів і методів раціонально-технічного вирішення різноманітних, у тому числі й соціальних, екологічних та ін. проблем.

Отже, у ХХІ ст. людство зустрілося з ще однією глобальною проблемою (крім екологічної, демографічної тощо) – з проблемою інформаційного вибуху. Сучасний світ, облаштований екранами різного формату і призначення, мимоволі людства перетворив його не величезну аудиторію, що підпорядкована аудіовізуальній інформації. Надзвичайно могутнього розвитку отримало телебачення, кінематограф, мережа Інтернет (світова Павутина) тощо. Постає проблема цивілізованого засвоєння цієї інформації методів та засобів цього засвоєння, а також проблема захисту від негативного впливу цієї різноманітної інформації на процес соціалізації особистості. Так, у 90-х роках ХХ ст. з'явилася нова наукова дисципліна і сфера дослідження – медіаосвіта (медіаграмотність). Слід зазначити, що дослідження у цій сфері в країнах Заходу почалися значно раніше – у другій половині 60-х років, насамперед у таких країнах, як Канада, Австралія, Франція, США, а потім і Росія. Врешті-решт, проблема медіаграмотності набула, можна сказати, всесвітнього визнання. Досить згадати такі міжнародні форуми, як Грюнвальдська декларація з медіа освіти (1982), резолюція ЮНЕСКО (1989р.) щодо розвитку критичної медіаосвіти, Віденську конференцію «освіта для медіа та цифрового століття», Севільська конференція «Медіаосвіта молоді», Резолюція Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрових технологій, Комюніке Єврокомісії «європейський підхід до медіа грамотності у світі цифрових технологій», а також про важливість медіаосвіти (медіаграмотності) свідчить і низка документів, затверджених Євросоюзом та ООН, в яких наголошується, що медіаграмотність є базовим елементом політики у сфері споживання аудіовізуальної інформації, основою обізнаності у питаннях інтелектуальних прав людини, необхідною умовою задля залучення громадян до участі у демократичному житті, дієвим фактором міжкультурного діалогу [5, 3]. ЮНЕСКО рекомендує впроваджувати медіаосвіту в національні навчальні плани всіх країн, у систему додаткової

* Український читач ознайомлений з концепцією Й.Масуди по публікації: Комп'ютонія // Філософська і соціологічна думка. – 1993. - №6.

неформальної і «пожиттєвої» освіти, оскільки медіаосвіта є часткою основних прав кожного громадянина будь-якої країни світу на свободу самовираження і права на інформацію та являється інструментом підтримки демократії... [5, 152].

У Російській Федерації медіаосвіта (медіаграмотність) стала інтенсивно розвиватися з початку 90-х років ХХ ст. Своєрідним центром медіаосвіти став Таганрогський державний педагогічний інститут. Була створена Асоціація кіноосвіти і медіапедагогіки Росії, президентом якої є О.В.Федоров – доктор педагогічних наук, професор, всесвітньовідомий вчений, автор численних монографій, навчальних посібників і статей з медіаосвіти. Російські вчені, що працюють у сфері медіаосвіти, приймають активну участь у міжнародних форумах з цієї проблеми, які, починаючи з другої половини 1980-х років, регулярно проводяться в різних країнах (конференції ЮНЕСКО в Грюнвальді, 1982; Тулузі, 1990; Парижі, 1997; Відні, 1999; Севільї, 2002 та ін.). У 2002 р. Міністерством освіти і науки Російської федерації була офіційно затверджена і зареєстрована нова спеціалізація для педагогічних ВНЗ за номером 03.13.30 – «Медіаосвіта», а з вересня 2002 р. Таганрогський державний педагогічний інститут почав підготовку педагогів з даної спеціальності. Тому не дивно, що за останні роки (2000-2010) в Росії було захищено більше 50 кандидатських і докторських дисертацій з медіаосвітньої тематики. А з 2005 року почав виходити Російський журнал з історії, теорії і практики медіапедагогіки «Медиаобразование».

В Україні перша половина 90-х років минулого століття не була для вітчизняних медіапедагогів продуктивною: певне, політичні та економічні проблеми не давали можливості сконцентруватися на «другорядних» напрямках педагогіки. Як відзначає О.В.Федоров, нова сторінка в русі української медіаосвіти почалася з 1999 р., коли у Львівському національному університеті був створений Інститут екології масової інформації під керівництвом Б. Потятиника, який налагодив співробітництво з американськими медіаосвітніми асоціаціями і взяв курс на розробку нових підходів в галузі медіапедагогіки. У вересні 2002 р. лідери цього інституту Б.Потятиник і М.Габор успішно організували і провели Міжнародну науково-практичну конференцію «Медіаосвіта як частина освіти громадянина». Значна роль у працях львівських учених-медіаосвітян приділяється не тільки теоріям медіа, а й проблемі медійного насильства, наслідкам його дії на неповнолітню аудиторію [7, 17-18]. Однак, треба визнати вслід за О.В.Федоровим, на другу половину 90-х років розвиток медіаосвіти в Україні все-таки відставав від російського рівня. Слід відзначити значний доробок у медіаосвітньому процесі київської групи медіапедагогів на чолі з проф. Г.В. Онкович (зав. відділом теорії і методології гуманітарної освіти Академії педагогічних наук України). Ця група медіапедагогів робить основну ставку на медіадидактику – «сукупність упорядкованих знань, принципів, умінь, методів, засобів та форм організації навчального процесу на матеріалі засобів масової комунікації при інтеракції медіапедагогіки з іншими дисциплінами» [4, 358]. Проф. Г.В.Онкович належать числені публікації з проблем медіаосвіти, медіадидактики, медіапедагогіки, медіакультури...

Так, що ж це за феномен – медіаосвіта? У 2011 р. Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України спільно з Академією української преси була підготовлена навчальна програма «Медіаосвіта (медіаграмотність)». А в серпні 2011 р. під егідою Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України почала свою роботу школа з медіаосвіти (медіаграмотності). Великий Російський енциклопедичний словник визначає медіаосвіту (англ. media education від лат. media – засоби) як напрям в педагогіці, що виступає за вивчення закономірностей масової комунікації (преси, телебачення, радіо, кіно, відео і т.д.). Основні завдання медіаосвіти: підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різноманітної інформації, навчити людину розуміти її, усвідомлювати наслідки її дії на психіку, оволодівати засобами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів [1, 864].

У Законі України «Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» підкреслено, що ступінь створення інформаційного суспільства на вітчизняних теренах порівняно зі світовими тенденціями є недостатнім. Це стосується і

впровадження в навчальний процес дисципліни «Медіаосвіта (медіаграмотність)». У цій сфері, про що вже йшлося, перші досягнення вже є. Наприклад, у 2012 р. під егідою Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, Академії української преси зусиллями вчених Левківського К.М., Іванова В.Ф., Іванової Т.В., Даниленко Т.В., Мележика В.П., Волошенюк О.В., Мороз В.Р., Кульчинської Л.М., Почепцова Г.Г. підготовлена солідна за змістом навчальна програма «Медіаосвіта (медіаграмотність)», а також започатковано за наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту експеримент з впровадженням медіаосвіти в навчальний процес в обласних інститутах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Врешті-решт, у 2011-2012 рр. зусиллями Інституту інноваційних технологій та змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України була організована робота літньої і зимової школи з медіаосвіти, першими слухачами якої стали провідні працівники навчальних закладів підвищення кваліфікації. Лекції і практичні заняття в школі проводили відомі фахівці з медіапедагогіки, як, наприклад, проф. Федоров О.В. – президент Асоціації медіа педагогіки Російської Федерації, проф. Іванов В.Ф. – зав. Кафедри Київського Національного університету ім. Т.Г. Шевченка, проф. Іванова Т.В. – ст. науковий співробітник Інституту педагогічної освіти наук України, кандидат мистецтвознавства Кульчинська Л.М. – науковий співробітник кінознавства Інституту мистецтвознавства та інші вчені і мистецтвознавці.

У 2012 р. з друку вийшов підручник «Медіаосвіта та медіаграмотність», редакторами-упорядниками якого є В.Ф.Іванов і О.В.Волошенюк. Це перше в Україні навчальне видання з медіаосвіти. Видання цікаве, змістовне: тут читач знайде відомості про основні теорії з медіаосвіти та медіа грамотності, загальні поняття про медіа та їх види, про вплив медіа на процес соціалізації особистості тощо. Підручник украї потрібний, оскільки навіть педагоги за фахом далеко не всі ознайомлені з проблемами медіаосвіти та медіаграмотності.

Водночас було б доцільно, на наш погляд, хоча б у глосарії, що міститься в підручнику, вмістити коротке пояснення термінів, що ввійшли в науковий обіг у зв'язку з інтенсивним розвитком засобів масової комунікації, інформатизацією та комп'ютеризацією суспільства: «*віртуальна реальність*», «*віртуальний простір*», «*кіберпростір*», «*віртуалізація*», «*віртуалістика*» тощо. Але не виникає сумніву, що буде друге, третє і т.д. видання настільки необхідного підручника, бо тисяча примірників – занадто мало.

У цілому ж радує таке пожвавлення у цій важливій справі. Як висловився в одному з інтерв'ю проф. Федоров О.В., президент асоціації медіапедагогіки Росії, якщо суспільство претендує на статус демократичного, йому має бути вигідно розвивати медіаосвіту. Україна ж, за Конституцією, є суверенною, правовою, демократичною державою.

Література

1. Большой российский энциклопедический словарь. – М., 2003.
2. Волков А.В. Загадки древней истории. – М.: Вече, 2005.
3. Левківський К.М., Іванов В.Ф., Мележик В.П. та ін. Медіаосвіта (медіаграмотність): Навчальна програма. – К., 2012.
4. Онкович Г.В. Засоби масової комунікації у термінологічному просторі медіа-освіти // Лексико-грамматические инновации в современных восточнославянских языках (Сост. Т.С. Пристоліко). – Дніпропетровськ: Пороги, 2007.
5. Recommendations Adresses to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation UNESCO. In: Education for the Media and the Digital Age. - Vien: UNESCO, 2001/
6. Соловьёв Э.Г. Информационное сообщество // Новая философская энциклопедия: в четырех томах. – Т. II. – М., Мысль, 2010.
7. Федоров А.В. Медиаобразование в России и Украине: Сравнительный анализ современного этапа развития (1992-2008) // Медиаобразование. Российский журнал истории, теории и практики медиаобразования. – 2008. - № 4.

Місце медіаосвіти в структурі взаємозв'язків дитини з продуктами медіасвіту

Анотація. Глобалізація та інформатизація суспільства унеможливили право зневілейованого/байдужого ставлення до змін процесу соціалізації дитини, мова йде про етап інформаційної соціалізації або медіасоціалізації та місця медіаосвіти в цьому процесі.

Наша робота сфокусована на дослідженні репрезентативної функції медіа, тобто системи форм-образів медіапродуктів як одного з формотворчих аспектів морально-ціннісної бази дитини, де медіаосвіта виступає допоміжним містком між, наприклад, віртуальним світом і реальністю, а також «мапою» у світі сприйняття та розуміння об'єктів медіа середовища.

Для дитини на ранніх стадій розвитку, становлення, необхідні образно-понятійні опори, формування яких відіграє велику роль у сприйнятті світу та має величезний вплив на подальше засвоєння системи понять та норм.

Такі орієнтири закладаються як цеглинки у перші роки життя дитини, коли в неї відсутня так звана верифікація інформації, дитина все «всотує», а вже на основі цього будується її світосприйняття. Починається соціалізація особистості в перші роки життя. [6] Існують різні підходи до розгляду «механізмів» соціалізації. Так, французький соціальний психолог Габріель Тард вважав основним наслідування. В. Мухіна розглядає як механізмів соціалізації ідентифікацію і відособлення особистості, а А.Петровський – закономірну зміну фаз адаптації, індивідуалізації та інтеграції в процесі розвитку особистості. [2]

Темою даного дослідження є деяка трансформація вищезазначеного процесу, а саме новий формат – медіасоціалізація. Явище інформаційного суспільства, пов'язане з руйнацією традиційних способів уведення/входження дитини у світ дорослих. Процес медіасоціалізації характеризується зміною форми/змісту передавання культурного, морального досвіду, головних життєвих цінностей наступним поколінням.

Сформованість головних життєвих орієнтирів на основі отриманих стереотипів є найважливішим показником цілісної особистості. Істинно самостійної і відповідальної, здатної створити власне уявлення про своє майбутнє на життєвому шляху. Засновник теорії стереотипів У. Ліппманн вважав, що людина не в змозі повністю самостійно охопити всю картину навколишнього світу, тому ми користуємося заміниками блоків дійсності – стереотипами. Дане питання має різні трактування, уточнення, доповнення і т.д. [7] Стереотипи («моделі, конструкції»), які продукуються медіа для дитини мають одну з перших наочних моделей (картинок) опорних понять, тобто вона не сприймає інформацію через призму вже відомих їй стереотипів і не «співставляє» їх; дитина «охоплює» (можливою мірою) і сприймає «на віру», не піддаючи глибокій оцінці інформацію (залежно від віку). Для нас становить інтерес з однієї сторони процес «використання» (продукування) та поширення стереотипів під час використання/створення медіапродуктів, а з іншого роль стереотипу в процесі сприйняття інформації. Засвоюючи несправжні, «намальовані образи», дитина втрачає можливість побудувати правильні уявлення про дійсність.

Кожна вікова сходинка має свої «взаємозалежності» з медіапродуктами та характеризується наявністю окремих поняттєвих орієнтирів [6]. У поданій нижче таблиці наведена соціально-педагогічна точка зору на вікову періодизацію А.В. Мудрика та характеристики цього віку з позиції взаємозв'язків із медіа (Л. Найдьонова):

Вікові етапи	Характеристики вікових змін (переходів)
Немовляцтво (дитинство) – від народження до року, раннє дитинство – 1-3 років; дошкільне дитинство – 3-6 років	<i>Розрізнення реальності і фантазії; Самоусвідомлення своїх переживань; Висока візуальна чутливість</i>
Молодший шкільний вік – 6-10 років	<i>Розуміння мотивів дій і наслідків; Самоконтроль і спокуса наслідування</i>
Молодший підлітковий вік – 10-12 років; старший підлітковий вік – 12-14 років	<i>Соціальний інтелект; Розуміння гумору абстрактне мислення; Емоційний розвиток і критичність; Розширення досвіду</i>
Ранній юнацький вік – 15-17 років	<i>Ідеалізація кумирів; Моральний розвиток, профілактика кримінальних проблем; Перевірка своїх обмежень; Стосунки і сексуальність</i>

До кінця дошкільного періоду закінчується правильне формування «першого абриса дитячого світогляду». У дошкільному віці у дітей формується усвідомлення моральних вимог і вміння підпорядковувати свої бажання цим вимогам. Важливим є те, що власних моральних переконань у дитини в цьому віці ще немає, він керується, в основному, моральними установками і мораллю оточуючих його людей, тобто вже сформованими блоками стереотипів, що доносить їй суспільство (різними каналами) [1].

Тобто, розглядаючи розвиток людини варто враховувати як природно закладену основу (біологічна), так і соціальні умови пізнання навколишнього світу, одним з яких і є власне медіа середовище (фактор соціального впливу).

Однією з форм впливу медіасвіту на людину проходить через/на основі *образів*, що формуються та репрезентуються медіареальністю.

Саме над цими формами (образами) медіа зосереджено наше дослідження [6]. Поняття репрезентації ґрунтується на твердженні, що ми сприймаємо світ через призму слів і понять; зовнішніх і внутрішніх «відображень» героїв, тощо. Тобто, через призму образів, які цей світ «описують» у площині, яку пропонують медіа.

У вивченні даної теми для формування повної картини розуміння та розробки висновків варто зосередитися на аналізі структурних елементів форми, взаємозалежностей та співвідношення медіа з образами у них/якими вони оперують, а також їх ролі у світосприйнятті дитини, тобто соціалізації в умовах впливів кожного медіапродукту з яким (якоюсь мірою) взаємопов'язана дитина (мультиплікація, відеоігри, іграшки, казки-фольклор, реклама тощо), зв'язки між образами цих продуктів, їх трансформації, вияви в житті, особливості презентації. Однак у повному обсязі таке дослідження потребує окремого «наукового майданчика», а результати можуть бути викладеними в інших наукових роботах, що акцентують увагу саме на вказаному аспекті загальної теми. Наразі для отримання загальної картини зорієтуємося на основних висновках в площині формування опорно-ціннісної системі образів дитини, які конструюють медіа.

Процес конструювання опорної системи:

Образ у даній темі – це певна об'ємна структура, що містить у собі різні складові та може набувати загальних і конкретних рис, тобто, говорячи про конкретного героя казки, ми розглядаємо його як образ (форму), через яку дане медіа «спілкується» зі споживачем інформації (враховуючи всі елементи, з яких складається персонаж: фізичні, психологічні тощо) – це конкретна складова, якщо говорити про ширше розуміння цього поняття, то це одиниця, що характеризує певний медіапродукт.

Образ – зовнішня складова (орієнтири сфокусовані на зовнішньому вигляді героїнь і героїв): одяг; риси обличчя та окреслення статури; міміка, жести.

Образ – внутрішня складова («моральна складова, цінності»): поведінка героїв; вчинки

моральні якості.

Усі ці характеристики впливають із загальної картинки або так званого «сюжету», що закладений у будь-який медіапродукт (чи то мультфільм «Замбезія», чи відеогри на кшталт «QuArK») і виникає в контексті загальної «ідеології» цього продукту (тобто сюжет є одночасно обрамленням даної конструкції та її законодавцем).

Важливі тенденції «сюжетних» елементів як характеристика сучасних медіа для дітей:

- вибуховість, швидка зміна картинок, екшн («Льодовиковий період 4: Континентальний дрейф»), гіперболізація (загалом характерна риса всіх медіа для дітей);

- поява нових або зміна (трансформація) звичних персонажів та героїв: ожили предмети домашнього вжитку, тварини, що розмовляють, і зовсім уже фантастичні істоти, наприклад, *смурфики* («The Smurfs» Columbia Pictures, Sony Pictures Animation, Kerner Entertainment Company), або ж мутантики (герої книги «Мутантики», автор Дмитро Ємець). Або «старі» герої, проте образи їх наповнені новим змістом, наприклад, герої мультфільму «Планета скарбів» виробництва Walt Disney Pictures (за романом Л. Стівенсона «Острів скарбів»), чи то фей, наприклад, Tinker Bell, від початку образ із твору Дж. Баррі «Пітер Пен», в-во DisneyToon Studios, Prana Studios (окремий цикл творів про фею був створений пізніше – автор американська казкарка Гейл Карсон Левін), драконів, принцес (Фіона «Шрек», в-во DreamWorks Animation; Білосніжка у мультфільмі «Нова історія Білосніжки», в-во Lionsgate) тощо. Тобто звичні образи наповнені сучасним змістом й відповідно поведуться згідно з сьогоденніми нормами поведінки і моралі (зовнішній вигляд, мова, вчинки).

Саме тому це питання є одним із пунктів теми окремого дослідження – вивчення героїв, представлених різними медіа. Ті, що створені зараз і є продуктом та ретрансляцією сучасності, окремо тих, що «прийшли» (раніше створені) і трансформувались під впливом сучасності (а також стали образи).

Відповідно до розвитку мас-медіа суспільство весь час досліджує і виробляє способи допомогти дитині опанувати інформаційний простір як особливу частину культурного досвіду людства [6]. Інформаційно-знакова сутність світу визначила появу особливого розділу в освіті – медіаосвіти, що якраз і є тим «фактором», який допомагає збалансувати вплив та наслідки від взаємодії з мас-медіа за допомогою досягнення медіаграмотності споживача інформації (особистості; дитини). Медіаосвіта – це насамперед практика підготування дитини до ефективної взаємодії з медіа. Вона має стати профілактикою ймовірних негативних медійних впливів на молодь, таких як викривлення уявлень про світ, своє тіло, людські стосунки, формування агресії та інших небажаних форм поведінки, затримка вольового розвитку і спонтанності. Перелік можна продовжувати, тим більше, що нові медіа разом із новими ресурсами вносять у життя й нові виклики, які мають потенціал стати новими ризиками для розвитку особистості наших дітей [6]. Л.Мастерман бачить мету медіаосвіти в тому, щоб «дати учням розуміння того, як і чому медіа відображає суспільство і людей», але у ще більшому ступені, щоб «Розвивати аналітичні здібності і критичне мислення по відношенню до медіа», плюс вивчення мови засобів масової комунікації. Щодо поняття критичного мислення, то це точка опори для мислення людини, це природний спосіб взаємодії з ідеями та інформацією. Це відкрите мислення, що не приймає догм, що розвивається шляхом накладення нової інформації на життєвий особистий досвід. У цьому і є відмінність критичного мислення від мислення творчого, яке не передбачає оцінковості, а передбачає продукування нових ідей, дуже часто виходять за межі життєвого досвіду, зовнішніх норм і правил [10]. В.А. Болотов зазначає: «Критичне мислення позначає не негативність суджень, а розумне розгляд різноманітності підходів і філософій із тим, щоб виносити щось про засновані судження і рішення». Сутність застосування елементів технології критичного мислення полягає у створенні умов для творчої самореалізації учнів. В основі цього педагогічного досвіду лежать ідеї Л.С.Виготського, А.А.Ухтомського, А.С.Макаренка, І.П.Волкова, І.П.Іванова, Н.Е.Щурковой [5].

Етапи реалізації медіаосвітніх підходів:

- одержання знань про історію, структуру, мову і теорії медіа (освітня складова);
- розвиток сприйняття медіатекстів, їх „читання”, активізація уваги, зорової пам’яті, розвиток різних видів мислення (у тому числі й критичного, логічного, творчого, образного, інтуїтивного), умінь для розуміння ідей (моральних, філософських проблем), образів тощо;
- розвиток креативних практичних умінь на матеріалі медіа. [10]

А. Мудрик поділяє освітній процес на декілька аспектів, синхронізуючи цей поділ з напрямом підвищення медіаграмотності, можна виділити, що медіаосвітній напрямок включає в себе: систематичне навчання (формальна освіта): інтегровані курси (в школі), класні години медіаосвітнього напрямку – перегляд та обговорення фільмів, аналіз телеконтенту, факультативи; просвітництво, тобто пропаганда і поширення культури (неформальна освіта): гуртки журналістики; фотовідеогуртки; телевізійні шкільні студії; медіа та кіноклуби (наприклад, можна ознайомитися з Висновками перших етапів експерименту в Криму, що відповідає даній схемі [<http://www.medialiteracy.org.ua>]); стимулювання самоосвіти (у вільний час – дитина, наприклад, може обрати: дивитись мультимедіа чи створювати його; важливий фактор рівня зацікавленості дитини, а також для цього мають бути відповідні ресурси – прикладні медіаплощини) [3].

Результативність ТРКМ: самовдосконалення особистості; розвиток творчих здібностей; вміння критично мислити і приймати зважені рішення; сформованість навичок самостійної та групової роботи; інтерактивне включення учнів у навчально-виховний процес. [5]

Як зазначалось вище, медіа є одним із ретрансляторів оточуючої дійсності, а отже, може бути джерелом «прикладів» та поширювати «образи» картини цього світу, тому, навіть, при вірогідності, що одна дитина з мільйона стане наслідувати улюбленого героя, є приводом до прискіпливого та відповідального ставлення як представників професійної сфери ЗМІ до наповнення інформаційного простору (повідомлень), так і пересічної людини, що є «носієм» включеним у процес комунікаційних зв’язків (створення, поширення та застосування інформаційного контенту), саме тому ми говоримо про медіаосвіту, яка допоможе в першу чергу дитині стати більш підготовленою до сприйняття форм презентації медіа, тобто дасть ідентифікатори, за допомогою яких дитина зможе більш критично сприймати весь потік інформації, а отже, ті образи, що трапляється їй щодня, протягом усього процесу формування.

Література

1. Барсукова О.В. Медиаобразование как фактор развития личности ребенка в условиях трансформации информационного пространства / О.В.Барсукова // Вестн. Тамбовск. гос. технич. ун-та. – 2011. – Т.17. – №4.
2. Влияние СМИ на социальное развитие младшего школьника – [Електронне джерело] – Режим доступу : http://www.eartist.narod.ru/mdo/sp/m_06.htm
3. Мудрик А. Социальная педагогика: Учеб. для студ. пед. вузов / Под ред. В.А. Сластенина. - 3-е изд., испр. и доп. - М.: Издательский центр «Академия», 2000. - 200 с.
4. Нечитайлова О. Медиатекст как основа развития критического мышления школьника // Интернет-журнал Проблемы современного образования, 2011. – № 4.
5. Потехина З. «Формирование речевой и мыслительной деятельности с опорой на технологию развития критического мышления...» – [Електронне джерело]. – Режим доступу : <http://sctim1.narod.ru/s5.htm>
6. Иванов В. Медиаосвіта та медіаграмотність: підручник / Иванов В. ред.-упор., Волошенюк О.; за наук. ред. В. Різуна. – К. : Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
7. Иванов В. Аспекты массовой коммуникации. Массовая коммуникация. – К.: ЦВП, 2009 – 224 с.
8. Федоров А. Медиаобразование: История, теория и методика. – Ростов-на-Дону: Изд-во ЦВВР, 2001. – 708 с.
9. Шабунова А. О. Вплив медіаосвіти на формування особистості в умовах інформаційного суспільства/А. О. Шабунова // Вісник національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Філософія. Психологія. Педагогіка. -К.:Політехніка, 2009,N № 2 (26)/ 2009.

Медиабезопасность как стратегия формирования медиакультуры современного школьника

Аннотация. В статье рассказано о теоретических и практических аспектах формирования медиакультуры в современной школе с позиций медиабезопасности.

Современный мир – мир массовой коммуникации. Знания о мире, формирование эстетических представлений, усвоение норм этики и морали часто происходит не на основании собственного опыта, а на материалах СМИ. Именно поэтому одним из вариантов разрешения проблемы представляется целенаправленное формирование медиакультуры учащихся.

Область медиакультуры вызывает большой интерес у всех, кто занимается проблемами новых технологий, информационного пространства, преобразования современной культуры. К настоящему времени существует множество определений медиакультуры. Так, по мнению Н.Б. Кирилловой, «медиакультуру можно определить как совокупность информационно-коммуникативных средств, материальных и интеллектуальных ценностей, выработанных человечеством в процессе культурно-исторического развития, способствующих формированию общественного сознания и социализации личности» [4, 137]. Область данного определения традиционна для культуры вообще – однако не вполне конкретна именно для области массовой коммуникации.

Еще в 1995 г. автором этих строк было предложено определение медиакультуры как «культуры диалога в медиапространстве» [1, 38]. В настоящее время можно уточнить: это культура полилога (многостороннего диалога) в информационном пространстве массовых коммуникаций [2]. Понятие культуры включает и материальную сторону (получение знаний), и духовную (воспитание), и операциональную – освоение процесса (методик, технологий), итогом которого будут саморазвитие и самовоспитание, самореализация учащихся через творчество и рефлексия, на основе которой должно происходить постоянное самообновление, развитие личности. С этих позиций и следует рассматривать процесс формирования медиакультуры.

Невзирая на сложность формулировок, сам процесс прост. Ребенок с той минуты, как он научился включать телевизор или компьютер (что теперь происходит раньше, чем он научился читать), попадает под влияние массовых коммуникаций, выходит в медиапространство. И научиться «жить в виртуальных мирах», не теряя связи с реальностью, – вот одна из задач, которую и ставит жизнь перед современной школой.

К слову «информация» люди привыкли очень давно. Если спросить вас: что такое информация? – то, наверное, прежде всего мы вспомним газеты, радио, телевидение, то есть все то, что называют средствами массовой информации. Именно по их поводу чаще всего употребляются такие выражения, как «информационное сообщение» или «оперативная информация». Цель таких сообщений — довести до читателей или слушателей сведения о каких-то событиях. До получения сообщения мы не знали о данном событии, а в результате – стали знать.

Информация для человека – это прежде всего знания, которые он получает из различных источников.

Любой человек интуитивно понимает смысл этого слова. Информация – это сведения, которые мы получаем из книг, газет, радио, телевидения, от людей, с которыми общаемся. Изучение любого предмета в школе — это получение информации [3, 101]. В жизни современного человека информация играет не меньшую роль, чем вещество и энергия. Ее основные признаки действительны: ее можно получить, сохранить, преобразовать, передать.

Издавна существующие естественные науки — физика, химия, биология и другие – изучают материальный мир, его вещественные объекты и энергетические процессы. В

середине XX века появилась даже специальная наука – информатика, изучающая все аспекты получения, хранения, преобразования, передачи и использования информации.

Постиндустриальное состояние человеческой цивилизации правомерно связывают с развитием информационного общества - общества, уровень которого в решающей степени определяется количеством и качеством накопленной информации, ее свободой и доступностью.

Становление информационного общества потребовало обеспечить адекватность образования динамичным изменениям, происходящим в природе и обществе, всей окружающей человека среде, возросшему объему информации, стремительному развитию новых информационных технологий. Особое значение в информационном обществе приобретает организация новой образовательной среды и повышение информационной культуры личности.

В связи с массовой информатизацией современного общества все большую актуальность приобретает знание нравственно-этических норм и правовых основ использования средств новых информационных технологий в повседневной практической деятельности. Яркими наглядными примерами являются участвовавшие сообщения о компьютерных «взломах» банков и важных баз данных, росте компьютерного пиратства, распространении компьютерных вирусов. Даже войны становятся информационными и происходят уже на территории Интернет, что мы уже неоднократно могли наблюдать.

Число компьютерных преступлений растет, также увеличиваются масштабы компьютерных злоупотреблений. Умышленные компьютерные преступления (грабеж банков, вскрытие секретных баз данных) составляют заметную часть преступлений, но злоупотреблений компьютерами и обыкновенных ошибок или действий «по незнанию» еще больше.

Однако основной причиной проблем, связанных с компьютерами, является недостаточная **образованность** в области безопасности.

Согласно статистике исследований РАН и РАО, сегодня в России насчитывается не менее 8 миллионов интернет-пользователей в возрасте до 14 лет. Две трети детей, выходящих в глобальную сеть, делают это самостоятельно, без соответствующего контроля родителей и педагогов. 20% опрошенных подростков 11-13 лет написали, что они выходят в Интернет с компьютера, находящегося в отдельной комнате; 60% опрошенных посещают сеть с чужих компьютеров – от знакомых, из школы, из интернет-кафе.

Вызывают закономерное беспокойство опасения, что ребенок в Интернете столкнется с сайтами, содержащими «взрослый» контент, нецензурную лексику или призывы к насилию. Примерно 40% опрошенных отметили, что они посещают web-страницы нежелательного содержания.

Чтобы избежать этого, нельзя ограничиваться только специальными фильтрами для домашнего или школьного компьютера, ведь мобильный телефон также является полноценным средством для выхода в Сеть. Задача взрослых, наша задача, найти способ защитить своих детей от сомнительной информации и научить их грамотно использовать ресурсы сети.

"Информационная безопасность – это состояние защищенности информации среды общества, обеспечивающее ее формирование, использование и развитие в интересах граждан, организаций, государств" [5].

Под *информационной безопасностью* сегодня понимают также «защищенность информации от случайных или преднамеренных воздействий естественного или искусственного характера, чреватых нанесением ущерба владельцам или пользователям информации» [6].

У такого понимания проблем безопасности два аспекта. Проблемы информационной безопасности чаще всего рассматриваются с точки зрения информационного обеспечения. Цель информационной безопасности в этом смысле – обезопасить ценности самой информационной системы, защитить и гарантировать точность и целостность информации и

свести к минимуму потери, которые могут иметь место, если информация будет модифицирована или разрушена.

На практике в качестве важнейших обычно выделяют три аспекта информационной безопасности:

- доступность (возможность за разумное время получить требуемую информационную услугу);
- целостность (ее защищенность от разрушения и несанкционированного изменения);
- конфиденциальность (защита от несанкционированного прочтения).

Однако сама информационная система – это только *форма* бытия информации.

Ранее контроль за защитой информации был заботой технических администраторов. Сегодня контроль за информацией стал обязанностью каждого пользователя. Это требует от пользователя новых знаний и навыков. Так, например, хороший контроль за информацией требует понимания возможностей совершения компьютерных преступлений и злоупотреблений, чтобы можно было в дальнейшем предпринимать эффективные контрмеры против них.

Содержание самой информации, язык ее изложения, принципы общения в сети, последствия пребывания в Интернет, проблемы, возникающие в связи с этим в реальной жизни – вот итоги, которые и определяют специфику развития современного общества.

Все, что мы с вами знаем, мы когда-то узнали от родителей, учителей, из книг, из личного практического опыта и сохранили в своей памяти. В свою очередь все, что написано в книгах, журналах, газетах, отражает знания авторов этих текстов, а потому это тоже информация.

Понятие "информация" сегодня употребляется весьма широко и разносторонне. Трудно найти такую область знаний, где бы оно не использовалось. Огромные информационные потоки буквально захлестывают людей. Объем научных знаний, например, по оценке специалистов, удваивается, каждые пять лет. Такое положение приводит к заключению, что XXI век будет веком торжества теории и практики мира информации – информационным веком.

Учеба в школе — это целенаправленный процесс получения знаний, а значит, получения информации. Чем больше вы узнаете, тем больше информации содержит ваша память. Однако память человека не бесконечна. Именно поэтому сегодня говорят о том, что надо научиться быстро находить нужную информацию. Надо уметь все время учиться, потому что знать всё, что уже изобретено человечеством, становится невозможно.

В наши дни Интернет стал неотъемлемой частью повседневной жизни, бизнеса, политики, науки и образования. Современное образование немыслимо без Интернета. Словари, справочники, различные статьи, научные материалы, новости, личные блоги, компьютерные игры, видеоклипы, – всё это может быть использовано в обучении или самообразовании. Для многих детей Интернет становится целым миром, где происходят события, не менее значимые, чем в реальной жизни. Они забывают, что мир информации только продолжение реального мира, и каким бы завораживающими не были путешествия по виртуальным мирам, этика, мораль и нравственность в Интернете – наследие этики и морали реального мира. И правилам поведения (жизни?) в Интернете надо обучать так же, как и правилам дорожного движения.

В мире средств массовой коммуникации мы живем уже давно. Но только в последние десятилетия развитие технологий привело нас к ситуации, когда в медиaprостранстве Интернета объединились информация библиотек, текущих периодических изданий, телевидения, личных дневников, тематических форумов, массовых компьютерных игр, кинотеатров он-лайн... Информация играет огромную роль в современном обществе.

Защита от рисков, которые поджидают обитателей Интернета в процессе восприятия информации и общения с другими пользователями, – вот основа подготовки ребенка к жизни в современном информационном обществе.

Впервые в истории человечества безопасность человека напрямую зависит от его культуры и грамотности.

Медиаграмотность – умение работать с информацией в средствах массовой коммуникации – и *общая информационная культура*: вот основные факторы обеспечения информационной безопасности в современном обществе.

Сегодня есть все основания говорить о формировании новой информационной культуры, которая может стать элементом общей культуры человечества. Ею станут знания об информационной среде, законах ее функционирования, умение ориентироваться в информационных потоках. Информационная культура пока еще является показателем не общей, а, скорее, профессиональной культуры, но со временем станет важным фактором развития каждой личности. В Интернете мы в первую очередь сталкиваемся с необходимостью формирования медиакультуры (культуры личности в мире электронных СМИ).

Если *информационная культура пользователя* – умение пользователя целенаправленно работать с информацией и использовать для ее получения, обработки и передачи информационные компьютерные технологии [7] (Финансовый словарь), то медиакультура будет включать в себя этику и эстетику бытия человека в мире электронных СМИ, поведение здесь не может быть стихийным, оно социально, и потому забота о нём становится частью современного образования, равно важной и для обучения, и для воспитания.

Проблема безопасности современного подростка в мире Интернет-технологий включает в себя два аспекта. Первый – обеспечение безопасности онлайн-контента, доступного через интернет-провайдера. Второй – и наиболее сложный: как жить в новом обществе, где сфера информационных технологий становится почти столь же важной, как и реальная жизнь?

Первую проблему можно решить при помощи программного обеспечения.

Вторая требует постоянной работы – воспитания медиакультуры подростка (и самовоспитания учителя).

Культуру человека мы в первую очередь связываем с его поведением. Попробуйте спросить у учеников: какого человека мы называем культурным? Больше всего ответов будет касаться воспитания, поведения, вежливости, умения держать себя в обществе, общаться с другими людьми.

А что мы чаще всего делаем в Интернете? Просто ищем информацию? Смотрим клипы, читаем статьи? Общаемся?

Но похожи ли правила общения в Интернете на то, к чему мы привыкли в реальной жизни?

Для учеников лучше при попытке ответить на этот вопрос предлагать дискуссию: пусть они сами попробуют сформулировать правила поведения в Интернете, сравнивая их с моралью и нравственностью вне сети и пытаясь выдвинуть аргумента «за» и «против» той или иной позиции.

Современные процессы информатизации общества приводят не только к видимому изменению личностной коммуникации, но и к структурным изменениям во всей системе культуры. Это заставляет ряд исследователей говорить о кризисе классической культуры или даже ее гибели. Основную роль в преемственности такой культуры играло образование, где главное место занимало изучение наук, что и определяло малую роль других способов познания в учебном процессе. Картина мира меняется стремительно. В современную школу не входят – вторгаются информационные технологии, проектная деятельность, дистанционные формы получения знаний, электронные искусства.

Необходимость разработки новых учебных технологий в настоящее время является одной из наиболее острых проблем современной педагогики. На наш взгляд, технологии медиаобразования, применяемые в сфере формирования медиакультуры учащихся, должны внести свой вклад в развитие и формирование таких социальных и мировоззренческих

качеств, которые необходимы на данном этапе развития современного общества. Именно это поможет сделать Интернет местом интеграции национальных культур, а не плацдармом информационных войн.

Таковы первые шаги в мир информации. Как и в обычной жизни, в Интернете лучше быть культурным человеком. Тем более что с каждым годом роль новых информационных технологий будет возрастать. И каждому из нас предстоит осваивать и творить этот мир – создавать блоги, сайты, разрабатывать компьютерные игры, выражать свое мнение, спорить и соглашаться, писать статьи, брать интервью, снимать телепередачи. Для того, чтобы все это уметь, необходимо многому научиться. Первый шаг сделан. А если мы освоим и будем соблюдать простые правила медиабезопасности, учиться и жить в этом новом мире будет намного легче – и нам, и другим.

Литература

1. Бондаренко Е.А. Медиакультура (учебная программа) // Экранная культура. Медиакультура / Е.А.Бондаренко [Текст]. — М., МИОО, 1995.
2. Бондаренко Е.А. Формирование медиакультуры подростков / ВЮ / Е.А.Бондаренко [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://ipk.admin.tstu.ru/sputnik/index/str/elektron_bibliot.files/Jornal/Vio_130/cd_site/Articles/art_1_5.htm, обращение 15.02.2013
3. Журилин А.А. Интегрированное медиаобразование в средней школе [Текст] – БИНОМ: Лаборатория знаний, 2012. – 405 с.
4. Кириллова Н.Б. Медиакультура: от модерна к постмодерну/ Н.Б.Кириллова [Текст]. — М., 2005. – 260 с.
5. Закон РФ "Об участии в международном информационном обмене". [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://cpi-it.ru/zakon-rf-ob-uchastii-v-mezhdunarodnom-informatsionnom-obmene.html>, обращение 19.09.2013
6. Лига безопасного Интернета. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.ligainternet.ru/filtruyushchii-12>, обращение 19.09.2013
7. Финансовый словарь. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://finans.net.ua/?option=com_content&task=archivesection&id=10&Itemid=180&dic_tid=23425, обращение 19.09.2013

Олена Вознесенська, Марина Сидоркіна (Україна, м. Київ)

Медіаторчість як складова сімейної медіаосвіти: використання ресурсів арт-терапії

Анотація. У статті запропоновано використання арт-терапевтичної методології в медіаосвіті в системі позашкільної освіти. Визначено вирішальну роль медіаторчості як складової сімейної медіаосвіти.

Актуальність сучасних медіаосвітніх розробок в інформаційному суспільстві зараз не викликає сумнів в психолого-педагогічному професійному колі, і в сучасних соціальних науках і практиках відбувається активний пошук нових форм і методів роботи. І сучасна дитина стикається з медіа-засобами задовго до того, як потрапить до освітніх установ. Первинна медіаосвіта відбувається в сім'ї, у взаємодії з батьками. Саме тому важливими стають нові форми роботи з сім'єю, розробка програм сімейної медіаосвіти.

У той же час, як свідчать дослідження, інформатизації суспільства викликає руйнацію сімейних цінностей, зменшення емоційної близькості. Розповсюдженою є тенденція, коли члени сім'ї, збираючись вдома у вільний час, майже не спілкуються – кожен «зайнятий» медіа: переглядом телепередач, «он-лайн» спілкуванням, «блуканням» в Інтернеті, комп'ютерними чи відеоіграми. Тенденція до порушення внутрішньосімейної взаємодії проявляється у

сукупності із посиленням тенденції до медіасоціалізації дітей. Діти часто знаходяться фактично сам-на-сам із медіа-контентом та наслідками його впливу. За умови медіасоціалізації перекинуто формується емоційна сфера дитини: підвищена чутливість до емоційного тону медіа-тексту та байдужість у реальному житті.

Тому нами було запропоновано модель асинхронної сімейної медіаосвіти на базі позашкільної освіти. Основою нашої моделі є спільна сімейна медіаторчість. Відомо, що одна з умов життєдіяльності сучасного медійного простору – принципова активність. Ідеться про запит медійного простору на активну відповідь вчорашнього пасивного споживача. Інтерактивність стає «аксіомою» існування сучасного медійного середовища. В режимі пасивного споживання неможливо отримати в медійному просторі цікаву інформацію: сайти, блоги потребують паролів, авторизації – певних доказів дією того, що користувач є суб'єктом активності. Творчість є визнаним засобом художнього розвитку, самовираження дітей і дорослих. Спілкування з дітьми, як й процес освоєння медіаграмотності, нерозривно пов'язані з творчістю. Отже, медіаторчість є тою методологічною основою, яка є найвищим рівнем медіа-активності та розвитку медіакультури та стає базою, на якій ґрунтується сімейна медіаосвіта. Велике значення має й сам процес колективної творчості, динаміка породження спільних рішень, що поєднують індивідуальні інтереси та цілі учасників.

Спробуємо звернутися до накопиченого світового досвіду медіапедагогіки. Медіаторчість як форму медіаосвіти виділяють багато дослідників. Одне з визначальних завдань медіаосвіти на погляд Дж. Поттера – навчання людини самовираженню за допомогою медіа. [1].

Медіапедагоги Росії серед інших важливих завдань медіаосвіти вважають: 54 % – навчання творчому самовираженню за допомогою медіа та у 50 % – навчання ідентифікації, інтерпретації медіатекстів, експериментування з різноманітними способами технічного використання медіа, створення медіатекстів [2]. На погляд А.В. Федорова, методика шкільної медіаосвіти базується на реалізації різних творчих завдань задля освоєння понять медіакультури: «*літературно-імітаційних*», «*театралізовано-ситуативних*», «*зображувально-імітаційних*» [3].

Л.А. Найдбонова включає до модульно-проектної побудови програми медіаосвіти **блок медіапсихологічної творчості**, що дозволяє синтезувати знання й особистісні самовизначення з колективними діями, перевірити, закріпити і поглибити свої здобутки. Навіть молодші школярі займаються медіаторчістю. Вони досить активні у виробництві відеосюжетів мобільними телефонами, а в підлітковій спільноті активно поширюються та обговорюються в інтернеті саморобні відеоролики. Технічні можливості, необхідні для медіаторчості сьогодні, – це мобільний телефон і комп'ютер, який доступний дітям.

«**Медіа-творчість**» ключове поняття медіаосвітньої моделі Н.І. Череповської. Воно передбачає не лише виконання практичних творчих медіа-завдань на практичних заняттях як індивідуально, так і у групах, а й формування творчого стилю мислення, як творчого ставлення до світу, до життя в цілому [4]. У визначенні автора медіаторчість тісно пов'язана з медіа-обдарованістю: творчість становить практичну реалізацію актуалізованої обдарованості в галузі медіа. Обидва поняття співвідносяться з різними аспектами діяльності особистості у сфері медіа: і у процесі споживання медіа-продукції як її переосмислення й створення власних нових образно-сміслових структур, і у процесі предметного створення медіа-текстів у різній формі: вербальній, образній, образно-вербальній, аудіо-візуальній тощо. Використовуючи медійні психо-технології в процесі створення власних медіа-текстів, учні на практиці краще розуміють як сутність принципів масової медіа-культури з середини, так і її вплив на психологію сприймання, на свідомість споживача.

Додамо, що в цілому внутрішня складність загального медіапростору вимагає від його суб'єктів не індивідуальної, а групової творчої активності. Це виводить медійну творчість користувачів на ціннісний рівень, а технічну і технологічну грамотність у сфері медіа – на інструментальний рівень.

Ми вважаємо, що медіаторність – це обов’язкова складова сімейної медіаосвіти. У контексті нашого дослідження ми використовуємо психологічне визначення творчості як творчої діяльності, головним критерієм якої є суб’єктивна новизна, неповторність, спонтанність саме процесу творчості, тобто, безвідносно суспільної значимості продуктів творчості. Тоді спільна сімейна медіаторність – це неповторний за характером здійснення та за отриманими результатами творчий процес, в якому беруть участь та певною мірою взаємодіють кілька членів сім’ї – учасників цього процесу.

Медіаторність сім’ї визначає перехід сім’ї зі споживацького рівня взаємодії з медіа на рівень створення медіа-контенту – вищий рівень медіакультури. Для розвитку медіаторності, на нашу думку, найбільш доцільним виявляється використання **методології сімейної арт-терапії**.

М. В. Кисельова виділяє наступні переваги використання арт-терапії в організації сімейних груп:

1) орієнтація на невербальне спілкування. Завдяки цьому цей підхід є цінним, коли члени сім’ї не можуть виражати свої почуття на рівні слів, що є типовим для сімей з порушеною життєдіяльністю;

2) творча діяльність сама по собі як міцний засіб зближення людей є важливою у ситуації взаємного відчуження, ускладнень у налагодженні контактів в середині сім’ї;

3) арт-терапія викликає у людей позитивні емоції, сприяє подоланню апатії, пригніченості, безініціативності, сприяє формуванню більш активної життєвої позиції [5].

Слушною видається думка К. Мальчюді щодо того, що арт-терапія може слугувати одним із шляхів встановлення здорової прив’язаності між дитиною та її батьками, і часто сприяє формуванню нових, більш здорових моделей функціонування мозку [6].

Для створення умов розвитку сімейної медіакультури та гармонізації сімейних стосунків ми обрали організацію спільної творчості членів сім’ї у формі **сімейної арт-терапевтичної студії**. Організація такої студії передбачає студійний підхід та комплексну форму групової роботи, яка включає в себе як індивідуальну, так і спільну образотворчу діяльність членів групи, а також вербальну комунікацію. Студійна група найменшою мірою структурована, в ній найменш конкретно формулюються задачі, найбільш вільною є поведінка її членів, вона не має постійного складу, на будь-якому етапі роботи до групи можуть приєднатися нові учасники, члени сімей гнучко ставляться до відвідування арт-терапевтичної студії.

Основними принципами організації спільної художньої творчості сімей у сімейній арт-терапевтичній студії є: *повага до інтересів та потреб; до праці та результатів творчості сім’ї; до думки як батька так і дитини; створення атмосфери особистісного комфорту*. До соціально-психологічних принципів реалізації сімейної арт-терапевтичної студії відносяться: *принцип гуманістичної спрямованості у стосунках; принцип активної участі батьків в заняттях; принцип індивідуального підходу; принцип позитивного мислення* [7].

Досвід проведення сімейної арт-терапевтичної студії, в рамках якої сім’ї займалися спільною художньою творчістю, а також результати досліджень, які проводились на базі БДТ Подільського району міста Києва, демонструють адекватність такої форми роботи в рамках курсу «Сімейна медіакультура».

На першому етапі медіаторної роботи ми пропонуємо **творчу діяльність сімей з медіа-тематики**. Завданнями цього етапу роботи є:

- визначення медіа-уподобань як дітей, так й дорослих, які впливають на формування емоційної та ціннісно-вольової сфер особистості; визначення спільних сімейних медіа-подій;
- розвиток здатності до відтворення улюблених історій;
- формування здатності усвідомлювати свої почуття, емоції, адекватно їх виражати;
- розвиток уяви, підготовка до власне медіаторності.

Прикладами занять може бути малювання або виліплювання улюбленого героя кожного члена сім’ї та знайомство героїв між собою; виготовлення подарунків своєму герою, які відповідають його потребам та мріям; виготовлення мозаїк із солоного тіста та природних матеріалів, які присвячені відображенню найцікавіших пригод улюбленого героя, а також

мозаїк, присвячених майбутнім (вигаданим) пригодам героя; виготовлення монотипій, присвячених відображенню почуттів під час спогадів про улюблених героїв; створення колажів з відображенням внутрішнього світу улюбленого героя.

Спільне обговорення – обов'язковий елемент такого творчого процесу – це не виявлення достоїнств і недоліків, але відповіді на питання дітей з приводу медіа.

На цьому етапі можна також використовувати таку форму арт-терапії як драматерапія. Група обирає улюблений медіа-продукт однієї з сімей, і під керівництвом дитини-«режисера» програє або саму історію, або її вигадане продовження. Така форма роботи зближує групу, дозволяє створити власну міфопоетичну реальність групи. Цей етап є підготовкою до власне медіаторчості.

Медіаторчості передують **прийняття** сім'єю **рішення** щодо якостей, засобів та змісту **медіа-продукту**. Можливо запропонувати такі варіанти:

- створення кожною сім'єю власного мультфільму;
- створення спільного анімаційного фільму усіма сім'ями;
- створення кожною сім'єю власного сайту;
- створення сайту будинку дитячої творчості, іншої установи, що є важливою для групи сімей;
- зйомка власного фільму (де в ролі головного героя буде дитина або хтось з членів сім'ї);
- зйомка фільму, що має суспільно-актуальну проблематику, піднімає важливі для суспільства питання.

Технічні засоби для створення медіа-продукту: комп'ютер, фотоапарат, відеокамера. **Інші засоби, що є необхідними для медіаторчості**: пластичні матеріали (пластилін – для створення образів анімаційного фільму родини), штатив для фотоапарату, засоби зв'язку між фотоапаратом та комп'ютером, програми роботи з аудіо та візуальними файлами, засоби підключення до інтернету чи інших мереж. Як бачимо, всі ці засоби є доступними і розповсюдженими.

Презентація медіа-продукту, створеного в процесі медіаторчості сім'ї передбачає участь у конкурсах, фестивалях (наприклад, аматорської анімації, документального кіно тощо). Для дитини участь у конкурсі може стати переходом з позиції залежного від медіа на живодайну позицію творця, а спільна участь у конкурсі цілої родини сприятиме її зміцненню та підвищенню її дозвільної культури.

Отже, медіаосвіта сьогодні є невід'ємною ланкою освіти взагалі. А система позашкільної освіти – саме тою базою, яка створює найбільш відповідні умови для сімейної медіаосвіти, повноцінних занять і з батьками, і з дітьми. Враховуючи особливості розвитку дітей, заняття з сім'ями пропонується будувати у формі гри, вони повинні передбачати активну взаємодію учасників, діалог, співтворчість та створення медійного контенту тобто **медіаторчність**, що благотворно впливатиме як на сімейні стосунки, так й на побудову відповідального ставлення до медіа як з боку батьків, так й з боку дітей.

Література

1. *Potter, W.J.* Media Literacy. Thousand Oaks – London: Sage Publication, 2001. – 423 p.
2. *Федоров А.В., Новикова А.А., Чельшева И.В., Каруна И.А.* Медиаграмотность будущих педагогов в свете модернизации образовательного процесса в России // Федоров А.В., Новикова А.А., Чельшева И.В., Каруна И.А. – Таганрог : Изд-во Ю.Д. Кучмы, 2004. – 188 с.
3. *Федоров А.* Медіаосвіта школярів: цикл завдань // А. Федоров /Журнал «Відкритий урок: розробки, технології, досвід» №4/2008 – [Електронне джерело]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/technol/1863>
4. *Череповська Н.І.* Медіа-освіта в сучасній школі / Череповська Н.І. – Соціальний педагог. – 2009. – № 6 (30) – С. 15-26
5. *Киселева М.В.* Арт-терапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов,

- педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. / Киселева М.В. – СПб. : Речь, 2008. – 160 с., с. 100-101
6. *Malchiodi C.A.* Breaking the silence: Art therapy with children from violent homes. New York: Brunner/Mazel, 1990., с. 324-325
  7. *Вознесенська О.Л., Сидоркіна М.Ю.* Гуманізація стосунків між поколіннями: досвід сімейної арт-майстерні. / Вознесенська О.Л., Сидоркіна М.Ю. // Наукові студії із соціальної та політичної психології : [Зб. статей] / АПН України, Ін-т соціальної та політичної психології; редкол.: [С.Д. Максименко, М.М. Слюсаревський та ін.] – К. : Міленіум, 2007. – Вип. 17 (20). – С. 19–27.

Олена Дем'яненко (Україна, м. Біла Церква)

Сучасна світова література в особах і медіасередовище: вплив мульт- та кіно екранізацій на сучасного читача

Анотація. У статті висвітлюються теоретичні та практичні аспекти застосування медіаосвітньої технології на заняттях літератури. Визначено пріоритетні методичні прийоми взаємозв'язку літератури з медіаосвітою, наведено приклади типових завдань медійного характеру. Подано перелік медійних понять, важливих для засвоєння у контексті вивчення світової літератури в школі.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство натепер справедливо називають інформаційним, коли контролювати вплив на свідомість особистості різних медіа стає все тяжче: ми всі відчуваємо на собі вплив інформаційного простору, проте його наслідки залежать від стану готовності кожного до «медіаспілкування». У Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, розробленій НАПН України, визнано факт цього впливу на суспільство, передусім на молодь і дітей, як і ситуацію фрагментарного, стихійного визнання в Україні медіаосвітнього руху [2]. В зв'язку з тим обмін досвідом науковців і методистів, педагогів – ініціаторів цього руху – щодо практичних аспектів медіаосвіти, зокрема – шкільної, інтегрованої в процес предметного навчання, є у площині особливої актуальності.

Стан розроблення. Вже протягом значного часу в світі розробляється теорія та практика медіаосвіти, хоча чіткої визначеності термін донині не має. Так, процес становлення медіаосвіти пов'язують з діяльністю ЮНЕСКО: вперше термін було вжито на спільному засіданні представників ЮНЕСКО й Міжнародної ради з кіно та телебачення (1973 р.); у прийнятих документах зазначалося, що медіаосвіта – це навчання теорії та практиці опанування сучасними мас-медіа (друкованими, графічними, звуковими, візуальними тощо) і різними технологіями [4, 6-9].

З кінця ХХ століття інтенсивністю характеризується медіаосвітній рух у Росії. Можна виділити такі важливі етапи дослідження питання:

- 70-90-і рр. ХХ ст. – ідея розвитку особистості на матеріалі аудіовізуальних художніх медіатекстів (*наукова школа Ю.Н.Усова*);
- 90-і рр. ХХ століття – концепція шкільної медіаосвіти, інтегрованої в базову (*наукова школа Л.С.Зазнобіної*);
- після 90-х рр. ХХ ст. – культурологічна теорія медіаосвіти; обґрунтування понять «медіакультура» та «медіапедагогіка» (*наукова школа О.Ф.Федорова*) [4; 6].

В Україні процес розвитку медіаграмотності лише набирає обертів. Сучасна педагогіка поступово відмовляється від повного педагогічного керування процесом навчання, де учень є «об'єктом» впливу, й повертається до системи стимулювання самостійної пізнавальної діяльності школярів, створення умов для їхньої творчості та співробітництва.

У цьому процесі розвитку освіти наукам гуманітарного циклу належить особлива роль, оскільки їх вивчення сприяє формуванню основ світогляду, моральної соціально-політичної

культури. Саме гуманітарна освіта формує особистість, готує її до життя в нестабільному світі, навчає сучасних форм спілкування, розвиває здатність до правильного сприйняття інформації та прийняття зважених рішень [5]. У зв'язку з цим проблема інтеграції шкільного навчання літератури і медіаосвіти продиктована самим життям і є дуже актуальною.

Мета і завдання статті полягають у висвітленні теоретичних і практичних аспектів застосування медіаосвітньої технології на заняттях світової літератури.

Виклад основного матеріалу. Попередній теоретичний досвід та описані зразки практичного впровадження медіаосвітньої технології дають можливість визначити пріоритетні дидактичні й методичні засоби її реалізації в умовах шкільної освіти. Так, інтегрування літератури та медіаосвіти може відбуватися завдяки:

- використанню продуктивних методів навчання (ігрового, евристичного, дослідницького);
- організації проектної діяльності школярів і навіть створенню лабораторій медіаосвіти (виконання індивідуально-групових творчих завдань, діяльність дискусійних клубів, формування шкільної медіатеки, випуск літературних альманахів тощо).

Інтеграція медіаосвіти з літературою полягає в тому, щоб знаходити якомога більше точок дотику навчальної інформації та інформаційних потоків, з якими зіштовхується учень поза навчальним закладом. Під час інтеграції літератури та медіаосвіти можуть використовуватися:

- тексти художніх творів;
- текст підручника;
- довідкова та енциклопедична література;
- дидактичні матеріали та літературна критика;
- матеріали у пресі (фахова, педагогічна, інша періодика);
- телевізійні передачі;
- аудіо-та відеозаписи, музичні твори;
- інформація, отримана під час відвідування виставок, музеїв тощо.

Визначення методичних прийомів інтеграції залежить від медіаосвітніх і компетентнісних завдань конкретного заняття з літератури. Органічно переплітаючи завдання медіаосвіти з предметними, можна використовувати такі прийоми:

- ✓ опис (добір) відповідних літературному твору зразків живопису, графіки та музики;
- ✓ зображення в малюнках поетичних творів чи написання власних віршів за побаченим (прослуханим);
- ✓ «використання актнофразового аналізу п'єс» (за Умецькою Н.В.);
- ✓ створення медіапродукції (мережеве спілкування у стилі фанфікшн, анонсування прем'єр, створення/ написання рекламного ролика, сценарію відеокліпа, рецензії) тощо.

У сучасному мистецько-літературознавчому просторі активізувалася дискусія щодо впливу сучасних візуальних джерел на інтерпретацію літературних творів. Справді, з розвитком кіно, телебачення, комп'ютерних технологій слово друковане перестало бути єдиною домінантою інформаційного простору. Р.Бучко влучно формулює цю думку: “Світ з логоцентричного потужними темпами перетворився на екраноцентричний” [1, с. 6], що внесло суттєві зміни у сферу художньої культури. Відтак важливо з'ясувати специфіку взаємодії мистецтв в умовах “екраноцентричного” культурного простору, зокрема – літератури та кіно у форматі екранізації класичних літературних творів [3, с.28]. У дослідженні О.Лапко зауважено, що в екранізації нові смислові нюанси *оприявнюються* на двох рівнях кінонарративу: по-перше, на рівні словесної оповіді, по-друге, на рівні власне кіномови – через візуалізацію та невербальні елементи “озвучення” словесних образів літературного твору [3, 29].

Прикладом практичного використання медіаосвітньої технології на шкільних занятті з літератури є:

- ✓ проаналізувати фільм для подальшого складання анотації на сайті чи в газетному/журнальному виданні. У ході роботи зафіксувати думки, почуття персонажів, виявити підтекст дії, спогади та стосунки екранних героїв;

- ✓ відчувати себе в ролі кінокритика, який дає розгорнуту рецензію на переглянутий фільм (характеристика стилю, епохи, персонажів, структури, конфлікту, зіставлення з літературною першоосновою).

Наведемо приклади типових завдань медійного характеру:

1) за п'єсою Б.Шоу "Пігмаліон" :

- ✓ переглянути та зіставити різні екранізації п'єси з текстом твору;
- ✓ намалювати образ (створити словесні портрети) Елізи до та після «чудового перетворення»;
- ✓ написати власне висловлювання на тему "Чому режисери, хореографи, актори і досі шукають натхнення у п'єсі "Пігмаліон"?"

2) за романом Л.Тостого «Анна Кареніна»:

- ✓ обрати текстовий фрагмент із роману Л.М.Тостого, в якому описується зустріч Анни з Вронським на вокзалі. Зафіксувати думки і почуття персонажів у момент зустрічі; сформулювати власне бачення екранізації такої сцени з роману, розставити «режисерські акценти»;
- ✓ переглянути фрагменти різних екранізацій твору та зіставити їх з літературною першоосновою. Зробити висновок про особливості екранізації творів світової класики (детальна чи вільна екранізації, кінотвір за мотивами);
- ✓ вступити в дискусію з кіно- та літературними критиками щодо якості екранізації роману Л.М.Толстого. З'ясувати, який із варіантів екранізації у медійних засобах визнано найкращим.

Висновки та перспективи дослідження. Таким чином, зіставлення літературної першооснови з її екранізаціями має міжпредметний характер, і розрізнені наукові розвідки у цьому напрямі лише розпочинаються.

Насамкінець зауважимо, що в системі шкільного навчання світової літератури введення **медіаосвітніх понять** зумовлене новими державними стандартами і чинними програмами, де важливим культурологічним завданням навчання світової літератури є представлення її у контексті інших видів мистецтва.

Цей процес взаємодії може мати такий алгоритм [7]:

5-6 класи: поняття фільму-екранізації (мультиплікації) та її відмінність від першоджерела.

Із програмних вимог: учень знає твори мистецтва, в яких втілені казкові образи й сюжети (живопис, музика, мультиплікація, кіно тощо), виявляє особливості інтерпретації казкових образів і сюжетів у різних видах мистецтва...

Питання для обговорення. Історія екранізації. Різні види екранізацій. Роль автора кінотвору. Створення кінотвору за мотивами. Порівняння літератури та кінотвору. Точки зіткнення літературного твору та екранної його інтерпретації. Сценарій як форма літературного твору, призначеного для відтворення на екрані.

Твори для обговорення та моделювання. Казки (Сінбад-Мореплавець, Бременські музиканти, Пані Метелиця, «Руслан і Людмила» і «Казка про рибака та рибку» за О.Пушкіним, «Дикі лебеді» за Г.Андерсенем, «Хлопчик-зірка» за О.Уайльдом і т.д.); дитячі пригодницькі твори М.Твена та Е.Портер, Л.Керолл («Пригоди Тома Соєра», «Поліанна», «Аліса в країні Див»); Р.Даля («Чарлі і шоколадна фабрика»); Р.Стівенсона («Острів скарбів») та ін.

Практичні завдання.

- ✓ Ілюстрації учнів за враженнями від перегляду. Виставка ілюстрацій.
- ✓ Створення вікторини за переглянутим фільмом.
- ✓ Колективне створення казки-сценарію.
- ✓ Бесіда про композицію фільму-казки чи різні варіанти переглянутих екранізацій.
- ✓ Гра «Добери епітет» з репліками та сценами, епізодами до переглянутого фільму.

7-8 класи: образ у літературі та кіно.

Питання для обговорення. Характеристика літературного та екранного образу. Кінообраз. Порівняльна характеристика літературного образу та кінообразу. Характер і образ

на екрані: його пластична і просторова характеристика. Головна та допоміжна ідеї. Роль музичного супроводу, звукова тканина екранізації.

Твори для обговорення та моделювання. Дж. Олдрідж «Останній дюйм», О. Грін «Пурпурові вітрила», А. К. Дойль «Пістрява стрічка», Д. В. Джонс «Мандрівний замок Хаула» та ін.

Практичні завдання.

- ✓ Усне малювання екранного героя літературного твору. Твір-мініатюра «Яким я уявив героя...».
- ✓ Конкурс рекламних роликів.
- ✓ Кіновікторина за переглянутими екранізаціями.
- ✓ Реферати та виступи «Образ у літературі та кіно».
- ✓ Медіакритика: виступи в ролі кінокритиків екранізації літературного твору і т. д.

9-10 класи: сценарій як вид літератури.

Із програмних вимог: ученя «демонструє на прикладах переглянутих кіноповістей і кінороманів (за вибором) взаємодію різних видів мистецтва в сучасний період; створює рецензію (усну або письмову) на сучасний твір літератури, кіномистецтва (кіноповісті, кінороману) або театрального мистецтва; обстоює власну точку зору, веде полеміку щодо актуальних проблем і тенденцій розвитку сучасної літератури, в тому числі в аспекті її взаємодії з іншими видами мистецтва...».

Питання для обговорення. Літературна основа екранізованого твору. Особливості літературного та режисерського сценарію. Проблематика, сюжет, фабула, стиль, жанр. Творчий процес кіновиробництва, особливості кіномови. Тема, ідея, конфлікт. Перевтілення літературного героя в кінотворі: робота уяви. Сценарій за мотивами твору. Екранізація драматичного твору: особливості відтворення п'єси. Драматичне втілення класичних образів на екрані та в театрі.

Поняття кіноповісті та кінороману.

Твори для обговорення та моделювання. Твори О. Пушкіна («Євгеній Онегін») та М. Лермонтова («Герой нашого часу»), повість М. Гоголя «Шинель», Б. Шоу «Пігмаліон», М. Булгаков «Собаче серце», Шолом-Алейхем «Тев'є-молочар». За чинними програмами для 10-11 класів – екранізації творів Ф. Стендаля, Ф. Достоевського, Л. Толстого, А. Чехова, М. Шолохова та ін.

Практичні завдання.

- ✓ Колективна дискусія за сценаріями переглянутих класичних творів (кіно і театр).
- ✓ Конкурс-аукціон творчих ідей «Мій майбутній сценарій».
- ✓ Гра-вікторина «Вгадай фільм».
- ✓ Порівняльний аналіз п'єс та їх телеспектаклів.

10-11 класи: екологія душі, загальнолюдських цінностей в літературі та екранній культурі.

Питання для обговорення. Морально-етичні заповіді у світовій літературі та мистецтві. Цінності Любові, Батьківщини, Доброчинності, Сім'ї та материнства, батьківства, Життя. Морально-етичні закони та правила. Їх відображення в екранізаціях та літературі. Духовний розвиток особистості та його відтворення у мистецтві.

Практичні завдання.

- ✓ Колективна дискусія за сценаріями переглянутих класичних творів (кіно і театр).
- ✓ Ведення медіа-літературного альманаху.

Література

1. Бучко Р. Конфлікти поза українським екраном / Роман Бучко // Кіно-Театр. – 2006. – № 3. – С. 6-9.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. [Схвалено постановою Президії НАПН України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/koncepciya-vprovadzhennya-mediaosviti-v->

- [ukrayini](#).
3. Лапко О.А. Екранізація літературного твору як адаптація до кіно мови (на матеріалі драми І.Франка «Украдене щастя» та художнього фільму Ю.Ткаченка) / О.А.Лапко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (філологічні науки). – Ч.ІІ ; відп. за випуск О. А. Галич, О. В. Скиба. – Луганськ, 2011. – №6 (217). – С. 28-36.
  4. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / Ред.-упор. В.Ф.Іванов, О.В.Волошенюк ; за наук. ред. В.В.Різуна. – К. : Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
  5. Умєцька Н.В. Використання медіаосвіти на заняттях зарубіжної літератури як один із методів сучасних педагогічних технологій у формуванні особистості / Н.В.Умєцька. // <http://osvita-shach.ucoz.ua/>
  6. Федоров А.В. Новые стандарты — реальная возможность для медиапедагогики / А.В.Федоров // Alma Mater – Вестник высшей школы. – 2012. –№ 3. – С. 55-58.
  7. Хилько Н.Ф. Экология медиакультуры на уроках литературы: экспериментальная программа / Н.Ф.Хилько, М.П.Суркова. – Омск : Сибирск. филиал Рос. ин-та культурологии, 2005. – 15 с.

Володимир Дивак (Україна, м. Київ)

Концептуальні підходи до організації підготовки фахівців з педагогіки вищої школи за заочною формою навчання

Анотація. У статті аналізуються питання використання певних елементів медіаосвітніх технологій у навчальному процесі вищої школи. Зокрема проаналізовано медіаосвітню технологію «Free to Choose». Розкривається специфіка аналізу періодичних видань на практичних заняттях, добір новин засобів масової інформації, перегляд та обговорення відеофільмів. Визначаються причини необхідності впровадження медіаосвіти у навчальний процес вищої школи. Аналізуються основні положення Концепції медіаосвіти в Україні. Розглянуто відкриті системи для створення дистанційних курсів підготовки фахівців з педагогіки вищої школи. Проаналізовано їхні характеристики та функціонал. Запропонована узагальнена структура процесу набуття системи знань і практичних умінь студентів вищих навчальних закладів для орієнтування в інформаційних потоках сьогодення: пошуку, засвоєння, застосування необхідної інформації.

Постановка проблеми. Сучасна вища освіта України перебуває у стадії реформування. На даному етапі розвитку система підготовки професіоналів для вищої школи, зокрема викладачів вищих навчальних закладів, в Україні майже відсутня. Тільки в останні роки до переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра (освітня галузь «Специфічні категорії»), була включена спеціальність «Педагогіка вищої школи», підготовка професіоналів за вказаною спеціальністю здійснюється на основі базової або повної вищої освіти будь-якого напрямку підготовки чи спеціальності. Випускники вказаної спеціальності отримують кваліфікацію «викладач вищого навчального закладу».

Це в свою чергу обумовило пошук нових форм та технологій підготовки студентів до майбутньої професії, які б забезпечували творчу самореалізацію в соціокультурному просторі, розвивали теоретичний та емпіричний стиль мислення відповідно до вимог Європейського простору вищої освіти. Приєднання України до Болонського процесу ставить перед українськими вищими навчальними закладами завдання готувати професійних фахівців вищої школи високої кваліфікації з їх подальшим виходом на європейський ринок праці.

Одним із важливих положень Болонського процесу є орієнтація вищих навчальних закладів на кінцевий результат: знання й уміння випускників, здобуті з різних джерел інформації, повинні бути застосовані і практично використані на користь усієї Європи.

Оскільки ми живемо в суспільстві постійно збагачуваному інформаційними ресурсами, що передбачають широке використання сучасних інформаційних технологій, надання можливості користуватися та обмінюватися інформацією та знаннями, виробляти інформаційні продукти, повною мірою реалізуючи особистісний потенціал кожної людини щодо професійної кар'єри та якості власного життя то формування єдиного інформаційного простору висуває певні вимоги до всіх сфер суспільного життя. Зокрема це відноситься і до системних перетворень освітнього процесу та модернізації національної системи освіти в питаннях пов'язаних з інформатизацією комп'ютеризацією.

На нашу думку визначення поняття «медіаосвіти» та питань інформатизації і комп'ютеризації освітнього процесу та національної системи освіти можна трактувати, як інформатизація – це отримання інформації з різних джерел (телебачення, радіо, газети, журнали, мережа Інтернет) та комп'ютеризація – інтерактивна взаємодія споживачами та засобами масової інформації.

Інтерактивна взаємодія між споживачами та засобами масової інформації розкрита у державних документах, зокрема Державній програмі «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006–2010 рр.», Національній доктрині розвитку освіти, Законі України «Про вищу освіту» наголошується, що входження України до Європейського освітнього простору вимагає якісно нового підходу в підготовці студентів до застосування інформаційно-комунікативних технологій у професійній діяльності [5, 6].

Актуальними питаннями для студентів вищої школи є набуття системи знань і практичних умінь для орієнтування в інформаційних потоках сьогодення: пошуку, засвоєння, застосування необхідної інформації, зокрема, медіа-інформації; адекватного сприймання, критичного осмислення, звільнення від непотрібної інформації та творчого інтерпретування різноманітної медіа продукції.

Оскільки деякі засоби масової інформації насичені негативною інформацією: наклепницькою, неправдивою, питаннями, що розпалюють певні релігійні та дискримінаційні моменти, сценами насильства та жорстокості, порнографії, що негативно впливає на формування свідомості не лише в дітей молодшого шкільного віку, а й усього суспільства. Небезпеку, яку несуть медіа, можна зменшити. Одним з методів зменшення впливу негативною інформації є медіаосвіта – напрям педагогіки, покладений в основу розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової інформації з метою формування культури спілкування, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, вміння в повній мірі сприймати, інтерпретувати, аналізувати й оцінювати медіатексти, навчати різним формам самовираження за допомогою медіатехніки.

Аналіз досліджень та публікацій. У вітчизняній педагогічній науці дослідження процесу впровадження медіа освітніх технологій у навчальний процес вищої школи перебувають на початковій стадії та потребують, насамперед, розв'язання педагогічної проблеми формування медіакультури майбутніх педагогів, і зокрема, професійної культури педагога вищої школи нової формації.

Питанням специфіки медіакультури, її впливу на суспільство та особистість присвячені праці зарубіжних науковців Д. Белла, М. Маклюєна та вітчизняних В. Іванов, О. Волошенко [9, 10] та ін.

Як зазначається у Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки» [5, 6, 7], Концепції впровадження медіа освіти в Україні [8] та інших нормативних документах підготовка висококваліфікованих фахівців до їх професійної діяльності в умовах розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій можлива за умов оснащення освітніх закладів електронними засобами навчання та телекомунікаційними засобами доступу до інформаційно-освітніх ресурсів. Таким чином, на сучасному етапі найважливішим завданням вищої освіти є підготовка випускників до успішного застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності.

Метою статті є дослідження концептуальних підходів до організації підготовки фахівців

з педагогіки вищої школи за заочною формою навчання.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відповідно до зазначеної мети нами були поставлені такі завдання: узагальнити особливості використання медіаосвітніх технологій у навчальному процесі вищої школи, використовуючи відеофільми, періодичну пресу, технології Інтернету тощо та розглянути популярні відкриті системи для створення дистанційних курсів підготовки фахівців з педагогіки вищої школи.

Головною особливістю сучасного педагогічного процесу є те, що на відміну від традиційної освіти де центральною фігурою був викладач, акценти поступово переносяться на студента, котрий активно будує свій навчальний процес, обираючи траєкторію у розвиненому освітньому середовищі. Відповідно змінилась і методика навчання.

Якщо за традиційної освіти викладач більшу частину часу приділяв читанню лекцій, то зараз, у зв'язку із застосуванням засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та ростом ролі самостійної роботи студентів, важливою функцією викладача стає уміння зорієнтувати та правильно направити студента в потоці навчальної інформації, полегшити вирішення виникаючих проблем, допомогти у засвоєнні великого за об'ємом навчального матеріалу.

Досягти цього можна за умови впровадження сучасних форм навчання, це насамперед пріоритетне запровадження інноваційних досягнень освіти і науки.

У нашому дослідженні ми спробуємо визначити які концептуальні підходи можуть бути використані до організації підготовки фахівців з педагогіки вищої школи.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На жаль, традиційна модель освіти, що спрямована лише на передачу знань, умінь та навичок, не відповідає вимогам сучасності. Діяльність викладача вищої школи зазнає переорієнтації від інформаційної діяльності до організаційної в керівництві самостійною навчально-пізнавальною, науково-дослідною і професійно-практичною роботою студентів із використанням інформаційних технологій. Цим пояснюється виникнення нової форми навчання – заочної (дистанційної), поряд із формами вже відомими і традиційними – стаціонарною, екстернатом тощо.

В основі заочної освіти закладені принципи та особливості традиційних форм навчання, окрім того, додані нові особливості, які полягають у використанні інтернет-технологій для доступу до навчальних матеріалів, інтерактивної взаємодії між студентами тощо.

Для забезпечення вдалого проектування, розвитку та впровадження заочної системи навчання необхідно створити інфраструктуру відповідних освітніх закладів, провести підготовку викладачів, розробити навчальні програми тощо. Важливою складовою частиною заочного навчання фахівців з педагогіки вищої школи є його реалізація за допомогою використання інформаційних технологій, а саме системи управління навчанням (з англ. Learning Management System), які створені для розроблення, управління та поширення навчальних матеріалів онлайн із забезпеченням спільного доступу багатьох користувачів.

Тому доцільним для визначення теоретичних та методичних засад управління підготовкою фахівців з педагогіки вищої школи є огляд основних дидактичних принципів традиційного та заочного процесів навчання. Визначення недоліків та переваг заочного навчання, виділення функціональних модулів сучасних систем заочного навчання.

В основі заочної освіти закладені принципи та особливості традиційних форм навчання, окрім того, додані нові особливості, які полягають у використанні інтернет-технологій для доступу для навчальних матеріалів, інтерактивної взаємодії між студентами тощо.

До переваг дистанційного навчання належать:

Свобода і гнучкість. Можливість навчатися одночасно в різних місцях, на різних курсах не тільки в одному, а й у декількох університетах чи навіть країнах.

Індивідуальність. Самостійний вибір студентами темпу навчання, вибору розділів, які варто було б повторити або вилучити.

Створення власного графіка навчання студентами у звичній для них обстановці і в

зручний час.

Навчання інкогніто (не розголошуючи свого імені) через певні обставини (вік, стан, посаду і т.д.), зареєструвавшись під іншим іменем.

Отримання освіти інвалідами та людьми з різними відхиленнями.

Набуття студентами таких якостей, як самостійність, мобільність і відповідальність.

Навчання більшої кількості людей різних вікових груп порівняно з іншими формами навчання.

Просте формування віртуальних спільнот: викладачів, студентів тощо завдяки використанню сучасних інтернет технологій, за допомогою яких стає можливим обговорення між викладачами певних проблем, вирішення спільних завдань, обмін досвідом чи інформацією тощо

Сьогодні широко використовується велика номенклатура систем дистанційного навчання та управління дистанційним навчанням. Найбільш популярними серед них є eFront, Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment), Claroline та ATutor, SharePointLMS. [1, 2, 3].

Одним із стратегічних напрямів підготовки студентів вищої школи також є інтегрування медіаосвіти в навчальний процес вищих навчальних закладів для формування медіакультури сучасного фахівця як необхідної умови його професійної культури, професіоналізму та конкурентоспроможності.

Сучасний фахівець повинен володіти високим рівнем професійної культури, що проявляється у здатності творчо мислити, постійній орієнтації на пошук і новизну, використанні науково-технічних знань для вирішення технічних проблем. Одним із елементів даної підготовки є використання медіаосвітніх технологій у навчальному процесі. Завданнями даної технології є навчання користуватися медіа, що в свою чергу є одним з основних завдань вищої школи де студенти вчать розпізнавати способи й форми маніпулятивного впливу медіа, розвитку «критичного мислення» в процесі медіаосвіти до вітчизняних умов, орієнтуються в інформаційному потоці сучасного демократичного суспільства.

У процесі професійної підготовки студентів використовуються найрізноманітніші види, форми й програми медіаосвіти. Основними з них є: лекторії, ранки й вечори, присвячені медіакультури, фотовиставки і стінгазети, факультативи з медіакультури, дискусійні медіаклуби, любительські медіастудії; репродуктивні, евристичні, ігрові, проблемні медіаосвітні заняття. Форми медіаосвіти (рецензія, вигадування; творчі роботи – написання репортажу, статті, інтерв'ю, мінісценарію, «екранізації», розповіді від імені героя фільму; аналіз теле-, радіопередач, сайтів Інтернету; розкадровування, складання колажів, афіш; евристичні, ігрові заняття – вікторини, конкурси і т.д.; диспути, конференції; екскурсії, зустрічі з діячами медіакультури тощо) [9].

У процесі вивчення дисциплін вищої школи (актуальних проблем педагогіки, педагогічних інновацій, педагогіки та психології вищої школи) студентами передбачено різні види діяльності: відвідування лекцій, ведення конспекту, практичні заняття на рівні відповідей на проблемні запитання, які часто пов'язані з переглядом відео- й аудіо фрагментів, на рівні виконання індивідуального завдання дослідницького характеру.

Оскільки однією із складових нинішньої інформаційної цивілізації стали аудіовізуальні технології, що створюють навколо людини щільне інформаційне середовище то акцент індивідуальних завдань обов'язково передбачають огляд періодичної преси, що впливає на формування всебічної обізнаності в галузі педагогічних нововведень, критичного ставлення до отриманої негативної інформації.

Технологія огляду періодичної преси включає аналіз друкованих газет, журналів, так і аналіз електронних джерел. Відбувається критичний аналіз матеріалів, порівняння викладених там фактів та їх відмінність, пошук замовленої або неправдивої інформації так званої «джинси». Кінцевим етапом огляду періодичної преси є формування власної думки. Однією з умов огляду періодики є не кількість поданої інформації, яка звалюється на сучасну молоду

людину, а її якість, оскільки в моральному та етико-естетичному планах вона часто є не тільки низькою, а й шкідливою.

Ще одним елементом використання медіаосвіти у навчальному процесі вищої школи є технологія «Free to Choose» – це дискусійна програма, заснована Будинком Анни Франк в Амстердамі у співпраці з партнерами у 12 європейських країнах. Програма складається з серії провокативних відеороликів, в яких висвітлюються важливі проблеми різних країн. [11].

Навчально-пізнавальна діяльність студентів-магістрів є найрізноманітнішою. Вона охоплює: самостійну підготовку випусків новин; редагування та порівняння текстів, створення програм на телебаченні та радіо; випуск університетських газет, які потім поширюються за допомогою мережі Інтернет; співпрацю студентів-магістрів з професійними журналістами; самостійне визначення способів функціонування медіа (за принципом “навчання через діяльність”); інтеграцію медіаосвіти у викладання навчальних предметів (здебільшого гуманітарного профілю) вищої школи; окремі заняття з кіномистецтва, телебачення і медіакультури; створення аудіовізуальних матеріалів, їхня критика й аналіз.

Тому важливим стало упровадження в Україні Концепції медіаосвіти. У цьому документі медіаосвіта розглядається як важливий складник модернізації національної освіти. Концепція базується на вивченні медіакультури населення України та міжнародному досвіді організації медіаосвіти. Основні положення Концепції відповідають завданням, сформульованим у Паризькій програмі-рекомендації з медіаосвіти ЮНЕСКО та резолюції Європарламенту щодо медіаграмотності у сфері цифрової інформації.

Що стосується основної мети вітчизняної Концепції, то вона визначається як сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіа освіти заради забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у вихованців медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей.

У Концепції запропоновано визначення таких термінів, як медіаосвіта, медіапедагогіка, медіакультура, медіаграмотність; визначено мету, завдання, пріоритети розвитку медіаосвіти та напрямки, етапи й умови реалізації [8].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі вищого навчального закладу потребує змін у методиці викладання всіх дисциплін. Це пов'язано з тим, що викладач перестає бути для студента єдиним джерелом отримання знань. Нині багато інформації можна знайти в мережі Інтернет. Орієнтація на формування репродуктивних навичок, таких як запам'ятовування та відтворення, за традиційного навчання замінюється на розвиток умінь співставлення, синтезу, аналізу, оцінювання виявлення зв'язків, планування, групової взаємодії з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. У таких умовах зміни мають торкнутися методики проведення аудиторних занять та організації самостійної роботи. Інформаційно-комунікаційні технології посилюють роль методів активного пізнання та дистанційного навчання. За вимогами Болонського процесу збільшується частка самостійної роботи студентів у навчальних програмах усіх дисциплін. Інформаційно-комунікаційні та дистанційні технології навчання дають змогу забезпечити студентів електронними навчальними ресурсами для самостійного опрацювання, завданнями для самостійного виконання, реалізувати індивідуальний підхід до кожного студента тощо.

Питання застосування медіаосвітніх технологій у підготовці студентів вищої школи не була предметом комплексних наукових досліджень. У сучасних умовах, коли суспільні вимоги до професійного рівня підготовки студентів вищої школи підвищуються це потребує розроблення сучасних педагогічних підходів до їх професійної підготовки із застосуванням медіаосвітніх технологій.

Література

1. Андреев А.В., Андреева С.В, Доценко И.Б. Практика электронного обучения с

- использованием Moodle. – Таганрог: ТТИ ЮФУ, 2008. – 146 с.
2. ATutor User Documentation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://help.atutor.ca/general/>.
  3. Белозубов А.В., Николаев Д.Г. Система дистанционного обучения Moodle : учебно-методическое пособие. – СПб., 2007.
  4. Гриневич М.С. Медіаосвіта молоді в рамках Болонського процесу / М.С. Гриневич // Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: Вища освіта України. Дод. 3. Т. V. (12). – 2008. – С. 134–139.
  5. Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006–2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/grants/main/933>
  6. Закон України «Про вищу освіту» №2984-III, із змінами від 19 січня 2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://crl.dsmu.edu.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=103&Itemid=50
  7. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.
  8. Концепція впровадження медіа освіти в Україні. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm
  9. Маклюэн М. Понимание медиа: внешние расширения человека Understanding Media: The Extensions of Man- М.: Кучково поле, 2007. — 464 с.
  10. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / Іванов В., Волощенко О., Кульчинська Л., Іванова Т., Мірошніченко Ю. – 2-ге вид., стер. – К.: АУП, ЦВП, 2012. – 58 с
  11. «Free to choose» або вільний вибирати: межі свободи: навчально-методичний посібник / Авт.-упоряд. Б. Ван Дріель, А. Ленчовська. – К.: ТОВ «Майстер книг», 2011. – 64 с.

Валерій Іванов, Тетяна Іванова, Юлія Мірошніченко (Україна, м. Київ)

Медіаосвіта: визначення дефініції

Анотація. Стаття присвячена дослідженню історії визначення поняття «медіаосвіта».

Важливу роль у становленні та розвитку медіаосвіти зіграло ЮНЕСКО. Вважається, що вперше термін «медіаосвіта» був вжитий у 1973 р. на спільному засіданні сектору інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно та телебачення.

Хоча деякі вчені вважають, що першу навчальну програму з медіаосвіти розробив канадський учений М. Маклюен у 1959 р., активне застосування медіаосвіти в навчально-виховному процесі розпочалося в 60-х рр. ХХ ст. у Великій Британії, Канаді, Німеччині, США, Франції. При цьому завдання медіаосвіти було сформульовано інформаційну культуру та підготувати до життя в інформаційному суспільстві [1, 184; по 2].

У документах ЮНЕСКО вказується, що медіаосвіта – це навчання теорії та практичним вмінням для опанування сучасними мас-медіа, які розглядаються як частина специфічної, автономної галузі знань у педагогічній теорії та практиці; її слід відрізнити від використання медіа як допоміжних засобів у викладанні інших галузей знань, таких як, наприклад, математика, фізика чи географія [3, 8; по 4 и 5, 82]. Як бачимо, фахівці ЮНЕСКО чітко відділяють опанування медіа від їх використання як знаряддя при навчанні іншим наукам.

Вважається, що медіаосвіта пов'язана з усіма видами медіа (друкованими, графічними, звуковими, візуальними, тощо) і різними технологіями. Вона має дати людям можливість зрозуміти, як масова комунікація використовується в їхніх соціумах, навчитися використовувати медіа в комунікації з іншими людьми; забезпечує знання того, як: 1) аналізувати, критично осмислювати і створювати медіатексти; 2) визначати джерела

медіатекстів, їх політичні, соціальні, комерційні, культурні інтереси, їх контекст; 3) інтерпретувати медіатексти і цінності, що розповсюджують медіа; 4) відбирати відповідні медіа для створення та розповсюдження власних медіатекстів та набуття зацікавленої в них аудиторії; 5) отримання можливості вільного доступу до медіа як для сприйняття, так і для продукції. На думку фахівців ЮНЕСКО, медіаосвіта є частиною основних прав кожного громадянина будь-якої країни світу на свободу самовираження і права на інформацію та є інструментом підтримки демократії. При цьому, медіаосвіта рекомендується для запровадження в національні навчальні плани всіх держав, у систему додаткової, неформальної та «по життєвої» освіти [6, 152; по 7]. Тут особливо важливою є думка про те, що медіаосвіта відноситься до основних прав людини і що вона повинна мати по життєвий характер.

Кілька потужних центрів медіаосвіти існують у Російській Федерації. Згідно з поглядами російських колег, медіаосвіта – це напрям у педагогіці, який вивчає «закономірності масової комунікації (преси, телебачення, радіо, кіно, відео, тощо). Основні завдання медіаосвіти: підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації, навчити людину розуміти її, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, опанувати способи спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів» [8, 555; за 9 та 10].

Майже дослівно повторює це визначення «Психолого-педагогічний словник» [11, 241; за 12].

За О.В. Федоровим, медіаосвіта – це процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі мас-медіа з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, вмінь повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу та оцінки медіатекстів, навчання різним формам самовираження за допомогою медіа техніки. Тобто людина повинна мати можливість та вміння активно використовувати інформаційне поле преси, радіо, телебачення, кінематографа, інтернету. У зміст медіаосвіти він включає основи мистецтвознавства у медіасфері (види і жанри медіа, функції медіа в соціумі, мову медіа, історію медіа культури, тощо), відомості про основні області застосування теоретичних знань (професійні мас-медіа, аматорська медіасфера, канали розповсюдження медіа, тощо), практичні, творчі завдання на медіаматеріалі. Основним завданням медіаосвіти ставиться навчання тому, як грамотно читати медіатекст; розвиток здатності самостійно сприймати та оцінювати інформацію, розвиток самостійності суджень, критичного мислення, естетичного смаку; вміння інтегрувати знання та навички, отриманні при навчанні, в процесі сприйняття, аналізу та творчої діяльності та ін. Виділяються типові методи медіаосвіти: вербальні (розповідь, лекція, бесіда, діалог, обговорення, аналіз, дискусія, тощо), наочні (перегляд аудіовізуального матеріалу), репродуктивні, дослідницькі, евристичні, проблемні, ігрові (моделювання художньо-творчої діяльності творців медіатекстів, імпровізація, тощо). [13, 8; 9; 10].

Визначену увагу дефініції та проблемам медіаосвіти приділяли й українські вчені. А. Литвин вважає, що медіаосвіта – це навчання на матеріалі та за допомогою ЗМІ, кінцева мета якого – медіаграмотність, здатність до критичного сприйняття медіаповідомлень. При цьому він ґрунтується на думці С.У. Гончаренко: «Основним завданням медіа-освіти є підготовка нового покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття й розуміння різної інформації, усвідомлення наслідків її впливу на психіку тощо» [14, 203; 2]. Хоча і висловлює спірне судження стосовно того, що у порівнянні з традиційним навчанням, медіаосвіта більше спрямована не на логічну, а на чуттєву сторону пізнання. Наводиться також визначення з сучасної «Енциклопедії освіти», де медіаосвіта – це «технічні засоби створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, розповсюдження, сприйняття інформації та обміну її між суб'єктом (автором медіа-тексту) і об'єктом (масовою аудиторією), а саме: друк, фотографія, радіо, кінематограф, телебачення, відео, мультимедійні комп'ютерні системи, включаючи інтернет» [15, 481; за 2]. Звичайно, таке формулювання є абсолютно неправильним. Автори плутають медіаосвіту та власне мас-медіа. На думку ж самого А. Литвина, завданням медіаосвіти є формування критично мислячої, соціально активної

комунікативної особистості, яка вільно й осмислено орієнтується в медіапросторі. А. Хуторський вважає, що найважливішими аспектами медіаосвіти є: пошук потрібної інформації в різних джерелах; встановлення зв'язків між різними інформаційними джерелами; виділення головного в інформаційному повідомленні; добування з інформації необхідних даних, їх систематизація; розуміння спрямованості інформаційного потоку, мети комунікації; виявлення помилок, які спотворюють одержану інформацію; сприйняття і розуміння різних точок зору на одне повідомлення; створення власних аргументованих висловлювань відносно повідомлення; складання рецензій на інформаційні повідомлення; перетворення одного виду інформації на інший (вербальну на візуальну); перетворення інформації, виходячи з особливостей аудиторії; визначення форми викладу інформації, адекватної її змісту; оволодіння найпростішим інструментарієм роботи з інформацією [16; за 2]. А. Литвин вважає, що на початку ХХІ ст. зміст і мета медіаосвіти дещо трансформувалися. Виникнення нових медіа призводить до того, що медіаосвіта сприяє переходу до елементів загальної теорії комунікацій: таке навчання дозволяє оволодівати цілісною картиною засобів створення, принципів роботи і впливу сучасних медіа на становлення особистості. До числа базових цілей медіаосвіти входять: розвиток комунікативних здібностей учнів; формування критичного мислення; навчання сприйманню інформації, перекодуванню візуального образу у вербальну знакову систему; оцінювання якості інформації, вироблення вмінь вибирати при "споживанні" інформації з мас-медіа; підвищення загальнокультурного рівня особистості [17; за 2]. При всіх перевагах інформаційно-комунікаційних технологій існує небезпека виникнення "псевдоінформаційної" технології навчання, коли робота з мультимедіа в межах різних дисциплін стає самоціллю, а не засобом досягнення навчальної мети. Проте, як стверджує І.А. Зязюн, навіть з урахуванням негативних тенденцій у застосуванні сучасних комп'ютерних технологій чітко простежується їхня антропоцентрична природа [18, 11; за 2].

Треба відзначити, що 20 травня 2010 р. постановою Президії Національної академії педагогічних наук України була схвалена Концепція впровадження медіа-освіти в Україні. Згідно цієї Концепції медіаосвітою вважається частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіа-культури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Метою медіа-освіти є формування медіа-культури особистості в середовищі значущих для неї спільнот (малих груп, родин, навчальних і виробничих колективів, місцевих громад тощо). Її головними завданнями є сприяння формуванню: медіа-імунітету особистості, який робить її здатною протистояти агресивному медіа-середовищу, забезпечує психологічне благополуччя при споживанні медіа-продукції, що передбачає медіа-обізнаність, уміння обирати потрібну інформацію, оминати інформаційне «сміття», захищатися від потенційно шкідливої інформації з урахуванням прямих і прихованих впливів; рефлексії і критичного мислення як психологічних механізмів медіа-грамотності, які забезпечують свідоме споживання медіа-продукції на основі ефективного орієнтування в медіа-просторі та осмислення власних медіа-потреб, адекватного та різнобічного оцінювання змісту і форми інформації, її повноцінного і критичного тлумачення з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа; здатності до медіа-творчості для компетентного і здорового самовираження особистості та реалізації її життєвих завдань, покращення якості міжособової комунікації і приязності соціального середовища, мережі стосунків і якості життя в значущих для особистості спільнотах; спеціалізованих аспектів медіа-культури: візуальної медіа-культури (сприймання кіно, телебачення), музичної медіа-культури, розвинених естетичних смаків щодо форм мистецтва, опосередкованих мас-медіа, та сучасних напрямів медіа-арту тощо. На думку фахівців АПН України, пріоритетними напрямами розвитку в Україні ефективної системи медіа-освіти є: створення системи шкільної медіа-освіти, що передбачає розроблення психологічно обґрунтованих навчальних програм інтегрованої освіти для молодших класів загальноосвітніх шкіл, сприяння поширенню практики інтеграції медіа-освітніх елементів у навчальні програми

з різних предметів, напрацювання низки факультативних медіа-освітніх програм для підлітків, упровадження курсу медіа-культури з урахуванням профільного навчання, активізація гурткової роботи, фото-, відео-, анімаційних студій, інших позакласних форм учнівської творчості медіа-освітнього спрямування; розроблення стандартів фахової підготовки медіа-педагогів і медіа-психологів для системи освіти, спеціалізованих навчальних курсів для підготовки і перепідготовки фахівців медіа-освітнього профілю на базі вищої педагогічної і психологічної освіти; активізація співпраці вищих навчальних закладів, які готують фахівців для медіа-виробництва і сфери мистецтва, з Національною академією наук України, Національною академією педагогічних наук України та Національною академією мистецтв України, з метою проведення міждисциплінарних досліджень з проблем медіа-освіти, налагодження обміну досвідом і кадрового забезпечення викладання спеціальних дисциплін для медіа-педагогів; організація за участю громадських об'єднань і медіа-виробників різних форм позашкільної освіти, включаючи форми для дітей дошкільного віку, батьківської педагогіки, творчих студій для дітей і молоді, дитячі та молодіжні фестивалі, конкурси, проекти місцевого і всеукраїнського рівня для сприяння розвитку медіа-культури і підтримки системи медіа-освіти; налагодження повноцінного суспільного діалогу з метою оптимізації медіа-освітньої діяльності самих медіа, підвищення психологічної та педагогічної компетентності працівників молодіжних редакцій різних медіа, поліпшення якості дитячих і молодіжних програм.

У цілому, слід зауважити, що розуміння медіаосвіти зарубіжними та вітчизняними педагогами суттєво відрізняється. Якщо на Заході наголос робиться на формування автономної від медіа особистості, то в Україні – на опанування медіа обладнанням та використання можливостей медіа в навчальному процесі.

В Україні є певні теоретичні розробки та напрацювання в галузі медіаосвіти. Але необхідно зауважити, що, по-перше, в західних країнах давно вже є стала практика медіаосвіти, на яку можна і треба орієнтуватися, по-друге, теоретичні розробки українських учених спрямовані не на формування критичного мислення та автономної від медіаособистості (як у багатьох західних країнах), а на опанування медіаобладнанням та використання можливостей медіа в навчальному процесі.

Література

- [1] Гуріненко І. Ю. Медіа-освіта як засіб професійної підготовки фахівця цивільного захисту / І. Ю. Гуріненко // Інформаційні та телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук. праць. – частина 1. / за ред. М. М. Козяра та Н. Г. Ничкало. – Львів : ЛДУ БЖД. – 2009. – С. 181-184.
- [2] Литвин А. Завдання медіаосвіти в контексті підвищення якості професійної підготовки.
- [3] Media Education. - Paris: UNESCO, 1984. - 211 p.
- [4] Федоров А.В. Медиаобразование в зарубежных странах. - Таганрог: Изд-во Кучма, 2003. - 238 с.
- [5] Жилавская И.В. Медиаобразование молодежной аудитории. Томск: ТИИТ, 2009. – 322 с.
- [6] Recommendations Addressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization UNESCO // Education for the Media and the Digital Age. Vienna: UNESCO, 1999, p.273-274. Reprint in: Outlooks on Children and Media. Goteborg: UNESCO & NORDICOM, 2001
- [7] <http://edu.of.ru/medialibrary/>
- [8] Российская педагогическая энциклопедия, 1993.
- [9] Федоров А.В. Права ребенка и проблема насилия на российском экране. — Таганрог: Изд-во Кучма, 2004. — 418 с.
- [10] Федоров А.В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. - Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. - 64 с.
- [11] Психолого-педагогический словарь / Сост. В.А.Мижериков. Ред. П.И.Пидкасистый. –

- Ростов: Феникс, 1998.
- [12] Федоров А.В., Новикова А.А. Основные теоретические концепции медиа образования // Вестник Российского государственного гуманитарного фонда». - 2002. - № 1. - С. 149-158.
- [13] Федоров А.В. Медиаобразование: история, теория и методика. — Ростов: ЦВВР, 2001. — 708 с.
- [14] Гончаренко С. Український педагогічний словник. — К.: Либідь, 1997. — 376 с.
- [15] Задорожна І Т., Кузнецова Т. В. Медіа-освіта // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України / Гол. ред. В. Г. Кремень. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — С. 481.
- [16] Хуторской А. Современная дидактика. — СПб.: Питер, 2001. — 536 с.
- [17] Тверезовська Н. Т. Теоретичні та методичні основи створення і використання навчальних експертних систем у підготовці фахівців вищих навчальних закладів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04.— К., 2002. — 632 с.
- [18] Зязюн І. А. Антропологічний вимір комп'ютерних технологій // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті : досвід, проблеми, перспективи : збірник наукових праць. — частина 1 / за ред. М. М. Козяра та Н. Г. Ничкало. — Львів : ЛДУ БЖД, 2009. — С. 6-13.

Тетяна Козак (Україна, м. Дрогобич, Львівська обл.)

Впровадження елементів медіаосвіти в навчальний процес вищої школи

Анотація. У статті проаналізовано способи формування основ медіаграмотності у студентів вищих педагогічних навчальних закладів, висвітлено практичний досвід щодо інтеграції медіаосвітніх технологій у навчальний процес, наголошено на необхідності впровадження елементів медіаосвіти у підготовку майбутніх учителів.

Постановка проблеми. Інформація є одним із найцінніших ресурсів суспільства поряд із такими традиційними матеріальними їхніми видами, як нафта, газ, корисні копалини тощо. Проте, інформація – це єдиний ресурс життєзабезпечення, що є невичерпним, її обсяг не зменшується, а зростає.

Більшу частину даних сучасна людина отримує за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Але з їхнім розвитком збільшується і кількість загроз для інформаційних систем, ускладнюються завдання їхнього захисту, зростає залежність людини від безпеки інформаційної сфери суспільства. В епоху інтернету суб'єкти залучаються до таких видів діяльності та процесів комунікації, які ніде більше неможливі. У віртуальному світі відсутня цензура, знімаються заборони і обмеження морально-етичного і соціальних планів. В особливому просторі інтернет-технологій легко висловити свою думку, та складно бути почутим.

Дестабілізуючими чинниками, які створюють небезпеку для сучасної людини, є вплив недостовірної, неякісної інформації на особистість, маніпулювання свідомістю людини тощо. Найстрашнішим є те, що ми звикаємо до сцен насильства, до сайтів із небажаним контентом, до газет із замовними статтями, до кримінальних новин, до маніпулятивних політтехнологій, до неякісної реклами, примітивного телебачення, неправдивої інформації... "Людська психіка не готова до інформаційного вибуху та маніпулятивних практик, які застосовуються з метою комерційного чи політичного зиску. Не маючи адекватного захисту, вона постає перед ними надто вразливою, практично беззахисною" [6, 251]. Тому, проблема медіабезпеки на сучасному етапі є актуальною галуззю міждисциплінарного знання для вітчизняної науки.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні основи медіаосвіти досліджують О. Федоров, В. Іванов, О. Волошенюк, розвиток медіадидактики аналізує Г. Онкович, аспекти соціокультурної моделі медіаосвіти та медіапсихології висвітлює Л. Найдьонова. Питанням

медіаекології, медіакритики присвячено праці Б. Потятиника, Н. Габора, особливості медіаосвіти у вищій школі з'ясовують Ю. Казаков, Р. Гришкова. Теорію та практику освіти в контексті безпечного використання інноваційних технологій аналізують Л. Астахова, М. Бочаров, Т. Волкова, В. Ковальчук, П. Ломаско, Т. Малих, О. Спирін, О. Федосов та ін.

На нашу думку, недостатньо висвітлено практичні рекомендації щодо впровадження елементів медіаосвіти в навчальний процес вищих педагогічних навчальних закладів.

Метою статті є аналіз способів формування основ медіаграмотності у студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Готувати підростаюче покоління до свідомої діяльності в медіасередовищі через формування критичного ставлення до медіапродукції, перетворювати учнів на свідомих і творчих користувачів мас-медіа, сприяти виробленню їхнього імунітету до маніпулятивної дії екрану, тобто створювати умови інформаційної безпеки для школярів неможливо без опанування педагогічними працівниками основ медіапедагогіки та медіаосвіти.

Погоджуємося з думкою Г. Онкович, що "з погляду світової та європейської педагогічної спільноти, запровадження медіаосвіти до навчальних планів і програм є важливою вимогою до підготовки фахівців у вищій школі. Це пов'язано з тим, що для розуміння процесів, котрі відбуваються в сучасному медіадовкіллі, молодій людині слід володіти особливими знаннями, комунікативними та інформаційними вміннями й навичками, здатністю до критичного аналізу (тобто, медіаграмотністю), які можна сформувати завдяки організованій та цілеспрямованій медіаосвіті. На часі активізувати її запровадження до фахової підготовки у вищій школі." [5, 90].

Проте, "ми не можемо просто запозичити перевірені моделі інших країн. Адже, по-перше, вони вже застарілі – світ медіа змінився за останні півдесятка років (з приходом соціальних мереж) і в усіх країнах моделі переглядаються. По-друге, в інших країнах батьки сьогоднішніх дітей вже вивчали в школі медіаосвіту, тому кращий сімейний медіаімунітет виконує багато функцій підготовки дитини до ефективної взаємодії з медіа. По-третє, медіаосвіта має стати частиною української системи освіти, пряме перенесення підходів, що працюють в інших системах може виявитись не адекватним" [4, 91].

Значним кроком нашої держави до побудови безпечного інформаційного суспільства, розвитку економіки знань, становлення громадянського суспільства стало розроблення і прийняття "Концепції впровадження медіаосвіти в Україні", яка базується на вивченні стану медіакультури населення України та міжнародному досвіді організації медіаосвіти. Основні положення Концепції відповідають завданням, сформульованим у Паризькій програмі-рекомендаціях з медіаосвіти ЮНЕСКО (від 22.06.2007 р.) та резолюції Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрової інформації (від 16.12.2008 р.).

Концепція спрямована на підготовку і проведення широкомасштабного поетапного всеукраїнського експерименту з упровадження медіаосвіти на всіх рівнях; пріоритетне започаткування практики шкільної медіаосвіти, яка стане головною інтеграційною ланкою формування цілісної системи медіаосвіти; забезпечення медіаосвіти у вищій школі, насамперед при підготовці фахівців педагогічного профілю; врахування завдань медіаосвіти в ході здійснення освітніх реформ та планування відповідних бюджетних асигнувань; ініціювання широкої громадської підтримки медіаосвітнього руху, включаючи міжнародну співпрацю в цій сфері [2].

Відповідно до Концепції головними завданнями медіаосвіти є формування:

- медіаімунітету особистості, який робить її здатною протистояти агресивному медіасередовищу, забезпечує психологічне благополуччя при споживанні медіапродукції, що передбачає медіаобізнаність, вміння обирати потрібну інформацію, оминати інформаційне "сміття", захищатися від потенційно шкідливої інформації з урахуванням прямих і прихованих впливів;
- рефлексії і критичного мислення як психологічних механізмів медіаграмотності, які

забезпечують свідоме споживання медіапродукції на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіапотреб, адекватного та різнобічного оцінювання змісту і форми інформації, її повноцінного і критичного тлумачення з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа;

- здатності до медіаторчості для компетентного і здорового самовираження особистості та реалізації її життєвих завдань, покращення якості міжособової комунікації і приязності соціального середовища, мережі стосунків і якості життя в значущих для особистості спільнотах;

- спеціалізованих аспектів медіакультури: візуальної медіакультури (сприймання кіно, телебачення), музичної медіакультури, розвинених естетичних смаків щодо форм мистецтва, опосередкованих мас-медіа, та сучасних напрямів медіаарту тощо.

Ще одним кроком державного рівня є лист МОН України від 29.03.2013 р. № 1/9-226 "Про запровадження вивчення курсу "Основи медіаграмотності в навчальних закладах", у якому рекомендовано запровадити, починаючи з 2013/2014 навчального року, вивчення курсу "Основи медіаграмотності" у вищих педагогічних навчальних закладах за рахунок годин вибіркової частини освітньо-професійної програми.

Вагомим полегшенням для викладача вищої школи, який прагне впроваджувати медіаосвіту в навчальний процес, є розроблені і затверджені МОН України програми курсу, а також низка відповідних посібників.

Поділяємо думку Г. Онкович, що "формування медіаграмотності майбутніх фахівців у межах ВНЗ може здійснюватися двома способами: через введення окремого курсу з медіаосвіти або через інтеграцію медіаосвітніх технологій до вже існуючої системи навчально-виховного процесу, зокрема – завдяки виконанню міждисциплінарних досліджень з інформаційних, комунікаційних та освітніх наук, соціології та ін." [5, 91].

Оскільки дисципліна "Основи медіаграмотності" не є нормативною, то викладається далеко не у всіх вищих педагогічних навчальних закладах. Але, на нашу думку, це не є перешкодою для інтеграції елементів медіаосвіти в інші дисципліни. Наприклад, у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, аспекти медіаграмотності досліджуємо на заняттях з "Комп'ютерних інформаційних технологій в освіті і науці" (читається для магістрантів усіх спеціальностей), "Методики викладання інформатики" (читається для студентів 4-го та 5-го курсів Інституту фізики, математики та інформатики), "Інформатики", "Інформатики з методикою викладання у початковій школі" (читається для студентів відповідно 1-го та 4-го курсу напряму підготовки "Початкова освіта") тощо.

Зокрема, аналізуємо сутність поняття "інформаційна безпека особистості", з'ясовуємо шляхи підвищення рівня інформаційної безпеки школярів під час використання мережі, висвітлюємо можливості програмних продуктів, які сприяють безпечній роботі в інтернеті, наголошуємо на необхідності розвитку вміння учнів виявляти та ідентифікувати інформаційні загрози, визначаємо шляхи уникнення негативного впливу всесвітньої мережі.

Крім того, вважаємо доцільним нагадувати майбутнім фахівцям, що "більшість медіапродуктів – це бізнес, який повинен отримувати прибуток. За всяким медіабізнесом стоять конкретні люди зі своїми інтересами, які й визначають зміст того, що ми дивимося, читаємо, слухаємо" [7].

Медіаосвіта є "необхідною передумовою встановлення раціональних комунікаційних взаємозв'язків між суб'єктами комунікації й виступає як дієвий чинник модернізації вітчизняної вищої школи" [1, 67]. Крім того, вона "дає людині інструментарій для самозахисту й учити критично сприймати медіаповідомлення" [3, 22].

Значною мірою сприяє реалізації інноваційних завдань участь викладачів у семінарах, тренінгах, конференціях чи майстер-класах з питань медіаосвіти, де односторонні думки можуть поспілкуватися й обмінятися досвідом. Спонукає до самоосвіти в галузі медіатехнологій і постійне інформування з боку Академії української преси про новинки в контексті аналізу "медіапродукції".

Сьогодні проводиться низка заходів із впровадження медіаосвіти (прийнята Концепція, розроблено програми курсів, видаються посібники, проводяться конференції, тренінги, семінари), але весь процес все одно тримається на ентузіастах. Є частина професорсько-викладацького складу, яка відпрацьовує навчальне навантаження та отримує зарплатню, а є інша частина – ті, хто цікавитиметься інноваціями та впроваджуватиме їх, не зважаючи на окремі перешкоди.

Висновки. Уміння протистояти негативним інформаційним впливам та маніпуляціям є невід'ємною складовою розвитку сучасної особистості. Тому необхідно впроваджувати елементи медіаосвіти (медіаграмотності) в навчальний процес вищої школи у вигляді окремої дисципліни, чи, принаймні, у формі інтеграції до чинного навчального плану певного напрямку підготовки (спеціальності). Перспективними дослідженнями вважаємо розробку рекомендацій щодо проведення практичних занять у педагогічних ВНЗ, які би сприяли убезпеченню від негативних впливів медіатехнологій.

Література

1. Гришкова Р.О. Медіаосвіта як чинник модернізації вітчизняної вищої школи. / Раїса Гришкова. // Наукові праці. Серія "Педагогіка". – ЧДУ ім. Петра Могили. – Випуск 176. – Том 188. – С. 63–67.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. Схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник. / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк / За науковою редакцією В.В. Різуна. – Київ: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
4. Найдьонова Л.А. Медіаосвіта в Україні: особливості реалізації соціально-психологічної моделі. / Любов Найдьонова. – Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. – № 4. – 2013. – С. 91 – 97.
5. Онкович Г.В. Медіаосвіта в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. / Ганна Онкович // Матер. II Міжн. семінару "Навчально-виховне середовище та моральність у XXI столітті" – Київ-Вінниця, 2010. – С. 89 – 92.
6. Потятиник Б.В. Медіа: ключі до розуміння. Серія: Медіакритика. / Борис Потятиник. – Львів: ПАІС, 2004. – 312 с.
7. Pungente John. Canada's Key Concepts of Media Literacy // <http://www.medialit.org/reading-room/canadas-key-concepts-media-literacy#bio>.

Михайло Коропатник (Україна, м. Чернігів)

Теоретичні передумови та практика впровадження медіаосвіти на Чернігівщині

Анотація. *Із врахуванням специфіки сучасного інформаційного суспільства в статті аналізуються теоретичні передумови, окремі історичні та практичні аспекти впровадження медіаосвіти в навчальний процес, як засобу підготовки, в першу чергу учителів, до грамотної і безпечної поведінки в медійному середовищі.*

Світ за останні декілька десятиліть якісно змінився. Для більшості дітей і молоді медіа перетворилися у їх світ, віртуальну реальність, де найкраще і найгірше може бути як створене, так і ліквідоване. У той же час молоді люди не володіють достатніми знаннями, щоб об'єктивно оцінити справжній сенс отриманої інформації. А педагоги та батьки часто виявляються безпорадними у спробі співставити власний життєвий і професійний досвід з медіакомпетентністю їхніх дітей. На думку фахівців ЮНЕСКО, саме медіаосвіта дозволяє вирішити цю проблему [6, 12].

На основі синтезу існуючих наукових розвідок та власного авторського бачення,

підкріпленого висновками з вибіркового соціологічного дослідження серед педагогічної спільноти, у статті ставиться мета викласти у певній послідовності історико-теоретичні передумови медіаосвіти на сучасному етапі та практичні результати її впровадження у локальному вимірі.

З нашої точки зору, на користь запровадження медіаосвіти переконливо свідчать такі фактори.

Перший. У кінці ХХ – на початку ХХІ століття медіа, котрі спочатку існували як посередники передачі інформації, стають соціокультурним середовищем, життєвим простором людини. Вплив медіа на людину набуває все більш професійного характеру: впливає на моделі її поведінки, спосіб життя, погляди і цінності [10, 101].

Другий. Інформаційна революція та глобалізація зробили наше сприйняття світу значною мірою залежним від того, як його подають медіа. За цих обставин медіаосвіта є шляхом до того, щоб озброїти людину можливістю самозахисту від недобросовісної медіаінформації.

Третій. Уседозволеність інформаційного ринку, засилля низькопробної медіапродукції, низькоморальних ідеологем та цінностей спричиняє зниження в суспільстві імунітету до соціально шкідливих інформаційних впливів. Тому споживачу медіапродукції, якщо він не володіє критичним мисленням і не розуміє тенденцій сучасного медіаринку, надзвичайно проблемно скласти об'єктивну картину сучасного світу.

Друковані та електронні ЗМІ, у т. ч. українські, активно використовуються і як засіб пропаганди на основі сформульованого ще Геббельсом так званого «правила спрощення»: «Народні маси зазвичай більш примітивні, ніж ми собі уявляємо. Виходячи з цього, пропаганда повинна завжди залишатися простою і одноманітною. У цій виснажливій гонитві лише той здатний досягти головних результатів у справі досягнення впливу на громадську думку, хто здатний звести всі проблеми до найпростішої термінології і в кого вистачить мужності постійно повторювати їх у такій простій формі, незважаючи на заперечення інтелектуалів» [8, 169].

Отже, як педагогам, так і школярам, доводиться постійно стикатися із зростаючим інформаційним потоком, відчувати значні труднощі, коли необхідно застосувати пошукові навички, самостійно критично оцінити отриману інформацію. Без медіаосвіти тут не обійтися. Як справедливо зауважив у свій час Г. М. Маклюен, «щоб бути по-справжньому грамотним, потрібно бути грамотним у світі медіа». [3, 464]. Рекомендує медіаосвіту до впровадження у національні навчальні плани всіх держав, у систему додаткової, неформальної та «довічної» освіти ЮНЕСКО [12, 273-274]. Подібної позиції дотримується і Рада Європи. Ще у 1989 р. вона прийняла резолюцію, в якій чітко висловилася за те, щоб медіаосвіта починалася як можна раніше і тривала всі шкільні роки в якості обов'язкового для вивчення предмета [7, 68].

На користь запровадження медіаосвіти та перспектив використання медіа в освіті та вихованні як школярів, так і населення взагалі, свідчить й досвід радянської педагогіки. Н. К. Крупська, А. В. Луначарський, А. С. Макаренко, П. П. Блонський, М. М. Пистрак, С. Т. Шацький та інші у своїх працях вказували на небезпеку шкідливого впливу медіа на умі та настрої населення без навчання його «правильному» прочитанню медіатекстів. При тому радянські педагоги розуміли, що навчання медіаграмотності повинно носити плановий, програмний характер [11, 60]. Думка працівників народного комісаріату освіти була єдиною – необхідно аналізувати медіатексти, визначаючи, наскільки вони можуть бути корисними у вихованні комуністичних поглядів та ідеалів [2].

Саме викладені вище теоретичні передумови та історичні обставини в поєднанні з багатими освітніми та культурними традиціями краю стали базовою основою для включення предмета «Медіаосвіта» у навчальні програми курсів підвищення кваліфікації учителів ЧОППО імені К. Д. Ушинського, проведення дослідно-експериментальної роботи на базі двох загальноосвітніх навчальних закладів Чернігівської області.

З метою отримання об'єктивних підстав для впровадження медіаосвіти викладачі кафедри суспільних дисциплін та методики їх викладання провели вибірково соціологічні

дослідження серед учителів (у т. ч. слухачів курсів підвищення кваліфікації інституту), учнів та батьків. 65 відсотків учителів (після прослуховування спецкурсу з медіаосвіти) вважають медіаосвіту школярів нагальною необхідною [4, 2].

Серед головних мотивацій впровадження медіаосвіти учителі назвали такі: використання медійної продукції дозволить зробити навчально-виховний процес сучасним і більш цікавим для учнів – 89%; шукати матеріали на основі медіа для навчальних, наукових, дослідницьких цілей – 66,8 % [4, 3].

Опитування, проведене серед учасників семінару-тренінгу з медіаосвіти, підтвердило висновок фахівців, що українські медіа далеко не завжди об'єктивно висвітлюють як історичні події, так і процеси, що відбуваються в країні на сучасному етапі. Так, висвітлення у ЗМІ подій Другої світової війни та участі в ній України необ'єктивним вважають 25 відсотків респондентів, аналіз газових угод з Росією – 72, подій, пов'язаних з Юлією Тимошенко та Юрієм Луценком – 72, ходу та результатів парламентських виборів 2012 року – 58 відсотків. Не задовольняють учителів і пріоритети у змісті теле- та радіоінформації [1, 2].

Змушують насторожитися пріоритети підлітків при перегляді телевізійних передач. На першому місці знаходяться кінофільми і телесеріали (77,2%), на другому – новини (61,2%), на третьому – розважальні ток-шоу (55,2%). Інтелектуальні ж ток-шоу користуються значно меншим інтересом – лише 24,6%. Майже на такому ж рівні знаходиться інтерес до програм про наукові досягнення (29%) [5, 3].

Вибіркові соціологічні дослідження наглядно продемонстрували необхідність батьківської медіаосвіти та недостатній рівень медіакультури і критичного мислення шкільної аудиторії. 66,5 відсотка опитаних школярів заявили, що батьки не привчали їх дивитися телепередачі вибірково. Майже для 40 відсотків опитаних старшокласників не завжди зрозумілі теми, що висвітлюються у засобах масової інформації. Правда, фактично 80 відсотків вважають, що вони завжди помічають фальш, якщо вона має місце у повідомленнях ЗМІ [5, 3]. Такий показник можна оцінювати двояко: як перенасиченість повідомлень неправдивою інформацією і як вкоріненість переконань, що об'єктивної інформації у нас немає. А це ще далеко не факт, що до справжнього підтексту сфальшованих повідомлень можуть докопатися учні без відповідної підготовки.

Тому можна погодитися з висновком російського професора О. Федорова: «Незалежно від політичного ладу тієї чи іншої держави, людина, не підготовлена до сприйняття інформації в різних її видах, не може повноцінно її зрозуміти й аналізувати, не в силах протистояти маніпулятивним впливам медіа (якщо така маніпуляція має місце), не здатна до самостійного /автономного/ вираження своїх думок і почуттів з приводу прочитаного /почутого/, побаченого» [9, 621].

Проведені соціологічні дослідження дали підстави для такого висновку: на експериментальному етапі найбільш ефективно використати потенціал медіаосвіти можна у роботі із слухачами курсів підвищення кваліфікації учителів інституту післядипломної педагогічної освіти. Тому з другого півріччя 2011-2012 навчального року тут запроваджено спецкурс з медіаосвіти, вийшов друком спеціалізований випуск науково-методичного збірника інституту «Філософія освіти і педагогіка», присвячений питанням медіаосвіти, посібник «Теоретико-методологічні засади медіаосвіти. Вступ до предмета».

У листопаді 2012 р. розпочався наступний етап – запровадження медіаосвіти у загальноосвітні навчальні заклади. На базі Козелецької гімназії №1 та інформаційно-технологічного ліцею №16 Чернігівської міської ради відповідно до наказу управління освіти і науки облдержадміністрації № 494 від 26 листопада 2012 р. започаткована дослідно-експериментальна робота регіонального рівня з теми «Формування медіакомпетентності та медіаобізнаності учнів старших класів шляхом факультативних занять та інтеграції елементів медіаосвіти у шкільні програми із суспільно-гуманітарних дисциплін».

З нашої точки зору, однією з важливих умов запровадження медіаосвіти в Україні в цілому і області, зокрема, є забезпечення готовності фахівців системи освіти до розв'язання медіаосвітніх проблем і суперечностей, що потребує перебудови звичних форм роботи,

удосконалення змісту і форм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, зорієнтованих на випереджувальне ознайомлення з медіаосвітніми інноваціями педагогічний загал.

Отже, виникає об'єктивна необхідність нових освітніх ініціатив, які сприятимуть активному, критичному та вдумливому використанню медіа, інакше кажучи – розвитку медіаосвіти, яка повинна охоплювати дошкільників, школярів і студентів, а також бути зорієнтованою на доросле населення. Як зазначається в одному з документів ПАРЄ, вона має допомагати йому не лише не відставати від темпів сучасного розвитку, але й сприяти кращому виконанню ролі батьків. У цьому контексті актуальним є розвиток медіаосвіти протягом усього життя.

Література

1. Анкетування слухачів обласного семінару-тренінгу з медіаосвіти. Листопад 2012 р. – Чернігів. – 2012.
2. Горбаткова О. И. История развития отечественного медиаобразования в контексте социально-образовательной ситуации в России в 20-е годы XX века / О. И. Горбаткова // Электронный журнал «Вестник МГОУ / www.evestnik-mgou.ru. – 2013. – №1.
3. Маклюэн Г. М. Понимание медиа: внешние расширения человека. / Маклюэн Г. М. - Жуковский: Кучково поле. - М., 2003.
4. Матеріали вибіркового соціологічного дослідження серед учителів області з питань медіаосвіти. – Чернігів. – 2013.
5. Матеріали соціологічного дослідження серед старшокласників Козелецької гімназії №1 та інформаційно-технологічного ліцею №16 Чернігівської міської ради. – Чернігів. – 2013
6. Медийная и информационная грамотность: программа обучения педагогов. / под ред. Алтона Гриззла и Керолайн Уилсон. Пер. на русский язык Елена Малявская. – UNESCO, 2012.
7. Новикова А. А. Медиаобразование в США: проблемы и тенденции / А. А. Новикова // Педагогика. – 2000. - №3.
8. Почепцов Георгий Теория коммуникации. / Г. Почепцов – Изд-во «Ваклер», серия 2011.
9. Федоров А. В. Медиаобразование: история, теория и методика. / А. В. Федоров – Ростов: ЦВВР, 2001
10. Чельшева И. В. Медиареальность как новый тип социокультурного пространства. / И. В. Чельшева //Иновации в образовании. 2011, №11.
11. Шацкий С.Т. Педагогические сочинения в четырех томах. Т. 3. / С. Т. Шацкий – М.: Изд-во «Просвещение», 1964.
12. UNESCO, 1999. Recommendation Fddressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization UNESCO. In: Education for Media and the Digital Age. Vienna: UNESCO.

Ганна Кравченко (Україна, м. Харків)

Науково-методичний супровід реалізації програми експерименту в умовах загальноосвітнього навчального закладу

Анотація. У статті висвітлюються особливості науково-методичного супроводу реалізації програми експерименту на рівні навчального закладу. Наводиться приклад програми «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу» (2013-2018 рр.), розробленої у Первомайській загальноосвітній школи І-ІІІ ступенів № 5 Первомайської міської ради Харківської області.

Розвиток системи післядипломної педагогічної освіти вимагає від педагогічної науки запровадження нових методів навчання й виховання педагогів та учнів. Теоретичним

осмисленням, класифікацією педагогічних інновацій займається нова галузь педагогічного знання — педагогічна інноватика. Її прогностичний розвиток, аналіз, оцінка конкретних реалій мають непересічну цінність для педагогічної практики, особливо для налаштованих на творчість педагогів. Змістом освітньої діяльності сьогодення становиться отримання педагогами досвіду самостійного вирішення проблем в різних сферах своєї діяльності, здійснити вибір ефективних способів їх вирішення.

Сучасні вітчизняні вчені розглядають інновацію в освіті як: «процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі вирішувалися по-іншому»; «результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних розв'язань для різноманітних педагогічних проблем»; «актуальні, значущі й системні новоутворення, які виникають на основі різноманітних ініціатив і нововведень, що стають перспективними в контексті еволюції освіти й позитивно впливають на її розвиток»; «продукти інноваційної освітньої діяльності, які характеризуються процесами створення, розповсюдження та використання нового засобу (нововведення) в галузі педагогіки та наукових досліджень»; «нові форми організації праці та управління, нові види технологій, що охоплюють не лише окремі установи й організації, а й різні сфери діяльності»; «нововведення в галузі техніки, технології, організації праці й управління, що ґрунтуються на використанні досягнень науки і перспективного досвіду»; «оновлення чи вдосконалення теорії та практики освіти, яке оптимізує процес досягнення її мети»; «різні нововведення в діяльності навчально-виховних закладів, у здійсненні навчального-виховного процесу».

Інноваційні процеси, які стали ознакою кожного загальноосвітнього навчального закладу, обумовили виникнення соціального попиту на фахівців, що не тільки опанували стереотипними прийомами педагогічної професії, але й виявляються спроможними до інноваційної діяльності в освітній галузі. Тому сучасний учитель повинен бути готовим до: аналізу та прогнозування розвитку особистості учнів, здійснення комплексних перетворень навчально-виховного процесу, професійно-педагогічної рефлексії, виявлення тенденцій розвитку навчально-виховного закладу в даному соціокультурному середовищі, урахування змін у категоріальному апараті та інструментарії педагогічної науки. Працювати за новими вимогами може тільки творчий учитель, що перебуває в постійному пошуку, повсякчасно навчається.

Існуючі протиріччя в системі післядипломної освіти: рівень професійної компетентності, культури, гуманітарної підготовки педагогів не відповідає вимогам сучасного суспільства; відсутнє єдине науково-методичне забезпечення всіх ланок безперервної освіти; в системі післядипломної педагогічної освіти практично не реалізується провідний принцип сучасної освіти – особистісний розвиток спонукають педагогів до пошуку інноваційних форм, методів, засобів розвитку професійної компетентності. Таким чином, окреслюються проблема побудови нових процедур професійної діяльності вчителя, рішення якої вимагає освоєння, впровадження і відпрацювання педагогічних ідей, перспективного досвіду, моделювання змін в організації навчально-виховного процесу. При цьому змінюється місія вчителя, формується індивідуальний стиль праці, проектуються авторські технології, відпрацьовується алгоритм управлінської діяльності, відбувається ресурсне забезпечення.

Очікуване посилення наукової, дослідно-експериментальної, пошукової, творчої діяльності викладачів і педагогічних працівників навчальних закладів сприяє постійному оновленню освіти, яка адаптуватиметься до останніх досягнень науки; активному включенню педагогічних працівників до самостійної професійно орієнтованої діяльності в рамках розробки індивідуального проекту під керівництвом викладача-дослідника; необхідності створення більш гнучкої освітньої системи, яка б могла, з одного боку, швидко реагувати на нові потреби суспільства, а з іншого – надавати людині не лише потрібні в сучасному світі знання та навички, необхідні для успішної професійної діяльності, але й навчити її швидко адаптуватися до нових умов у майбутньому. Поєднання пошуку найбільш ефективної педагогічної системи через дослідну роботу, розробку програми експерименту та її реалізацію, включаючи і процес удосконалення масової педагогічної практики на основі отриманих результатів експерименту, надає можливість побудови нових процедур професійної діяльності

вчителя, що вимагають освоєння, упровадження і відпрацювання педагогічних ідей, ефективного досвіду, моделювання змін в організації навчально-виховного процесу.

Школа, яка працює в інноваційному режимі, суттєво відрізняється від тих шкіл, метою яких є лише підтримка стабільного функціонування. Особливо сьогодні, коли в кожній школі, незалежно від її типу, відбуваються як часткові, модульні, так і системні інновації, що ініціюються одночасно як «зверху», так і «знизу». Унаслідок цього існуючі підходи до організації науково-методичної роботи, які давали позитивні результати при звичайному режимі функціонування навчально-виховного закладу, не дозволяють сьогодні досягти бажаних цілей у здійсненні інноваційного процесу.

Переорієнтація сучасної післядипломної педагогічної освіти від дискретності до безперервності обумовлює необхідність розробки та експериментальної апробації нових форм дидактичної взаємодії з педагогічними працівниками, яка має ґрунтуватися на андрагогічному, компетентнісному, діяльнісному, особистісному, діалогічному підходах.

Тому, одним із самих актуальних питань залишається питання планування дослідно-експериментальної роботи в загальноосвітньому закладі. Успішному здійсненню такої діяльності сприяє розроблена програма дослідно-експериментальної роботи над реалізацією якої працює весь педагогічний колектив.

2012 року співробітниками Харківської академії неперервної освіти розроблено **програму дослідно-експериментальної роботи «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему навчально-виховної роботи закладів освіти Харківської області»**, реалізація якої відбувається на базі експериментальних навчальних закладів регіонального рівня. Науково-методичний супровід реалізації програми експерименту відбувається безпосередньо під керівництвом наукових консультантів, наукових керівників і координаторів проекту, які надають допомогу керівникам навчальних закладів та педагогічному колективу у визначенні конкретних завдань і шляхів реалізації програми, яка адаптована та затверджена для кожного навчального закладу.

Як показує досвід діяльності з питання науково-методичного супроводу дослідно-експериментальної роботи в умовах навчальних закладів, для чіткої її організації, слід розробити **план експериментальної роботи навчального закладу**. Він гарантує ретельне продумування експерименту, забезпечення педагогічного дослідження, отримання продуктивної роботи та очікуваних результатів. **План експерименту представляє систему заходів, що передбачає порядок, послідовність, терміни та засоби їх виконання.**

Практика діяльності навчальних закладів переконливо показує, що ретельно розроблений план педагогічного експерименту – запорука його успішного проведення; він дозволяє всебічно осмислити експеримент, наперед передбачити обсяг роботи, уникнути різних огріхів, додає експерименту ритмічність на всіх етапах його проведення. Тому, керівникам навчального закладу бажано планування провести на період, пов'язаний з навчальним циклом, тобто на навчальний рік.

Структурними компонентами плану експерименту виступають його основні етапи та різні експериментальні заходи і процедури.

План містить: первинну формулювання проблеми, теми, цілей і завдань, гіпотези дослідження, персоналії виконавців і керівників, календарні терміни проведення експерименту.

При розробці плану експерименту чітко відображення повинні знайти такі питання:

- у чому полягатиме експеримент, що саме педагогічні впливи відбуваються, способи вирішення завдань, які будуть піддаватися перевірці і в яких варіантах;
- які параметри (властивості, характеристики, ознаки) педагогічного процесу будуть обрані для опису експериментальних впливів та їх наслідків;
- як будуть відслідковуватися вибрані параметри;
- які методи отримання і обробки інформації будуть застосовуватися;
- як буде забезпечено відмежування дії прийому, що перевіряється (навчання,

виховання) від усієї сукупності прийомів, як буде досягнуто зрівняння всіх інших умов (факторів);

- який час буде потрібно для проведення експерименту;
- якою буде логічна схема експерименту, з чим буде зіставлятися результат, досягнутий в експериментальній групі;
- як буде оформлятися і оцінюватися результат експерименту.

Слід зазначити в плані дослідно-експериментальної роботи **адміністративне супроводження експерименту:**

- створення технологічних умов проведення дослідження,
- створення сприятливого клімату в умовах навчального закладу навколо роботи педагогів-експериментаторів,
- інформування педагогічної громадськості про хід та очікувані результати експериментальної роботи.

Крім створення належних умов проведення експериментальної роботи адміністративний супровід припускає: *активне спостереження за роботою експериментаторів, оперативне вирішення виникаючих проблем, звітність відповідно до управлінської вертикалі, починаючи від заступника директора з науково-методичної роботи або заступника директора, який відповідає в навчальному закладі за реалізацію програми дослідно-експериментальної роботи і закінчуючи колегією управління освіти і науки.*

Для запобігання виникненню негативних наслідків в результаті експериментального педагогічного впливу на дітей, для оцінювання правильності обраного ходу педагогічного пошуку тих чи інших засобів вирішення проблеми проведеного педагогічного дослідження, потрібно добре поставлений **психолого-педагогічний супровід**. Це і діагностичний контроль на вході (до початку експериментальної діяльності), діагностика проміжних результатів, і, звичайно, доказова діагностика підсумкових результатів.

Важливою умовою для успіху експериментальної роботи є підготовленість педагогічного колективу експериментаторів: підвищення кваліфікації експериментаторів і в інститутах післядипломної педагогічної освіти, і шляхом самоосвіти, і на внутрішньошкільних семінарах з науковим керівником і консультантом експериментального майданчика (у плані експериментальної роботи можна показувати цей розділ окремим рядком "Кадрове забезпечення"). У плані експериментальної роботи можна вказати графіки проведення відкритих уроків і позакласних заходів, організацію дитячих змагань, олімпіад, проведення тематичних конференцій.

Діагностичний етап експерименту включає вивчення літературних джерел, ознайомлення з передовим досвідом, логічний аналіз основних проблеми, на основі якого остаточно розробляється методика експерименту. У плані **прогностичного етапу** намічається уточнення всіх припущень, формулювань, цілей і завдань майбутньої роботи, передбачуваних її результатів. План **організаційно-підготовчого етапу** складається в детальному вигляді із зазначенням термінів і виконавців: питання узгодження експерименту; підбір і необхідна корекція об'єктів експерименту; підготовка науково-методичного забезпечення; підготовка дослідницького інструментарію, розмноження методичних матеріалів; проведення при необхідності попереджувального експерименту. **Практичний етап** у плані відбивається зазначенням основних моментів і термінів **контролюючого, формуючого та констатуючого експерименту**, особливостей логічної схеми експерименту. Плануються способи (методи) отримання інформації про хід педагогічного процесу та його результати (проведення зрізовий контрольних робіт, анкет, тестів і т. ін.). Наступним визначаються необхідна сукупність заходів узагальнюючого етапу, пов'язаних з обробкою й аналізом отриманих даних, підбиттям результатів експерименту (форми звітності), виробленням практичних рекомендацій.

Наведемо приклад *програми «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу» (2013-2018 рр.)*, розробленої педагогічним колективом Первомайської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 5 Первомайської міської ради Харківської області, на чолі з директором Н.М. Логвиненко.

Зміст та загальна характеристика

Актуальність дослідження. XXI століття – час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського розвитку, рівень освіченості і культури всього населення набувають вирішального значення для економічного і соціального поступу держави. Процеси у суспільстві, обумовлені переходом від індустріального до інформаційного, викликають необхідність трансформацій, які відбуваються у всіх сферах життєдіяльності під впливом інформаційних технологій. Інформаційне суспільство – це суспільство духовного та інтелектуального розвитку людини. Тому в осмисленні духовної еволюції особливе місце займає дослідження становлення нових ціннісних орієнтацій інноваційної особистості під впливом новітніх інформаційних технологій.

У цих умовах загальна середня освіта України, як найтриваліша і обов'язкова складова безперервної освіти, вимагає радикальних змін та модернізацій. Поліпшення якості освіти є необхідною умовою формування інформаційного суспільства та конкурентоспроможної економіки.

Стрімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та системи засобів масової інформації нагально потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними.

Сучасна загальноосвітня школа функціонує в особливих умовах, специфіку яких багато в чому визначає глобальний процес інформатизації суспільства, культури, освіти. Термін «медіа» (від лат. «media» – засіб) використовується в сучасному світі як аналог поняття засобів масової інформації та комунікації, куди входять друк, малюнок, радіо, кінематограф, телебачення, відео, мультимедійні комп'ютерні системи, включаючи Інтернет. При цьому електронні медіа розглядаються як комплексний засіб освоєння людиною навколишнього світу (в його соціальних, моральних, психологічних, художніх, інтелектуальних аспектах).

Масштаби впливу Інтернет-технологій та медіа на різні сфери життя зростають з кожним днем. Це ставить нові завдання перед освітньою системою, вимагає від людини не тільки знання сучасних технічних пристроїв передачі інформації та вміння з ними працювати, але й певного рівня критичного мислення, навичок самостійної роботи, творчих здібностей і т.ін. Особливу цінність набуває здатність орієнтуватися в єдиному освітньому просторі та особистому інформаційному полі. Інформатизація освіти передбачає перегляд традиційно сформованих систем, змісту і методів навчання в контексті використання різних медіазасобів.

На взаємодію з різноманітними медіа (телебачення, Інтернет, кіно, преса, радіо) припадає вагома частка вільного часу громадян, чим зумовлюється значний вплив медійних засобів на всі верстви населення, передусім на дітей і молодь. Будучи активними користувачами різних медіа, школярі, однак, не завжди розуміють справжній зміст повідомлення, мотиви і механізми його створення, можуть свідомо уникати необхідних, але складних освітніх програм.

Дослідження Л.С. Зазнобіной, А.А. Журина, А.В. Федорова показують, що за допомогою засобів масової інформації підлітки не шукають знання, які їм «не додали в школі», - на перше місце виходить бажання розважитися. Однак багато медіа виконують навчальні, просвітницькі, виховні функції. Сюди належать, зокрема, телевізійні програми, Інтернет-сайти, присвячені викладанню шкільних дисциплін. Але цей освітній потенціал використовується недостатньо, його вплив на особистість стихійний і безсистемний.

Серйозною проблемою системи освіти є недооцінка соціальної ролі інформаційних ресурсів суспільства. Незважаючи на численні дослідження в даній області ряд проблем залишається невирішеним. На сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти виявляються протиріччя: між існуючим соціальним запитом на орієнтацію в інформаційному світі випускників освітніх установ і недостатнім медіаоснащенням освітнього процесу; між необхідністю зміни змісту і методів навчання відповідно до умов сучасного

інформаційного простору і неготовністю вчителів до даних перетворень; між очікуваною ефективністю навчально-виховного процесу завдяки медіа та відсутністю науково обґрунтованих засобів і способів їх застосування в освіті.

Дані протиріччя обумовлюють проблему дослідження. Це визначення впливу єдиного освітнього простору, освітніх особливостей Інтернет-технологій та медіаресурсів на становлення особистості та обґрунтування можливостей їх застосування у освітньому процесі, а в практичному плані – проблема визначення засобів ефективного використання Інтернет-технологій та електронних медіа в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи.

Темою дослідно-експериментальної роботи визначено: «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу».

Основною метою дослідження є експериментальне впровадження та дослідження медіаосвітніх інноваційних технологій у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу.

Об'єктом дослідження є навчально-виховний процес сучасної школи в умовах інформатизації системи освіти.

Предметом дослідження є зміст і психолого-педагогічні технології системи шкільної медіаосвіти у навчально-виховному процесі, визначення її впливу на становлення інноваційної особистості.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що послідовне впровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес дає змогу сформувати в учнів:

- ✓ медіаімунітет як спроможність протистояти агресивному медіасередовищу і зберігати відчуття психологічного благополуччя при споживанні медіапродукції, що передбачає медіаобізнаність, уміння обирати потрібну інформацію, оминати інформаційне «сміття», захищатися від потенційно шкідливої інформації з урахуванням прямих і прихованих впливів у мережі Інтернет та інших системах медіа;
- ✓ рефлексію і критичне мислення як психологічні механізми, які забезпечують свідоме споживання медіапродукції на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіапотреб, адекватного та різнобічного оцінювання змісту і форми інформації, її повноцінного і критичного тлумачення з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа, культури спілкування у віртуальних спільнотах та соціальних мережах;
- ✓ здатність до медіаторчості як можливості духовного розвитку особистості учня з урахуванням і використанням тенденцій світової інформатизації, його здорового особистісного самовираження та самоздійснення, реалізації життєвих завдань, покращення якості міжособової комунікації і приязності соціального середовища, мережі стосунків у значущих для особистості реальних спільнотах;
- ✓ спеціалізовані аспекти медіакультури: візуальну медіакультуру (сприймання кіно, телебачення), культуру комунікативної поведінки в Інтернеті, музичну медіакультуру, розвинені естетичні смаки щодо форм мистецтва, опосередкованих мас-медіа, та сучасних напрямів медіаарту тощо.

На основі визначеної мети та висунутої гіпотези сформульовано такі **завдання дослідно-експериментальної роботи:**

- ✓ здійснити теоретичний аналіз наукових підходів до організації медіаосвіти дітей;
- ✓ розробити й обґрунтувати модель запровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес загальноосвітнього навчального закладу;
- ✓ обґрунтувати науково-методичні та психолого-педагогічні засади впровадження моделі шкільної медіаосвіти;
- ✓ забезпечити підготовку дітей і молоді до ефективної взаємодії із сучасним інформаційним середовищем шляхом формування їх медіа компетентності;
- ✓ визначити ефективність запропонованої моделі медіаосвіти як основи цілісної системи психолого-педагогічних технологій розвитку медіакультури особистості.

Теоретико-методологічною основою експериментальної роботи є положення Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Концепції впровадження медіаосвіти в Україні; зміст завдань, сформульованих у Національній доктрині розвитку освіти, Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Концепція Національної Програми інформатизації, Указ Президента України від 30.09.2010 № 926/2010 «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні», розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 1722-р «Про схвалення Концепції Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року. теоретичні праці педагогів, психологів, нормативні документи про необхідність гуманізації освітньої галузі, формування гармонійної та духовно, інтелектуально і фізично розвиненої особистості.

Для вирішення завдань експерименту використовуються **загально наукові методи**:

✓ **теоретичні**: вивчення та аналіз законодавчих документів системи освіти, психолого-педагогічних наукових джерел, директивних матеріалів Міністерства освіти і науки, узагальнення науково-теоретичних і дослідних даних для побудови системи й виявлення педагогічних умов ефективності організації навчально-виховного процесу інноваційних навчальних закладів;

✓ **емпіричні**: діагностика (анкетування, опитування, тестування) з метою виявлення найбільш ефективних засобів організації навчально-виховного процесу інноваційних навчальних закладів;

✓ **педагогічного експерименту** з метою здійснення дослідницької роботи, моніторингу змін, вивчення та узагальнення досвіду;

✓ **статистичні**: обробка та порівняння результатів аналізу експериментальних даних засобами математичної статистики.

Основний метод наукового дослідження – комплексний експеримент.

Науково-педагогічні принципи, на основі яких буде здійснюватися дослідно-експериментальна робота, узгоджуються із загальними педагогічними принципами, які віддзеркалюють сучасний рівень розвитку та напрями становлення освіти в Україні.

Загальні (стратегічні) принципи, які визначають стратегію відносин вчителя з учнями:

✓ принцип гуманізації освіти, який передбачає утвердження духовних цінностей як першооснови у визначенні змісту освіти, формування цілісно і гармонійної картини світу, невід'ємною частиною якого є людина та її духовний світ;

✓ принцип гуманізації, який полягає в олюдненні знань, в рішучому повороті освіти до особистості учня, у забезпеченні сприятливих умов для розвитку його здібностей, творчого потенціалу на основі прийняття особистісних цілей і запитів дитини, творчої співпраці з учнем;

✓ принцип особистісного підходу до учня, вчителя, батьків закликає вбачати і в дітях і в дорослих, залучених до освітнього процесу, неповторну унікальну особистість, постійно розкривати їх досягнення в цьому процесі, шляхетність почуттів, щоб кожен відчував особистістю і себе, і іншу людину;

✓ принцип системності забезпечує цілісність освіти як єдиного комплексу гуманітарних, природничих, технічних, суспільних наук;

✓ принцип єдності національного та загальнолюдського в освіті, який забезпечує формування повноцінної, духовно багатой особистості;

✓ принцип суб'єктивного контролю, який застосовується для визначення здатності особистості усвідомлювати і пояснювати міру своєї участі в тому, що відбувається;

✓ принцип віри в дитину (оптимістична гіпотеза) реалізується у вірі вчителя в добре начало кожного учня, допомозі дитині в її самоствердженні у житті, в самовираженні;

✓ принцип співробітництва педагога з дітьми не задовольняється звичними моделями виховання, робить наголос на необхідності залучення дітей до загальної праці навчання і самовдосконалення, що викликає в них радісне почуття успіху, розвитку, руху вперед. Головне в цьому принципі – взаємодія вчителя і учнів у наближення дітей до означених цілей;

✓ принцип включення особистості в значущу діяльність, вбачає підхід до виховання гармонійної особистості в організації і постійній зміні таких видів діяльності, в яких відбувається саморозвиток дитини. Завдання вчителя – спільно з учнями розробити такі види і форми значущої діяльності, за яких кожен учень відчуває, що він потрібен людям як неповторна індивідуальність;

- ✓ принцип єдності свідомості, діяльності і розвитку дитини;
- ✓ принцип єдності моральності і творчості;
- ✓ принцип спільного вчинку вчителя і учня.

Основні принципи здійснення медіаосвіти:

✓ особистісний підхід (медіаосвіта базується на актуальних медіа потребах споживачів інформації з урахуванням їхніх вікових, індивідуальних та соціально-психологічних особливостей, наявних медіауподобань і рівня сформованості медіакультури особистості та її найближчого соціального оточення);

✓ перманентне оновлення змісту (зміст медіаосвіти постійно оновлюється відповідно до розвитку технологій, змін у системі засобів масової інформації мас-медіа, стану медіакультури суспільства та окремих його верств; використовуються актуальні інформаційні прецеденти, поточні новини, популярні в молодіжному середовищі комплексні медіафеномени; забезпечується баланс між актуальною сьогоденністю та історичними надбаннями);

✓ орієнтація на розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (медіаосвіта спирається на передові досягнення в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, використовує їх для організації роботи медіапедагогів, формування спільних інформаційних ресурсів, полегшення комунікації та координації в середовищі взаємодії суб'єктів медіаосвітніх процесів);

✓ пошанування національних традицій (медіаосвіта базується на культурних традиціях народу, враховує національну та етнолінгвістичну специфіку медіапотреб її суб'єктів, забезпечуючи паритетність їхньої взаємодії і конструктивність діалогу);

✓ пріоритет морально-етичних цінностей (медіаосвіта спрямована на захист суспільної моралі і людської гідності, протистоять жорстокості і різним формам насильства, сприяє утвердженню загальнолюдських цінностей, зокрема ціннісному ставленню особи до людей, суспільства, природи, мистецтва, праці і самої себе);

✓ громадянська спрямованість (медіаосвіта сприяє розвитку в країні громадянського суспільства, спирається на потенціал громадських об'єднань і асоціацій, сприяє підвищенню політичної культури суспільства);

✓ естетична наснаженість (медіаосвіта широко використовує кращі досягнення різних форм сучасного мистецтва та естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва, музики, художньої літератури, кіно, фольклорних практик, розвивається з урахуванням потенціалу існуючих у суспільстві загалом і на місцевому рівні інституцій та окремих проектів мистецького профілю);

✓ продуктивна мотивація (формування продуктивної мотивації учасників медіа-освітнього процесу забезпечує поєднання акцентів на творчому сприйманні медіа і розвиткові здатності того, хто вчиться, створювати власну медіапродукцію, використовувати її на фестивалях, конкурсах, під час спілкування в соціальних мережах тощо).

Достовірність результатів дослідно-експериментальної роботи буде забезпечена обґрунтованістю методології, її відповідністю проблемі, проведенням дослідження на теоретичному та практичному рівнях коректним використанням методик і технологій, адекватних предмету дослідження; якісною обробкою експериментальних даних; систематичним порівняльним аналізом різних показників.

Наукова новизна дослідно-експериментальної роботи полягатиме в:

✓ Дослідженні та обґрунтуванні соціальних, психологічних, педагогічних умов для опанування учнями та вчителями сучасних інформаційних технологій щодо використання їх у навчально-виховному процесі (покращення сприйняття та вивчення матеріалу, використання нових можливостей дидактичного принципу наочності, індивідуалізація навчання, виховний потенціал Інтернет та мультимедійних технологій, формування в учнів пізнавальних мотивів).

✓ Дослідженні впливу використання Інтернет і мультимедійних технологій на результати навчально-виховного процесу на уроках з різних предметів та в позаурочний час.

✓ Визначенні структурних компонентів готовності педагогів до використання Інтернет-технологій та електронних медіа у своїй роботі (мотиваційний, інформаційний, проєктний, діяльнісний).

✓ Кваліфікації функціонального навантаження Інтернет-технологій та електронних медіа щодо використання їх у якості освітніх засобів (обробка інформації у спеціальних формах, допомога у навчанні, засоби комунікації, моделювання).

Практичну значущість дослідно-експериментальної роботи становитимуть:

✓ Розробка методичних рекомендацій щодо використання Інтернет-технологій та електронних медіа в освітній та професійній діяльності.

✓ Підготовка педагогічного колективу до проведення дослідно-експериментальної роботи.

Прогнозований результат дослідно-експериментальної роботи:

✓ психолого-педагогічні засади ефективної гуманістично зорієнтованої системи шкільної медіаосвіти;

✓ розвиток в учнів медіакультури і забезпечення їх підготовки до ефективної взаємодії із сучасним інформаційним середовищем;

✓ узагальнення та поширення досвіду роботи з упровадження медіаосвіти в загальноосвітніх навчальних закладах.

Вірогідність негативних наслідків експерименту:

✓ відсутність явних позитивних зрушень в процесі розвитку особистості учня і педагога у наслідок неможливості повної реалізації особистісних потенційних можливостей;

✓ несприятливе фінансове чи управлінське забезпечення експерименту на кожному з етапів проведення, що обмежить вирішення його завдань;

✓ неможливість практично реалізувати програму дослідно-експериментальної роботи через наявність розбіжностей між наукою і шкільною практикою;

✓ психолого-педагогічне відстеження розвитку особистості учнів і педагогів буде неповним і неточним у зв'язку з недосконалістю сучасних діагностичних методів.

Напрями реалізації дослідно-експериментальної роботи: *організаційний, інформаційний, інноваційний, науково-практичний, експериментальний, аналітичний.*

I. Організаційний напрям:

✓ розробка на рівні навчального закладу програми дослідно-експериментальної роботи «*Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу*»;

✓ розгляд педагогічною радою Первомайської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 5 та оприлюднення програми дослідно-експериментальної роботи «*Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу*»;

✓ затвердження координаційної ради та творчої групи, що будуть здійснювати дослідно-експериментальну роботу з впровадження медіаосвіти на рівні закладу;

✓ розробка програми дослідно-експериментальної роботи кожного учасника на основі регіональної програми за темою «*Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу*».

II. Інформаційний напрям:

✓ інформування педагогічних працівників про започаткування на рівні навчального закладу дослідно-експериментальної роботи за темою: «*Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу*»;

✓ проведення науково-методичних, науково-практичних, інструктивно-методичних семінарів, семінарів-практикумів, тренінгів, майстер-класів із педагогічними працівниками школи (за окремим планом).

III. Інноваційний напрям:

✓ обґрунтування та розробка моделі впровадження медіаосвіти в загальноосвітній навчальний заклад;

- ✓ розроблення критеріїв готовності всіх суб'єктів навчально-виховного процесу до впровадження медіосвітніх інновацій;
- ✓ визначення видів діяльності навчального закладу з формування та розвитку медіакультури учнів;
- ✓ розроблення критеріїв сформованості медіакультури всіх суб'єктів навчально-виховного процесу.

IV. Науково-практичний напрям:

- ✓ здійснення теоретичного аналізу наукових підходів до впровадження медіаосвіти в освітні заклади;
- ✓ удосконалення критеріїв, розроблення діагностичних методик оцінювання рівня медіакультури учнів, різних аспектів їхньої медіакомпетентності;
- ✓ визначення готовності всіх суб'єктів навчально-виховного процесу до впровадження медіосвітніх інновацій на основі розроблених критеріїв;
- ✓ підготовка науково-методичних матеріалів для проведення заходів у межах реалізації дослідно-експериментальної роботи;
- ✓ проведення індивідуальних консультацій із проблем запровадження медіаосвіти;
- ✓ проведення на міському рівні майстер-класу щодо ефективного впровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес;
- ✓ розробка методичних рекомендацій для медіапедагогів загальноосвітніх закладів щодо формування медіакультури у дітей і молоді;
- ✓ розробка навчальних посібників для учнів основної та старшої школи, матеріалів для проведення медіосвітніх занять в початковій школі;
- ✓ вивчення досвіду роботи загальноосвітніх навчальних закладів з питання впровадження медіаосвіти в навчально-виховний процесі на обласному та всеукраїнському рівні;
- ✓ самооцінювання й оцінювання сформованості медіакультури всіх суб'єктів навчально-виховного процесу на основі розроблених критеріїв.

V. Експериментальний напрям:

- ✓ апробація нових навчальних посібників та програм спецкурсів, факультативів, гуртків;
- ✓ апробація нових освітніх технологій;
- ✓ розробка та апробація нових форм методів, прийомів навчально-виховної діяльності з впровадження медіаосвіти.

VI. Аналітичний напрям:

- ✓ здійснення моніторингу результативності діяльності школи з питання впровадження медіаосвіти в систему роботи;
- ✓ визначення ефективності впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу;
- ✓ узагальнення результатів моніторингу ефективності впровадження медіаосвіти в навчальний заклад.

Етапи реалізації дослідно-експериментальної роботи
«Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу»
(2013-2018 рр.)

№ з/п	Дата проведення	Назва заходу	Категорія учасників	Місце проведення	Відповідальні
I. Організаційний напрям					
1.1.	Січень – квітень 2013 року	Розробка програми дослідно-експериментальної роботи на рівні навчального закладу «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу».		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Задорожня Л.Г.
1.2.	Квітень 2013 року	Розгляд педагогічною радою школи та оприлюднення програми дослідно-експериментальної роботи «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу».		ЗОШ № 5	
1.3.	Квітень – червень 2013 року	Затвердження координаційної ради та творчої групи, що будуть здійснювати дослідно-експериментальну роботу на рівні закладу.		ЗОШ № 5	Логвиненко Н.М., Заболотня С.П., Задорожня Л.Г.
1.4.	Вересень – жовтень 2013 року	Розробка програми дослідно-експериментальної роботи кожного учасника на основі регіональної програми за темою «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу».		ЗОШ № 5	Логвиненко Н.М., Заболотня С.П.
II. Інформаційний напрям					
2.1.	Квітень – червень 2013 року	Інформування педагогічних працівників про започаткування дослідно-експериментальної роботи «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчального закладу».			Логвиненко Н.М., Заболотня С.П., Задорожня Л.Г.
2.2.	2014 – 2018 рр.	Проведення науково-методичних, науково-практичних, інструктивно-методичних семінарів, семінари-		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Задорожня Л.Г.

№ з/п	Дата проведення	Назва заходу	Категорія учасників	Місце проведення	Відповідальні
	(за окремим планом)	практикумів, тренінгів, майстер-класів для вчителів школи.			
III. Інноваційний напрям					
3.1.	Квітень – грудень 2013 р.	Обґрунтування та розробка моделі впровадження медіаосвіти в загальноосвітній навчальний заклад.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
3.2.	Квітень – грудень 2013 р.	Розроблення критеріїв готовності всіх суб'єктів навчально-виховного процесу до впровадження медіосвітніх інновацій.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
3.3	Квітень – грудень 2013 р.	Розроблення критеріїв сформованості медіакультури всіх суб'єктів навчально-виховного процесу.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.

№ з/п	Дата проведення	Назва заходу	Категорія учасників	Місце проведення	Відповідальні
3.4.	Вересень – грудень 2013 р.	Визначення видів діяльності навчального закладу з формування та розвитку медіакультури учнів.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
3.5.	Постійно	Організація роботи творчої групи та координаційної ради з впровадження медіаосвіти на рівні закладу.			Логвиненко Н.М., Заболотня С.П.
IV. Науково-практичний напрям					
4.1.	Квітень – грудень 2013 р.	Здійснення теоретичного аналізу наукових підходів до впровадження медіаосвіти в школі.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
4.2.	2014 – 2017 рр.	Удосконалення критеріїв, розроблення діагностичних методик оцінювання рівня медіакультури учнів, різних аспектів їхньої медіакомпетентності.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.

№ з/п	Дата проведення	Назва заходу	Категорія учасників	Місце проведення	Відповідальні
4.3.	2013–2018 рр. (відповідно до плану проведення заходів)	Підготовка науково-методичних матеріалів для проведення заходів у межах реалізації дослідно-експериментальної роботи на рівні закладу.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
4.4.	2013 – 2018 рр.	Проведення індивідуальних консультацій з проблем запровадження медіаосвіти.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
4.5.	2012 – 2018 рр.	Проведення в школі майстер-класів, науково-практичних семінарів щодо ефективного впровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Задорожня Л.Г.
4.6.	2012 – 2018 рр.	Розробка методичних рекомендацій для медіапедагогів загальноосвітніх закладів щодо формування медіакультури у дітей і молоді.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.

№ з/п	Дата проведення	Назва заходу	Категорія учасників	Місце проведення	Відповідальні
4.7.	2014- 2018	Розробка навчальних посібників для учнів основної та старшої школи, матеріалів для проведення медіаосвітніх занять в початковій школі.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
4.8.	Постійно	Вивчення досвіду роботи загальноосвітніх навчальних закладів з питання впровадження медіаосвіти в навчально-виховний процесі на обласному та всеукраїнському рівні.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
4.9.	2014-2018	Самооцінювання й оцінювання сформованості медіакультури всіх суб'єктів навчально-виховного процесу на основі розроблених критеріїв.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
V. Експериментальний напрям					
5.1.	2013 – 2018рр.	Апробація нових навчальних посібників та програм спецкурсів, факультативів, гуртків з медіаосвіти на		ЗОШ № 5	Задорожня Л.Г.

№ з/п	Дата проведення	Назва заходу	Категорія учасників	Місце проведення	Відповідальні
		рівні закладу			
5.2.	2013 – 2018 рр.	Розробка та апробація нових освітніх технологій.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
5.3.	2013 – 2018 рр.	Розробка та апробація нових форм, методів, прийомів навчально-виховної діяльності з впровадження медіаосвіти..		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
VI. Аналітичний напрям					
6.1.	2014 – 2018	Здійснення моніторингу результативності діяльності школи з питання впровадження медіаосвіти в систему роботи.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
6.2.	2018 р.	Визначення ефективності впровадження медіаосвіти в		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б.,

№ з/п	Дата проведення	Назва заходу	Категорія учасників	Місце проведення	Відповідальні
		систему роботи навчального закладу .			Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.
6.3.	2018 р.	Узагальнення результатів моніторингу ефективності впровадження медіаосвіти в навчальний заклад.		ЗОШ № 5	Заболотня С.П., Ковалик О.Б., Задорожня Л.Г., Бондар В.Г., Таран В.М., Горбунова Л.М., Мартиненко Н.Г., Ільїнська О.В., Охотникова С.М., Вороніна Л.М.

Література

1. Леонова Л.В. Пути совершенствования исследовательской деятельности в условиях инновационной работы учебного заведения: Дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – М., 1998. – 231 с.
2. Наукові основи управління школою / Навчальний посібник для директорів шкіл та факультетів підготовки і підвищення кваліфікації організаторів народної освіти / Під ред. Г.В. Єльнікової. – Харків: ДГП, 1991. – 170 с.
3. Поляков С.Д. Основы теории инновационных процессов в воспитании: Дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. – Ульяновск, 1993. – 391 с.

Олена Куценко (Україна, АР Крим)

Аудіовізуальні мистецтва в навчанні медіаграмотності

Анотація. У статті розглядається актуальність і необхідність введення в систему шкільної освіти навчання основам медіаграмотності. Необхідність розробки нових навчальних технологій є сьогодні однією з найважливіших проблем сучасної педагогіки. Навчальні технології, які будуть використовуватися у сфері формування медіакультури учнів, повинні внести свій внесок у розвиток та формування соціальних і світоглядних якостей учнів, що так необхідні на даному етапі розвитку суспільства. А ключову роль у цьому процесі будуть грати аудіовізуальні мистецтва.

Інформаційний бум, який став реальністю нашого життя останніми роками, поза сумнівом, є одним з найважливіших факторів формування особових характеристик, серед яких, на жаль, аж ніяку роль не грають естетичні уявлення і цінності. І це відбувається, незважаючи на те, що засоби масової комунікації, серед яких на перших позиціях виступають аудіовізуальні мистецтва – кіно, відео і телебачення, а також сучасні мультимедійні мистецтва, Інтернет, – використовують майже всі канали сприйняття, що грають величезну роль в житті людини, в культурному обміні між людьми, у вихованні і освіті підростаючого покоління, а також в процесах управління і інших царинах соціальної сфери. Вони проникли у всі сфери життя, стали основним засобом виробництва сучасної культури, а не тільки передавальним механізмом.

Бурхливий розвиток електронних технологій, поява навчальних програм з технологій мультимедіа, широке упровадження інтерактивних систем навчання, спричинили трансформацію культури, зміну одних ціннісних систем на інші, майже повну зміну свідомості і мислення підростаючого покоління. Наші діти з перших хвилин свого життя опиняються в самому епіцентрі медіаполя – кіно, телебачення, комп'ютер, реклама, які роблять ситуацію інформаційного вибуху все більш гострою навіть екологічно. Напхані сучасними електронними приладами будинки стають небезпечними пастками для розуму, який ще не окріпнув, оскільки багато батьків, зайнятих своїми проблемами, переклали на електронних нянь – комп'ютер і телевизор, виховання своїх дітей. Плачевні результати цієї безпечності очевидні. Німецький психіатр Манфред Шпітцер, який займається дослідженням причин нервової патології у дітей і підлітків, дійшов висновку: «Ті, хто в дитинстві багато часу проводив перед телевизором, погано навчаються читанню, менш креативні, сприймають мир поверхнево, не уміють аналізувати і мислять стереотипами». У всіх своїх наукових докладах, а також в книзі, що стала бестселером, «Обережно – екран!», він не втомлюється повторювати, що «Телебачення робить людину товстою, дурною і жорстокою». [1, 43].

Ми живемо сьогодні за часів певних культурних змін. У багатьох постсоціалістичних країнах відбувся перехід до нових форм трудових відносин, місця мешкання і соціального життя, які порушили існуючий традиційний устрій, змінили уявлення про глобальне і локальне. Більшість молодих людей росте в багатонаціональному, мультікультурному суспільстві, де співіснують різні поняття моральних і культурних цінностей. До того ж,

стрімкий розвиток медійних технологій, комерціалізація і глобалізація медійного ринку, розшарування масової аудиторії і зростання інтерактивності істотно змінили повсякденний соціальний досвід молоді. В такому контексті важко представити більш імперативний засіб ніж медіаосвіта для виховання молоді.

Як же не загубитися в сучасному світі, як навчитися правильно орієнтуватися в сучасних масмедіа, як не дати себе «обдурити», навчитися відрізняти справжнє від фальшивого, не дозволяти собою маніпулювати, вчитися формувати власну думку – ось задача медіапедагогіки.

Ключовими ж засобами, якими вона оперує, є аудіовізуальні засоби масової комунікації. От чому такі екранні мистецтва як кінематограф, телебачення, відео, й їх похідне – Інтернет, у наш час знаходять особливе значення в рішенні задач медіавиховання та медіаосвіти. Саме на прикладі екранних мистецтв ми можемо найбільш яскраво прослідити, як відбувається «переклад» в художньо-образну форму всього різноманіття форм буття людської культури.

Одночасно співіснують самі різні гіпотези і прогнози з приводу майбутнього; згідно одним припущенням, епоха «візуальних образів» завершується, відповідно до інших належить пережити епоху тотальної візуалізації через екран. Крім того, ми спостерігаємо різке зниження порогів сприйняття аудіовізуальної інформації. При цьому мозаїка вражень визначає одноплановість рівнів сприйняття і освоєння інформації в свідомості дитини. Якщо ж говорити про естетичне виховання, про сприйняття і освоєння художньої інформації, то тут ситуація ускладнюється тим, що мистецтво екрану спочатку реалізується через канали масової комунікації. Кожний рівень інформації існує сам по собі, їх перетини і взаємовплив випадкові і ненавмисні; у дитини може і не виникати потребу складати з цієї мозаїки єдину, цілісну картину світу. Отже, завдання медіапедагогіки і полягає саме в тому, щоб очолити цей процес сприйняття світу, використовуючи зацікавленість дітей та підлітків сучасними медіатехнологіями для формування світогляду й художньо-емоційного сприйняття.

Звернемо увагу на інше: сприйняття інформації через екран, починаючи з 20-х років 20 століття, формувалося через «мистецтво кіно», тобто в нашому сприйнятті будь-яка екранна інформація була немислима зовні естетичних, художньо-образних аспектів. До того ж, аудіовізуальні мистецтва апелюють відразу до зору і слуху, тобто говорять «на декількох мовах». Звідси багатство можливостей художнього освоєння ними світу, різноманітність властивих їм способів образного віддзеркалення реальності.

Система аудіовізуальних засобів – кіно і телебачення, функціонує, в основному, на поєднанні художніх і внехудожніх текстів, які також в значній мірі естетично оформлені. Таке поєднання формує довготривалу пам'ять людини, його світогляд, розвиває його естетично, стимулює креативність. [2, 16].

Медіаграмотна дитина або підліток може активно використовувати можливості інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кінематографа, преси, Інтернету. Він розуміє мову екранних мистецтв, і, таким чином, більш критично відноситься до вибору медійної продукції і не дозволяє маніпулювати своєю свідомістю.

От чому в сучасних умовах таку велику роль починає грати процес формування медіаграмотності, яка сьогодні вже вийшла на ключові позиції в системі освіти багатьох країн світу, і з 90-х років поступово «обживається» і в Україні.

У різних країнах склалися різні підходи до поняття суті медіаосвіти, використовувалися її різні форми і методи в процесі навчання найширших верств населення основам медіаграмотності.

В Україні її дослідженням, як теоретичним, так і практичним, займаються провідні мистецтвознавці, науковці, журналісти, такі як О.Мусиєнко, В.Слободян, І.Зубавіна, Р.Росляк, Г.Онковіч, Л.Найденова, Н.Череповська, Б.Потятіник, В.Іванов, О.Волошенюк та інші.

В інших країнах великий внесок в розвиток медіаосвіти в навчальний процес належить К.Безелгет, Д.Букингему, З.Крукскай, Х.Тойнерт, Ю.Усову, О.Федорову, О.Баранову, С.Пензіну, Л.Баженовій, О.Бондаренко й багато іншим відомим медіапедагогам.

Реалізація системи аудіовізуальної освіти школярів можлива при використуванні

діяльних підходів, що базуються на ігрових і моделюючих процесах дослідження, методиках педагогіки діалогу і співпраці.

Для ефективності як емоційного, так і інтелектуального розвитку особистості і формування індивідуальності дітей і підлітків необхідна збалансована система діяльності. Тому оптимальним для даної системи представляється поєднання таких типів діяльності, як **естетичне сприйняття (з акцентом на переживання і рефлексію), інтерпретація результатів сприйняття і художньо-мистецька діяльність, а також освоєння знань, стимулюючих решту видів діяльності.** [4, 50]

Екранні мистецтва стали невід'ємною частиною нашого життя. Вони володіють великою силою емоційної, етичної, естетичної дії на підростаюче покоління. Вони не тільки є для них засобом проведення часу, але й формують особистість. Враховуючи той факт, що діти сприймають світ найістинніш-реалістично, і в першу чергу це відноситься до екранних мистецтв, навчання їх екранної письменності придбаває певну важливість.

Викладання навчального курсу повинно спиратися на шість ключових понять медіаосвіти, які були запропоновані британськими медіа педагогами, що дозволить збудувати послідовну цілісну систему знань з дисципліни:

- **«агенція медіа»** (agency), (знайомство з інституціями, де створюються різні медіатексти – кіностудії, телеканали, радіостудії, редакції друкованих ЗМК, Інтернет портали; різноманітні професії та ролі людей, задіяних в процесі виробництва медіапродукції);
- **«категорія медіа»** (category), (вивчення типології – видів і жанрів медіа/медіа текстів – в даному випадку кіномистецтва та телебачення);
- **«мова медіа»** (language), (мова кіно, надбання знання про те, як створюються анімаційні фільми, як за допомогою художньо-творчих засобів можна передавати деякі меседжі для глядачів);
- **«технології»** (technology), (вивчення засобів/технологій створення анімаційних фільмів – сценарні технології, операторська майстерність, прийоми монтажної побудови анімаційного твору, основи фотографії);
- **«аудиторія медіа»** (audience), (навчання сприйняттю художніх кінотворів, формування емоційної сфери глядача, підготовка обізнаного глядача);
- **«сприйняття зображення/репрезентація медіа»** (representation), (стереотипізація художніх текстів для виявлення авторського стилю, порівняння медіапродукції, аналіз та критика анімаційних фільмів і конструювання презентацій з результатами творчих робіт).

Багаторічна практика роботи в дитячому садку та в перших класах початкової школи є підставою для висновку – навчання дітей основам аудіовізуальної культури на доступному для них рівні слід починати із знайомства з анімаційним кіно, і не тільки тому, що для дітей це найбільш привабливий та зрозумілий від кіномистецтва, а й ще тому, що анімація – це універсальний творчий розвиток дітей на узагальненні тих знань, які вони вже одержали на різних предметах художньо-естетичного циклу (образотворче мистецтво, література, музика, світова художня культура).

На наступних етапах до анімаційного кіно додаються кіноказки, документальні фільми, телепередачі, основи фотомистецтва, й звичайно, навчання використанню комп'ютерних технологій, програм для створення різноманітних творчих завдань.

Слід знайомити дітей з тим, що таке аудіовізуальні мистецтва, яка їх мова, вчитися «жити у віртуальних світах», не втрачаючи зв'язку з реальністю, а також використовувати художні засоби екранних мистецтв для емоційно-інтелектуального і творчого розвитку дітей.

Незважаючи на складність формулювань, сам процес простий. Дитина з тієї хвилини, як вона навчилася включати телевізор або комп'ютер (що тепер відбувається раніше, ніж вона навчиться читати), підпадає під вплив масових комунікацій, виходить в медіапростір.

Не слід забувати й таку важливу сферу, як інформаційна грамотність, завдяки якій учні отримують дуже важливі знання й навички з інформаційної культури, вмінню обізнано користуватися інформацією для навчання, для життя.

Розглядаючи формування медіакультури підлітків в області сприйняття, розуміння, інтерпретації інформації, що поступає по каналах масової комунікації, основ критичного мислення, рефлексії і уміння створювати власні повідомлення на мові медіа, ми одержуємо сферу формування медіакультури. Різні види діяльності, через які реалізується програма медіаосвіти на цьому етапі, передбачається робота по вдосконаленню сприйняття, формування навичок обговорення і оцінки різних медіатекстів, а також власна творча робота.

Теоретичною основою змісту медіаосвіти повинне стати поєднання двох найважливіших напрямів:

- знайомство учнів із образно-мовними особливостями тих або інших медіа, формування навичок їх аналізу і творчої діяльності на їх основі;
- використання розвиваючого, виховного і художньо-естетичного потенціалу кіно, телебачення, відео, комп'ютерних технологій і інших медіа в роботі з учнями.

У середній ланці школи для формування медіаграмотності можна запропонувати два напрями роботи на вибір – 1) робота з екранними медіа для формування глядацької культури, коли придбання теоретичних знань по інтегративності екранних мистецтв поєднується з практичними творчими заняттями; 2) курс телевізійної журналістики, із створенням шкільної телестудії.

Для старшого шкільного віку можна поради варіант професійної спеціалізації – організація профільних курсів журналістики, дизайну і реклами, режисура мультимедіа, комп'ютерної анімації, медіапсихології.

Виконуючи творчі завдання (працюючи над мультимедійними проектами і т.п.), шкільна аудиторія освоює найважливіші поняття мови медіа, комплексно, нерозривно об'єднуючи теорію і практику. На базі практичної діяльності освоюються закони побудови медіатекстів, розвиваються творчі здібності, фантазія, уява.

Пригадаємо, що наші діти – завтрашні дорослі, які житимуть вже в абсолютно іншому світі. Проте, теоретичні обґрунтування нової школи повинні враховувати необхідність поєднувати елементи консерватизму, засновані на традиціях нашої освіти і менталітету, з тими змінами, які продиктовані розвитком сьогоденної культури.

Література

1. Gatterburg Angela. «Aliens im Kinderzimmer» // Der Spiegel. 2007, 20. S.42-54.
2. Баженова Л.М. Медиаобразование младших школьников на материале экранных искусств // *Образовательные технологии XXI века: информационная культура и медиаобразование* / Под ред. С.И. Гудиной, К.М. Тихомировой, Д.Т. Рудаковой. – М.: Изд-во Рос. академии образования, 2010. – 309-315 с.
3. Баранов О.А., Пензин С.Н. Медиа, современная семья и школьник // *Медиаобразование*. 2006, № 2.
4. Бондаренко Е.А. Формирование медиакультуры учащихся // *Образовательные технологии XXI века: информационная культура и медиаобразование* / Под ред. С.И. Гудиной, К.М. Тихомировой, Д.Т. Рудаковой. – М.: Изд-во Рос. академии образования, 2010. – 29-34 с.

Олег Латышев (РФ, г. Москва)

Библиотечное краеведение в оценке сетевого сообщества

Аннотация. В статье рассматривается роль библиотек в краеведческой деятельности в условиях информационного общества.

Несмотря на полярность оценок роли библиотеки в жизни современного общества мы склонны полагать, что библиотека в её прямом функциональном выражении была, есть и

будет оставаться средоточием краеведческой деятельности. С одной стороны, большое внимание краеведов всегда справедливо привлекала собственно деятельность библиотек, и те общественные перемены, которые брали в этом своё начало. С другой стороны, библиотека всегда располагала и намеревается располагать в дальнейшем не только исчерпывающим материалом для различных направлений краеведения, будь то историко-художественное, музыкальное, экологическое и т.д., но и постоянно совершенствуемым силами библиотечных работников алгоритмом поиска краеведческой информации. Их классификации и систематизации, расстановки приоритетов поисковой работы, собственно норм и правил организации краеведческой деятельности. Недаром и Всероссийские краеведческие чтения собирают нас, приверженцев туристско-краеведческой деятельности, в историко-архивном институте, с тематикой которого настолько тесно соприкасается работа библиотек. Безусловно, по ряду причин не все имеют возможность стать участниками этих и других конференций по теме краеведения в очной форме, и ограничиваются сетевым взаимодействием с единомышленниками. На этой основе возникают сетевые сообщества краеведческой направленности, которые имеют достаточно чётко сформированную позицию по поводу краеведческой деятельности библиотек. В качестве примера позвольте упомянуть здесь аудиторию открытого телекоммуникационного образовательного проекта «Мариинская галерея имени М.Д. Шаповаленко». www.blogs.mail.ru/list/papa888. Многотысячная аудитория данного проекта на протяжении вот уже более пяти лет активно использует, накапливает и передаёт в распоряжение библиотек переосмысленные в ходе своей работы материалы краеведческой деятельности. Библиотеки образовательных учреждений и муниципальных образований являются традиционным местом презентаций тех или иных инициатив данного открытого проекта.

Михайло Максимов (Україна, м. Харків)

Програма з медіаосвіти. Сучасні Медіа

Анотація. У статті презентується проект програми з медіаосвіти за напрямом «Нові медіа». В основу програми покладено принцип вивчення нових Медіа в процесі їх створення. Для цього підготовлена програма не тільки базового рівня (для виконавців зі створення нових медіа), але й для лідерів команд і викладачів, які будуть вести цей курс.

Медіаосвіта – «частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіа-культури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа...»

Вступ: сучасні медіа-технології дозволяють не тільки користуватися необхідної інформацією, але й створювати власні медіа. Найкраще процес розуміє той, хто може створити щось подібне. Саме тому курс із вивчення нових медіа доцільно побудувати з точки зору створення власних Медіа.

Мета курсу: показати учням світ Медіа з середини, таким, який він є, підготувати ефективних користувачів та авторів сучасних Медіа.

Режим роботи курсу: 1 теоретичне і 1 практичне заняття на тиждень. Одна тема – це 4 тижні. Інші заняття тижня – резервні і можуть бути використані для презентації готових проєктів, дискусій, лідерської програми.

Базовий рівень програми з медіаосвіти: «Нові Медіа»:

Тема №1. (вересень)

Базовий рівень: Сучасна схема медіа сфери: традиційні медіа, нові медіа. Загальна мета, інформаційні канали, організаційні канали, фінансові канали. Сучасні Медіа-технології.

Тема №2. (жовтень) Вплив інформації на людину: позитивний та негативний, рівень інформації. Схема: Інформація – рішення – дії. Мета впливу, необхідність впливу. Сучасні технології впливу: формування громадської думки, маркетинг, внутрішня робота .

Тема №3. (листопад) Ефективне користування сучасними Медіа. Мета: навчання, професійна сфера, загальна освіта. Типи Медіа: блоги, інформаційні сайти (довідкові та онлайн ЗМІ), комунікаційні ресурси (соціальні мережі, форуми), мобільні Медіа. Технологія отримання необхідної інформації.

Тема №4. (грудень) Створення власних Медіа. Проектування. Мета. Організаційна модель. Інформаційна модель. Технології. Проект майбутнього Медіа.

Тема №5. (січень) Створення власних Медіа. Технічна реалізація. Блог. Інформаційний сайт. Мобільний додаток.

Тема №6. (лютий) Створення власних Медіа. Просування. Залучення аудиторії. Робота з аудиторією. Впровадження фінансових механізмів в Медіа.

Тема №7. (березень) Аналіз ефективності роботи Медіа.

Тема №8. (квітень) Підсумковий проект. Власне Медіа.

Тема №9 (травень) Презентація Власного Медіа.

На сьогодні триває робота з підготовки теоретичного матеріалу та його апробації на заняттях у Харківському фізико-математичному лицейі № 27. У планах – створювати дистанційні уроки і долучати до цього курсу всіх, хто бажає.

Але для того, щоб будь-яке Медіа працювало – необхідні фахівці-виконавці, лідери-керівники, і, в нашому випадку, необхідні викладачі, які готують цих спеціалістів та організують процес створення Медіа.

Отже, програма має мати декілька рівнів:

- Базовий рівень (для виконавців) – щоб Медіа могли бути створені.
- Лідерський рівень (для обдарованих дітей, лідерів команд – для організації роботи команд за проектами створення нових Медіа)
- Для викладачів – щоб вони могли якісно викладати курс із медіаосвіти та організовувати роботу команд.

Базовий рівень – це викладання матеріалу «як є», щоб учень навчився копіювати підготовлений матеріал. По суті – це вивчення нових технологій, які дадуть можливість більш якісно використовувати ті ресурси, які вже використовували. Поступово розкриваючи здатність знаходити нестандартні відповіді та розвиваючи творчість.

Базовий рівень пов'язаний безпосередньо зі створенням нових Медіа, – має бути освоєний усіма трьома категоріями слухачів курсу (і лідерами, і викладачами). Заняття **лідерського рівня** – проводяться окремо для лідерів груп, або для всієї групи (якщо рівень групи дозволяє). Заняття для викладачів – проводяться окремо у вигляді тренінгу для медіапедагогів.

Для обдарованої молоді (якщо курс викладається для лицейів і гімназій або для лідерів) – більшістю технічної інформації, яка представлена в курсі, вони, як правило, уже володіють. Тому основний акцент при підготовці – на лідерську та організаційну підготовку. А технічну інформацію вони отримують самостійно із матеріалів курсу або з Інтернету.

Лідерський рівень – це знання, навички та якості, які дозволяють організувати ефективну роботу команд.

Для викладачів – це можливість не тільки вести цей курс у школі, але й організувати професійні курси за даною програмою.

Отже, програму з медіаосвіти із вивчення нових Медіа можна розділити на три рівні: перший – це традиційне викладання матеріалу для знайомства з новими Медіа та створення власного індивідуального Медіа. Другий – для обдарованої молоді або для лідерів основної навчальної групи. У третій – для викладачів із точки зору як викладача, так і організатора створення нових медіа.

У найкращому варіанті після прочитання цього курсу мають бути сформовані команди та створені нові Медіа. А також – викладач курсу зможе вести професійні курси зі створення сайтів на системі керування сайтами WordPress, а також вести курс з медіаосвіти і створення сайтів дистанційно.

Якщо базовий рівень – можна достатньо чітко розподілити за датами, то підготовка з

лідерами – має йти за готовності останніх – один пункт може бути проведений за одне заняття, але частіше – це 2-3 заняття.

Програма для лідерів команд:

1. **Формування команди** – ідея. Існуючі ідеї. Притяжіння команди на ідею.
2. **Організація роботи команди** – роль лідера, роль членів команди, взаємодія лідер – член команди. Як розуміти процес, формувати завдання, видавати завдання членам команди, мотивувати, контролювати виконання та приймати готовий результат.
3. **Роботи з членами команди, розвиток команди** – цілі, мотиви, професійна підготовка. Розбір негативних ситуацій.
4. **Необхідні ресурси для роботи проекту** – місце для роботи, техніка, кваліфіковані та мотивовані кадри, ринок збуту готового продукту.
5. **Знаходження ресурсів для проекту** – підготовка інвестиційних, рекламних, грантових проектів.

Підготовка викладачів – може здійснюватися методом «повного занурення» за 1-2 тренінгових дні, а може тривати постійно дистанційно.

Програма для викладача:

1. Презентація та набір курсу:

a. **Основні мотиви викладача** – професійний зріст, підготовка учнів, ведення дистанційних занять, відкриття професійних курсів, організація роботи зі створення Нових медіа. Підвищення суспільної активності учнів.

b. **Основні мотиви учнів** – створення справжніх Медіа, розвиток лідерських і виконавчих навичок, можливість відкрити свою справу за період навчання (професійне Медіа). Розуміння роботи Медіа з середини. Суспільна активність (створення суспільного Медіа).

2. Мотивація групи:

a. Мотив – самореалізація: представлення сфери.

b. Мотив – відносини: цікаво з тими, хто займається справою. Цікаво, корисно.

c. Мотив – розвиток: як професіонал, як гарний виконавець, як лідер.

d. Мотив – розвиток суспільства: створення Медіа, які виконують ті чи інші суспільні завдання.

e. Важливість постійної роботи, та питання пріоритету навчання з медіаосвіти над іншими справами.

3. Формування групи (створення команд у групі та об'єднання їх за технологією створення нового Медіа):

a. Існуючі Медіа – що взагалі можливо.

b. Обрати напрям створюваного Медіа – інформаційне, комунікаційне, розважальне, навчальне.

c. Спроектувати Медіа: ідея, макет, окремі сторінки.

d. Організувати Медіа: розподіл відповідальності, виконання робіт по Медіа (в мінімальному обсязі – на заняттях).

e. Технічне створення Медіа (від найпростіших, поступово – ускладнюючи).

f. Просування Медіа (отримання першої аудиторії).

g. Робота с аудиторією Медіа (акції, конкурси, email-маркетинг, рубрики за участі аудиторії).

h. Монетизація Медіа (реклама, платна підписка, розповсюдження супутніх товарів, гранти).

4. Схема ведення уроку:

a. Схема 1 (традиційне заняття):

i. повторення інформації попереднього заняття,

ii. викладення інформації,

- iii. практичне завдання,
- iv. представлення домашнього завдання.

в. Схема 2 (творче заняття):

- i. повторення інформації попереднього заняття,
- ii. завдання заняття,
- iii. створення тимчасових або робота в постійних командах,
- iv. виконання завдання (проектування, планування, розробка презентації).
- v. представлення підготовленого завдання: одна команда – доповідає, одна команда – рецензує, усі інші – ставлять запитання. За результатами завдання – підбиваються підсумки (набрані бали).
- vi. Підбиття підсумків.
- vii. Представлення домашнього завдання.

с. Схема 3 (заняття-обговорення)

- i. Повторення інформації попереднього завдання.
- ii. Представлення інформації для обговорення (викладачем, учнем або командою)
- iii. Загальне обговорення – пропонування рішення кожним учасником заняття.
- iv. Підведення підсумків
- v. Представлення домашнього завдання.

5. Індивідуальна робота – окремо з командами.

Література

1. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенко; За науковою редакцією В. В. Різуна. — Київ: Центр Вільної Преси, 2013. — 352 с.

Валентина Моисеєнко (РФ, г. Таганрог)

**Роль кружкових занять інтегрованого медіаобразования
в розвитку творческих способностей студентов педагогического вуза
(на базе профиля «изобразительное искусство»)**

Аннотація. В статті виявляється перевага кружкових занять перед аудиторними в розвитку медіакомпетентності і творчих способностей студентів педагогического вуза. Особливу увагу приділяється фотографії, яка застосовується в різних видах діяльності на кружкових заняттях. Результатом таких занять є те, що студенти навчаються мислити креативно, видають більше цікавих ідей, внаслідок чого відбувається підвищення рівня розвитку творчих способностей.

Програма навчання студентів педагогического вуза профіля «Изобразительное искусство» включає в себе різноманітні дисципліни профільної підготовки, такі як історія мистецтв, живопис, композиція, малюнок, комп'ютерна графіка, основи мультиплікації і т.д. Їх вивчення вимагає від студентів вміння систематизувати отримані знання, бачити зв'язок між знаннями, отриманими в процесі освоєння різних дисциплін. Складність полягає в тому, що сучасний студент знаходиться в стихійному інформаційному потоці. Людина споживає різноманітнішу інформацію, часто не задумуючись над істинним її значенням, не аналізуючи різні її джерела. В результаті виробляється шаблонне мислення. Однак виключити медіа з життя не представляється можливим. Як відомо, медіа використовують майже всі

каналы восприятия, они играют огромную роль в жизни человека, в культурном обмене между людьми, в воспитании и образовании подрастающего поколения. С целью решения данных противоречий в педагогике появилось такое направление, как медиаобразование. Медиаобразование – процесс развития личности с помощью и на материале средств массовой коммуникации с целью формирования культуры общения с медиа, творческих, коммуникативных способностей, критического мышления, умений полноценного восприятия, интерпретации, анализа и оценки медиатекстов, обучения различным формам самовыражения при помощи медиатехники [4, 26].

Для того, чтобы студенты научились мыслить креативно, уметь выдавать большее количество интересных идей, систематизировать получаемую информацию и т.д., нами была избрана кружковая форма интегрированного медиаобразования на занятиях изобразительным искусством. Кружковые занятия представляют собой такую форму учебно-воспитательного процесса, которая расширяет и углубляет знания, полученные в аудиторных занятиях. Работа в кружке облегчает индивидуальный подход к студентам, создает благоприятные условия для развития у них самостоятельности, активности, творческих способностей. Кроме того, кружковая работа служит средством профессиональной ориентации студентов. Занятия в кружке имеют воспитательное значение. В сотрудничестве, при взаимной помощи друг другу, общими усилиями прорабатываются и решаются вопросы [3].

Преимущество кружковых занятий состоит также в том, что на аудиторных занятиях, которые сильно ограничены во времени, невозможно удовлетворить все вопросы учащихся. Многие проблемы остаются нераскрытыми. Кружковые занятия позволяют более углубленно изучить вопросы, решение которых необходимо для дальнейшей продуктивной работы студентов в аудитории.

Основная цель кружковой работы на занятиях интегрированным медиаобразованием состоит в том, чтобы помочь студентам в определении устойчивых интересов к выбранной специальности, виду деятельности, в выявлении склонностей, способностей и дарований в ходе углубленного изучения программных вопросов, а также вопросов, выходящих за рамки учебной программы, но доступных пониманию обучающихся. Кроме того, грамотное использование медиа позволяет одновременно достигать и повышения эффективности обучения конкретному предмету, и целей медиаобразования. Ведь современная молодежь проводит много времени в общении с медиа, поэтому медиаобразование, интегрированное в художественный цикл на кружковых занятиях помогает трансформировать это общение в позитивный опыт для развития личности и познания.

Новые медиа могут существенно увеличить наглядность обучения (видео, компьютерная графика и моделирование), расширить возможности обратной связи и индивидуальной работы (технологии виртуальной реальности), дать доступ к разнообразной информации (телекоммуникации).

Использование медиа в учебном процессе обеспечивает также повышение информативной емкости содержания учебного занятия: оно способствует реализации образовательной, воспитательной и развивающей функций обучения; сокращает время, позволяет усваивать больший объем знаний; концентрирует внимание на усвоении наиболее сложных тем и понятий; позволяет улучшить отбор заданий и упражнений, делая их более наглядными и интересными; формирует умения и навыки за счет индивидуализации обучения и развития навыков самостоятельной работы.

Эффективное развитие творческих способностей средствами медиа на кружковых занятиях по изобразительному искусству может успешно осуществляться при выполнении следующих условий:

- использованием содержательного, разнообразного учебного материала, в том числе и средств медиа, предоставления студентам возможности работы с разнообразными материалами и инструментами;

– формированием у студентов знаний, умений и навыков, необходимых для выполнения учебно-творческих заданий на приемлемом художественном и техническом уровне;

– привлечением студентов к исследовательско-поисковой работе, решению проблемных задач и предоставлении им возможности экспериментирования материалами, осуществлении взаимосвязи между теорией и практикой, использовании на занятиях изобразительным искусством разнообразного наглядного материала: репродукций, иллюстраций, фотографий, методических плакатов, технических средств обучения;

– предоставлением студентам возможности для проявления самостоятельности в процессе обучения для развития способности к самоорганизации своей деятельности.

Такой подход предполагает, с одной стороны, превращение процесса обучения изобразительному искусству в действенный механизм развития творческих качеств личности учителя изобразительного искусства, с другой, – фактор формирования профессиональных знаний, умений и навыков в работе.

Как уже было сказано, современная молодежь большое количество времени проводит в общении с разнообразными медиа. Одним из любимых ею является фотография, которая открывает зрителю новый мир – от знакомства с новой галактикой, до изучения молекулы. Фотография сегодня – это уже не «забавная безделушка» или скупое «техническое средство передачи информации». Фотография – не бесстрастное зеркало мира. Художник в фотоискусстве способен выразить своё личное отношение к запечатляемому на снимке явлению через ракурс съёмки, распределение света, светотени, передачу своеобразия природы, умение правильно выбрать момент съёмки и т. д. [5]. Именно поэтому на кружковых занятиях за основу мы берем работу с фотографией.

Мы уже отмечали, что основной целью кружковых занятий является прививание устойчивого интереса к профессии, выявление и развитие творческих способностей. Поэтому на занятиях большой упор делается именно на исследовательско-поисковой работе. Здесь студенты выполняют анализ медиатекстов, создают собственные продукты медиа, например, фотофильмы. Технология проведения фотофильма была предложена Л. М. Баженовой в 2004 году [1]. Студентам предлагается на основе уже готовых фотографий создать сценарий фотофильма на определенную тему. Для этого ими осуществляется отбор необходимых снимков, на которых должна прослеживаться динамика событий, единое стилистическое решение. Каждому снимку дается пояснение. Другой вариант создания фотофильма – работа над самостоятельно отснятыми снимками. В процессе работы над таким фотофильмом студенты выбирают масштаб изображения, ракурс, осуществляют выборку фотографий, наиболее полно раскрывающих сюжет, монтируют снимки и дают пояснения.

Интересна работа создания презентаций об известных живописных полотнах и рисунках. В начале работы идет выбор произведения искусства, его зрительное созерцание. Студенты пытаются понять мысль автора, находят, какими изобразительными средствами она достигнута. Затем они вспоминают движение взгляда по полотну, какие детали произведения явились композиционным центром, какие детали его выделяют. На следующем этапе делаются последовательные фотографии всего произведения и его частей, учитывая такую композицию кадра, которая бы подчеркивала то, о чем пытается нам рассказать фотограф. Каждое фото должно отвечать на вопросы: Что меня взволновало? Что способствовало возникновению этого чувства? Что пытался передать художник своим произведением, какие чувства он при этом испытывал? Здесь мы используем метод «экранизирования», предложенный Ю. Н. Усовым [6], смысл которого в том, чтобы сделать монтажную запись фильма о каком-либо живописном полотне, в нашем случае, ряд слайдов. В результате студент получает навык работы фотокамерой, начинает лучше разбираться в узких терминах – кадр, ракурс, план, тональность снимка и т.д.

Создание подобных презентаций способствует развитию умения аналитически подходить к пониманию произведений искусств, вырабатывает способность, не боясь,

высказывать собственное мнение [2].

На кружковых занятиях у студентов вызывает интерес работа по созданию медиатек к определенным темам. Для этого проводится отбор разнообразных медиа, затем проводится анализ полученных фотографий, репродукций, текста, отбирается «ключевая» информация, максимально полно раскрывающая, например, творчество отдельного художника. В результате такого рода занятий студенты научаются логически, широко мыслить, развивается способность по-разному подходить к решению проблем, развиваются творческие способности.

Вывод. Кружковые занятия интегрированного медиаобразования позволяют решить сложную проблему развития креативного мышления, творческих способностей в условиях информатизации общества и культивирования шаблонного мышления. Это достигается тем, что специфика кружковых занятий позволяет более углубленно изучать вопросы, затронувшие студентов. Благодаря более свободной форме организации кружкового занятия, студенты не боятся высказывать смелые предложения, находят множество путей решения учебных проблем. В результате, кругозор учащихся расширяется, студенты научаются критически подходить к получаемой информации и мыслить творчески, что является основным условием развития творческих способностей и медиакомпетентности.

Литература

1. Баженова Л. М. Медиаобразование школьника (1-4 классы). Пособие для учителя. М., 2004.
2. Моисеенко В. Ю. Развитие творческих способностей студентов педагогического вуза средствами интегрированного медиаобразования (на материале художественной фотографии) / Валентина Моисеенко // Педагогика искусства // № 2, 2013 Режим доступа: <http://www.art-education.ru/AE-magazine>
3. Соленик А. Как заниматься самообразованием. Л.: Изд-во Прибой, 1929. Режим доступа: <http://www.pedobzor.ru/obrazovanie46.html>
4. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. – 64 с.
5. Фотография как вид искусства. Режим доступа: <http://photobymia.at.ua/publ/2-1-0-1>
6. Усов Ю. Н. В мире экранных искусств. М.: SvR-Аргус, 1995. – 224 с.

Людмила Плахоцкая (Украина, АР Крым)

Методическое сопровождение эксперимента по внедрению медиаобразования в учебные заведения Автономной Республики Крым

Аннотация. Статья посвящена проблемам внедрения медиаобразования в учебно-воспитательный процесс общеобразовательных школ Автономной Республики Крым. Любой процесс, а учебный в первую очередь, требует четкого методического сопровождения, анализа тех методик, которые уже эффективно работают в стране и в мире. Грамотно построенная система методических рекомендаций, подборка необходимой законодательной документации и обучение учителей и администрации школ – это залог успеха.

Средства массовой информации и коммуникации оказывают существенное влияние на развитие образования. Социально-экономические изменения в Украине, информационный взрыв, затронувший весь мир, требует пересмотра традиционно сложившихся систем, содержания, методов, технологий обучения в контексте использования различных медиасредств.

Медиаобразование – новое направление в педагогике, выступающее за изучение школьниками закономерностей массовой коммуникации (пресса, ТВ, радио, кино, видео, Интернет и т.д.).

Подготовить молодое поколение к жизни в современных информационных условиях, к восприятию различной информации, научить человека понимать ее, осознавать последствия воздействия на психику, овладевать способами общения на основе невербальных форм коммуникации с помощью технических средств можно только, освоив медиатехнологии.

Понимая очевидный факт, что ученик – не только объект педагогического воздействия, а в большей степени активный субъект познавательной деятельности, вовлеченный с помощью новых форм учебно-воспитательного процесса в диалог с учителем, активную творческую деятельность далекую от простой репродукции, педагоги автономии с 2011 включились в эксперимент по внедрению медиаобразования в учебно-воспитательный процесс.

Однако на первом этапе внедрения эксперимента мы столкнулись со многими проблемами: с отсутствием четко выстроенной системы методических рекомендаций по работе с учебными курсами для разных образовательных ступеней, отсутствием самих учебных программ для начальной и базовых школ, недостатком законодательной документации по эксперименту, ничтожно малым количеством, подготовленных для внедрения медиаобразования, педагогов.

Поэтому, осуществляя методическое сопровождение эксперимента, мы опирались на приказы МОНУ от 20.02.2002 № 114 «Об утверждении Положения об экспериментальном общеобразовательном учебном заведении», от 23.11.2009 № 1054 «О внесении изменений в Положение об экспериментальном общеобразовательном учебном заведении», от 07.11.2000 № 522 «Об утверждении Положения о порядке осуществления инновационной образовательной деятельности», от 30.11.2012 «О внесении изменений в Положение о порядке осуществления инновационной образовательной деятельности», Концепцию внедрения медиаобразования в Украине, в которых четко говорится о порядке осуществления экспериментально-исследовательской работы.

Обозначая перспективы становления медиа в общеобразовательных учебных заведениях Крыма, мы определили для себя следующие подходы к использованию средств массовой коммуникации и информации:

Интегрированный подход – через уже имеющиеся учебные предметы: литературу, ИЗО, музыку, историю, биологию, начальную школу и др.;

Факультативный подход – создание сети факультативов, кружков и просто проведение общешкольных мероприятий;

Специальный подход – введение нового предмета «Медиакультура», спецкурсы, связанные с медиа;

Развивающий подход – развитие школьного телевидения, радиостудий, видеоклубов, школьной газеты, медиа-, фотоклубов и др.

В первый год эксперимента педагогическим коллективам было дано задание, четко определить цели и задачи эксперимента, актуальные для конкретного учебного заведения, этапы участия в проекте «Медиаобразование», ожидаемые результаты. На основе этих данных была разработана Программа каждого этапа проведения эксперимента, в которую включили:

- Формирование состава участников, программ и организация обучения педагогических работников.
- Исследование динамики уровня медиакультуры учителя и учащихся.
- Подготовка и повышение уровня квалификации педагогических кадров.
- Обобщение и распространение перспективного педагогического опыта.

В первый раздел вошли: разработка нормативно-правовых актов (приказ по ОУЗ, Программа экспериментальной работы, заключение договоров о сотрудничестве с вузами и т.д.), организация работы научно-методического совета, установление контактов с научным руководителем и координатором, подключение в эксперимент новых групп уч-ся и учителей.

Во второй – организация проведения анкетирования (тестирования) учащихся экспериментальных классов, заполнение школой-участницей электронной анкеты или информационного листа для координатора эксперимента с указанием Ф.И.О. учителя, количества классов или групп, количества учащихся, формы занятия, проведения повторного исследования уровня развития медиакультуры школьников, обобщение результатов

исследования в рамках программы медиаобразования, апробацию учебно-методических материалов, разработку программ интерактивных спецкурсов, внедрение инновационных медиатехнологий, анализ хода эксперимента, выявление психолого-педагогических условий повышения уровня развития творческой активности детей.

В третий – участие в работе постоянно действующих семинаров всеукраинского и республиканского уровней, проведение он-лайн обучения для педагогов, разработка разного рода рекомендаций, участие во всевозможных конкурсах (разработки медиауроков, плакатов, рисунков, школьных газет, методических пособий и т.д.), подготовка материалов в сборник по медиакультуре, оказание методической и технической помощи участникам эксперимента и др.

В четвертый – обобщение опыта экспериментально-исследовательской работы учителя, подведение итогов эксперимента, составление отчета об экспериментально-исследовательской работе, популяризация и распространение педагогического опыта, полученного в результате эксперимента через СМИ, семинары, конференции, круглые столы, обмен видеороликами с партнерами по эксперименту и т.д.

Кроме программы на текущий этап в школах рекомендовано подготовить и проводить следующие мероприятия:

1. Издать приказ по школе об организации экспериментально-исследовательской работы, разработать программу мероприятий на учебный год, куда помимо общих для всех школ мероприятий, включить конкретные для данной школы;
2. Создать инициативную группу (медиалабораторию) в школе, которая подготовит различные формы реализации идеи;
3. Провести совещание с педагогическим коллективом, довести до их сведения суть эксперимента, содержание выполняемой работы, установить сроки поэтапного исполнения, ожидаемые результаты и назначить ответственных;
4. Утвердить график посещения занятий, кружков, факультативов и др., дать схему анализа результатов каждого этапа работы над избранной темой;
5. Организовать обмен опытом работы педагогов в любой форме: тренинги, открытые уроки, обучающие семинары, консультации, индивидуальные занятия, круглые столы и др.;
6. Обобщить опыт успешных учителей в реализации курсов;
7. Собрать материалы для издания методического сборника в помощь учителям и учащимся;
8. Разработать учебные пособия для учащихся, рекомендации по организации преподавания курса, подготовить раздаточный материал;
9. Провести родительские собрания, чтобы выяснить отношения родителей к эксперименту и привлечь их к активной помощи по реализации мероприятий программы.

После выполнения программы соответствующего этапа экспериментально-исследовательской работы, руководитель общеобразовательного учебного заведения отчитывается в письменном виде о результатах работы. Кроме этого отчет подкрепляется разработанными в ходе эксперимента программами, учебными пособиями, методическими разработками и другими материалами, которые раскрывают суть выполненной работы.

В конце учебного года подводится итог работы школы в выполнении заданий эксперимента и разрабатывается и утверждается программа следующего этапа.

Результаты экспериментально-исследовательской работы публикуются на всеукраинских, региональных, научно-практических конференциях, семинарах, круглых столах, страницах педагогической прессы, педагогических выставках.

На всех ступенях обучения – от начальной до старшей школы, процесс обучения должен выстраиваться таким образом, чтобы соблюдалась логичность и последовательность в накоплении знаний, умений и навыков с переходом в креативную деятельность.

Познав суть медий, их язык и технологии их производства и функционирования, принцип их воздействия на аудиторию; критически осмыслив различные виды медиатекстов и вычленив из них формулы успешного применения медиатехнологий, дети и подростки стремятся к самовыражению через медиатехнику. И главная забота педагога – направить их творческую энергию в нужное русло.

Обучение по новым принципам расширило: самостоятельность, кооперацию (сотрудничество), интерактивность (взаимодействие), креативность (творчество). Способствовало новому обучению посредством: введения новых форм обучения, осознания новой роли учителя, активного включения новых технических средств в обучающий процесс, обеспечения свободного доступа к медиаресурсам.

Два года экспериментальной деятельности по внедрению медиаобразования в учебно-воспитательный процесс 23-х общеобразовательных школ Автономной Республики Крым дал много положительных результатов. Подводя итог этого периода, следует отметить следующие достижения:

- тринадцать медиапедагогов автономии стали победителями во всеукраинском конкурсе «Типовые медиауроки» – их разработки вошли в сборник «Практична медіаосвіта: авторські уроки»;
- 40 педагогов прошли обучение с получением Сертификата: семинары-тренинг «Практическое медиаобразование» в г. Николаеве, Херсоне (2012), Зазимье (2011, 2012, 2013), Севастополе (2012), Ялте (2013),
- Ученики экспериментальных школ – участники и победители ряда конкурсов, международных фестивалей: «Украина-Россия», всеукраинского онлайн – конкурса «Подарок ко дню рождения крокодила Рамзеса», конкурса социальной рекламы, международного детского, юношеского фестиваля аудиовизуальных искусств «Кришталеві джерела» и др.;

Педагоги учебных заведений автономии, которые вошли в эксперимент, уверены, что медиаобразование, интегрируя в традиционные предметы школьного цикла, становятся одним из средств повышения эффективности обучения.

Что же изменилось в учебно-воспитательном процессе, после использования медиатехнологий?

- Повысился познавательный интерес школьников;
- Активизировалось развитие личности ребенка с помощью и на материале средств массовой коммуникации;
- Формируется культура общения с медиа;
- Раскрылся творческий потенциал личности школьника;
- Развивается критическое мышление, умение полноценно и осмысленно воспринимать информацию, анализировать и оценивать различные медиатексты;
- Разнообразятся формы самовыражения школьников при помощи медиатехнологий.

Организованные Крымским республиканским институтом последипломного педагогического образования круглые столы и семинары для заведующих методическими кабинетами, заведующих и методистов дошкольных учебных заведений Крыма определили стратегию развития медиаобразования в Автономной Республике Крым.

В настоящее время в автономии ведется работа по подготовке ряда дошкольных и общеобразовательных учебных заведений для исследовательско-экспериментальной работы по формированию региональной модели медиаобразования. Совместно с научным руководителем Куценко Е.В., разработан проект Программы формирования региональной модели медиаобразования в учебных заведениях Автономной Республики Крым и составлен план мероприятий по его реализации.

Приоритетными направлениями Программы являются создание системы дошкольного и школьного медиаобразования, разработка и апробация учебных программ интегрированного образования для старших групп дошкольных заведений, начальных классов общеобразовательных школ, расширения практики интеграции элементов медиа в учебные программы по разным предметам, наработка факультативных медиаобразовательных программ для подростков, внедрение курса медиакультуры с учетом особенностей перехода к профильному обучению, активизации работы кружков, фото-, видео-, теле- и анимационных студий, и других внеклассных форм ученического творчества медиаобразовательной направленности.

Медиаобразование – это непрерывное развитие в обществе. За ним настоящее и будущее.

Литература

1. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навчальний посібник // за ред. Л.А. Найдьоновой, О.Т. Баришпольця. – К.: Міленіум, 2010. - 440с.
2. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи // Даниленко Л.І. - Монографія. – К., Логос, 1998, - 140 с.
3. Інноваційна освітня діяльність // Химинець В.В. - Інформаційно-видавничий центр ЗППО. Ужгород., 2007, - 364 с.
4. Медіакультура та медіаосвіта учнів ЗОШ // Череповська Н. – Київ: Шкільний світ, 2010, – 98-100 с.

Валентина Потапова (Украина, АР Крым, г. Ялта)

Киноклубы как способ интеграции медиаобразования в учебный процесс высшей школы

Аннотация. Статья посвящена дидактическим возможностям киноклубов в процессе формирования медиакомпетенций студентов гуманитарного профиля, а также способам интеграции медиаобразования в учебный процесс высшей школы на примере опыта работы Клуба социального и правового кино РВУЗ «Крымский гуманитарный университет» (г. Ялта).

Согласно Концепции внедрения медиаобразования в Украине медиаобразование в высшей школе предусматривает подготовку не только специалистов для СМИ и медиа-психологов, но и медиа-педагогов. Кроме того медиаобразовательные элементы должны войти в учебные программы цикла профессионально-ориентированной гуманитарной подготовки по другим специальностям в соответствующих им объемах.

Решение столь сложной задачи немыслимо без изучения и обобщения опыта внедрения медиаобразования в учебный процесс. Анализ медиаобразовательной литературы свидетельствует о трех основных путях внедрения медиаобразования в учебный процесс: автономный (например, спецкурсы, факультативы), интегрированный (медиаобразование, интегрированное в обязательные дисциплины школ и вузов) или синтетический (синтез автономного и интегрированного). По мнению ведущих украинских и зарубежных медиапедагогов наиболее предпочтительным на сегодняшний день является синтетический способ, о чем свидетельствует проведенный А. В. Федоровым опрос, в котором большинство экспертов в области медиаобразования (61,54 %) считают сочетание интеграции медиаобразования в обязательные дисциплины школ и вузов с автономными спецкурсами, факультативами или кружками лучшим способом [5, с. 19].

В данной работе будут рассмотрены дидактические возможности киноклубов в процессе формирования медиакомпетенций студентов гуманитарного профиля, в частности будущих учителей истории.

Философскому, культурологическому, педагогическому аспектам осмысления клуба посвящен значительный массив литературы многих авторов – С.Н. Пензина [2], А.В. Сасыхова, Ю.А. Стрельцова [3], С.Н. Иконниковой, В. И. Чепелева [1] и др. Однако большая часть литературы относится к советскому периоду. На современном этапе возможности использования клубов в медиаобразовании не достаточно изучены.

Внимательное изучение работ специалистов позволяет отметить, что в текстах речь идет о различных явлениях, существенно отличающихся друг от друга:

1. объединение избранных, привилегированных стран («Римский клуб», «Парижский клуб»);

2. общественная или частная организация, объединяющая спортсменов и любителей спорта (футбольный клуб «Локомотив», баскетбольный клуб «ЦСКА», хоккейный клуб «Динамо»);
3. муниципальное учреждение дополнительного образования, социального обслуживания, культуры (Городской клуб старшеклассников, районный клуб молодых инвалидов, поселковый клуб железнодорожников),
4. разновозрастные общественные объединения любителей (клуб филателистов, клуб охотников) и т.д.

При попытке осмыслить существующее разнообразие подходов можно определить четыре образа клуба.

Первый самый обобщенный образ – **клуб как общественная сфера**. В этом смысле клуб предстает в виде общественного института – глобального способа организации свободного времени человечества и человека. Клуб в таком значении противопоставлен таким же глобальным производству и потреблению [6, с. 38] и представляет собой мысленное обобщение многочисленных культурных практик, социокультурных организаций и учреждений.

Клуб может пониматься **как социокультурное явление**, макро-группа, общность, объединяющая людей в социально-профессиональные сообщества (общность учителей малого города или врачей одной специальности, офицеры вместе со своими семьями, проживающими в одном военном городке) и культурно-досуговые сообщества (поклонники поп-исполнителя, охотники – любители, ветераны – участники самодеятельного хора). В этом случае клуб как локальная общность возникает на основе профессии или хобби и становится местом осмысления производственных проблем в ходе неформального общения, местом, где реализуется субкультура социально-профессиональных групп и хобби-объединений. Принадлежность к клубному сообществу внешняя, привнесенная извне, клуб является продолжением иного социального института, иной социальной организации. Активность участников объединения направлена на общение и отдых в рамках корпоративной культуры. Клуб является организационными рамками, удерживающими «самобытную, повседневную, обыденную, стихийную культуру, которая сложилась в определенной социальной группе, нормы которой, в отличие от специализированных ее отраслей (профессиональных театров, филармоний, научных учреждений, школ спортивного мастерства), принимается без какого-либо обдумывания» [4, с. 46].

Третий образ клуба может быть назван **организационным** и выступает в двух видах – **клуб как учреждение** и **клуб как объединение**. В данном случае клуб обеспечивает реализацию «сущностных сил человека, это способ осуществления самостоятельности, свободы, активности и творчества субъекта деятельности» [4, с. 55]. Клуб-объединение является формой организации «самостоятельности людей, в котором формирование культуры его членов происходит путем их саморазвития, взаимообогащения, основанного на общении субъектов деятельности в свободное время». Предназначение клуба-учреждения — создавать условия как для коллективной самостоятельности людей (в клубной общности), так и для индивидуальной. В основе деятельности клубного учреждения лежит общественная потребность в обеспечении самостоятельной, свободной, активной и творческой деятельности членов общества, т.е. в создании условий для их самостоятельности».

Четвертый вариант взгляда на сущность клуба – **пространственный**, клубное пространство фиксирует особый тип отношений между людьми, характеризующийся достаточной свободой, самостоятельностью. Г.П. Щедровицкий обозначает пространство клуба как пространство «особых, личных и «личностных» отношений». В пространстве клуба не существует «структуры мест», определяемых правилами функционирования системы, здесь каждый «человек» выступает как «индивид», как изолированная целостность, поведение и взаимодействие которого с другими индивидами определяется его внутренними качествами. Здесь клуб – вариант общественной самоорганизации, публичной демократии, открытого столкновения мнений, поиска и обретения консенсусов и компромиссов, при котором реализуются верховенство установленных правил,

самоуправление, плюрализм, свобода и равенство всех участников общности, где решения принимаются общим волеизъявлением [6, с. 39].

Когда мы говорим о создании киноклубов или видеоклубов, мы должны понимать, что данная форма объединения, включает в себя и клуб как пространство, и клуб как организацию, и социокультурное явление. Таким образом, специфика киноклуба — это его полифункциональность.

Киноклуб выполняет несколько взаимосвязанных функций, среди которых основными являются следующие: 1) медиаобразование («роль» своеобразного факультатива); 2) гражданское просвещение («роль» общественного центра развития и распространения демократических ценностей); 3) прокат «трудных» фильмов («роль» специализированного кинотеатра, кинообразование); 4) рецензирование фильмов («роль» критика); 5) анкетирование публики («роль» социолога); 6) общение (место встреч и проведения досуга, организация дискуссий) [2, с. 156].

В связи с этим интересен опыт кафедры истории, страноведения и правоведческих дисциплин с методикой преподавания РВУЗ «Крымский гуманитарный университет» (г. Ялта), на базе которой был создан научный кружок «Технологии медиаобразования в профессиональной подготовке студентов гуманитарного профиля» (руководители ст. преп. Потапова В.И., ст. преп. Скрипник О.С., доц. Будзар М.М.) с целью интеграции медиаобразования в учебный процесс высшей школы. Комплексная задача деятельности кружка – подготовка молодежи к эффективному взаимодействию с современными медиа, формирование у студентов элементов медиаграмотности и медиакомпетентности в соответствии с их будущей профессиональной деятельности. Научный кружок также направлен на развитие умений использовать медиа в учебно-воспитательном процессе, этико-эстетических убеждений, наличие которых должно стать залогом правильного аксиологического выбора медиа – материалов для будущей работы с учащимися. Основные задачи кружка заключаются в формировании:

- медиаиммунитета личности,
- навыков рефлексии и критического мышления,
- способности к личному медиаторству,
- понимания специфических аспектов медиакультуры.

Действенной формой работы кружка стал **«Клуб социального и правового кино»**, начатый в виде эксперимента до формальной организации кружка. Заседание Клуба проходят дважды в месяц, посетителями клуба являются студенты университета и старшеклассники города.

Анализируя тематико-демонстрационное наполнение заседаний киноклуба можно сделать вывод, что основой для выбора кинофильмов является несколько концептуальных требований:

- преимущество социально-правовой тематики;
- чередование неигровых (документальных) и художественных лент;
- актуализация историко-культурного компонента;
- высокий художественно-концептуальный уровень демонстрационного материала.

Каждая демонстрация кинофильма ставит перед собой определенные цели, а именно, сформировать представление о формах презентации исторической, правовой, социальной, нравственной, эстетической проблематики средствами игрового или неигрового кинематографа в условиях обязательного предоставления необходимой профессиональной информации.

Были определены и первоочередные задачи Клуба как формы реализации научно-практической программы кружка:

- в течение каждого кинопоказа использовать элементы дискуссии и методические приемы работы с медиатекстами;
- совершенствовать навыки логического мышления и приемов абстрагирования, умение вести дискуссию;

- демонстрировать, каким образом фильм представляет пласт конкретной культуры (исторический период, страна, культурная атмосфера в стране), тем самым формировать представление о произведении киноискусства как неотъемлемой част культурно-исторического наследия;
- развивать общую кинематографическую культуру молодежи (понимание жанровой природы ленты, творческой манеры автора, элементов «кинематографического языка»).

Для реализации последней задачи каждое заседание киноклуба сопровождается афишей-объявлением (за несколько дней до заседания) с коротким анонсом, подготовленным таким образом, чтобы он заинтересовал всех потенциальных зрителей, а не только участников научного кружка.

Киноклуб как экспериментальная площадка по медиаобразованию в высшей школе показал следующие результаты:

1. Члены кружка создают собственные медиапродукты – социальные видеосюжеты на темы современных СМИ и их влияния на общественное сознание, проблем алкоголизма и наркомании среди молодежи, прав ребенка. В частности, члены кружка приняли участие в Городском молодежном конкурсе видео-работ «Социальный объект», который состоялся в апреле-мае 2012 г. в городе Ялта, и заняли призовые места.
2. Руководители кружка используют методы и приемы медиаобразования на лекционных и семинарских занятиях по следующим дисциплинам: «Интеллектуальная собственность», «Права ребенка», «Уголовное право», «Школьный курс всемирной истории с методикой преподавания», «История славянских народов», «История культуры зарубежных стран», «Украинская и зарубежная культура», «История украинской культуры», «Основы исторического музееведения», «Охрана и сохранение памятников истории и культуры».

Практические результаты деятельности научного кружка свидетельствуют об эффективности синтетического пути внедрения медиаобразования в структуру высшего образования.

Однако проблема совершенствования образовательного процесса в аспекте медиаобразования решается, как правило, отдельными преподавателями-новаторами и пока еще не носит системного характера. Проблема усугубляется также рядом причин: перегрузка преподавателей, недостаточное техническое и методическое обеспечение. Несмотря на все трудности, можно отметить, что процесс внедрения медиаобразовательных методик начался, что позволяет студенту более эффективно осваивать окружающий мир и определять для себя социально значимые средства обучения.

Література

1. Клубоведение: [учебник] / под ред. проф. С. Н. Иконниковой и проф. В. И. Чепелева. – М.: Просвещение, 1980. – 183 с.
2. Пензин С. Н. Кино и эстетическое воспитание: методологические проблемы / С. Н. Пензин. – Воронеж: Воронеж. гос. ун-та, 1987. – 176 с.
3. Сасыхов А. В. Основы клубоведения. Теория и методика клубной работы / Сасыхов А. В., Стрельцов Ю. А. – Улан-Удэ: Наука, 1969. – 102 с.
4. Системное исследование процесса воспитания: подход, предмет / под редакцией Л. И. Новиковой. – М., 1983. – 264 с.
5. Федоров А. В. Медиаобразование и медиаграмотность: анализ мнений экспертов / А. В. Федоров // Медиаобразование: социологические опросы. – Таганрог: Изд-во Кучма, 2007. – С.17-32.
6. Щедровецкий Г. П. Интеллект и коммуникация / Г. П. Щедровецкий // Вопросы философии. – 2004. – № 3. – С. 35-43.

Школьный медиа-центр как экспериментальная база для успешной реализации медиапроектов

Аннотация. В статье обосновывается роль школьного медиа-центра как важной ступени в становлении и развитии медиаобразования в школе. Рассматриваются его структура, функции, обобщаются достижения и предлагаются новые возможные пути реализации инновационных медиапроектов.

Медиаобразование относится к числу перспективных педагогических инноваций. Успешному внедрению инновационных моделей медиаобразования в систему среднего образования способствуют научные исследования как зарубежных, так и отечественных ученых [1,2,3,6,7]. В мировой науке и образовании важная роль отводится научно-образовательным центрам (НОЦ). Они синтезируют в себе теоретические исследования и научно-методические разработки, а также большую практическую деятельность по реализации медиаобразовательных проектов в школе [5].

Сегодня теория и практика медиаобразования идут параллельным путем. В Украине формированию региональных НОЦ содействует уникальный инновационный школьный проект «Пресс-центр» («Медиа-центр»). Школьные пресс-центры становятся творческими лабораториями, где создается медиапродукция высокого качества – как по форме, так и по содержанию.

В Крыму аналогом НОЦ можно по праву считать Киномедиацентр республиканского объединения «Киноvideопрокат» под руководством Е.В. Куценко, вице-президента Ассоциации деятелей кинообразования и медиапедагогике Украины. Для руководителей пресс-центров это настоящая школа знаний и творчества. На семинарах учителя имеют возможность ознакомиться с последними достижениями в области медиаобразования, методическими разработками, авторскими программами, принять участие в работе мастер-классов под руководством вузовских ученых, пройти обучение технике монтажа видео и фотофильмов, основам анимации.

Накопленный нами опыт позволяет обобщить деятельность школьных пресс-центров. Базовым объектом исследования является медиа-центр «OPEN MEDIA SCHOOL» ЭУБК «Школа будущего», г. Ялта.

Рис. 1. Структура школьного медиа-центра

Медиа-центр объединяет в одно целое все свои подразделения, имеющие определенное функциональное предназначение, Public relations, связи с научной сферой и выход на конкурсные мероприятия разных уровней.

В структуре медиа-центра «OPEN MEDIA SCHOOL» достойное место занимает школьная газета «Двенадцать с «+». Это результат деятельности учащихся, членов редакционного коллектива. Выпуск газеты мы рассматриваем как реализацию большого социального проекта. Главным направлением газеты является создание условий для активного включения школьников в окружающую их социальную среду. Важное место в развитии ученика начинает занимать широкое, проблемное видение мира: способность к изучению большого круга тем, умение их осмысливать, анализировать и делать собственные выводы, критически воспринимать информацию. Происходит медиасоциализация – процесс развития личности через создание медиапродукта. Высокое качество журналистских материалов дает ребятам возможность печатать статьи в городских газетах: «Южная газета», «Летняя столица», «Ялта Кик» и др. В 2013 году школьная газета «Двенадцать с «+» стала Лауреатом XVI Международного конкурса школьных медиа (г. Николаев).

С 2010 года начала свою работу школьная телестудия, объединяя членов кружков «Школьное телевидение» и «Тележурналистика». Основная цель работы школьной телестудии – приобретение учащимися функциональных навыков работы по созданию телевизионных программ, развитие творческих и исследовательских способностей, активизация личностной позиции школьников. В течение двух лет создана обширная фильмотека, которая по праву может считаться живой летописью школы. Телесъемкам предшествует большая подготовительная работа. Учащимся необходимо найти проблему для будущего сюжета, обосновать ее и предложить свои пути решения. Проблема должна быть актуальной, социально значимой и найти отклик у зрителя. Ребята учатся умению разрабатывать сценарии, готовить материалы для интервью, вести диалоги, беседы. Это способствует развитию их аналитических способностей, повышению социальной активности и положительных социальных установок. Практика художественно-творческой деятельности моделирует также и процесс эмоционально-интеллектуального развития школьников [4, 36]. Не виртуальную, а реальную картину нашего мира представили ребята в видеофильме «Трагедия одиночества: вместо мостов – стены». Он стал победителем Республиканского конкурса социальной рекламы (2012 г.) и Крымского фестиваля детского экранного творчества «Магический экран: XXI век» (2013 г.). Единой командой ребята смогли создать фильм, который не оставил равнодушными ни детей, ни взрослых. Вдохновителем и организатором этих конкурсов была Е.В. Куценко.

В медиа-центре большое внимание уделяется связям с общественными организациями, благотворительными, социальными, культурными и научными центрами, городскими СМИ. Для нас это путь достижения гармонии с внешним миром. Они осуществляются в результате совместной проектной деятельности, которая регулярно освещается школьными СМИ. Это успешный опыт внедрения инновационных методик медиаобразования в учебно-воспитательную деятельность школы. Сами юные журналисты и тележурналисты – участники проектов и создатели медиапродукции: телефильмов, статей, интервью очерков в школьную газету «Двенадцать с «+».

Одним из важнейших компонентов школьного медиа-центра «OPEN MEDIA SCHOOL» является курс по выбору «Медиакультура» для старшеклассников, разработанный Институтом социальной и политической психологии АПН Украины. Наши уроки по медиаобразованию предусматривают использование таких инновационных методов современной педагогики, как ролевые игры, дискуссии, диспуты, выполнение творческих заданий. Мастер-классы для учащихся регулярно проводят преподаватели КГУ.

В рамках курса «Медиакультура» уже год работает дискуссионный кино клуб «Есть идея?». Подросткам предоставляется возможность познакомиться с достаточно сложными сферами жизни взрослых и скорректировать собственный взгляд на непростые жизненные обстоятельства и характеры. Кино, несомненно, стимулирует развитие творчества и свободной мысли.

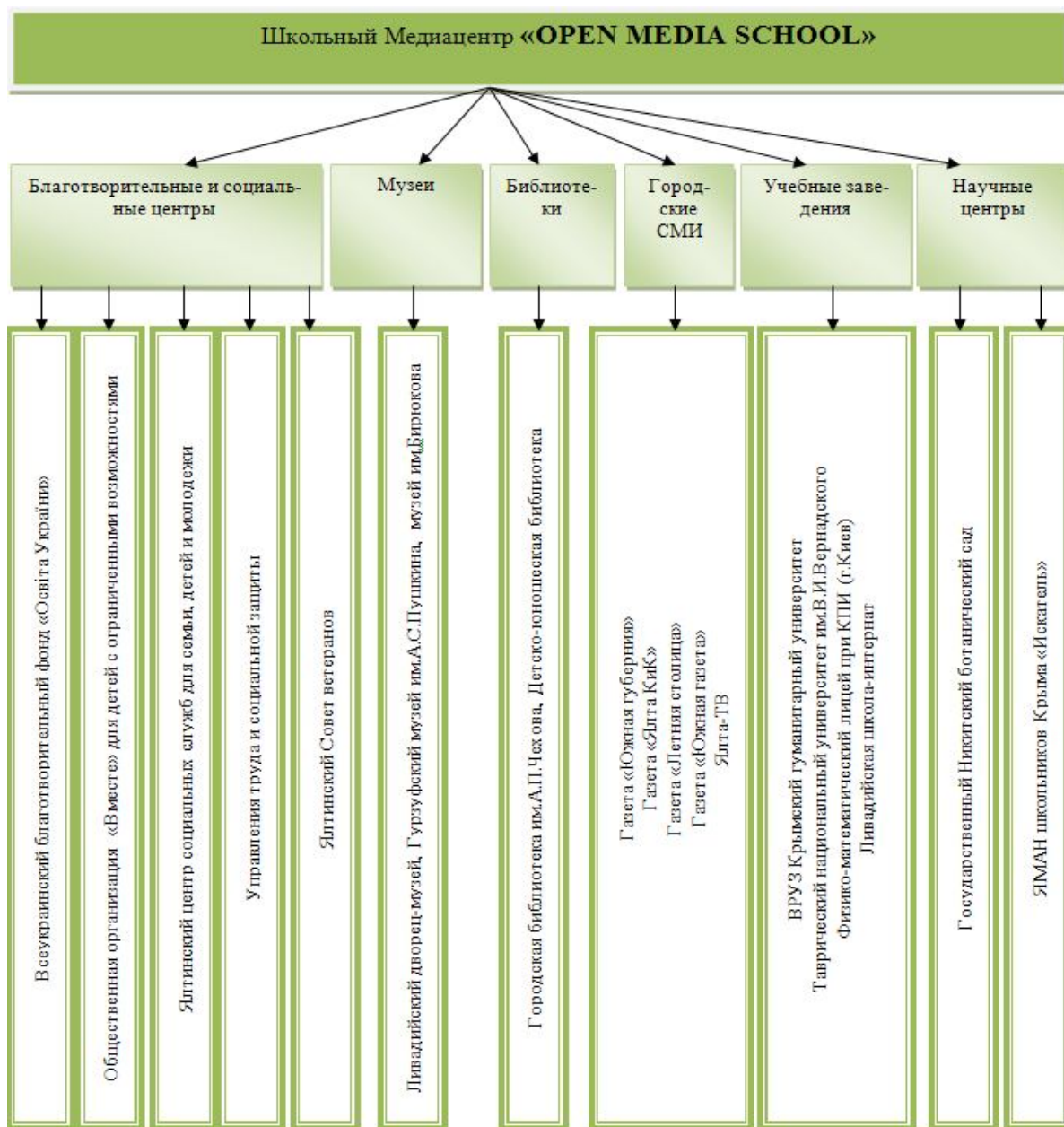

Рис.2. Связи с общественностью

Журналистскую работу члены школьного медиа-центра успешно совмещают с научной и принимают участие в ежегодных сессиях МАН школьников Крыма «Искатель». За два года Действительными членами (ДЧ) и кандидатами в ДЧ стали 12 учащихся в секциях «Журналистика», «Фото и экранные искусства». Специальности «журналистика», «тележурналистика», «компьютерный дизайн» выбрали десять выпускников, продолжив учебу в ведущих вузах Украины.

Рис.3. Школьные книжные издания

Деятельность медиа-центра «OPEN MEDIA SCHOOL» тесно связана с большими социальными проектами школы, которые реализуются в содружестве учеников, их родителей, учителей и завершаются выпусками замечательных книг. В 2010 году вышел сборник очерков, воспоминаний учащихся о своих дедах и прадедах, бабушках и дедушках – участниках и детях Великой Отечественной войны. Он называется «Я помню! Я горжусь!». Здесь звучат и горечь утраты, и гордость за своих героических предков.

В 2012 году публикуется книга-бестселлер под названием «Космонавты и крымчане». Она составлена из ярких очерков о космонавтах, которые в разное время побывали на крымской земле. Перед нами результат огромной поисковой работы и творческого труда учеников, учителей, родителей в содружестве с сотрудниками научных центров. Учащиеся собрали уникальные фотоматериалы из своих семейных альбомов и архивов ялтинцев, охотно поделившись с ними вырезками из старых газет, воспоминаниями. Отличную журналистскую школу прошли ребята из нашего медиа-центра!

Еще одну книгу подготовили дети в 2013 году. Она имеет название «Известные люди Ялты» и подзаголовок «глазами учеников «Школы будущего». Это сборник портретных очерков о достойных людях города.

Ежегодно в школе издаются поэтические сборники и сборники творческих работ учащихся под названиями: «Про дождик, про солнце, про Барсика в ванной», «Радуга мечты», «Попутный ветер», «Вдохновение», «Есть такая школа в городе у моря» и др.

Медиа-центр становится настоящей школой «обучения в деле», школой развития, школой лидерства и успеха. Реализация медиапроектов способствует повышению информационной культуры учащихся, их интеллектуального потенциала, формированию умений осуществлять разные виды самостоятельной деятельности по созданию медиапродукции, воспитанию моральных ценностей, социализации личности. «Школа будущего» работает на будущее.

Литература

1. Кириллова Н.Б. Медиакультура. Теория, история, практика: Учебное пособие. – Москва, 2008. – 546 с.
2. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: Навчальний посібник / О.Т.Баришполець, Л.А.Найдьонова, Г.В.Мироненко, О.С.Голубева, В.В.Різун та ін.; За ред. Л.А.Найдьонової, О.Т.Баришпольця. – К.: Міленіум, 2010. – 440 с.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В.Ф.Іванов, О.В.Волошенюк; За науковою редакцією В.В.Різун. – Київ: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
4. Основы экранной культуры. / Цикл программ / Рук.Ю.Н.Усов. – М., 1998. – 60 с.
5. Федоров А.В., Левицкая А.А., Челышева И.В., Мурюкина В.Л., Колесниченко В.Л., Михалева Г.В., Сердюков Р.В. Научно-образовательный центр «Медиаобразование и медиакомпетентность». – М.: МОО «Информация для всех», 2012. -614 с.
6. Федоров А.В. Медиаобразование: история, теория и методика. – Ростов: ЦВВР, 2001. - 708 с.
7. Федоров А.В. Медиаобразование в зарубежных странах. – Таганрог: Изд-во Кучма, 2003. - 238 с.

Віра Столярчук (Україна, м. Маріуполь, Донецька обл.)

Формування критичного мислення вихованців через провадження програми «Медіаосвіта» в позашкільному закладі

Анотація. У статті розглядаються питання розвитку критичного мислення старшокласників у системі позашкільної освіти. Описані прийоми й стратегії розвитку критичного мислення старшокласників на заняттях медіаосвітнього гуртка. Сформульовані

характеристики інтерактивної моделі медіаосвіти на основі досвіду роботи дитячо-юнацького прес-центру "Класики" Будинку дитячої творчості Іллічівського району м. Маріуполя Донецької області.

1. Медіаосвіта як напрям педагогіки

Головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку й самореалізації кожної особи як громадянина України. У національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті підкреслена необхідність формування покоління, здатного вчитися впродовж життя, здатного створити та розвивати цінності громадянського суспільства.

Значну роль у досягненні поставленої мети грають позашкільні установи, які є частиною системи безперервної освіти, визначеної Конституцією України, Законом України "Про освіту" і спрямованою на розвиток здібностей, талантів вихованців, учнів, слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів й потреб в професійному виборі [Закон України "Про позашкільну освіту", ст.4].

Одна з цілей виховання-навчання дітей добувати, класифікувати, відбирати необхідні знання в потоках інформації, використовувати їх в реальних умовах, тобто зі знанням справи користуватися ЗМІ, а не навпаки.

Під медіаосвітою слід розуміти напрям в педагогіці, який передбачає вивчення школярами закономірностей масової комунікації. Медіаосвіта покликана вирішити це завдання. Основні завдання медіаосвіти: підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації, навчити людину розуміти її, усвідомлювати наслідки її дії на психіку, опановувати способи спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів.

Аналіз теорії та практики медіаосвіти в різних країнах говорить про те, що у світі не існує єдиної теоретичної концепції медіаосвіти. Одночас, виходячи з класифікації даної Федоровим А.В., можна виділити сім основних теоретичних підходів в цій галузі: *"ін'єкційна; теорія медіаосвіти як джерела "задоволення потреб"; "практична"; теорія медіаосвіти як формування "критичного мислення; марксистська; семиотична; культурологічна.*

Аналіз медіаосвітніх концепцій призводить до висновку, що в цілому переважають виховні, навчальні та креативні підходи до використання можливостей медіа. В узагальненому виді головні етапи реалізації більшості медіаосвітніх підходів виглядають таким чином:

- отримання знань про історію, структуру, мову і теорію медіа;
- розвиток сприйняття медіатекстів, "читання" їх мови, активізація уваги, зорової пам'яті, **розвиток різних видів мислення (у тому числі – критичного)**, умінь для розуміння ідей ;
- розвиток креативних практичних умінь на матеріалі медіа.

2. Особливості вибору моделі медіаосвітньої діяльності в установах позашкільної освіти

Формування медіакомпетентної аудиторії за допомогою вже існуючих медіаможливостей ДЮПРЦ "Класики", який протягом останніх 15 років тісно співпрацює з міськими засобами масової інформації: регіональною газетою «Ільичевець»; обласним радіо "Приазов'я" 67.3FM; відео групою комбінату імені Ілліча; газетою "Привет, ребята!», газетою "Вечірній Маріуполь" та ін.

Тут учні шкіл (шкільні прес-центри, редколегії) виступають позаштатними кореспондентами ДЮПРЦ "Класики". Учні пишуть нотатки, пропонують сценарії радіопередач, надають світлини та відеоролики про події шкільного життя. Підготовлені матеріали публікуються на сайті, в газеті, озвучуються на радіо.

Суб'єкти: керівник районного дитячого прес-центру (медіапедагог), учителя-предметники загальноосвітніх шкіл (куратори шкільних прес-центрів і редколегій), професійні журналісти, звукорежисери, оператори, диктори, фотокореспонденти та інші представники ЗМІ .

Адресати: учні загальноосвітніх шкіл, технікумів, ліцеїв та інших навчально-виховних закладів освіти Іллічівського району, міста та області.

Комунікативна стратегія: *взаємодія.*

Шкільні редколегії тісно співпрацюють з ДЮПРЦ "Класики". На базі дитячо-юнацького

прес-центру щомісячно проводяться семінари для редакторів шкільних прес-центрів і членів шкільних редколегій, які несуть медіаосвітній характер. Для педагогів-кураторів декілька разів на семестр проводяться консультативні заняття з питань організації шкільних прес-центрів і медіаосвіти учнів. На засідання ДЮПРЦ "Класики" регулярно запрошуються члени шкільних редколегій, а також педагоги – керівники шкільних прес-клубів, гуртків для вироблення концепції майбутніх радіопередач, шкільних сторінок, електронної газети *classiki.do.am* в інтернеті та інше.

Форми:

- створення інформаційних продуктів у вигляді: шкільної сторінки "Класики" в газеті "Ильичевец" (1-2 рази на місяць); радіопередачі "Шкільна хвиля" (1 раз на місяць) на обласному радіо «Приазов'я»; публікації в міських друкованих ЗМІ ("Привет, ребята!" "Вечерний Мариуполь" та ін.); інтернет-новини на сайті *classiki.do.am*;

- майстер-класи представників медіа професій;

- круглі столи на соціальні і моральні теми з представниками громадських організацій, соціологами, психологами, мариупольськими письменниками і поетами;

- тренінги (*«реклама отслужившей вещи»*, *«інтерв'ю з літературними героями»*, *репортаж від імені героїв художніх творів і т.ін.*);

- конкурси: "На кращий шкільний прес-центр", "Юнкор року", "Краща шкільна стінгазета", "Краща радіопередача", "Кращий відеосюжет" та інші;

- інтерактивні медіаквести, що складаються з *кількох етапів* ("Поетичний брейн-ринг", "Журналістські заморочки", "Краща шкільна публікація", інтерактивні вікторини на інтернет-сайті *classiki.do.am* та інші)

Результат: формування комунікативного середовища на основі взаємовигідної співпраці з аудиторією. Підвищення рівня медіакомпетентності учнів.

Ефективність: висока.

В останньому медіаквесті "Намисто знань", який складався з п'яти етапів брали участь команди з 12 шкіл району. А в попередньому медіаквесті тільки команди 7 шкіл. Медіаквест "Намисто знань" проходив протягом усього навчального року. Перемогли ті команди, які взяли участь в усіх етапах і набрали більшу кількість балів.

Ця модель є досить ефективною, оскільки має прикладний характер і виражену мотивацію.

3. Створення авторської програми "Медіаосвіта" на основі досвіду роботи дитячо-юнацького прес-центру "Класики" ДДТ Іллічівського району.

У 2010 році на базі програм "Медіакультура" і «Основи журналістики», затверджених МОН України була створена навчальна авторська програма «Медіаосвіта» (В.Столярчук) для старшокласників, яка була затверджена на засіданні міської методичної ради НМЦ м. Мариуполя 29.04.10 р. (протокол №4). Навчальний курс програми є формою додаткової освіти, яку можуть отримувати школярі (9-11 клас) в гуртковій роботі, на факультативних заняттях, курсах за вибором. Програма розрахована на один рік навчання та представлена в двох варіантах. Перший варіант припускає поглиблене вивчення предмета на занятті в гуртках і розрахований на 144 години. Другий варіант носить ознайомлювальний, факультативний характер і розрахований на 36 годин.

Новизна програми полягає в тому, що в ній об'єднані декілька концепцій медіаосвіти: практична, семіотична, культурологічна, а також теорія формування критичного мислення.

4. Використання інтерактивних технологій в навчально-виховному процесі гуртка "Медіаосвіта" як спосіб розвитку критичного мислення учнів.

Одним із важливих чинників вибірковості та оцінки інформації є критичність мислення. З метою розширення можливостей впровадження програми «Медіаосвіта» в систему позашкільних установ в навчально-виховний процес були введені інтерактивні технології, які останнім часом отримали широке поширення.

Розвиток критичного мислення – водночас активний і інтерактивний процес. Співтворчість, діалог, інтеракція дозволяють учасникам освітнього процесу активно взаємодіяти один з одним, обмінюватися інформацією при розв'язанні проблем у процесі

дискусійних засідань редколегії з питань розміщення, відбору матеріалу юнкорів для рубрики "Класики" в газеті "Ильичевец, обговорення нових тем, сценаріїв для радіопередачі "Шкільна хвиля" на радіо "Приазов'я" і т.ін.

Інтерактивні форми навчання – презентації шкільних газет, ділові і ролеві ігри (де діти поперемінно грають ролі редакторів, кореспондентів, коректорів, звукорежисерів і т.ін.), регулярні медіа-конкурси: Медіаквест, "Намисто знань", «Кращий шкільний прес-центр" і т. ін., підготовка і захист творчих робіт і їх обговорення, колективні рішення творчих завдань і так далі є основними методичними принципами навчання основам медіакультури в плані змісту цієї освіти і діяльності педагога і учня, з урахуванням варіативної, імпровізацій, діалогічної форми викладання і вчення і вимог до складових освітнього процесу.

Загальновідомо, що **можливості інтерактивного неформального спілкування дуже активно освоюються сучасними школярами під час спілкування в чатах і за допомогою мобільної телефонії**. Щоб цей процес не проходив стихійно, але сприяв розвитку медіакомпетентності (у тому числі критичного мислення) вихованцями ДЮПРЦ "Класики" разом із педагогом був створений інтерактивний сайт *classiki.do.am*, на якому усі ті, що бажають, можуть обмінюватися інформаційними, критичними замітками, брати участь в інтерактивних медіа-конкурсах, обговорювати і аналізувати кінофільми, музичні новинки, а також ділитися своїми репортажними знімками про шкільні події і т.д.

Проблемні питання сприяють, як відомо, активізації дослідницької діяльності учнів. З цією метою організуються круглі столи на соціальну тематику, диспути, творчі роботи і дослідження.

Метод проектів орієнтований на дослідницьку діяльність учнів, спрямовану на застосування отриманих знань і отримання нових. Проектна діяльність дозволяє учням стати активними учасниками процесу, сприяє умінню працювати в колективі.

Одним із провідних аспектів, що характеризують критичне мислення, – є **творчість**. Одним із значних творчих проектів став випуск літературно-художнього альманаха "Територія дитинства", складений за матеріалами школярів. Його підготовкою до друку, оформленням, редагуванням і випуском займалися усі гуртківці. Інший проект – **театралізація казки "На роздоріжжі"** для дітей пільгових категорій. Вихованці гуртка самі стали на короткий час артистами, костюмерами, освітлювачами, декораторами і так далі.

За допомогою інтерактивних технологій на занятті гуртка "Медіаосвіта" у вихованців розвивається уміння критично мислити, що у свою чергу припускає аргументовано висловлювати свою точку зору, протистояти маніпулятивній дії медіатекстів, творчо підходити до розв'язання поставлених завдань, мати соціально-орієнтоване відношення до дійсності.

5. Виявлення рівнів показників медіакомпетентності – оцінка критичної грамотності учнів

Рівні показників медіакомпетентності визначаються за допомогою спеціальних питань, тестів, запропонованих А.В. Федоровим і адаптованих в освітній простір позашкільної установи.

Завдання і тести допомагають визначити рівень показників медіакомпетентності, рівень критичного мислення учнів.

Карта діагностики інтерпретаційного/оцінного показника медіакомпетентності у вихованців гуртка "Медіаосвіта" (навчальний рік 2012-2013, кількість учнів – 30)

Рівень	Параметри	Бали	Кількість учнів на початок року (%)	Кількість учнів на середину року (%)	Кількість учнів на кінець року (%)
Високий	повне виконання завдання	8-10	-	10%	30%
Середній	неповне виконання завдання	5-7	30%	40%	60%
Низький	виконання менше половини	1-4	70%	50%	10%

На цій карті діагностики простежується динаміка зростання інтерпретаційного/оцінного показника медіакомпетентності у вихованців гуртка "Медіаосвіта" упродовж усього навчального року, що говорить про ефективність впровадження програми "Медіаосвіту" в навчальний процес.

Література

1. Добросклонська Т.Г. Мова засобів масової інформації. Навчальний посібник. М.: КДУ, 2008.
2. Жижина М. В. Курс "Основи медіапсихології" Уч.- мет. Пос. - Саратов: Наука, 2008. Жижина М.В. Медіакультура. М.: книга ВНЗ, 2009.
3. Жилавська І.В. Медіаутворення молодіжної аудиторії. Томськ: Вид-во Томського ін-та інформ. технологій, 2009.
4. Федоров А.В. Медіаосвіта і медіаграмотність. Таганрог, 2004. 340 с.
5. Хилько Н.Ф. Роль аудіовізуальної культури в творчому самоздійсненні особи. Омськ: Вид-во Сиб. фил. Рос. ін-та культурології, 2001.

Александр Федоров (РФ, г. Таганрог)

Медиаобразование и медиакритика: общие векторы

Анотация. У медиакритики и медиаобразования много общего, особенно в том, что медиаобразование и медиакритика придают большое значение развитию аналитического мышления аудитории. Ведь одна из важнейших задач медиаобразования как раз и заключается в том, чтобы научить аудиторию не только анализировать медиатексты любых видов и типов, но и понимать механизмы их создания и функционирования в социуме.

На рубеже XXI века произошла окончательная переориентация большей части аудитории от печатного текста к аудиовизуальному, поэтому обсуждение вопроса о необходимости медиаобразования, на наш взгляд, уже принадлежит прошлому, его актуальность сегодня – аксиома.

В последнее время наметилась положительная тенденция – синтез медиаобразования и медиакритики (анализирующей конкретные медиатексты и актуальные проблемы функционирования средств массовой информации в социуме). И, думается, именно медиакритика (в прессе и интернете), обращенная не только к медийным профессионалам, но и к широкой аудитории, может осуществить медиаобразование самых широких слоев общества в течение всей жизни.

Медиакритика (рассматриваемая как особая область журналистики), призвана анализировать актуальные творческие, профессионально-этические, правовые, экономические и технологические аспекты информационного производства в СМК. «Критика средств массовой информации представляет собой общение с аудиторией, в ходе которого на основе анализа, интерпретации и оценки всего комплекса медийного содержания и жанрово-стилевых форм его воплощения оказывается влияние на восприятие этого содержания публикой, на представления о материальном и духовном мире, формирующиеся в сознании получателей информации. Медиакритика изучает и оценивает не только творчество создателей медийных произведений и содержание СМИ, но также «движущийся» комплекс многообразных взаимоотношений печатной и электронной прессы с аудиторией и обществом в целом. Это позволяет определить предмет медиакритики как *актуальное многоаспектное социальное функционирование средств массовой информации*» [1, 32].

Исходя из этого определения, А.П. Короченский четко формулирует основные задачи медиакритики: познание информационного производства; изучение и изменение общественного восприятия медийного содержания и представлений о внешнем мире, складывающихся в сознании аудитории СМИ; оказание влияния на отношение публики к медиа, формирование определенной общественной культуры изучения и оценки деятельности

масс-медиа, развитие духовного мира аудитории; содействие развитию и совершенствованию творческо-профессиональной культуры создателей медиатекстов; социальной среды функционирования средств массовой информации и т.д. [1, 32]. Последнее, на наш взгляд, приобретает особую значимость в связи с тем, что российская аудитория все с меньшим доверием относится к средствам массовой коммуникации.

Позиция А.П. Короченского по отношению к анализу манипулятивных возможностей медиа также выглядит весьма убедительно. На основе анализа многочисленных источников он систематизирует наиболее распространенные манипулятивные элементы современных СМИ: схематизм, упрощение; тождество логического и алогического; деформированность отражения; отсутствие четко выраженных критериев различения поверхностных и глубинных взаимосвязей; ссылки на традицию, авторитет, прецедент, нормативность, божественную волю; синкретизм эстетико-образных, этико-регулятивных и собственно познавательных элементов мифа; воспроизведение многосложной картины мира через мифические бинарные оппозиции («добро-зло», «свой-чужой»); претензия на единственно верное внеисторическое объяснение явлений действительности и на абсолютную правильность практических действий, вытекающих из этого объяснения; оценочно-ориентирующий характер медиатекстов; преднамеренность создания и др. [1, 83-84].

Не могу не поддержать автора и в его стремлении обозначить приоритетным полем медиакритики укрепление здорового психологического и морального климата в социуме, особенно в плане показа на экранах разного рода насилия и жестокости. Мне уже не раз приходилось писать о том, что, несмотря на все благие намерения и обещания, российское телевидение, так не отважилось пойти на исключение из «прайм-тайма» бесчисленных документальных кадров с обезображенными и окровавленными трупами, фильмов и сериалов со сценами жестоких убийств, пыток и драк. Всё, что на Западе идет в эфире после 22-00 – 23-00 часов, на российских экранах «красуется» в дневное и в раннее вечернее время, вполне доступное для просмотра детям от трех до десяти лет. А ведь у них еще не сформирована устойчивая к внешним раздражителям психика, и, напротив, очень высока эмоциональная восприимчивость, стремление к некритическому подражанию и т.д. Не раз и не два говорилось: демонстрация любого фильма в эфире должна сопровождаться специальным рейтинговым знаком, сообщающим родителям о том, для какой аудитории предназначен конкретный медиатекст. Но если во Франции или в Канаде такого рода практика давно уже стала нормой, в России фильм с западным грифом “R” (для взрослой аудитории) по-прежнему запускается в эфир безо всяких комментариев в любое время суток...

Расширение понятия «медиаобразование»

А.П. Короченский [1, 164] предлагает расширить понятие медиаобразования, как долговременной общественно-просветительской деятельности, направленной не только на школьников и студентов, но и на взрослую аудиторию. Тогда можно будет говорить о непрерывном развитии в обществе культуры адекватного восприятия медийных сообщений (статей, радио/телепередач, фильмов, интернетных сайтов и т.д.) и самостоятельной оценки работы средств массовой информации с учетом демократических и гуманных идеалов и ценностей.

Теория медиаобразования как развития критического мышления (*critical thinking approach in media education*), в последние десятилетия обрела не только сторонников, но и оппонентов, хотя проведенный нами экспертный опрос специалистов в области медиаобразования из разных стран показал, что большинство из них (84%) полагает, что важнейшая цель медиаобразования – развитие способности к критическому мышлению/критической автономии личности, к восприятию, оценке, пониманию, анализу медиатекстов.

Вместе с тем невозможно не заметить, что практическая реализация задач формирования рационально-критической коммуникационной культуры граждан на основе развития самостоятельного рационально-критического мышления наталкивается на ряд существенных помех и трудностей. Это невозможно объяснить только лишь неразвитостью институтов медиаобразования или незавершенностью концептуальной проработки целей, методов и

содержания деятельности в этой области педагогики (хотя оба эти явления действительно имеют место) [2].

В самом деле, современные масс-медиа нацелены, прежде всего, на коммерческую рентабельность (почти) любым путем. Так что вполне естественно, что по большому счету медиаиндустрия не заинтересована в том, чтобы аудитория развивала критическое мышление по отношению к проблемам функционирования средств массовой информации в социуме и к медиатекстам любых видов и жанров. Одинокие острова не ориентированных на прибыльную рекламу российских медийных агентств (типа телевизионного канала «Культура» или одноименной газеты) неизбежно тонут в потоке рыночного мейнстрима...

С другой стороны, как отмечает А.П. Короченский, существует и другая опасность для развития медиакомпетентности личности: «постмодернистский скепсис в отношении к разуму и познавательным способностям человека (и, соответственно, к возможностям его просвещения и совершенствования); интеллектуальный и моральный релятивизм, рождающий пренебрежительно-ироническое отношение к основополагающим гуманистическим ценностям, идеалам демократии и социальной справедливости. На этом фоне в определенных общественных кругах, не исключая и среду медийных профессионалов, наблюдаются признаки негативного отношения к идее широкого распространения рационально-критической коммуникационной культуры – в диапазоне от принципиального отрицания её осуществимости в современных условиях до открытой враждебности, агрессивного неприятия духа просветительства и гражданственности, свойственного этой интеллектуальной инициативе» [2, 39-40]. Эта верно подмеченная тенденция в последние годы осознается и на Западе.

Медиаобразование и медиакомпетентность: поле для дискуссий

Так или иначе, проблемные вопросы, сформулированные А.П. Короченским, могут, на наш взгляд, быть весьма полезными для организации дискуссий на тему «Медиаобразование и медиакомпетентность: «за» и «против»:

1) Не является ли идея формирования рационально-критической медиакультуры просветительской иллюзией, маскирующей невозможность реализовать в данном социоэкономическом и культурном контексте провозглашаемые гуманистические концепции подготовки граждан к условиям жизни и деятельности в информационную эпоху? Возможно ли широкое распространение рационально-критической коммуникационной культуры в социальной среде, где действуют мощные тенденции, работающие на снижение уровня критического сознания реципиентов медийной информации? Имеет ли в этих условиях шансы на успех попытка локального социального проектирования, каковым является проект формирования медиапросвещенной аудитории?

2) В жизни и деятельности – как отдельных индивидуумов, так и человеческих сообществ – инстинкты, бессознательные импульсы и эмоции играют весьма значительную роль. Эффективное применение современными средствами массовой информации разнообразных технологий воздействия на область коллективного бессознательного, подавляющее рациональную реакцию людей, служит наглядным тому подтверждением. В связи с этим закономерен вопрос: не является ли идеал рационально-критической коммуникационной культуры фантомом, чисто умозрительной целью, недостижимой в силу имманентных характеристик человеческой личности и людских сообществ?

3) Не является ли критическая автономия личности в общении с масс-медиа мифом, маскирующим невозможность в данном социально-политическом контексте реальной эмансипации и самоэмансипации граждан от медийного манипулятивного воздействия и иных пагубных влияний со стороны СМИ? [2, 41-42].

На наш взгляд, если на все эти вопросы ответить одной короткой фразой «Да, является», то от медиаобразования, наверное, надо будет отказаться вообще, смирившись с тем, что препятствий для этого процесса слишком много, их напор непреодолимо силен и агрессивен (одни человеческие/ биологические инстинкты чего стоят!).

Но... разве людские инстинкты не противятся любому образованию вообще? И разве манипулятивные тенденции в современном социуме касаются только медиакультуры?

Конечно, стопроцентная медиакомпетентность человечества столь же иллюзорна, как и стопроцентное равенство людей в любых сферах жизни, в том числе и в области образования и культуры. Однако если у нас есть желание, способности и возможности развить медиакомпетентность и аналитическое мышление не миллионов, а только тысяч, сотен или даже десятков людей, это уже достойная цель, ради достижения которой стоит потрудиться...

Потенциал альянса медиаобразования и медиакритики

В принципе ясно, почему развитие медиаобразования и медиакритики не получало официальной поддержки в советские времена. Власть была заинтересована в том, чтобы массовая аудитория (как взрослая, так и школьно-студенческая) как можно меньше задумывалась по поводу целей и задач создания того или иного (особенно «государственно значимого») медиатекста. Отсутствие медиаграмотной/медиакомпетентной публики всегда открывало широкий простор для манипуляций в прессе, на радио и ТВ, естественно, в сторону, выгодную Власти. С тех пор немало воды утекло, а воз и ныне почти там...

Между тем, как у медиаобразования, так и у медиакритики огромный потенциал в плане поддержки усилий образовательных и просветительских институтов в развитии медиакомпетентности аудитории. И здесь опять-таки прав А.П. Короченский: есть смысл расширить участие академических кругов, ученых, специалистов в различных областях (педагогов, социологов, психологов, культурологов, журналистов и др.), учреждений культуры и образования, общественных организаций и фондов с целью развития медиаграмотности/медиакомпетентности граждан, в создании организационных структур, способных выполнять весь спектр задач медиаобразования в сотрудничестве с медиакритиками [1, 254].

Анализ медиатекстов – как основа медиакомпетентности

За последние годы на этой ниве уже многое исследовано, разработано, внедрено в практику. К примеру, процесс развития медиакомпетентности аудитории предусматривает активное использование методов анализа медиатекстов и функционирования медиа в социуме. Среди этих методов можно выделить следующие [4; 5 и др.]:

- *автобиографический (личностный) анализ* (Autobiographical Analysis);
- *анализ стереотипов* (Stereotypes Analysis);
- *анализ культурной мифологии* (Cultural Mythology Analysis);
- *анализ персонажей* (Character Analysis);
- *герменевтический анализ культурного контекста* (Hermeneutic Analysis of Cultural Context);
- *идентификационный анализ* (Identification Analysis);
- *идеологический и философский анализ* (Ideological and Philosophical Analysis);
- *иконографический анализ* (Iconographic Analysis);
- *контент-анализ* (Content Analysis);
- *культивационный анализ* (Cultivation Analysis);
- *семиотический анализ* (Semiological Analysis);
- *структурный анализ* (Structural Analysis);
- *сюжетный/повествовательный анализ* (Narrative Analysis);
- *эстетический анализ* (Aesthetical Analysis);
- *этический анализ* (Ethical Analysis).

Все эти методы так или иначе включают анализ таких ключевых понятий медиаобразования как «медийные агентства» (media agencies), «категории медиа» (media categories), «язык медиа» (media language), «медийные технологии» (media technologies), «медийные репрезентации» (media representations), «медийные аудитории» (media audiences) и др.

Разумеется, изучение этих понятий происходит в комплексном, междисциплинарном, интегрированном виде, погруженном в социокультурный контекст.

Выводы

У медиакритики и медиаобразования много общего. К примеру, медиаобразование и

медиакритика надають більше значення розвитку аналітичного мислення аудиторії. Вже одна з найважливіших задач медіаосвіти як раз і заключається в тому, щоб навчити аудиторію не тільки аналізувати медіатексти різних видів і типів, але й розуміти механізми їх створення і функціонування в соціумі. Більше того, британські медіапедагоги серед шести ключових понять медіаосвіти виділяють як раз «Агентство» (має в виду всебічне вивчення, аналіз того, як працює структура, що створює медійні повідомлення, з якими цілями вона створює той чи інший медіатекст і т.д.), «Язык медиа» (здесь передбачається вивчення особливостей мови медіатекста), «Репрезентация» (розуміння того, як той чи інше «Агентство» представляє реальність в медіатексті) і «Аудитория медиа» (тут передбачається аналіз типології сприйняття аудиторії, її ступеня підвразності впливам з боку «Агентства» і т.д.). Саме, те ж ключові поняття медіа аналізує і медіакритика, звертаючись при цьому як до професійної, так і до найширшої аудиторії. Саме тому так важлив надійний мост між медіакритикою і медіапедагогікою.

Литература

1. Короченский А.П. «Пятая власть»? Феномен медіакритики в контексті інформаційного ринку. Ростов: Вид-во Міжнародного ін-та журналістики і філології, 2002. 272 с.
2. Короченский А.П. Медіаосвіта в Росії: не тільки зовнішні труднощі і перешкоди // *Медіаосвіта*. 2005. № 3. С.37-42.
3. Разлогов К.Э. Що таке медіаосвіта? // *Медіаосвіта*. 2005. № 2. С.68-75.
4. Barthes, R. (1964). Elements de semiologie. *Communications*, N 4, pp.91-135.
5. Eco, U. (1976). *A Theory of Semiotics*. Bloomington: Indiana University Press.

Микола Фількевич (Україна, Дніпропетровська обл.)

Впровадження медіаосвіти в загальноосвітньому навчальному закладі

Анотація. У статті розглядається досвід перших етапів впровадження медіаосвіти у загальноосвітньому навчальному закладі, проаналізовані проблеми, які при цьому виникають. Визначено мету і принципи створення освітнього середовища для формування медіакультури особистості у ЗНЗ.

Глобальний вплив інформаційно-комунікативних технологій, медіа-ресурсів та медіа-продукції, обумовили необхідність впровадження в освітній процес нового освітнього напрямку – формування медіакультури особистості. Відповідно до започаткованого Міністерством освіти та науки України експерименту з впровадження медіа-освіти в навчально-виховний процес, навчальні заклади зіткнулися з певними проблемами, пов'язаними з недостатнім організаційним, теоретичним, науково-методичним досвідом з даного питання.

Метою статті є авторське бачення досвіду впровадження медіаосвіти в освітнє середовище загальноосвітнього навчального закладу, формування медіакультури особистості на прикладі звичайної сільської школи Петриківського району Дніпропетровської області, розгляд структури медіаосвітнього середовища та складових, що його характеризують.

Пріоритетним напрямом реформування системи виховання в сучасній школі є проектування та розробка моделі динамічної освітньої системи, в умовах якої можливе формування в учнів громадянської відповідальності і правової самосвідомості, духовності і культури, ініціативності, самостійності, толерантності, здатності до успішної соціалізації в суспільстві та активної адаптації на ринку праці. У цьому розрізі модель повинна включати і медіаосвітню складову, завданням якої є формування медіакультури особистості, підготовка

нового покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприймання різної інформації, навчання школярів розуміти її, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, опанувати способи спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів. Насамперед, вона потрібна як безупинний розвиток особистості в суспільстві і як довгострокова громадсько-просвітницька діяльність, що поширюється на дітей і дорослих.

Необхідність проектування та розробки власного освітнього середовища навчального закладу обумовлена такими факторами:

- типом навчального закладу та напрямками профільної і до профільної підготовки;
- регіональними, етнічними, культурними особливостями;
- рівнем доступу до цифрових та інформаційних технологій учасниками навчально-виховного процесу;
- наявністю матеріально-технічного та кадрового забезпечення;

Освітнє середовище закладу, пов'язане з формуванням медіакультури особистості, має такі складові: фізичну, психологічну та інтелектуальну. Базою фізичної складової є медіа-кабінет, кабінет ІКТ, підключення до Інтернет, шкільні радіовузл, сайт, газета, локальна мережа, технічні засоби мультимедіа (телевізори, радіоприймачі, проектори, відео програвачі, кіно, фотокамери тощо), різноманітне програмне забезпечення навчально-виховного процесу.

До психологічної та інтелектуальної складової освітнього середовища відноситься «людський фактор». Це воля та бажання самих учасників освітнього процесу до використання інноваційних, комунікаційних і медійних технологій в навчально-виховному процесі.

Запровадження нового курсу «Медіакультура» у 2011 році в експериментальних закладах України є першим кроком у створенні відповідного освітнього середовища в кожному навчальному закладі. Причому на перше місце стає не питання з якого класу починати вивчення цього курсу, а питання про зміну існуючої системи шкільної освіти, у яку б гармонійно влилося формування медіакультури особистості через увесь навчально-виховний процес.

Тому початковим кроком є розробка та затвердження концепції впровадження медіаосвіти в навчальному закладі. Головною метою концепції є надання принципово нового підходу до модернізації школи, що передбачає виконання таких складових:

- інтеграція школи в єдиний інформаційно-освітній простір;
- забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа;
- формування у них медіаобізнаності, медіаграмотності і медіа-компетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей.

Концепція розрахована на п'ятирічну перспективу і реалізується протягом трьох етапів:

I. Початковий, підготовчий етап (2012–2013 роки);

II. Етап поступового укорінення шкільної медіа-освіти та стандартизації вимог (2013–2015 роки);

III. Етап дальшого розвитку медіаосвіти (2015–2016 роки):

Виходячи з специфіки сільської школи, для розв'язання поставлених завдань на перших двох етапах експерименту необхідно було здійснити певну матеріально-технічну підтримку впровадження медіаосвіти. Так, протягом першого етапу був створений в закладі медіакабінет, обладнаний інтерактивною дошкою, мультимедійним проектором, акустичною апаратурою, цифровим телебаченням. Було покращено доступ до мережі Інтернет, забезпечивши постійне швидкісне безлімітне підключення.

Починаючи з 2012-2013 навчального року у річному плані навчального закладу з'явився окремий розділ «Шкільна медіаосвіта», яким передбачено планомірний системний підхід до організації та впровадження медіаосвітньої діяльності як у навчально-виховній, так і в позакласній роботі. Якщо на першому етапі основний акцент робився лише на вивченні предмету медіакультура, то на другому – медіаосвіта розпочала поступову інтеграцію з іншими навчальними предметами. Зокрема, питання розвитку критичного мислення, медіатворчості учнів, медіатехнологій були включені в програми профільних курсів

інформатики (10 клас), української мови та літератури (11 клас), світової літератури (10, 11 клас) та ряду інших.

Крім цього, окремі педагоги започаткували проведення інтегрованих уроків медіакультури з предметами: англійською мовою, художньою культурою, історією України, образотворчим мистецтвом.

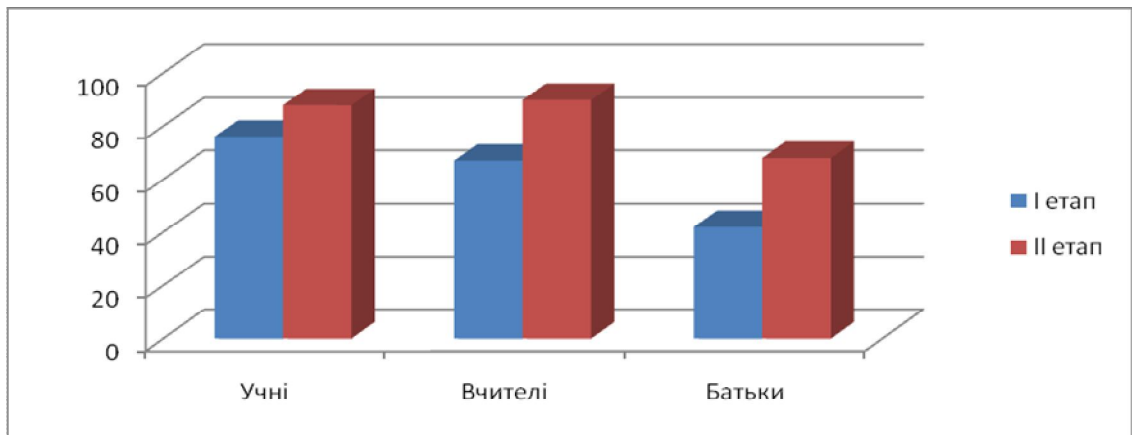
На наступних етапах навчальний заклад планує запровадження варіативного курсу «Основи медіаграмотності» в середніх класах та інтеграцію медіаосвіти з окремими уроками в початковій школі.

Важливу роль у формуванні медіа грамотності учнів відіграє позакласна робота. Через класні години, участь у творчих конкурсах і наукових проектах учні здобувають практичні навички у створенні медіа продукту. На жаль, через проблеми з фінансуванням, на другому етапі експерименту поки не вдалося вирішити питання з організацією шкільного медіагуртка. Але, тим не менше, значна кількість школярів, разом з зацікавленими педагогами приймають участь створенні шкільної газети, публікуванні інформаційних, фото-, відеоматеріалів на сайті школи, створенні медіапроектів для навчальних предметів, колективному перегляді та обговоренні фільмів.

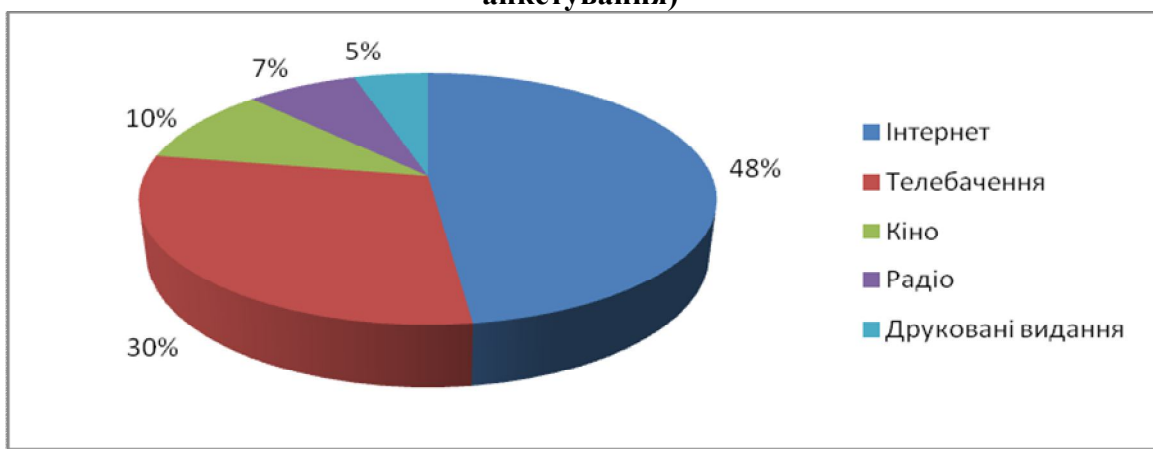
Ще одним важливим кроком для формування медіаосвіти учнів є навчання та підготовка батьків. Під керівництвом шкільного психолога було започатковано батьківський всебуч. На перших заняттях проведено анкетування батьків з виявлення їх ставлення до запровадження медіаосвіти, про роль сім'ї в формуванні медіаграмотності дітей, про медіаінтереси та захоплення учнів. Аналіз показав, що значна частина батьків розуміє суть проблем пов'язаних з медіазалежністю та медіавпливами, але разом з тим, не знає (не вміє) як запобігти цьому для своєї дитини.

**Рівень підтримки запровадження медіаосвіти
(за наслідками анкетування, у %)**

Тому для переважної кількості батьків заняття з основ медіа грамотності виявилися першим кроком залучення їх до співпраці з підготовки дітей до ефективної взаємодії з сучасними медіа. На наступних етапах планується організація спільних заходів школи, батьків та учнів з запровадження таких форм як спільне обговорення, дискусії, тренінги з ключових питань шкільної та сімейної медіаосвіти.

**Розподіл переваг у використанні медіа серед учнів школи
(за результатами анкетування)**

Ефективність реалізації шкільної моделі впровадження медіаосвіти залежить від кваліфікації педагогічних кадрів. Поки інститут освіти немає можливості стовідсотково забезпечити проходження курсової підготовки з медіаосвіти усіх вчителів навчального закладу. Тому для них в школі було організовано цикл теоретичних та практичних занять з медіаграмотності, які проводив вчитель медіакультури, що пройшов фахову підготовку на базі обласного інституту освіти та був учасником літньої школи «Практична медіаосвіта».

У плани науково-практичних семінарів учителів-предметників, що проходять на базі нашого навчального закладу, включено ознайомлювальні заняття з медіаосвіти для освітян інших закладів.

На наступних етапах планується:

- Запровадження вивчення варіативного курсу медіаграмотності у середніх класах (6, 7 класи);
- Поглиблення інтеграції медіаосвіти з шкільними предметами навчального плану, в тому числі і у молодшій школі (2-4 класи);

- Залучення до позакласної роботи батьків для організації шкільного кіноклубу (дискусійного клубу);
- Організація гуртка учнівської медіатворчості;
- Створення та поповнення бази електронних ресурсів, медіаматеріалів, дидактичних розробок для уроків медіакультури та занять з медіаосвіти;
- Участь у спільних проектах експериментальних навчальних закладів нашої області, налагодження творчої співпраці з учителями медіакультури.

Модель впровадження медіаосвіти у навчальному закладі включає в себе також спільну діяльність інституту освіти, департаменту освіти та науки, методичного кабінету з освітнім середовищем навчального закладу через використання їх інформаційно-ресурсного потенціалу, створення шкільної творчої лабораторії, забезпечення психологічної підтримки, підключення до дослідно-експериментальної роботи шкільних методичних об'єднань.

Література

1. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід // Навчальний посібник / За ред.: Л.А.Найдьоновой, О.Т.Баришпольця. — К.: Міленіум, 2010. — 404 с..
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. (Схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150.). Електронний ресурс <http://osvita.mediasapiens.ua/material/konceptsiya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini>.

Инна Черноусова (РФ, г. Воронеж)
Олег Латышев (РФ, г. Москва)

Краеведческая составляющая медиаобразования детей-сирот в условиях логопедической поддержки

Аннотация. Медиаобразование туристско-краеведческой направленности благотворно влияет на процесс социализации детей-сирот в школе-интернате. Особое качество данный вид деятельности приобретает в условиях логопедической поддержки для формирования правильной речи юного экскурсовода, журналиста, менеджера музейного дела. В статье раскрываются виды, методы и направления работы учителя-логопеда для успешной социализации детей-сирот, воспитывающихся в интернатных учреждениях. Предлагаем Вашему вниманию и описание хода работы, которая ведётся по этому направлению в школе-интернате №1 г. Воронежа.

Избирая туристско-краеведческую деятельность в качестве средства надлежащей социализации детей-сирот, мы исходили из понимания, что сделать этот процесс интересным и эффективным для всех его участников нам помогут медиаобразовательные технологии. Практически на протяжении десятилетия в воронежской школе-интернате №1 для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, шла широко направленная экспериментальная работа по внедрению в образовательный процесс информационных технологий. Они также рассматривались нами как существенный компонент деятельности интернатного учреждения по социализации. Социализация – процесс, играющий огромную роль как в жизни общества, так и в жизни личности. От успеха социализации зависит, насколько личность, усвоив сформированные в данной культуре ценности и нормы поведения, наладив взаимодействие с партнерами, сумела реализовать свои способности, задатки, живет в социальном отношении комфортно и благополучно.

Детям, живущим в семье, родители оказывают большую помощь путем широкого взаимодействия со всеми элементами социума в формировании качеств личности, способствующих успешной социализации подростка. Работа же с детьми-сиротами, воспитанниками интернатных учреждений, проводится, как правило, по государственным программам, адаптированным к индивидуальным психофизиологическим особенностям

данного контингента, решающим узкоспецифические задачи.

Неутешительна статистика о тех, кто вырастает и покидает детские дома и интернаты. Ежегодно десятки тысяч сирот выходят из сиротских учреждений в самостоятельную жизнь, и большинство из них плохо адаптируется к такой жизни. Внутри учреждения воспитанники не ощущают особых проблем, их ожидания радужны и рассчитаны на дальнейшую помощь и опеку государства. Жизнь выпускников вне воспитательного учреждения выдвигает перед ними проблемы, которые они не всегда могут решить самостоятельно. Это касается не только стороны их быта, отношения к работе, сохранения своего здоровья, организации свободного времени, опыта создания семьи и воспитания детей, но большую роль играет и умение общаться, правильно построить предложение, вопрос, либо высказать свои мысли.

Расширяя спектр средств социализации воспитанников интерната, мы обратились к физической культуре, спорту, туризму, краеведению, музейной педагогике, художественному образованию, в конечном итоге выстраиваемся в единую логическую цепочку преемственных социализирующих средств. При этом мы исходили из убеждения, что главным объединяющим началом по-прежнему будет выступать медиаобразование. Мотивом для возникновения такой убеждённости явилась известная универсальность медиаобразования в плане охвата предметов образовательного процесса, подачи учебного материала, классификации медиаобъектов и т.д. Наряду с этим, нам импонировало, что в процессе медиаобразования как на входе в проектно-исследовательскую деятельность, так и при подведении её итогов медиаобразование в равной мере актуально. Действительно, возможность давать воспитанникам тщательно отобранный материал, включающий яркие, содержательные и запоминающиеся медиа-объекты, в дальнейшем откликается повышенным качеством встречного информационного потока, который учащиеся организуют сообразно собственному видению. Фильмы увиденные воспитанниками, наложат серьёзный отпечаток на фильмы, снятые и смонтированные самими детьми. Снимки профессиональных фотографов, в изобилии находящиеся детьми через поисковые системы интернета, также способны сделать даже первоначальное представление юных туристов и краеведов об объекте культурно-исторического наследия развёрнутым. Поскольку наши воспитанники не ограничиваются ролью исследователей, собирателей, видео-операторов и авторов сайтов краеведческой тематики, мы предлагаем им и другие возможные формы самореализации в данном направлении деятельности. Например, интервьюирование деятелей науки, культуры и образования по темам, имеющим непосредственное отношение к избранному нами направлению проектно-исследовательской деятельности. А по мере формирования представления о предмете исследования – и работу экскурсовода для сверстников. И в том, и в другом случае необходима красивая, правильная, чётко выстроенная речь. Этому компоненту мы также уделяем значительное внимание. И в этом нам, опять-таки, серьёзную помощь оказывает медиаобразование. Так, в частности, увеличение пропускной способности даже провинциальных интернет-каналов создало возможность скачивать значительное количество учебных видеоматериалов. Среди прочего, это позволило знакомиться с уроками ведущих логопедов, брать на вооружение новые методики коррекционно-речевой работы, расширять спектр упражнений, способных помочь юным журналистам, экскурсоводам, а также менеджерам музейного дела, которых мы также намерены готовить в поддержку ширящейся проектно-исследовательской и экспериментальной и инновационной деятельности. Эффективность коррекционно-воспитательной работы по данному направлению определяется степенью чёткости самоорганизации у детей, правильным распределением нагрузки и преемственностью в работе всех педагогов и специалистов учреждения.

Основное направление работы учителя-логопеда – создание условий, способствующих изучению, коррекции и дальнейшему развитию речи воспитанников с целью успешной их адаптации в окружающем социуме. Необходимо создать комплекс работ, направленных на преодоление дезадапционных состояний детей, живущих в условиях интерната, подготовить их к дальнейшей, благополучной взрослой жизни. Такие виды работ проводятся и в нашем интернате №1 для детей-сирот Воронежской области. Разнообразные поездки детей по

музеям, театрам, спортивным мероприятиям и др. помогают детям социализироваться к культурной жизни; «День рождения с друзьями» (друзья, гости, спонсоры), «В гости на чаепитие» (поездки в семьи сотрудников, ветеранов), «Школа юных экскурсоводов», «Школа юных журналистов» и другие мероприятия, проводимые в интернате №1, помогают развивать связную речь детей, учиться культуре общения с представителями различных слоёв общества и с разными людьми разных возрастных категорий. Е.А. Байер отмечает, что «и физический, и интеллектуальный потенциал, в должной мере развиваемые в избранном направлении деятельности, органично дополняются здесь растущим умением общаться не только с одноклассниками или членами разновозрастного туристического отряда (кружка, секции). Но и с умудрёнными многолетним опытом людьми, нашедшими время для работы с начинающими туристами» [1].

Что же такое «социальная адаптация»? Как должен выглядеть социализированный человек, выросший в государственном учреждении?

С точки зрения логопедии, социально адаптированный, успешно интегрированный в общество выпускник – это:

1. Образованный (в силу своих индивидуальных особенностей развития):
  - имеющий чистую, плавную, без дефектов звукопроизношения речь;
  - умеющий правильно строить предложения, вести диалог;
  - отсутствие аграмматизмов и слов-паразитов в речи;
  - умеющий грамотно и красиво писать, быстро читать;
  - знающий основные правила русского языка и умеющий применять их на практике.

2. Общительный:
  - умеющий «наладить» новые контакты вне стен интерната;
  - знающий и применяющий основные правила общения;
  - умеющий правильно и адекватно общаться (бесконфликтно и эффективно) с людьми независимо от ситуации и характера собеседника;
  - знающий особенности своей индивидуальности и стремящийся к более глубокому самопознанию;
  - способен к эмпатии и рефлексии.

Именно эти две составляющие являются показателем успешной социализации ребенка с логопедической, «речевой» точки зрения. Это идеальный образ выпускника. Как логопедам, нам предстоит «приблизить» каждого воспитанника к этому «идеалу». И чем раньше это произойдет, тем быстрее и легче ребенку, живущему в интернате или вышедшему из его стен, будет социализироваться и адаптироваться в обществе.

Для реализации логопедических задач разработана целая система работы, в основе которой лежат:

- теоретические знания об онтогенезе ребенка;
- методологические подходы к обучению, опирающиеся на разработки отечественных психологов и логопедов (Выготский Л.С., Гальперин П.Я., Лурия Р.Я., Лалаева Р.И., Ефименкова И.Н., Ястребова А.В. и др.);
- практический опыт, позволяющий правильно отобрать из множества методик и приемов нужные для конкретного ребенка.

Данная система становится понятной, если рассматривать ее по следующим направлениям и видам деятельности:

1. Организационная.
2. Диагностическая.
3. Коррекционно-развивающая.
4. Консультативно-просветительская.
5. Научно-методическая.
6. Профилактическая.

Мы хотели бы более подробно остановиться на коррекционно-развивающей работе логопеда, так как данная деятельность является основной, базовой для реализации

поставленной задачи – социализации ребенка. Первым направлением здесь является воспитание правильной, красивой речи.

В этом поможет реализация поставленных задач:

- Развивать и совершенствовать мелкую моторику рук.

Наверное, уже каждый слышал такое выражение «Ум ребенка находится на кончиках его пальцев». Это действительно научно обоснованно, развитие речи напрямую зависит от развития мелкой моторики.

- Развивать артикуляционную моторику (статические, динамическая организация движений, переключение движений, объем, темп, точность, координация).

Логопедическое занятие принято начинать с артикуляционной гимнастики. И на опыте проверено, что намного лучше это делать с помощью игр, игровых приемов.

- Формировать произносительные умения и навыки.

Коррекция звукопроизношения является главной задачей в логопедической деятельности. Данная работа состоит из нескольких этапов.

1. Этап постановки звука.
2. Этап автоматизации звука в слогах.
3. Этап автоматизации звука в словах.
4. Этап автоматизации звука в словосочетаниях, предложениях.
5. Этап автоматизации звука в связной речи.
6. Этап дифференциации смешиваемых звуков.
7. Этап закрепления звука в разговорной речи.

Каждый этап занимает определенное количество времени. Причем у каждого ребенка он имеет различную продолжительность. У кого-то вся работа со звуком занимает несколько занятий, а у кого-то растягивается на полгода, год. Здесь следует отметить особенности работы с детьми, живущими в условиях детского дома. Во-первых, это время коррекционной работы – увеличение объемов, сроков коррекции (как уже замечено, у детей, живущих в семье, этапы постановки, автоматизации, дифференциации часто проходят намного быстрее). Кроме этого, при работе с детьми-сиротами, не часто, но отмечаются регрессивные состояния – когда работа со звуком, казалось бы, уже закончена, через определенный промежуток времени данный речевой дефект «всплывает» вновь.

- Развивать фонематические процессы, навыки звукового анализа и синтеза.

Данную работу лучше всего вести с помощью наглядно-действенного метода. Игра и игровые моменты здесь также приносят огромную пользу.

- Обогащать и развивать словарный запас ребенка.

Словарный запас детей, живущих в интернатных учреждениях, очень беден, ограничен рамками обиходно-бытовой тематики. Их речь лишена слов различных грамматических категорий. Именно поэтому необходимо пополнять словарный запас детей причастиями, деепричастиями, наречиями, сложными предложениями, подчинительными союзами.

- Совершенствовать лексические и грамматические средства языка, развивать навыки связной речи.

В данном случае работа ведется по активизации, обогащению, уточнению словарного запаса ребенка, словоизменению, словообразованию, развитию связной стороны речи.

- Корректировать дисграфию, дислексию.

Коррекционной работе по развитию и преодолению недостатков в письме и чтении уделено особое внимание, так как эта проблема почти всех детей интерната. Многочисленные ошибки возникают у ребят практически при всех видах письма, темп чтения очень низкий.

Для преодоления всех этих трудностей нами проводится коррекционно-логопедическая работа со школьниками по разработанным программам для каждой возрастной группы. Занятия также носят практическую направленность – игровым моментам уделяется большое внимание.

Рассмотренная коррекционно-логопедическая работа, несмотря на определенную специфичность, строится на основе общих педагогических *принципов*:

1. Принцип развития, который стоит во главе процесса анализа объективных и субъективных условий формирования речевой функции ребенка.

2. Принцип системного подхода, который предполагает анализ взаимодействия различных компонентов речи.

3. Принцип связи речи с другими сторонами психического развития, который раскрывает зависимость формирования отдельных компонентов речи от состояния других психических процессов.

4. Принцип наглядности.

5. Принцип постепенного усложнения материала.

6. Принцип сознательности усвоения материала.

7. Принцип учета возрастных особенностей.

Учитывая особенности детей, живущих в условиях интерната, наиболее действенным методом работы с ними является игровой. Вся коррекционная работа осуществляется посредством дидактических игр и упражнений. В работе используются разнообразные технические средства (работа на компьютере, видеоматериалы, использование на логопедических занятиях презентации и др.), а также используются DVD-диски – приложения к учебнику «Русский язык» 1,2 класс, «Литературное чтение» 1,2 класс (по ФГОСу).

Вторым направлением в логопедической деятельности по воспитанию социальных навыков у детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, является формирование коммуникативных умений и навыков. Необходимо научить ребенка общению. Причём круг социальных коммуникаций воспитанников интернатного учреждения не может ограничиваться одноклассниками, одноклассниками и педагогами. Как утверждает В.Н. Ильин, «Выработка умения общаться с представителями творческой интеллигенции, органов власти и духовенства повлечёт за собой развитие коммуникативных навыков в целом, и, как следствие, будет способствовать повышению уровня социализации воспитанников и выпускников. Умение вести экскурсии в областных, а затем и в федеральных музеях, владеть вниманием аудитории, культурно и цивилизованно отражать её запросы, в свою очередь, повлечёт за собой выравнивание детской самооценки до адекватного уровня, что также способно сделать маршрут социализации позитивно насыщенным» [8].

Общение людей между собой – чрезвычайно сложный и тонкий процесс. Неэффективность в общении может быть связана с полным или частичным отсутствием того или иного коммуникативного умения, например, умения ориентироваться и вести себя в конкретной ситуации. Может быть вызвана недостаточным самоконтролем, например, из-за неумения справиться с перевозбуждением, импульсивностью, агрессией и т.д. К сожалению, как показывает практика, данные проблемы наблюдаются у детей, воспитывающихся в интернате. Ведь на самом деле, специфические условия жизни в таких учреждениях часто обуславливают не только отставание в психическом развитии детей по ряду существенных параметров, но и «тормозят» речевое развитие, в особенности – коммуникативных навыков. Но вот у воспитанников возникла необходимость регулярно покидать интернат для прохождения занятий школы юного экскурсовода. Вследствие чего, по мнению Е.В. Пилюгиной, «процесс формирования коммуникативных навыков у детей-сирот получил возможность ускоренного развития, что, в свою очередь, существенно расширило представления воспитанников интерната о формах и путях общения с людьми, не принадлежащими к числу сотрудников интерната, а представляющих культурную элиту местного сообщества» [Пилюгина, 2012, с. 200].

В иных же условиях у таких детей отмечается сниженная инициативность, бедность арсенала средств общения, они не соответствуют мотивам и потребностям, экспрессивно-мимические средства общения также достаточно бедны и однообразны, доминирующее средство общения – речь. Однако речь их весьма отличается бедным содержанием и лексико-грамматическим составом, да и контакты детей в интернате выражены слабее, чем в школе, семье. Воспитанники проявляют значительно меньший интерес к сверстнику, чем дети из семей. Недостаток общения со взрослыми приводит к обеднению отношений между

сверстниками. Сами по себе достаточно обширные возможности общения со сверстниками, которые имеют дети в интернатном учреждении, не ведут к развитию содержательных и эмоциональных контактов. Любопытство, восторг, радость, обиду, ожидание дети из семьи не могут переживать в одиночку и непременно вовлекают в свои переживания сверстника. Воспитанники же интернатного учреждения менее внимательны к действиям и состояниям партнера, и часто не замечают обид, просьб и даже слез своих товарищей. Даже находясь рядом, они нередко ведут себя независимо друг от друга. У этих детей масса проблем, которые неведомы ребенку в нормальной семье. Каждый ребенок, живущий в интернате, вынужден адаптироваться к большому числу сверстников. Его контакты с ними поверхностны, нервозны, поспешны: он одновременно стремится достичь внимания и отторгает его, переходя на агрессию или пассивное отчуждение. Нуждаясь в любви, он не умеет вести себя таким образом, чтобы с ним общались в соответствии с этой потребностью. Неправильно формирующийся опыт общения приводит к тому, что воспитанники занимают по отношению к другим негативную позицию. Они хотят, но не могут правильно общаться. А это может стать не только затруднительным, но даже подчас и губительным моментом в современную эпоху, при быстрой смене пространственных и смысловых координат человеческого существования. Как сообщает Л.Н. Макарова, «процесс глобализации может внести в жизнь каждого выпускника интернатного учреждения совершенно неожиданные, непредсказуемые изменения, к которым его не в состоянии подготовить ни одна даже самая прозорливая и многогранно проработанная интернатная система социальной адаптации. Единственное, что можно было бы пожелать в этом, казалось бы, безвыходном положении для самой системы социализации, постинтернатной адаптации – так это развивать в воспитанниках способность максимально полного усвоения быстро поступающей извне и меняющейся по своим свойствам и качествам информации. И ещё – чётко и адекватно реагировать на характер изменения всего информационного потока, имеющего прямое касательство личности воспитанника, а затем и выпускника. Каковы при смене стиля поведения окружающих людей будут ожидания от юного гражданина? В чём, несмотря ни на какие быстрые общественные преобразования, нужно сформировать и уметь защитить свою чёткую гражданскую и нравственную позицию» [13].

Именно поэтому перед нами, логопедами, встала задача – помочь детям преодолеть их проблему в развитии коммуникативных навыков, научить их правильно общаться не только со сверстниками, но и со взрослыми. И решить данную проблему, на наш взгляд, необходимо, используя инновационные, нетрадиционные методы и приемы. Так как учебный процесс, протекающий на фоне приятных, положительных эмоций, способствует лучшему запоминанию и восприятию полученной информации.

Для решения этой проблемы происходит тесное взаимодействие учителя-логопеда с воспитателями и психологами. Разработана совместная программа «Учимся общаться».

Цель программы: создание условий для формирования и развития коммуникативных навыков у воспитанников интерната среднего и старшего школьного возраста.

Задачи:

1. Формировать навыки адекватного общения со сверстниками и взрослыми в окружающем социуме.
2. Совершенствовать навыки и умения бесконфликтного общения на разных уровнях (с помощью игрового взаимодействия).
3. Формировать умение анализировать собственные поступки, повышать мотивацию обращения к внутреннему миру.
4. Развивать благоприятную моральную позицию по отношению к окружающему миру, другим людям, к себе; способствовать преодолению психологических барьеров, мешающих процессу самовыражения.
5. Расширять представления о способах самоанализа и самокоррекции в сфере общения.
6. Поддерживать развитие словаря, связной и лексико-грамматической сторон речи.
7. Поддерживать развитие психических познавательных процессов (внимания, памяти,

мышления, творческого воображения).

8. Поддерживать развитие умения работать в команде, помогать друг другу.
9. Развивать мелкую моторику пальцев и координацию движений.
10. Развивать умение быстро переключаться с активной деятельности на пассивную.
11. Прививать интерес к проведению учебного занятия.

Методы и формы работы:

- беседа;
- ролевая игра;
- упражнения по межличностным коммуникациям;
- дыхательные и двигательные упражнения;
- рефлексивные методы;
- методы самовыражения (в рисунке, в создании образа).

Важным педагогическим и воспитательным моментом является создание благоприятной позитивной атмосферы не только на занятиях, но и после уроков. Детям важны доброта, понимание, принятие, ласка. Такие ребята очень чутко реагируют на любовь, остро переживают её дефицит. Поэтому самое главное в работе не только логопеда, но и каждого сотрудника, работающего в интернате – расположить ребенка к себе, к каждому найти индивидуальный подход. О.Е. Крюкова сообщает, что «воспитанники, участвующие в занятии, смогут преодолеть те комплексы, которые мешают общению, например, в туристическом походе. Сделают более рельефными и филигранными традиционные для них средства выражения эмоций, чувств, ощущений, умозаключений. И тогда, когда начнутся практические пробы в направлении туризма и краеведения, юным участникам психологических занятий станет легче находить понимание среди участников похода, с руководителями туристической группы, краеведческого кружка и т.д. И их собственное участие в туристско-краеведческих мероприятиях также станет носить средообразующий характер. Ибо среда информационная будет поступательно формироваться с их участием пропорционально среде комфортного общения, необходимого для качественного информационного обмена» [12]. Очень важно для таких детей принятие опыта общения взрослых. Личный пример педагогов служит самым эффективным способом развития всех компонентов личности – таких, как умение общаться, строить отношения с другими людьми, выходить из стрессовых ситуаций и многое, много другое.

Реализуя данный проект, дети смогут лучше понимать друг друга и взрослых, научиться правильно общаться не только со сверстниками, но и с взрослыми, вести себя адекватно в различных ситуациях.

Социализация детей-сирот является одной из важнейших задач всех сотрудников интернатного учреждения, и лишь комплексная, целенаправленная работа всех его служб поможет успешному достижению поставленных целей. И использование широкого арсенала медиаобразования позволяет организовать весомую логопедическую поддержку разнообразных направлений социализации. Мы готовы констатировать, что и дальнейшее включение медиаобразовательных компонентов в данный процесс способно сделать результаты нашей работы более ощутимыми, и придать им устойчивый характер.

Литература

1. *Байер Е.А., Латышев О.Ю.* Повышение жизнестойкости детей-сирот средствами экскурсионно-туристической деятельности // *Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)».* – Тольятти, 2012. – С. 144-154. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/5A839BAB821DED49.html>)
2. *Богомолова А.И.* Логопедическое пособие для занятий с детьми. – СПб.: Библиополис, 1994. – 208с.
3. *Бутов А.Ю.* Становление традиций российского образования и воспитания (XVIII - XIX века): автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук: специальность 13.00.01 <Общ.

- педагогика, история педагогики и образования» / Бутов Александр Юрьевич; [Моск. гос. ун-т культуры и искусств]. - М.: 2005. - 41 с.; 21 см. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/174965.html>
4. *Волкова Г.А.* Психолого-педагогическая коррекция развития и воспитания детей-сирот. — СПб.: КАРО, 2007. — 384с.
  5. *Грецов А.Г.* Тренинг общения для подростков. — СПб.: Питер, 2008. — 160с.
  6. *Зотова И.В., Латышев О.Ю.* Роль образовательной области «Технология» в социальной адаптации социально незащищённых детей // Материалы научно-практической конференции молодых учёных «Оценка качества образования-2007». — М., 2007.
  7. *Зотова И.В., Латышев О.Ю.* Становление информационно-образовательной среды интернатного учреждения в условиях дистанционной поддержки // Материалы XIV конференции представителей региональных научно-образовательных сетей «RELARN-2007.- Нижний Новгород, 2007.
  8. *Ильин В.Н., Латышев О.Ю.* Социализация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». — Тольятти, 2012. — С. 390-399. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/3C9E723F898E1D29.html>
  9. *Капустина Е. Н., Латышев О. Ю.* Работа социальной службы детского дома // Социальная педагогика. - 2012. - № 1. - С. 88-95.
  10. *Ковтонюк В.А., Левина Л.Б., Латышев О.Ю.* Профильное обучение детей-сирот с использованием информационных технологий // Материалы XIII Конференции представителей региональных научно-образовательных сетей RELARN-2006. — Барнаул, 2006. — С.230-236.
  11. *Козлов Н.И.* Как относиться к себе и людям, или Практическая психология на каждый день. — М.: Новая школа, 1994. — 320с.
  12. *Крюкова О.Е., Латышев О.Ю.* Социально-психологическая адаптация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». — Тольятти, 2012. — С. 400-411. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/A1A927AB1847244.html>
  13. *Макарова Л.Н., Латышев О.Ю.* Роль урока географии в социализации детей-сирот средствами туризма и краеведения // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». — Тольятти, 2012. — С. 417-428. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/11B4C826EBE82394.html>
  14. *Максимова С.В., Латышев О.Ю.* Аудио-визуальные средства повышения мотивации // Эхолот 2005 - conf.cpic.ru/echolot2005/rus/reports/theme_677.html -20k
  15. *Пилюгина Е.В., Латышев О.Ю.* Школа юного экскурсовода как средство развития социального туризма // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». — Тольятти, 2012. — С. 199-208. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/61E654C737C402F.html>
  16. *Понятийно-терминологический словарь логопеда* / Под ред. В.И.Селиверстова — М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 1997. — 400с.
  17. Развитие, социализация и воспитание личности. Региональная концепция / Коллектив авторов под рук. Е.Н. Шиянова. -Ставрополь 1993.-16с.
  18. *Селиверстов В.И.* Речевые игры с детьми. — М.: Гуманитарный издательский дом

- ВЛАДОС, 1994. – 334.
19. *Цебулевская А. Г.* Образование воспитанников Медведовского детского дома в контексте их социальной адаптации / Социальная педагогика. - 2012. - № 3. - С. 72-77.
  20. *Черненко Т.Д., Ильин В.Н., Латышев О.Ю.* Экспериментальная работа в школе-интернате №1 г. Воронежа в 2007-2008 учебном году // Образовательные технологии XXI века. ОТ'09. Материалы девятой городской научно-практической конференции / Под ред. Гудиной С.И., Тихомировой К.М., Рудаковой Д.Т. – М. 2009. – С.46-51.
  21. *Черняк М.А., Латышев О.Ю.* Моделирование информационного пространства интернатного учреждения // Материалы XIII Конференции представителей региональных научно-образовательных сетей RELARN-2006. – Барнаул, 2006. – С.241-252. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/E36C1DB1F982E00.html>)

Юлія Шимкова (Україна, м. Умань)

Розвиток медіаграмотності майбутніх вчителів початкових класів

Анотація. У статті висвітлюється поняття «медіаграмотності» та розвиток медіаграмотності майбутніх вчителів.

Згідно з концепцією впровадження медіаосвіти в Україні, медіаосвітою вважається частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективною взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Результатом медіаосвіти має бути підвищення рівня медіакомпетенції, або її ще називають медіаграмотністю [5].

Медіаграмотність – це рівень медіакультури, який стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, відрізняти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують.

Канадський науковець і президент Канадської асоціації медіаосвітніх організацій Джон Пандженте (JohnJ. Pungente) вивів вісім ключових принципів медіаграмотності, що дозволяють краще вивчати медіапродукти [1].

1. Будь-який медіапродукт – це сконструйована реальність. Він відбиває не реальний світ, а деякі суб'єктивні, ретельно відібрані уявлення про нього. Медіа-грамотність допомагає руйнувати такі штучно створені конструкції та розуміти принципи їх створення.

2. Медіа конструюють реальність. Саме вони формують більше уявлень про навколишнє середовище та особисте ставлення до того, що відбувається. Ставлення до об'єктів реального світу формується на основі медіаповідомлень, які, своєю чергою, сконструювали фахівці, що переслідують визначені комунікативні цілі. Медіа певною мірою формують наше відчуття реальності.

3. Отримувачі медіаповідомлення інтерпретують його зміст. Медіа забезпечують свою аудиторію інформацією, на основі якої формується уявлення про реальність. Отримувачі повідомлення інтерпретують та осмислюють, ґрунтуючись на власному досвіді та таких індивідуальних характеристиках, як особисті запити й очікування, актуальні проблеми, сформовані національні та гендерні уявлення, соціальний та культурний досвід тощо.

4. Медіа мають комерційну підтримку. Медіаграмотність дає уявлення про те, що підтримує будь-які медіа з комерційного боку і як комерційний підтекст впливає на зміст медіапродукту, його якість. Створення медіапродукту — це передовсім бізнес, який має давати прибуток. За всяким медіабізнесом стоять конкретні люди зі своїми інтересами, саме останні й визначають

зміст того, що дивиться, читає, слухає отримувач медіаповідомлення.

5. Будь-яке медіаповідомлення транслює ідеологію та інформацію про певні цінності. Будь-який медійний продукт — це, в певному сенсі, реклама способу життя та тих чи інших цінностей. Явно чи опосередковано медіа створюють в очах аудиторії уявлення про «гарне», «красиве» життя; формують споживацькі смаки та дають уявлення про загальну ідеологічну позицію.

6. Медіа виконують соціальні та політичні функції. Вони впливають на політичну ситуацію та провокують соціальні зміни. Телебачення впливає на результати виборів. Електорат ґрунтує свої рішення на уявленнях про кандидатів, тобто на сформованому іміджі. Медіа примушують нас задумуватися про події, що відбуваються в інших країнах.

7. Зміст повідомлення залежить від виду медіа. Різні медіа передають повідомлення про одну подію, наголошуючи на різних аспектах. Отже, аудиторія має змогу ознайомитися з різними поглядами та сформувати власну позицію.

8. Кожен медіаресурс має власну унікальну естетичну форму. Кожен медіапродукт має бути представлений аудиторії в естетичній формі, що дозволяє, деякою мірою, діставати задоволення від форми та змісту.

Дослідник О. Федоров виділяє такі цілі медіаграмотності:

- 1) розвивати здатність до критичного мислення;
- 2) розвивати знання соціальних, культурних, політичних і економічних змістів медіа тексту;
- 3) навчати декоруванню медіатекстів;
- 4) розвивати комунікативні здібності особистості;
- 5) розвивати здатності до естетичного сприймання медіатекстів;
- 6) навчити людину самовиражатися за допомогою медіа;
- 7) інформувати щодо теорії медіа і медіа культури та історії медіа [4].

Європейською комісією з питань медіаосвіти запропонована модель, яка є достатньо повною і може бути використана для оцінювання сформованості медіаграмотності студентів.

Ця модель включає такі критерії:

- 1) індивідуальні компетенції;
- 2) фактори навколишнього середовища.

При цьому до складу індивідуальних компетенцій віднесено технічні навички, навички критичного аналізу та соціо-комунікативні компетенції. До факторів навколишнього середовища належать політика в галузі існування медіа, медіаосвіта, медіаіндустрія, діяльність громадянського суспільства. Тобто ті фактори, які можуть стимулювати чи стримувати розвиток індивідуальних навичок.

Наведені вище критерії сформованості медіаграмотності можна відобразити у формі піраміди, компоненти якої пов'язані один з одним (Рис. 1) [1].

Для розвитку медіаграмотності, майбутні викладачі початкової школи, в рамках дисципліни «Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі», знайомляться з основними видами ІКТ та видами медіа; створюють відеоролики та відеофільми за допомогою мультимедійних засобів операційної системи Windows; використання мережі Інтернет, зокрема, соціальних мереж, як нового виду медіа; знайомство з аудіоредакторами для створення радіогазети для дітей початкової школи; використання графічних редакторів для створення дидактичних матеріалів; використання презентацій та створення друкованих публікацій для молодших школярів; огляд основних технічних засобів навчання та застосування мультимедійних технологій.

Таким чином, процес формування професійної культури майбутнього вчителя початкової школи має урахувати значущість такого компонента як медіаграмотність, яку можна розглядати як передумову становлення та розвитку метапредметних професійних знань та навичок. Медіаграмотність спрямована також на забезпечення професійно-педагогічної комунікації вчителя, на формування навичок роботи з комп'ютерними мережами, зокрема з Інтернетом, з електронними банками інформації тощо [2]. Характеристика сутності, критеріїв і рівнів сформованості медіаграмотності майбутніх фахівців дозволяє побудувати цілеспрямовану роботу щодо підвищення медіакультури майбутніх фахівців, спрямування їхньої професійної культури відповідно до вимог та запитів сучасного суспільства.

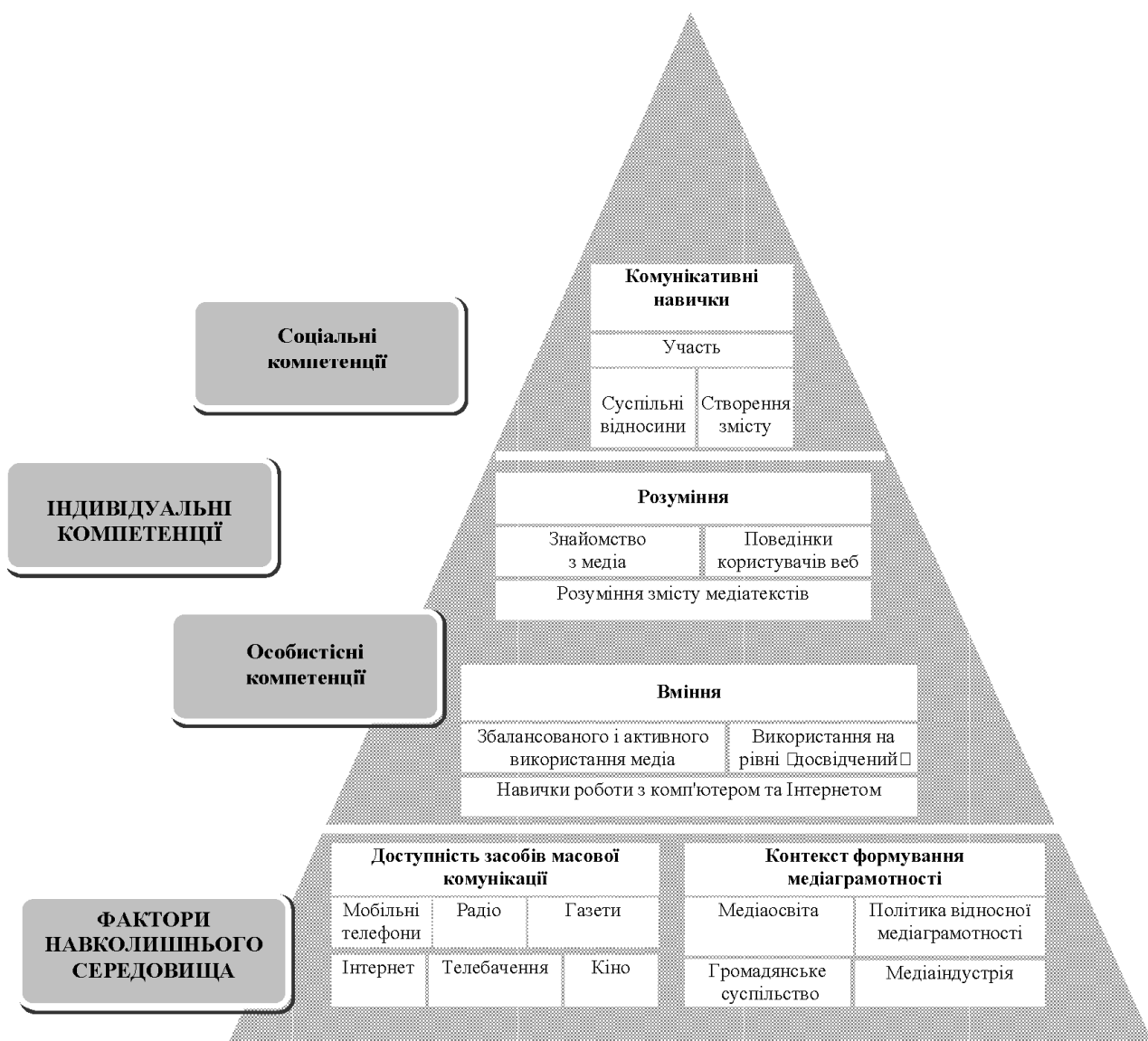

Рис 1. Критерії оцінювання медіаграмотності

Література

1. Study on Assessment Criteria for Media Literacy Levels: A comprehensive view of the concept of media literacy and an understanding of how media literacy levels in Europe should be assessed. Final Report for the European Commission Directorate General Information Society and Media by Paolo Celot and Jose Manuel Perez Tornero, Brussels, October 2009. – 92 p.
2. Гаврильченко В. Медіакомпетентність майбутнього вчителя музики як результат впровадження медіаосвіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nauka.udpu.org.ua/wp-content/uploads/2013/04/Valentyna-Navyrlchenko.pdf>
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ispp.org.ua/news_44.htm
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенко; За науковою редакцією В. В. Різуна. — Київ: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
5. Токарева А.В. До питання розвитку медіаграмотності студентів українських вишів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vduer_pp/2012_1/6.pdf
6. Федоров А. В. Состояние медиаобразования в мире: мнения экспертов / А. В. Федоров // Медиаобразование. 2007. № 1. С.44-82.

Использование научно-популярных текстов сети Интернет в развитии исследовательского потенциала старшеклассников

Аннотация. В статье представлены способы использования научно-популярных текстов сети Интернет в педагогической практике развития исследовательского потенциала старшеклассников, которые позволяют обеспечить тесную связь между деятельностью школьников на уроке и на занятии предметной секции ученического научного общества.

Попав в каждую российскую школу, сеть Интернет дает возможность осуществить серьезный прорыв в развитии исследовательского потенциала старшеклассников благодаря быстрому доступу к самой разнообразной научной и научно-популярной информации. Исследовательский потенциал старшеклассников мы рассматриваем как динамичный ресурс, включающий единство развитых природных задатков (интеллекта, сензитивности к новизне ситуации, исследовательской активности, коммуникативности), ценностно-смыслового отношения к результатам исследования, обобщенных знаний о Вселенной, живой природе, обществе и человеке, умений использовать научные методы познания окружающего мира, который в разной мере актуализируется в виде диапазона и величины проявлений старшеклассником себя в качестве исследователя в ходе целенаправленного получения им результатов познания (понимания себя, других людей, мира) и обеспечивает эффективную перестройку направления и содержания познавательной деятельности, творческую продуктивность, личностное самоопределение и творческое саморазвитие.

В исследовании нами установлен факт положительного влияния частоты использования научно-популярного текста при конструировании учебных заданий на повышение интереса к их выполнению ($N = 50$, на уровне значимости 0,05). В то же время анализ работ с научно-популярным текстом сети Интернет в моделирующем эксперименте 166 старшеклассников, имеющих эвристический и креативный уровни развития исследовательского потенциала, показал ряд проблем, отражающих невысокий уровень использования их педагогами в практике обучения. Несмотря на ряд положительных результатов эксперимента, (89% старшеклассников сформулировали научную проблему, которой был посвящен текст; 88% смогли указать на возможные новые исследования на основе изложенных в тексте научных открытий; 81% указали на проблему, которую они хотели бы решить на основе приведенной информации, а также описали ее актуальность), только 58% участников эксперимента назвали более двух задач, которые могли бы быть решены с использованием информации текста; 53% – представили возможную гипотезу ученых на основе изложенного научного исследования; 30% – выделили несколько научных проблем; 29% – указали на недостающие сведения для выполнения возможных исследований на основе информации текста; 22% – сформулировали научную проблему на языке другой научной области, с позиции другой науки; 7% – смоделировали собственную гипотезу для проблемы, которой хотели бы заниматься на основе приведенной информации.

В условиях работы с научно-популярным текстом нами также был установлен невысокий уровень готовности у «продвинутых» старшеклассников использовать сеть Интернет при работе с текстом: только 58% участников эксперимента указали больше 3 ключевых слов для поиска в сети Интернет недостающей информации; 19% – указали на возможность использования сети Интернет при проведении исследований по трем и более направлениям; 10% – смогли предложить использование сети Интернет в трех и более случаях при решении познавательной проблемы.

Поиск причин сложившейся ситуации привел к соотнесению вышеуказанных предпочтений педагогов и предпочтений старшеклассников при работе с текстом. При опросе случайной выборки из 50 старшеклассников с разным уровнем развития исследовательского

потенциала личности нами был установлен низкий уровень совпадений между предпочтениями старшеклассников при работе с текстом с тем, что предлагает им учитель. Так, при выборе текстов для самостоятельной работы только у 32% старшеклассников основные предпочтения совпадают с тем, что предлагает учитель. Совпадения связаны с установкой у 12% старшеклассников на получение познавательной информации; у 8% – на возможность получения положительной отметки; у 5% – на описание в тексте профессиональной деятельности; у 2% – на дальнейшее обсуждение содержания текста с друзьями после его чтения. Учителя, по мнению старшеклассников, чаще всего используют тексты с целью создания условий для получения школьниками положительной оценки (30%); познавательной информации (28%), информации о профессиональной деятельности, которая интересует школьников (20%) и в меньшей мере – для обсуждения текстов в группе одноклассников после чтения (16%); для связи учебной информации с привычными ситуациями в жизни (16%).

При приобретении навыков самостоятельной работы с текстом только у 16% старшеклассников ведущие установки совпадают с тем, что приобретается ими на уроке. Из них мы выделили совпадения по направленности заданий к тексту на формирование умений искать ответ на вопрос с помощью цифровых технологий (4%), на формулирование выводов (4%), на использование текста для решения познавательных задач (2%), на составление критической оценки содержания текста (2%). В условиях самостоятельной работы с текстом учителя, по мнению школьников, в большей степени ориентируют их на получение умений искать ответы на вопросы к тексту с помощью цифровых технологий (27%); формулировать понятия с помощью ключевых слов (18%); анализировать позицию автора (18%) и в меньшей степени - составлять вопросы к тексту (13%); формулировать выводы (10%); использовать содержание текста для решения познавательных задач (8%); давать критическую оценку содержанию (8%).

Полученные данные свидетельствуют о доминировании обучения, ориентированного на трансляцию сведений, умений и навыков, о низком уровне научно-методической готовности учителей к развитию исследовательского потенциала, предполагающей умения создавать условия для обеспечения познавательной потребности и потребности в самоактуализации у школьников, для возрастания их субъектности, в том числе с помощью научно-популярных текстов сети Интернет.

Рассмотрим, какие способы работы старшеклассников с научно-популярными текстами сети Интернет в ходе формирующего эксперимента на базе МБОУ «Средняя школа с углубленным изучением отдельных предметов» г. Грайворона, МБОУ «Средняя школа № 45 г. Белгорода» позволяли развивать их исследовательский потенциал. Для того чтобы учесть познавательные интересы школьников в ходе эксперимента учитель предлагал ряд сайтов для выбора ими научно-популярного текста. Предлагаемые тексты соответствовали ряду требований к содержанию: информация в текстах должна быть доступной, связанной с жизненным опытом школьника, ориентировать на исследование в будущей профессии, интересной большинству школьников.

Для обучения формулированию вопросов к тексту ученику предлагались алгоритмы из теории решения изобретательских задач. Вот отрывок из рекомендаций учителя: «Если рассматривать объекты как системы, то можно последовательно формулировать вопросы, которые не только отражают свойства и признаки объекта, но и его связи с окружающим миром. Допустим, мы решили составить новые задачи (вопросы) на основе научно-популярного текста. Для составления вопроса нужно выбрать изменяемый компонент (систему). Формулируемые вопросы могут быть связаны с учетом его функции (роли); надсистемы, к которой он относится; с учетом элементов его строения (подсистемы); с учетом его прошлого; с учетом его будущего».

Следующим видом работы с научно-популярными текстами было их реферирование. Для обеспечения эффективности такой работы учитель выдавал старшеклассникам краткие рекомендации, приводил в качестве примера различные варианты рефератов к какому-либо научно-популярному тексту, выделял вместе со школьниками наиболее значимые строки текста. Учитель также отправлял ученика на определенные сайты с рефератами и давал

задание по их оценке с помощью определенных критериев.

К каждому своему реферату ученик представлял в электронном виде новые для него термины и их определения, делал ссылки на сайты сети Интернет. К концу учебного года по результатам реферирования школьник создавал словарь терминов – новый познавательный продукт. Для участия в конкурсе словарей он мог сделать его презентацию в электронном виде. Такая работа не только расширяла понятийный аппарат, но и учила школьников осуществлять поиск в сети Интернет необходимой информации. Полученные рефераты также применялись и для составления задач и вопросов. Их использование, как и краткая информация из почтовых рассылок новостей науки, позволяло экономить время на уроке или на занятии секции ученического научного общества

Появление исследований школьников в нашем эксперименте в результате работы с научно-популярными текстами чаще всего было связано с исследовательскими задачами по выделению новых условий для такого же описываемого объекта или по сохранению условий, но заменой объекта исследования. Работая над определенной темой учебного исследования, старшеклассники формулировали новые исследовательские задачи, которые учитель накапливал для дальнейшего использования, как на уроке, так и на специальных занятиях предметной секции ученического научного общества. К их формулировке предъявлялись следующие требования: достаточность условия, корректность формулировок, наличие противоречия.

Как показал наш опыт, при использовании текстов сети Интернет необходимо учитывать многообразие материалов для формулирования ответов на интересующий учеников вопрос. Так, в условиях поиска ответа на вопрос: «Почему радуга имеет форму окружности», ученики могли сначала провести собственные рассуждения, а затем найти ответы ученых на страницах сайта научно-популярного журнала «В мире науки». Полные тексты ответов других специалистов в различных областях науки школьники искали на указанных учителем сайтах, например www.sciam.com/askexpert.

Анонсы популярных научных журналов («Химия и жизнь», «В мире науки», «Популярная механика», «Наука из первых рук», «Экология и жизнь», «Природа» и др.) становились также основой для поиска ответов на возникшие в ходе учебного исследования вопросы (Почему нельзя делить на ноль? Почему стеклу бьется? Почему магнит не притягивает органические вещества? Почему извергается вулкан? Почему белые ночи можно видеть только в некоторых местах? Почему так приятно утром потягиваться? И др.). В нашем опыте работы активно использовался сайт «Элементы» (<http://elementy.ru/>), который позволял учителю и ученику находить информацию практически к каждому уроку, так как на нем представлены лекции для школьников, анонсы научно-популярных изданий, энциклопедии по различным областям науки, последние новости науки, биографические сведения об ученых и истории научных открытий, интервью с учеными. Навигация по этому сайту давала возможность выходить на сайты различных научно-популярных журналов, осуществлять поиск необходимой информации для выполнения заданий учителя и для постановки собственных вопросов.

С помощью научно-популярных текстов осуществлялось изучение методов и приемов исследований, методологических подходов к появлению научных результатов. Так, например, после изучения техники формулирования идеи, замысла, гипотезы исследования на конкретном примере научно-популярного текста школьники самостоятельно выполняли подобную работу на основе другого текста, а также обосновывали выдвинутую гипотезу с помощью новых научно-популярных текстов сети Интернет. Такая работа также становилась основой для появления новых учебных исследований.

Научно-популярные тексты сети Интернет использовались также для поиска фактологических ошибок, полученных в результате собственных учебных исследований, для выявления их причин, для составления списка аргументов в поддержку своих утверждений, оснований для принятия каких-либо утверждений. Обучение выстраиванию схемы поиска информации в сети Интернет с помощью ключевых слов проводилось на примере поиска ответов на вопросы, которые школьники получили из учебника, и ответы на которые

основаны на хорошо усвоенных ими понятиях. Для акцентирования внимания школьников на важности умения быстро ориентироваться в потоке информации учитель выбирал нестандартные задания и вопросы, вызывающие у них повышенное внимание (например, вопросы, связанные с профессиональной деятельностью и имеющимся жизненным опытом: может ли после установок на зубы коронок начаться электрохимическая коррозия; почему продукты питания не рекомендуют длительное время хранить в алюминиевых емкостях).

Используемые способы работы старшеклассников с научно-популярными текстами Сети на уроке позволили компенсировать недостаток времени на изучение отдельных вопросов программы профильного изучения учебной дисциплины, так как ответы на возникшие у школьников в ходе изучения текста вопросы они получали на занятии предметной секции ученического научного общества и, прежде всего, в условиях исследования. Индуцирование мотивации к поиску при такой организации систематической работы старшеклассников с научно-популярными текстами сети Интернет давало возможность учителю включать механизм саморазвития их исследовательского потенциала.

Литература

1. Макотрова Г. Сеть Интернет ученику-исследователю: Учебное пособие для школьников / Галина Макотрова, Елена Кролевецкая. – Белгород: Изд-во БелГУ, 2010. – 184 с.
2. Макотрова Г. Использование сети Интернет в познавательной деятельности старшеклассников: культурологический подход: Монография / Галина Макотрова. – Белгород: Изд-во «ЛитКараВан», 2012. - 312 с.

Вадим Палкин (Украина, г. Донецк)

Воздействие современных медиа на развитие личности: за и против

Аннотация. В статье рассматриваются последствия информационной революции в мире и Украине, особенности воздействия современных масс-медиа на личность ребенка, показаны как положительные, так и отрицательные стороны влияния медиана культуру украинской семьи.

Одним из важнейших средств, оказывающих в последние десятилетия существенное влияние на развитие культуры семьи, личность ребенка стали технические средства массовых коммуникаций (СМК), которые в последнее время все чаще называют масс-медиа. Это технические средства (печать, радио, кинематограф, телевидение, компьютерные сети), с помощью которых осуществляется распространение информации (знаний, духовных ценностей, моральных и правовых норм ит. п.) на количественно большие рассредоточенные аудитории.

Когда в 1968 году на киноэкраны вышел фильм Стэнли Кубрика «2001 год: Космическая одиссея», изображенное в нем будущее казалось очень далеким, и большинству зрителей даже не приходило в голову, что многие фантастические идеи этого фильма – от карманных электронных устройств до суперкомпьютеров – превратятся в повседневную реальность уже при их жизни.

Сегодня это будущее наступило: на начало 2012 года количество пользователей Интернета на нашей планете составило 2 095 006 005 человек, 350 миллионов человек зарегистрированы в Facebook, созданы тысячи Интернет-компаний, годовая чистая прибыль от рекламы у поисковой компании «Google» составила 6,5 млрд. долларов в год [2, 4]. Однако, после того как эйфория улеглась, у многих появилось осознание того, что использование этой техники не столь безопасно. Об этом говорят следующие факты: сегодня в Европе процент зависимых от Интернета пользователей составляет 40%, более чем миллиарду человек, проживающих на Земле, присущ информационный вампиризм (чрезмерная зависимость от

сети), 60% пользователей Интернета в Европе приравнивают виртуальных друзей к настоящим [2, 4].

Выдающийся философ, психоаналитик Запада Эрих Фромм в книге «Иметь или быть?» расценивал состояние современной цивилизации как пред-катастрофическое. «Большие надежды» на достижение личных и общественных благ, присущих техногенной цивилизации, по мнению Фромма, не оправдались, а человечество оказалось на грани самоуничтожения. Автор полагает, что причины кризисных явлений кроются в специфике капиталистического общества, которое руководствуется в своем развитии не подлинными интересами человека, а собственными системными потребностями. Оно породило, по мысли Э. Фромма, особый тип технократической личности – «кибернетического человека», ставшего рабом им же созданных машин [9], интеллектуально развитого и технически образованного, но неспособного к подлинно человеческим отношениям, чувствам, духовно отчужденного от мира природы и человеческой культуры. Последствия данного явления отчетливо проявляются в системе социальных, межличностных отношений, в экологическом кризисе и, особенно, в отношении к семейным ценностям.

Специалисты по информационным технологиям все чаще говорят о возможности создания «виртуального сообщества людей», где будут существовать виртуальные города, виртуальная жизнь, виртуальные браки, где можно, не вставая с кресла, работать, покупать и продавать, развлекаться. Речь идет о появлении нового человека – «Homo Interneticus». Именно так назвала современного молодого человека ведущая английского фильма «Виртуальная революция» Алекс Кротоски.

«Мировая паутина» стала явлением среди молодых людей и подростков Украины. На начало 2012 года здесь насчитывалось 15 300 000 пользователей Интернета, из них по данным Института социальной и политической психологии каждый пятнадцатый (6,5%) становится зависимыми от него [2, 34]. Если вспомнить, что по оценкам «Лаборатории Касперского» на одну украинскую семью в 2012 году приходилось в среднем 3,1 персональных электронных устройства с интернет-доступом и возможностью хранения большого объема информации [7], что компьютерные сети с каждым годом все более расширяются, техника совершенствуется, то становится очевидным, что наша цивилизация вступила в процесс глобальных изменений системы социальных связей, установок, ценностей.

Как оценить влияние масс-медиа на современную украинскую семью, подростков, детей? Конечно, никто не в силах остановить развитие научно-технического прогресса. Компьютер, электронная книга, Интернет, ТВ, смартфон, другие технические средства являются весьма полезными инструментами, создают дополнительные возможности для людей. Члены семьи, используя «мировую паутину», лучшие компьютерные обучающие программы, получили возможность, не выходя из квартиры, общаться с родственниками и друзьями, находящимися за тысячи километров от дома, получать образование в лучших учебных заведениях мира, собирать информацию в крупных библиотеках других городов и стран, совершать экскурсии по известным музеям, путешествовать по отдаленным регионам и странам, изучать иностранные языки и т.д. Поэтому уже ни один ретроград не возражает против значимости этих достижений научно-технического прогресса. Дело в другом. Насколько содержание того, что мы видим и слышим способствует развитию культуры семьи, личности ребенка? Насколько положительным является влияние современных технических средств на массовое сознание детей и школьников? Не слабеет ли по мере погружения членов семьи в компьютерный мир связь с реальностью? Не способствуют ли сцены насилия на экране к усилению агрессивности подростков?

Если говорить об украинской семье, то ее члены, особенно молодое поколение, чрезмерно увлечены масс-медиа. Результаты социологического исследования, проведенного Институтом Горшенина в марте 2012 года, показывают, что подавляющее большинство молодых украинцев не представляют свою жизнь без этих достижений научно-технического прогресса: 80,2% и 72,3% респондентов ответили, что не мыслят свою жизнь без мобильного телефона и Интернета, почти три четверти молодых людей

систематически изо дня в день сидят перед компьютерным экраном [4].

Увлечение электронными СМИ, компьютерными технологиями становится в Украине массовым, многие родители из последних сил собирают средства на покупку компьютера, не догадываясь, что информация, получаемая ребенком с экрана, обладает чрезвычайной силой внушения и подражания. Она вносит изменения в систему ценностей. Живое, человеческое общение уступает место технократическому, при котором по-новому рассматривается потребность ребенка в общении с другими членами семьи, друзьями. Экран посредством оптических эффектов трансформирует детскую картину мира в виртуальную реальность, нередко изменяя сознание ребенка, формируя новые этические нормы. В процессе погружения в иллюзорный мир у подростков слабеет связь с реальностью. Привыкая решать виртуальные проблемы нажатием кнопки, человек постепенно утрачивает способность изменять действительность волевыми усилиями.

Электронные СМИ, компьютерные технологии постепенно вытесняют традиционную игру, в том числе коллективную, которая так необходима для развития ребенка, приводят к разобщенности, одиночеству, нарушению у детей коммуникативных навыков, особенно навыков взаимодействия между собой. Эти навыки труднее всего создаются и рушатся первыми. Интересный пример в связи с этим приводит М.В. Осорина в статье по проблемам детской психологии «Двое крутят – один скачет...». Она рассказывает об эксперименте, суть которого сводилась к попытке научить детей прыгать через скакалку. Выяснилось, что современным детям трудно научиться крутить веревку в паре, они не могли удерживать внимание на партнере и были способны действовать с ним в общем ритме только очень короткое время, почти никто из детей не понимал как надо подстроиться под ритм, чтобы впрыгнуть в пространство движущейся веревки и соединиться с ним, чтобы совершать прыжки. Было очевидно, что проблема современных детей состояла не в отсутствии двигательных навыков, а в неумении вступать в контакт и удерживать его с партнером в процессе игрового взаимодействия [6].

Игроманами, телеманами часто становятся из-за неудовлетворенности состоянием семейных отношений, отсутствия полноценного общения в семье, неразвитости в ней культуры семейных отношений. Институт Яременко в мае 2012 года провел серьезное социологическое исследование на тему: «Права детей в Украине: реалии и вызовы после 20 лет независимости». Был изучен вопрос частоты и качества общения родителей с детьми на темы, которые важны для ребенка. Результаты показали, что родители редко общаются со своими детьми: 72,5% родителей разговаривают со своими детьми не больше часа в будний день, а 50% – не более часа в выходной. Основными темами для общения стали школьные оценки и выполнение работы по дому [5].

Почему же мы удивляемся, когда такие дети «подсаживаются на вирту»? Почему склонны зачастую не замечать проблему, пока она не выйдет за пределы семьи? Почему руководству ТВ программ не вспомнить о прекрасных детских образовательных передачах типа «Зов джунглей», «До 16-ти и старше», «Звездный час», «Царь горы», «Марафон 15», «Утренняя звезда»? Почему не готовы приложить усилия к изменению внутрисемейных отношений, организации совместного досуга, простых и добрых игр с детьми, к совместным занятиям физкультурой и спортом, которые так сплачивают членов семьи. Почему, наконец, не привлечь внимание ребенка к умной, увлекательной, интересной книге? Сколько замечательных слов сказано, написано классиками педагогики в ее защиту. Они безгранично верили в ее воспитательную силу, считали книгу могучим оружием в борьбе за человеческое в Человеке. «Я вижу воспитательную задачу исключительной важности в том, чтобы чтение стало самой сильной, неодолимой духовной страстью ребенка, чтобы в книге человек на всю жизнь нашел привлекательное и роскошное общение с мыслью, красотой, величием человеческого духа, неисчерпаемым источником знаний», – писал В.А. Сухомлинский» [8, 50-51].

Таким образом, современные масс-медиа оказывают существенное влияние на развитие личности ребенка. Сами по себе они в руках специалиста полезны и эффективны. Все дело в содержании программ ТВ, компьютерных игр, качестве продукции. Увлекательные телепередачи, развивающие игры, мультфильмы гуманистического содержания, выдающиеся

музыкальные произведения способствуют повышению культуры семьи, воспитанию у подростков и детей благородства, духовной общности с родителями и учителями.

В то же время сегодня существуют многочисленные компьютерные игры, фильмы, мультики, музыка, сайты в Интернете, которые являются высокодоходной частью современного бизнеса. Его представителей не волнует, что многочисленные игры, реклама, ТВ программы и сюжеты фильмов уводят членов семей (прежде всего детей) от реальной действительности, развивают виртуальную зависимость, отвлекают от ценностей семейной культуры, способствуют воспитанию агрессивных поведенческих стереотипов, увеличению детских самоубийств, отвращают от литературного и национального культурного наследия. Все это при отсутствии должного воспитания детей и внимания к этой проблеме со стороны школы и семьи наносит непоправимый ущерб сознанию ребенка. Следует обратить внимание, что в Украине отсутствует нормативная база по этому вопросу: в Законах нет понятия Интернет зависимость, не определены права и ответственность школы, семьи, родителей, до сих пор не принят Закон Украины «О защите психического здоровья населения», редко проводятся беседы о влиянии компьютерной зависимости на личность ребенка в школах и семьях. Властные структуры обязаны контролировать соблюдение возрастных ограничений при продаже компьютерных игр, видеофильмов, при выпуске ТВ программ, осуществлять жесткий контроль за деятельностью компьютерных клубов, выпуском периодических изданий на эту тему. В борьбе с этими угрожающими явлениями должны объединить свои усилия государство, школа, церковь, общественные организации, родительские комитеты, семья.

Литература

1. Абраменкова В. Ребенок в «заэкране». Кромешный мир компьютерных игр/ В. Абраменкова. – М.: Лепта Книга, 2009.
2. Ісакова Т.О. Інтернет-залежність як новий феномен сучасного світу: сутність і проблеми / Т.О. Ісакова. // Аналітичний доклад. – К.: НІСД, 2011.
3. Как защитить вашего ребенка? / Под ред. А. Добросоцких. – М.: Даниловский благовестник, 2002.
4. Сайт Института Горшенина. Результаты социологического исследования на тему: «Современная молодежь Украины» (1-20 марта 2012 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://institute.gorshenin.ua/researches/108_molodezh_ukraini.html.
5. Сайт Лига. Новости. Родители приукрашивают отношения с детьми, – исследование «Права детей в Украине: реалии и вызовы после 20 лет независимости» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://news.liga.net/news/society/671002-roditeli_priukrashivayut_otnosheniya_s_detmi_issledovanie.htm
6. Осорина М.В. Двое крутят – один скачет / М.В.Осорина. // Статья [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://maminsite.ru/forum/viewtopic.php?f=27&t=2626>
7. Сайт Новости ua. В Украине на каждую семью приходится около 3,1 персональных электронных устройства [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://itc.ua/news/v-ukraine-na-kazhduyu-semyu-rihoditsya-okolo-3-1-personalnyih-elektronnyih-ustroystva/>
8. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. / В.А. Сухомлинский. – К.: Радянська школа, 1972.
9. Фромм Э. Иметь или быть? Электронная библиотека [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://royallib.ru/book/fromm_erih/imet_ili_bit.html.

Модель формування медіаграмотності педагогічних працівників на базі дошкільного закладу

Анотація. У цій статті є спроба розглянути авторську модель формування медіаграмотності педагогічних працівників на базі дошкільного закладу, а також розкрити суть і взаємозв'язки її складових частин: підходів і принципів, змістовних компонентів, етапів та умов реалізації.

Медіаосвіта дошкільників достатньо новий напрямок, запровадження якого потребує відповідної підготовки педагогів. Зважаючи на те, що вона має бути «інтегрованою», актуальним є набуття професійної медіакомпетентності **всіма** педагогічними працівниками, і це дуже важко забезпечити лише завдяки закладам післядипломної освіти. Отже, важливо на базі дошкільного навчального закладу організувати систему, яка сприятиме формуванню медіаграмотності педагогічних працівників.

Однією з важливих проблем освіти сьогодні є кількісно-якісна підготовка медіаграмотного педагога, який би володів сучасними медійними засобами та зміг побудувати освітньо-виховний процес з врахуванням завдань медіаосвіти. Як зазначає А. Немирич, надзвичайно низький відсоток педагогів дошкільної освіти після закінчення курсів підвищення кваліфікації, стають медіакомпетентними, і ще менший спроможних створювати медіатексти, а також будувати заняття з їх використанням [6]. І справа тут не в низькому рівні курсової перепідготовки, а в тому що в закладах, куди повертаються працівники, відсутня система, яка, використовуючи вагомий важіль – практичну та професійну діяльність вихователя, – закріпила і розвинула ті уміння та навички, які педагогічний працівник отримав на курсах, а отже, не дотримується принцип послідовності, систематичності та зв'язку теорії з практикою. Таким чином, розробка та опрацювання моделі стає одним із важливих завдань, реалізація якого наблизить створення цілісної системи дошкільної медіаосвіти.

Мета статті – представити та обґрунтувати модель формування медіаграмотних педагогічних працівників на базі дошкільного закладу.

Сьогодні, коли великий об'єм інформації щодня споживається дітьми та їхніми батьками, постає завдання навчити орієнтуватися, відбирати та використовувати медіапродукцію, яка відповідає віковим особливостям дітей дошкільного віку. Тому важливою умовою існування в медійному просторі є якість освіти та підготовка медіакомпетентних фахівців, які стануть провідниками в інформаційному суспільстві. Ця потреба суспільства знайшла своє відображення у Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [4].

Отже, найближчим часом потрібно забезпечити готовність фахівців дошкільної освіти до реалізації завдань медіаосвіти. Зважаючи на те, що дошкільна медіаосвіта є «принципово інтегрованою», медіаграмотними мають бути всі педагогічні працівники.

Для реалізації завдання, спрямованого на підвищення рівня медіакультури педагогічних працівників, нами запропонована модель формування медіаграмотності педагогічних працівників на базі дошкільного закладу (Додаток).

Модель побудована на основі системного, активно-діяльнісного й особистісно орієнтованого підходів (К. Абульханова-Славська, І. Бех, В. Гладкова, В. Давидов, В. Моляко, І. Якиманська, О. Асмолов, В. Столін, Р. Фрейгер, Л. Виготський, С. Рубінштейн, В. Давидов, Д. Ельконин, Н. Талізін, В. Бондар та ін.) [2, 145].

Значну роль в організації системи формування медіаграмотності та медіакомпетентності педагогічних працівників відіграють дидактичні принципи навчання, на яких базується модель. У сучасній дидактиці є кілька варіантів класифікації принципів навчання. Різні автори (Я. Коменський, А. Дистервег, К. Ушинський, Ч. Куписевич, Ю. Бабанський, В. Загвязінський, М. Скаткін та ін.) по-своєму їх визначають й класифікують [7, 119].

Провідними принципами, на яких базується модель формування медіаграмотності педагогічних працівників є:

- принцип свідомості й активності в навчанні;
- активно-діяльнісний характер навчання і керування навчальною діяльністю;
- принцип системності навчально-пізнавальної діяльності;
- принцип проблемності [3, 81].

Розглянемо сутність **змістовних компонентів** моделі – мотиваційно-психологічного, дидактико-методичного, операційного.

Мотиваційно-психологічний компонент формування медіаграмотності педагогічного працівника зумовлений значенням його вмотивованості на реалізацію завдань медіаосвіти та подоланням психологічного бар'єру при користуванні новітніми медіазасобами.

Дидактико-методичний компонент пов'язаний із конкретним видом діяльності, яку здійснює педагог дошкільної освіти: музичні заняття, робота з порушенням мови, опанування роботи з комп'ютером або інтегровані заняття. Відповідно до цього педагогічному працівнику потрібно знати можливості та дидактичні особливості електронних освітніх ресурсів. Він також повинен знати і вміти добирати навчально-виховний матеріал, розробляти заняття та заходи, використовувати вправи і завдання, спрямовані на формування медіаграмотності дошкільнят та їх батьків [6]. Педагогічним працівникам разом із психологом потрібно буде відібрати зразки медіапродукції, які не містять елементів агресії, насильства і відповідають віковим особливостям дітей дошкільного віку. Педагоги також мають засвоїти технологію К. Кругій щодо використання мультфільмів як засобу навчання мови і розвитку зв'язного мовлення дітей, яка спрямована на свідоме споживання, адекватне, різнобічне оцінювання такої улюбленої дітьми медіапродукції, як анімація [5]. Окрім цього діяльність педагогічних працівників потрібно спрямувати на пошук резервів дидактичного матеріалу медіаосвітньої спрямованості в традиційних і новаторських технологіях навчання та виховання.

Операційний компонент стосується інформаційно-технічного боку готовності до впровадження медіаосвіти вихователем і спрямований на набуття базових користувацьких знань, умінь і навичок з оволодіння комп'ютерною грамотою як важливим та необхідним елементом медіаграмотності, а також педагогічному працівнику потрібно навчитися працювати з периферійними електронними пристроями: мультимедійним проектором, сканером, інтерактивною дошкою, пошуковими системами Інтернету, здійснювати мережну взаємодію, створювати web-портфоліо, працювати з електронними журналами. Педагог має вивчити правила експлуатації технічної апаратури, ознайомитись із санітарно-гігієнічними вимогами та технікою безпеки використання персональних комп'ютерів в освітньо-виховному процесі, вміти користуватись програмами, які спрямовані на обмеження контенту та часу перебування дитини біля медійного засобу.

Формування медіаграмотності педагогічних працівників на базі дошкільного закладу має три **етапи реалізації**: організаційно-підготовчий, основний, узагальнювальний.

На **організаційно-підготовчому** етапі визначається початковий рівень сформованості медіаграмотності педагогічних працівників за всіма компонентами, що описані вище. Окрім цього, створюються пари та групи відповідно до отриманих результатів та проводяться консультації педагогічних працівників зі спеціалістами:

- з формування медіаграмотності педагогів;
- з використання інформаційно-комунікативних технологій;
- психологом;
- методистом.

Наступним кроком організаційно-підготовчого етапу є планування роботи з:

- самоосвіти;
- роботи пар;
- роботи груп;
- консультацій з фахівцями.

Основний етап – передбачає набуття педагогами знань, умінь та навичок відповідно до

завдань й планів роботи, а також практичного використання досвіду набутого під час самоосвіти, роботи в парах, групах та зі спеціалістами. Робота на цьому етапі повинна призвести до оволодіння педагогічними працівниками навичок роботи з периферійними електронними пристроями, засвоєння прийомів та технік роботи з дидактичним медіаматеріалом, подолання психологічного бар'єру перед застосуванням інформаційно-комунікативних технологій. Вихователі мають вміти проводити заняття та виховні заходи, на яких реалізуються завдання дошкільної медіаосвіти. Знати санітарно-гігієнічні вимоги, правила безпеки використання медіапристроїв та способи захисту від неякісного контенту.

На *узагальнювальному етапі* вихователь систематизує та формує дидактичні теки з медіаматеріалом, розробками занять і заходів для дошкільників та їх батьків, іншими практичними напрацюваннями. Корегує свою діяльність із появою нових програм і медіазасобів.

Потрібно зазначити, що реалізація цієї моделі можлива лише за дотримання певних *умов*.

На всіх етапах при реалізації визначених змістовних компонентів потрібен *супровід спеціалістів*, які змогли б адекватно оцінити рівень сформованості медіаграмотності педагогічних працівників та допомогти з плануванням та подальшим консультуванням пар, груп та окремих педагогічних працівників.

Технологічно-методичний супровід передбачає реалізацію моделі з формування медіаграмотності педагогічних працівників за умови відповідного методичного забезпечення технологіями, які сприятимуть впровадженню медіаосвіти в закладі.

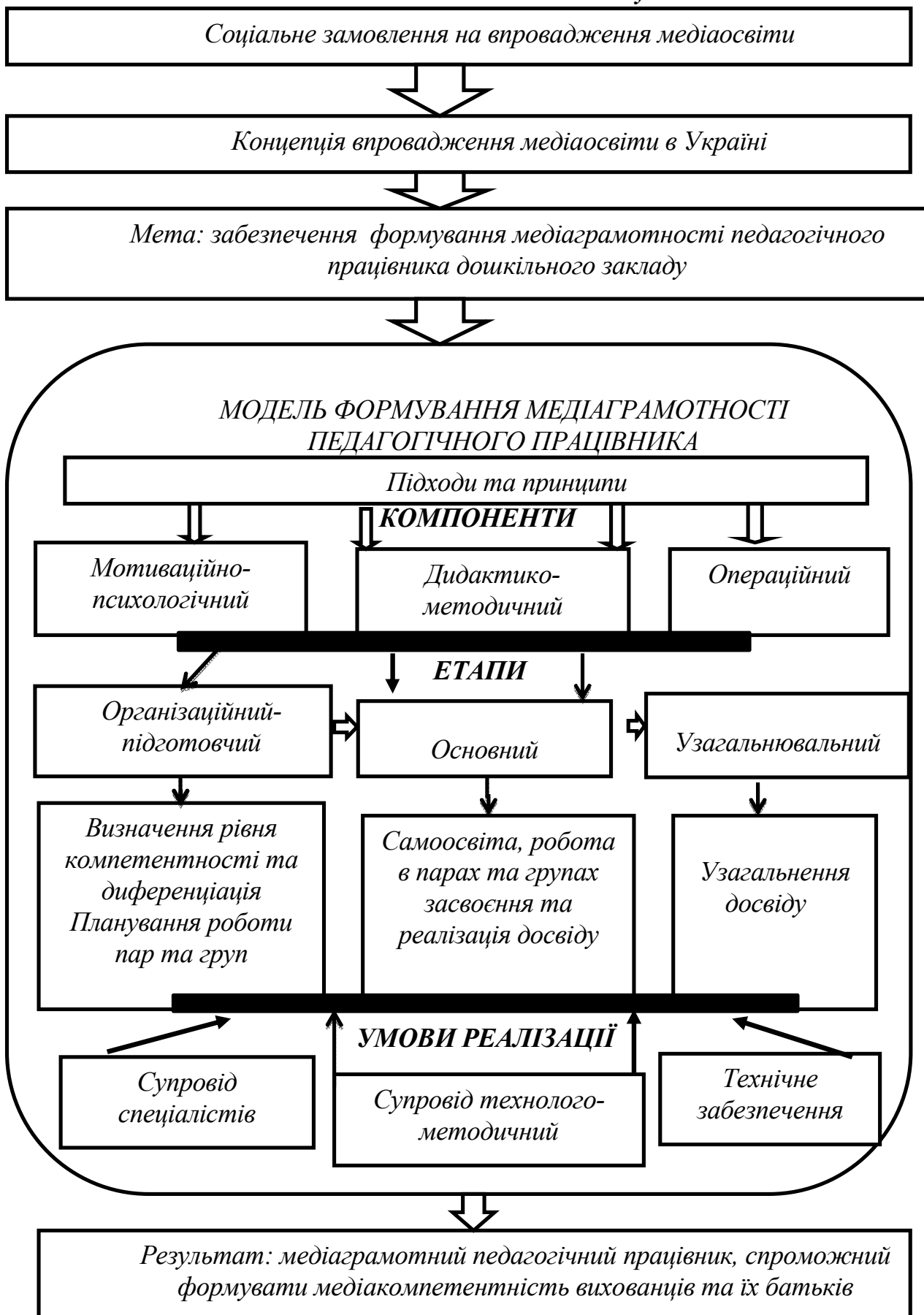
Обов'язковою умовою є **технічне забезпечення** закладу сучасним медійним обладнанням, периферійними пристроями та ліцензійними програмами.

Усі елементи моделі ґрунтовно узгоджуються з очікуваним результатом, яким є медіаграмотний педагогічний працівник, який вміє користуватися інформаційно-комунікативною технікою, сприяє забезпеченню захисту дитини від агресивного медіасередовища, формує в дітей уміння орієнтуватись, обирати і споживати адаптовану до вікових норм медіапродукцію та закладає у вихованців основи формування медіакомпетентності.

Література

1. Зак А. З. Как определить уровень развития мышления школьника / А. З. Зак. – М., 1982. – 148 с.
2. Бондар В. І. Дидактика / В. І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
3. Вербицкий А. А. Контекстное обучение в системе подготовки учителя математики / А. А. Вербицкий // Высшее образование сегодня. – 2007. – № 6. – С. 79 – 83.
4. Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (Схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1–7/6–150).
5. Крутій К.Л. Медіадидактичні особливості використання мультфільмів як засобу навчання мови і розвитку зв'язного мовлення дошкільників: зб. статей методолог. семінару: [«Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив»] / Нац. акад. пед. наук Укр. Інст. соц. та політ. психол., (Київ, 3 квітня 2013 р.), К. – 2013. – С.385 – 396.
6. Немирич А.А. Формирование медиаинформационного мировоззрения педагогических работников дошкольного образования: Медиаобразование – это новый взгляд на мир, медиамир... // [Електронний ресурс]. – Режим доступа: – http://media-v-doy.ucoz.ru/publ/formirovanie_mediainformacionnogo_mirovozzrenija_pedagogicheskikh_rabotnikov_doshkolnogo_obrazovanija/1-1-0-2
7. Чичук В.Н. Концепции подготовки учителей к использованию мультимедийных технологий в начальных классах // Вектор науки ТГУ. – 2010. – № 3(3), С.118 – 121.

**Формування медіаграмотності педагогічних працівників
на базі дошкільного закладу**

Флеш-карта як засіб та метод розвитку творчих здібностей дітей

Анотація. У статті розглядається застосування флеш-карт як один із шляхів реалізації технології творчого рішення винахідницьких завдань.

Проблема розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку стає все більш актуальною. Зміни, що відбуваються в нашій державі, зумовлюють необхідність виховання покоління, зорієнтованого на розв'язання складних інтелектуальних проблем.

У світовій педагогічній практиці існує ціла низка технологій із розвитку творчого мислення дітей. Високі вимоги до якості навчально-виховного процесу зумовили впровадження технології творчого рішення винахідницьких завдань (ТРВЗ), розробленої Г.С. Альтшуллером. Із 1987 року ТРВЗ активно використовується в роботі педагогічними працівниками дошкільних закладів Росії та України.

Оптимізувати навчальний процес, підвищувати ефективність обсягу та форм роботи з дошкільниками вже неможливо, керуючись лише традиційними, а інколи застарілими методами та прийомами виховання та навчання дітей дошкільного віку.

Г.С. Альтшуллер визначає такі основні завдання своєї методики: «ТРВЗ перетворює вироблення нових технологічних ідей на точну науку, розв'язування винахідницьких завдань – замість пошуків «всліпу» – будується на системі логічних операцій» [2, 5].

ТРВЗ створює принцип, який допоможе відшукати вихід із будь-якої ситуації, а реалізація творчих здібностей ґрунтується на використанні різних методів творчого мислення.

Деякі засоби розвитку нестандартного мислення можна використовувати не тільки в організованій діяльності, а й під час прогулянок, екскурсій, виховних заходів, тощо. Застосування цих засобів розкриває технологію розумового процесу, виховує наполегливість, самоповагу, самостійність мислення.

Виділяють такі *методи творчого мислення*: метод спроб і помилок, метод контрольних запитань, метод фокальних об'єктів або метод каталогу, метод синектик, функціонально-вартісний аналіз, моделювання маленьких чоловічків (ММЧ).

В основу навчання покладено головні принципи методики ТРВЗ:

- 1) розв'язання суперечностей;
- 2) системний підхід (уміння бачити навколишній світ у взаємозв'язку всіх його елементів);
- 3) уміння віднайти необхідний у даній ситуації резерв.

Педагоги-дошкільники помітили, як у дітей зникає страх діяти з будь-яким предметом, використовувати його не тільки за прямим призначенням, але й за знайомими якостями роботи – новий винахід.

Підгалузь ТРВЗ – розвиток творчої уяви (РТУ), яка вже трансформувалась у самостійну науку, що допомагає дітям і дорослим розмірковувати, шукати, самостійно розв'язувати свої проблеми. Предмети і явища стають багатофункціональними, що відразу розв'язує безліч проблем у грі, побуті, спілкуванні.

Виявлено, що ТРВЗ у дошкільному навчальному закладі має кілька *напрямів*:

- а) естетична діяльність;
- б) образотворче мистецтво;
- в) складання казок;
- г) розв'язування казкових завдань.

Основною ідеєю ТРВЗ є творчість в усьому – у постановці запитань, прийомах їх розв'язання, подачі матеріалу. Кожен день роботи з дітьми за цією методикою – це пошук, знахідки.

Головне у розвивальному навчанні – дати змогу висловитись, не перебивати, навіть якщо відповідь неправильна. Найважливіше те, що дитина працює в атмосфері свободи

мислення і творчості.

Виявлено, що *робота з ТРВЗ у дитячому садку* проходить у *п'ять етапів* і *визначається такими послідовними завданнями:*

➤ *завдання першого етапу:*

– навчити дитину знаходити і розв'язувати суперечності, не боятися негативного в об'єкті та явищі;

– навчання системного підходу, тобто бачення світу у взаємозв'язку його компонентів;

– формування вміння бачити і використовувати навколишні ресурси.

➤ на *другому етапі* необхідно вчити дошкільників винаходити (наприклад, на заняттях з конструювання можна запропонувати придумати новий стілець). На цьому етапі навчання діти за допомогою ТРВЗ „оживляють“ предмети та явища, приписують одним якості інших і навпаки, а також відкидають непотрібні і знаходять найкращі варіанти.

➤ *третій етап* – розв'язання казкових завдань і придумування казок. Треба навчити кожну дитину уникати сумного закінчення казок, не змінюючи при цьому сюжету, скласти нові казки на основі добре відомих.

➤ *четвертий етап* – використовувати нестандартні оригінальні рішення, спираючись на набуті знання та інтуїцію, дитина вчиться знаходити вихід із будь-якої життєвої ситуації.

➤ *п'ятий етап* ТРВЗ – це проведення бесід із вихованцями на історичну тему. Дітям варто пропонувати прослідкувати історію виникнення книги, олівця, стола, різних медіа, вчити логічно обґрунтовувати свої вимисли.

Г.С. Альтшуллер винайшов алгоритм організації роботи з розвитку творчої уяви, мислення і фантазії дітей дошкільного віку. Сутність творчості – передбачення результату. При розв'язанні завдань відбувається акт творчості, знаходиться новий шлях або створюється щось нове. Ось тут-то й потрібні особливі якості розуму, такі, як спостережливість, вміння порівнювати й аналізувати, знаходити зв'язки і залежності – усе те, що в сукупності і складає творчі здібності.

Звичайні діти володіють різноманітними потенційними здібностями. Своє завдання ми бачимо в тому, щоб виявити та розвинути їх у доступній і цікавій формі чи діяльності. Таким засобом, який може розв'язувати ці завдання, є, на мою думку, флеш-карта.

Використання ІКТ набуло в наш час великої значущості. Володіння комп'ютерною грамотністю розглядається як вміння писати чи читати. Флеш-карта являє собою анімований фотоальбом, сюжет якого пов'язано смисловим ланцюжком. Чи то екологічна казка, чи то опис процесу дослідження. Дітям вони нагадують улюблені мультфільми: оживаючі картинки, цікавий сюжет, як правило, казковий, із знайомими чи фантастичними персонажами. Зміст флеш-карт може бути найрізноманітнішим. Це віртуальна екскурсія Україною, кінцівку якої діти вигадують самі, кругосвітня подорож, «занурювання» в рослинний чи тваринний світ тощо.

Флеш-карта виготовляється у програмі Microsoft PowerPoint у формі презентації, оснащується звуками та анімацією для активізації декількох аналізаторів.

Наприкінці перегляду флеш-карти дітям пропонується дидактична гра, що дозволяє закріпити вивчений матеріал, і даються творчі завдання, обов'язково з урахуванням вікових особливостей. Завдання-сходінки створюють умови, що випереджають розвиток здібностей (з опорою на зону ближнього розвитку).

У процесі апробації флеш-карт ми помітили, як підвищується інтерес дітей до пізнання.

Флеш-карти використовуються й для підвищення компетентності батьків. Ми розміщуємо їх на сайті дитячого садка. Кожна флеш-карта містить спеціальні завдання для батьків, зміст яких спрямований на бажання батьків досліджувати спільно з власними дітьми навколишнє довкілля. Такі завдання сприяють співтворчості дорослих і дітей у сім'ї.

Просто, ми вважаємо, що розвинути здібності – це, значить, озброїти дитину способом діяльності, дати йому в руки ключ, принцип виконання роботи, створити умови для виявлення і розквіту його обдарованості.

Значення періоду дитинства для розвитку творчих здібностей неocenенне. Необхідно, наскільки це можливо, наперед оточити дитину таким середовищем і такою системою відносин, які стимулювали б найрізноманітнішу його творчу діяльність і поволи розвивали би в ньому саме те, що у відповідний момент здатне найбільш ефективно розвиватися. Саме в цьому й полягає важлива умова ефективного розвитку творчих здібностей.

Усі заняття з розвитку творчих здібностей проводяться в грі. Для цього потрібні навчальні засоби нового типу: творчі, розвивальні. Флеш-карти, на нашу думку, і є тим новим розвивальним засобом.

1. Кожна являє собою наочний набір завдань.

2. Завдання даються дитині в різній формі, знайомлять із зрізними способами передачі інформації.

3. Завдання розташовані приблизно в порядку зростання складності.

4. Завдання мають дуже широкий діапазон труднощів, можуть збуджувати інтерес протягом певного часу.

5. Поступове зростання труднощі завдань сприяє розвитку творчих здібностей.

Необхідна цілеспрямована робота з розвитку творчого потенціалу у дітей. Така флеш-карта вже виступає в ролі окремого метода, а не просто засобу навчання.

Знання про наочно-образне мислення дітей дошкільного віку підштовхнуло до створення флеш-карт, а процес роботи над створенням та апробація показали шлях удосконалення їх змісту та завдань.

Тому в нашому баченні флеш-карта – це засіб і метод розвитку творчих здібностей дітей.

Література

1. Альтов Г. І тут з'явився винахідник : Науково-популярна книга. - М.: Дет. літ. 2000.
2. Альтшуллер Г.С., Злотін Б.Л., Зусман А.В. Теорія і практика вирішення винахідницьких завдань. Методичні рекомендації. - Кишинів, 1989.
3. Меєрович М.І., Шрагіна Л.І. Технологія творчого мислення: Практичний посібник. - Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2000.
4. Саламатов Ю.П. Як стати винахідником: 50 годин творчості: кн. для вчителя. - М.: Просвещение, 1990.
5. Чус О.В., Данченко В.М. Основи технічної творчості. - Київ: Вища школа. 1993.

Наталія Кугуєнко (Україна, м. Харків)

Особливості сучасної медіаосвіти в дошкільному навчальному закладі

Анотація. У статті розглядається питання впровадження медіаосвіти в дошкільні навчальні заклади.

Медіасередовище, в якому зростають сучасні діти вимагає розуміння всіма педагогами, у тому числі й дошкільних навчальних закладів, особливостей реалізації завдань медіаосвіти, позитивного та негативного впливу медіазасобів на свідомість та підсвідомість особистості, що розвивається. Безперечною складовою освітнього простору дошкільного закладу стає реалізація позиції педагога щодо свідомого включення в навчально-виховний процес невичерпних можливостей медіазасобів для гармонійного та безпечного розвитку дошкільника, зокрема, у формуванні морально-духовних, культурно-пізнавальних та мовленнєво-комунікативних складових його розвитку.

Сучасне медіасередовище швидкозмінне, багатоаспектне, розраховане на свідомий диференційований вибір інформації, зміст якої, на жаль, не завжди контролюється, не

проходить цензури. За таких обставин негативна для розвитку дитини медіапродукція може стати для неї доступною, а значить, шкідливою. Сучасна дитина перебуває під постійним впливом аудіовізуальної інформації, яка дає можливість пізнавати життя через образи, репрезентовані переважно аудіовізуальними (екранними) медіями (різні засоби реклами на вулицях, у метро, на транспорті, на телебаченні, мобільні телефони, смартфони, електронні планшети тощо). Які особливості вибору медіазасобів має враховувати сучасний педагог у роботі з дошкільниками та які для цього є можливості? Це питання стає важливим для інноваційного розвитку сучасної медіаосвіти.

Сучасний світ називають світом масових комунікацій. Дошкільний заклад з одного боку відкритий для них, а з іншого – вимагає доцільного фільтру для певних обмежень, бо знаходиться під лавиною інформаційних потоків. Відсутність професійних знань, пов'язаних із компетентним підходом до використання медіапродукції в дошкільному закладі, вимагає від сучасного педагога володіння відповідними знаннями в галузі медіаосвіти для якісної організації роботи з дітьми. Канадський соціолог і медіа педагог М.Маклюен підмітив та зауважив: «щоб бути по-справжньому грамотним, треба бути грамотним у світі медіа».

Цілі сучасної дошкільної медіаосвіти полягають у тому, щоб сприяти всебічному гармонійному розвитку особистості дитини засобами мас-медіа. Із цим, відзначають сучасні науковці та практики дошкільної освіти, тісно пов'язані інноваційні методи роботи з дошкільниками, професійний підхід до реалізації завдань дошкільної освіти на основі встановлення якісних медіаконтактів. Отже, нам сьогодні потрібен медіаграмотний педагог, який здатний формувати у вихованця медіаграмотність, вкрай важливу якість для безпечного та успішного подальшого життя в сучасному світі.

Сучасний російський педагог І. Андріянова у статті «Проект. «Медиаобразование дошкольников как новый социальный приоритет», відмічає що медіаграмотність передбачає:

- уміння розуміти сюжет медіа твору;
- розрізняти засоби виразності медіа текстів (відповідно віку дитини);
- аргументувати своє ставлення до вибору медіа інформації;
- давати оцінку якості застосованої медійної інформації засобами медіа;
- творчості та медіа освітніх ігор, що є найбільш доступними засобами для проявів оцінних суджень дітей дошкільного віку в умовах інформаційного суспільства.

Таким чином, підкреслює далі педагог І Андріянова «дошкільна медіа освіта може бути представлена як процес всебічного розвитку дитини дошкільного віку засобами медіа творчості та медіа освітньої гри з метою формування у неї медіа грамотності».

Медіазасоби відкривають додаткові можливості досягати бажаних цілей виховання, розвитку і навчання дітей дошкільного віку, а саме формування навичок здорового способу життя, культури здоров'я, сімейних цінностей, доброї волі, моральності, культурно-пізнавальної жаги, мовленнєво-комунікативних еталонів тощо. Ці та інші аспекти розвитку особистості дошкільника можуть бути збагачені засобами мультимедіа, що успішно використовуються в умовах дошкільного навчального закладу:

- медіатеки за жанрами і видами медіа;
- розроблені тематичні блоки медіазанять за освітніми лініями розвитку дошкільника;
- реалізація засобами медіазавдань як інваріантної, так і варіативної складової оновленого Державного стандарту дошкільної освіти;
- забезпечення додаткових освітніх послуг для дітей дошкільного віку в умовах дошкільного начального закладу (гуртки, секції, факультативи, індивідуальні та підгрупові заняття за інтересами дітей тощо) з широким використанням медіазасобів.

Отже, перед нами стоять нагальні завдання:

- Створення електронного ресурсу медіазасобів.
- Розробка авторських начальних програм, спрямованих на впровадження медіаосвіти в дошкільні навчальні заклади.
- Розробка методичних рекомендацій для вихователів-медіапедагогів.
- Проведення різних форм науково-методичних заходів щодо підвищення професійної

медіакомпетентності педагогічних працівників.

- Організація тематичних спецкурсів щодо використання мас-медіа в організації начально-виховного процесу.

- Розроблення та стандартизація діагностичних методик оцінювання рівня медіакультури вихованців дошкільних навчальних закладів.

- Аналіз наукових підходів до впровадження медіаосвіти в дошкільних навчальних закладах.

- Вивчення, узагальнення та поширення досвіду впровадження медіаосвіти в навчальний процес дошкільного закладу.

Отже, успішне входження медіазасобів у звичне буття дошкільних навчальних закладів вкрай залежить від готовності до цього педагогічних працівників і вимагає змістовної роботи не тільки у роботі з дітьми, а й з педагогічним колективом, батьківською громадськістю, що сприятиме підвищенню медіаграмотності та медіакультури учасників навчально-виховного процесу.

Література

1. Андриянова И.Ю. Проект «Медиаобразование дошкольников как новый социальный приоритет // Образовательные проекты «Совенок» для дошкольников. – 2013. - № 3.
2. Комп'ютерно-ігрове середовище у дитсадку: використати можливості, усунути небезпеки. Матеріали науково-методичного семінару «Інноваційні технології в дошкільній освіті України»//Дошкільне виховання. – 2013. – № 6. – С.22-26.
3. Попова Ю. Міські культурні заходи: формуємо духовні цінності дошкільнят // Дошкільне виховання. – 2013. – №9. – С.15-16.

Медіаосвіта як напрям навчально-виховного процесу у шкільній та позашкільній освіті

Алексей Галченков, Оксана Галченкова
(РФ, Ростовская обл.,
Неклиновский район, х. Морской Чулек)

Медиаобразование как основная педагогическая технология в МБОУ Морско-Чулекской ООШ

Аннотация. В статье рассматриваются особенности внедрения медиаобразования в сельской школе, а также организации сотрудничества с другими учебными заведениями.

В документах Совета Европы «медиаобразование (media edication) определяется как обучение/воспитание, которое стремится развивать медиакомпетентность, понимаемую как критическое и вдумчивое отношение к медиа с целью воспитания ответственных граждан, способных высказать собственные суждения на основе полученной информации. Это дает им возможность использовать необходимую информацию, анализировать ее, идентифицировать экономические, политические, социальные и культурные интересы, которые с ней связаны. Медиаобразование обучает интерпретировать и создавать сообщения, выбирать наиболее подходящие для коммуникации медиа. Оно позволяет людям осуществлять их право на свободу самовыражения и информацию, что не только способствует личному развитию, но также увеличивает социальное участие и интерактивность. В этом смысле медиаобразование готовит к демократическому гражданству и политическому пониманию. Необходимо развивать медиаобразование как часть концепции обучения в течение всей жизни человека» [3].

«С учетом того, что ЮНЕСКО определило медиаобразование как приоритетную область культурно – педагогического развития XXI века, медиапедагогика имеет большие перспективы. Медиаобразование с его богатой историей и обширной географией оказывается все более востребованным, а главное – необходимым в современной российской социокультурной ситуации» [5].

Общество сегодня живет и работает в период информационного взрыва, радикально меняющего отношения между людьми. Научить современное подрастающее поколение ориентироваться в огромном информационном пространстве – чрезвычайно актуальная и важная задача.

В условиях открытых обществ формировать у учащихся критическое мышление, медиакомпетентность важно как в личностном плане, так и в социальном. Необходим поиск новых форм организации учебно-воспитательного процесса, которые позволили бы:

- обеспечить высокий уровень знаний школьников, умение правильно и результативно применять их на практике;
- развивать и поддерживать творчество учащихся;
- вовлечь учеников в познавательный процесс;
- грамотно работать с информацией;
- установить интегрированные связи между всеми школьными дисциплинами;
- организовать учебную деятельность школьников так, чтобы она способствовала развитию интересов и возможностей всех учеников.

Одна из наиболее необходимых, на наш взгляд, форм организации работы с учащимися, обеспечивающая достижение указанных целей, – интеграция медиаобразования в учебно-воспитательный процесс.

В связи с этим, можно обозначить три возможных пути реализации медиаобразования в сельской школе.

Первый путь – появление в учебном плане специального соответствующего предмета – при всех выгодах на практике оказывается не реализуемым в связи с перегруженностью учебных планов школ.

Второй возможный путь – введение факультатива – более практичен, однако им будет охватываться лишь небольшое число учащихся, что не соответствует значимости медиаобразования в современном обществе. То же самое можно сказать и об элективных курсах, так как в этом случае речь может идти о немногих учащихся, выбравших данный курс школах.

Третья возможность – интеграция медиаобразования с базовыми предметами, уже изучающимися в школе. В этом случае сложность представляет вхождение в устоявшиеся в той или иной степени курсы новых целей, знаний и умений.

С 29 августа 2012 года решением методического совета (протокол № 1 от 29.08.12г.) принято считать «Интеграцию медиаобразования в УВП» основной методической проблемой МБОУ Морско-Чулеской ООШ. Приказом по школе (№ 30 от 1.09.12 г.) были назначены творческие группы и их руководитель, утвержден план работы творческих групп на 2012-2013 учебный год.

В соответствии с Положением о ШЭП по медиаобразованию и приказом по школе в нашем образовательном учреждении ведется активнейшая деятельность по внедрению медиаобразования в учебно-воспитательный процесс. В рамках этой деятельности, значимым событием стал выпуск школьного журнала научных и творческих работ учителей и учащихся «Бригантина», который помог бы увидеть, насколько необходимо медиаобразование, насколько оно интересно, какой простор дает для творческого самовыражения.

При непосредственной поддержке И.В. Голубевой, ректора Таганрогского государственного педагогического института им. А.П. Чехова, и проректора по научной работе А.В. Федорова, Ассоциации кинообразования и медиапедагогике Российской Федерации, Межрегиональной общественной организации «Информация для всех» журнал «Бригантина» был учрежден. В положении об издании школьного издания отражены все стороны деятельности коллектива учителей и учеников. Основная задача этой работы – выявление и поддержка одаренных учащихся, развитие их интеллектуальных, творческих способностей, поддержка научно-исследовательской деятельности учеников и учителей. Реализация этой цели позволяет формировать научные взгляды на изучение предметов и масс-медиа, пропагандировать знания о дисциплинах и медиа, знакомиться с современными методами научно-исследовательской работы, стимулировать совместную деятельность учителей и учащихся, а также устанавливать научные и творческие связи с различными научными сообществами.

Редакционная коллегия (РК), сформированная из учащихся и учителей, выбирает тему журнала и режим работы в пределах целесообразности, обладает правом использования материально-технической и информационно-справочной базы школы, получает методическую и организационную помощь от руководителей и научных консультантов журнала. РК предоставлено право представления выпущенного журнала на школьных, городских, областных и Российских конкурсах и конференциях.

Формирование и выпуск журнала имеет 3 стадии: подготовительную, основную, и заключительную. На подготовительной стадии осуществляется выявление желающих работать в сообществе, сбор и изучение исходной информации, необходимой для формирования журнала; овладение методами исследования и подготовка материалов для предстоящего выпуска журнала. На основной стадии проводятся исследования, поисковая работа, обработка данных, выявление общих тенденций и закономерностей, новых свойств и других результатов исследований.

Заключительная стадия представляет собой подведение итогов работы, определение научной новизны и практической значимости полученных результатов, составление чернового плана, представление на утверждение МО и главному редактору.

Представленный анализ, конечно же, не отражает абсолютно всех сторон деятельности учеников и учителей в создании школьного журнала, однако становится очевидным, что данный проект получил живую широкую поддержку, он востребован современным процессом, многим интересен и полезен. Все большее количество учащихся выражают желание и готовность творчески самореализовывать себя, активно сотрудничая с изданием. За это время вышли уже четыре номера данного журнала. №1, №2, №3, №4 (объемом 36 листов);

Учителем русского языка и литературы первой категории подготовлена и выпущена рабочая программа факультативного курса по медиаобразованию для учащихся общеобразовательных школ с 5 по 11 класс, которая вызвала горячий интерес у представителей педагогического сообщества разных регионов.

МБОУ Морско-Чулукская ООШ подписала ряд договоров о научно-педагогическом сотрудничестве и опытно-экспериментальной работе в рамках медиаобразования. (Договор с «Институтом содержания и методов обучения учреждения Российской академии образования», с Херсонской академией последипломного педагогического образования, с Запорожской академией последипломного педагогического образования, с ООШ №1 им. А. Довженко (г. Новая Каховка) и т.д.)

В рамках договора о сотрудничестве, совместно с ООШ № 1 им. А. Довженко подготовлен и проведен «Международный научно-практический семинар «Интеграция медиаобразования в условиях современной школы», в котором приняли участие учителя школ г. Новая Каховка, школ близлежащих городов и районов, учителя Морско-Чулукской школы, представители ТГПИ им. А.П. Чехова, ЮФУ и РАО. Так же в рамках договора о научно-педагогическом сотрудничестве был организован международный круглый стол по вопросам медиаобразования, в котором приняли участие педагоги школ Херсона и области.

Педагоги нашей школы, активно работающие над медиаобразованием, опубликовали более 20 научных работ по данной тематике, в том числе 5 в журналах ВАК.

МБОУ Морско-Чулукская ООШ стала инициатором «Первого районного конкурса школьных медиа», в котором приняли участие 28 школ района. Конкурс проводился по следующим номинациям: «Лучший сайт», «Лучшая стенная газета», «Лучшая газета», «Лучший школьный журнал», «Лучший телерепортаж»

Актуальность данного направления можно подтвердить данными анкетирования, проведенного в пятом, шестом, седьмом, восьмом, девятом классах Морско-Чулукской школы. Из 50 учащихся, принявших участие в анкетировании, на предложение выделить из приведенного списка 3 наиболее значимых для себя источника информации, 30 человек назвали интернет, 11 школьников – кино, телевидение, а учебник и слово учителя – всего 9 человек. Проведенный опрос показывает, что школа для ученика уже не является не то что единственным, но даже определяющим источником знаний.

Таким образом, интеграция медиаобразования с конкретными предметами (или предметными областями) может послужить тем самым звеном перехода к международным требованиям стандарта образования, которое обеспечит целесообразное сочетание внимания к фактологической основе предмета. Это поможет обеспечить индивидуальную образовательную траекторию подростков в процессе обучения, сделать процесс преподавания более интересным и доходчивым, приближенным к окружающей действительности, но и подготовит учащихся к взаимодействию с реальным миром, поможет им разобраться в огромном потоке информации, обрушивающимся на них из различных источников.

Литература

1. Авдеева Г. В. Интегрированное медиаобразование при обучении литературе // Интеграция медиаобразования в условиях современной школы /Под. ред. А.В. Федорова, А.С. Галченкова. Таганрог: ТГПИ и МОУ СОШ №22, 2010.90с

2. Баранов О.А. Экран становится другом. М.: Просвещение, 1978. С. 16.
3. Бондаренко Е.А. Медиаобразование в современной школе с точки зрения образовательных стандартов // Медиаобразование и медиакомпетентность / Под ред. А.В.Федорова, Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та 2009. С. 10.
4. Галченков А.С. Медиаобразовательные ресурсы на уроках литературы в средней школе // Образовательные технологии XXI века / Под.ред. С.И. Гудилиной, К.М. Тихомировой, Д.Т. Рудаковой. М. 2010. С. 117.
5. Зазнобина Л.С. Стандарт медиаобразования, интегрированного в гуманитарные и естественнонаучные дисциплины. 1998 / www.belti.msk.ru/edn/stat.htm
6. Коджаспирова Г.М. Технические средства обучения и методика их использования. М.: Академия, 2005. С.169 – 182; 203 – 211.
7. Федоров А.В. Развитие медиаобразования на современном этапе // Инновации в образовании. 2008. № 3. С.5.

Юлия Гоготова (РФ, Воронеж),
Олег Латышев (РФ, г. Москва)

Кинообразование и медиапедагогика на службе краеведения в школе-интернате для детей-сирот

Аннотация. В статье рассматривается роль кинообразования в системе интернатной работы по краеведению для дальнейшей социализации воспитанников. Ресурс кинообразования в изучении краеведения на базе школы-интерната для детей-сирот поистине неисчерпаем. Фильмы увиденные, созданные самими воспитанниками и показанные ими сверстникам – источник ещё и формирования гражданской позиции подрастающего поколения. Способность к многостороннему анализу медиа-ресурсов делает юных краеведов последовательными и невозмутимыми хранителями традиций своего народа, смелыми пропагандистами родной культуры.

Трудно переоценить роль кинообразования, включаемого в процесс интернатной работы по краеведению. Ни один учитель не ограничивается здесь демонстрацией воспитанникам фильмов учебного назначения с его последующим коллективным анализом. Сообразно следованию деятельностному подходу в обучении, мы приглашаем наших учеников и воспитанников самим становиться режиссёрами, авторами сценариев, видео-операторами и монтажёрами фильмов. Это позволяет им обрести новый уровень мотивации к учебной деятельности, или же собственно мотивироваться к постижению учебного материала тем из них, у кого этого не было в принципе. Самой теме краеведения, без увлекательной подачи информации педагогом с использованием медиаобразовательных технологий, иногда достаточно сложно занять в сознании воспитанников интерната сколько-нибудь серьёзное место. История родного края со всем свойственным ей обилием дат, имён, топонимических объектов и т.д. высокого ученического энтузиазма может и не вызывать. Тем более, что никто не отменял традиционных уроков истории, добросовестная подготовка к которым занимает у учащихся, к тому же и педагогически запущенных, немало времени, сил и терпения. Урок «Краеведение», отражающий наличие местного компонента образования, как правило, не насчитывает в учебной сетке значительного количества часов. Соответственно, краеведческая деятельность школы-интерната восходит либо к факультативному уровню, либо стремится занять определённое место во внеурочных мероприятиях. И лишь в присутствии очень увлечённого темой краеведения педагога возможен выход этого направления ученической деятельности далеко за указанные рамки, способность стать «кровью и плотью» времяпровождения по их собственному выбору. Будь это турист с

многoletним стажем участия в походах особой сложности или увлечённый работник музея, создающий для воспитанников школы-интерната школу юного экскурсовода [15], в любом случае – этот педагог вольно или невольно побуждает воспитанников интерната не только отдать этому занятию всё имеющееся свободное время. Но и прилагать титанические усилия для того чтобы времени для занятия любимым делом стало как можно больше. Каким образом это может у них получаться? Во-первых, ученик может договариваться с учителем о том, чтобы в случае ускоренного выполнения им общего для класса задания на уроке ему предоставлялась возможность выполнить ещё и какое-то интересное для него задание для кружка, секции или факультатива по туристско-краеведческому направлению. Во-вторых, он же во время занятия на соответствующем факультативе может предпринимать шаги для более глубокого усвоения предлагаемого учителем материала, чтобы выйти на уровень ассистента, лаборанта, инструктора, или, в конце концов, первого помощника педагога в его основной работе. И, наконец, в-третьих, особо заинтересованный в результатах туризма и краеведения ученик (воспитанник) может в личное время делать всё для того, чтобы и своих товарищей по классу (группе) расположить к занятиям туристско-краеведческого направления. Соответственно, сможет сложиться ситуация, когда именно стараниями наиболее преданного делу туризма и краеведения ученика процесс освоения навыков краеведческого мастерства и во всём классе (группе) пойдёт значительно быстрее, сложится добротная инициативная группа для походов, занятий школы юного экскурсовода, журналиста и т.д. И именно инициаторы этой деятельности в интернате как раз и могут стать авторами первого фильма об общих успехах на туристско-краеведческом поприще. Как правило, одним фильмом и даже конкретным делом, которому этот фильм посвящается, также никто ограничиваться не согласен. Доводилось сталкиваться со случаями, когда в виду болезни, внеочередного отпуска или вынужденного отсутствия любимого педагога туристско-краеведческого профиля воспитанники постоянно спрашивали представителей администрации интерната: будет ли с ними кто-то ещё этим заниматься, или всё окончилось безвозвратно? Столь велико оказалось чувство тревоги, вызванной даже относительно кратковременным отсутствием не столько специалиста, сколько Человека в образе педагога. Это ещё раз свидетельствует о том, как своевременно приход туриста или краеведа на работу в интернат размыкал рамки привычного для детей способа мировосприятия, помогал ставить новые планки формирования профессиональной карьеры, обретать новый жизненный смысл, наконец. А в совокупности – содействовал надлежащей социализации воспитанников.

Воронежская школа-интернат № 1 для детей-сирот работает над проблемой социализации воспитанников, созданием условий для адаптации выпускников к жизни в обществе. Поэтому перед учителями стоит задача организовать учебную и внеурочную деятельность таким образом, чтобы каждый ребёнок имел возможность развиваться и раскрываться как творческая личность. Решение этой задачи требует творческого подхода к организации учебной деятельности, поиску новых форм и методов работы. Одной из наиболее перспективных форм деятельности как раз и видится нам туристско-краеведческая деятельность при поддержке кинообразования и медиапедагогике. Как утверждает В.Н. Ильин, «мы видим своей задачей своевременно откликнуться на ожидания наших воспитанников, и поставить на службу их социализации средства экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности. Организация любого инновационного начинания требует от его авторов щепетильного подхода, рассмотрения всех встречающихся на пути нюансов в организации деятельности по изучению избранного объекта. И это особенно важно, когда в роли такого объекта выступает социализация детей-сирот – категория исключительно не умозрительная, а безотлагательно необходимая в существующих реалиях Российского (и не только) современного общества» [8].

Как база для возникновения и развития медиаобразования, информационно-

коммуникационные технологии (ИКТ) играют неоспоримо важную роль в процессе социализации человека. На сегодняшний день ни одно образовательное или любое другое учреждение не обходится без того, чтобы не воспользоваться преимуществами информационных технологий. Компьютеры и различные средства мультимедиа позволяют облегчить и сделать доступным образовательный процесс и процесс социализации в целом. Медиапедагогика, изучая, с одной стороны, медиаобразование, а медиаграмотность – с другой, в понимании многих специалистов реализует эти стороны как тождественные друг другу. Медиаобразованные воспитанники школы-интерната не только сформируют на основе развитого критического мышления чёткую жизненную позицию по дискуссионным вопросам своих исторических корней, традиций родного народа, истории города или села в котором живут. Они ещё и обретут определённый медиа-иммунитет в отношении медиа-продукции, призванной расшатывать, ставить под сомнения ведущие ценности в сознании юного гражданина. Критическая автономия мышления каждого выпускника интерната позволит ему сохранить стройность мыслей и чёткость своей жизненной позиции даже и тогда, когда воспитатели и учителя, готовые что-то важное подсказать, посоветовать в трудную минуту, по тем или иным причинам уже будут для него недостижимы. Оказавшись один на один с медиа-продукцией сомнительного качества, выпускник сможет применить ранее сформированную у него в процессе медиаобразования (которое в данном проявлении уже намного шире и глубже понятия «медиаграмотности») чёткую позицию в анализе медиатекстов, высказать недвусмысленные в своей независимости суждения.

Интернет, средства мультимедиа, дистанционные образовательные технологии, сетевое взаимодействие — это то, что является неотъемлемой частью современной жизни. Соответственно, процесс социализации на данный момент немислим без применения инструментов ИКТ. В данной связи М.А. Черняк пишет, что «моделируя информационно-образовательное пространство учреждения на основе новых информационных технологий, мы понимаем сущность Интернет-технологий как средство социальной адаптации социально незащищенных детей. Прослеживается появление в сети Интернет новых форм и видов образовательных ресурсов, в различной мере и степени ориентированных на нужды детей-сирот и других групп социально незащищенных детей. Такими ресурсами обслуживаются различные аспекты процесса воспитания и социального образования. Существуют особенности эффективной работы информационно-образовательного пространства для воспитанников и сотрудников, а также администраций сиротских учреждений различного уровня и способа организации» [19].

Темпы технологического развития ускоряются с каждым годом. Различные информационные технологии позволяют человеку, не выходя из дома, общаться с друзьями, обучаться, работать, путешествовать. При эмоционально-смысловом соотнесении экранного повествования с основами формирующегося юношеского мировоззрения отрабатывается алгоритм развития аудиовизуального восприятия у воспитанников. Персональные компьютеры становятся все компактнее, что позволяет человеку не расставаться с ними, где бы он ни был. Уже изобретены поистине гигантские хранилища памяти, вместимость которых измеряется петабайтами [1]. Особенно информационные технологии коснулись, а если точнее, стали неотъемлемой частью жизни молодежи, которая теперь именуется «поколением Google». Постоянное состояние необходимости воспринимать и своевременно анализировать встречающиеся на жизненном пути медиа-объекты вырабатывают в сознании детей и подростков готовность к ускоренному осмыслению преподносимого материала.

Однако, казалось бы, исключительно позитивные передовые технологии имеют и обратную сторону. Лишь малая часть молодого поколения задумывается о том, как правильно пользоваться плодами научно-технического прогресса. Остальные же под воздействием информационных благ растут равнодушными, малоактивными и несамостоятельными. Над этим и стоит задуматься. Как пишет Е.А. Байер, «виртуальное

пространство, формируемое на основе учебного материала, представляет собой квинтэссенцию человеческого опыта по затрагиваемой проблеме, в лучшем случае – изложенную доступным для восприятия ученика языком и проиллюстрированным надлежащим образом. Сознание далеко не каждого современного ученика, в силу массивного психофизиологического социального прессинга, способно усвоить концентрированный на диске учебный материал. Ведь это, как правило, далеко не параграф обычного учебника – ни по объему, ни по характеру изложения. Поэтому, прежде чем такой материал будет представлен ученикам для самостоятельного изучения, учителю необходимо критически осмыслить и адаптировать необходимые разделы». [20].

Процесс усвоения ребенком социального опыта, так или иначе, происходит не только в организованной семейной среде, но и через средства массовой информации, особенно через Интернет. Интернет доступен практически в любой точке планеты, поэтому влияние «всемирной паутины» отрицать невозможно, как и то, что ее воздействие может иметь не только позитивные, но и негативные последствия. С какими бы медиа-продуктами ни имел дело растущий гражданин, он всегда будет стремиться сопоставлять увиденное со своим собственным, пусть пока ещё и достаточно скромным, жизненным опытом. Рассматривая это как невольный автобиографический (личностный) анализ медиатекста, мы готовы сказать, что воспитанник интерната не всегда будет выражать готовность слепо следовать за героем медиа-продукта, каких бы проявлений характера тот ни демонстрировал. Если воспитанник занят туризмом и краеведением, у него появляется возможность при поддержке со стороны педагога знакомиться с медиатекстами высокого качества, и исключительно на их основе формировать собственное мировосприятие.

Как и все новое, информатизация социального пространства привлекает и облегчает общение и процесс обучения, но в то же время имеет свои «подводные камни».

Являясь участником и активным пользователем социальных сетей, ребенок может расширить круг своих интересов, обрести новых знакомых. Однако здесь его подстерегает определенная опасность: он может попасть под влияние отдельных неформальных групп, целью которых является вовлечение человека во что-то аморальное или противозаконное. Профилактическим средством в данном отношении может выступать идентификационный анализ медиа и медиатекста, позволяющий воспитаннику распознавать в медиа-объектах скрытые сообщения, способствующие снижению в его восприятии уровня значимости каких-либо объективных опасностей или исходящих от отвечающих за него взрослых предостережений, убеждений. Либо упрощающие решения проблем, которые на самом деле требуют от воспитанника значительно больше усилий, времени, самодисциплины и иных средств корректного достижения поставленной им цели. Поэтому основная задача учителей и воспитателей в условиях развития информационного общества – научить подрастающее поколение грамотно использовать возможности ИКТ, подчинить информационные технологии себе, а не попасть, наоборот, под их влияние. «В виду сказанного, – убежденно продолжает развивать свою мысль Е.А. Байер, – необходимо сплочение контакта учителей и психологической службы учреждения, в результате чего могли бы быть предсказаны даже малейшие нестыковки в процессе преподавания и усвоения материала учащимися. Другой вопрос, всегда ли в учреждении есть даже один психолог? И есть ли у него физическая возможность посвятить себя, помимо всего прочего, еще и этому?» [20].

Соответственно, «первые шаги» ребенка во «всемирной паутине» должны контролироваться взрослым и идти вместе с усвоением понятий «хорошо» и «плохо». Здесь поможет выработка у воспитанника навыка ведения герменевтического анализа культурного медийного контекста, в ходе которого авторская интерпретация происходящего на экране так и будет оставаться авторской, в сознании же воспринимающих эту информацию воспитанников будет формироваться собственное, обособленное видение, а также способность привести оригинальную интерпретацию увиденного.

Опыт нашей работы показывает, что современные дети неплохо владеют компьютерной

техникой и средствами ИКТ, но не в должной мере обладают информационной грамотностью, что не способствует их полной социализации в современном обществе. Для решения этой проблемы, в свою очередь, следует формировать у детей навыки ведения идеологического анализа медиа, который будет способствовать отчленением видения общественных процессов, которое может навязываться тем или иным медиа-продуктом, и выработкой собственного представления о происходящих в обществе процессах, с которыми выпускнику интернатного учреждения предстоит ежесекундно соотносить свои мысли, чувства и действия. Тем более, если он сам собирается становиться автором медиа-продукции какого-либо плана. За красиво прорисованным видеосюжетом, «нагруженным» умело подобранным мотивирующим музыкальным сопровождением может скрываться пропаганда межнациональной розни, расовой ненависти, пропаганды религиозной нетерпимости и прочее. Задача педагога, занимающегося с воспитанниками краеведением посредством медиаобразования, своевременно помогать детям расставлять соответствующие акценты. И не навязывая своей позиции, тем не менее помогать в дискуссионном режиме найти пути выработки адекватного человеческого отношения к увиденному и услышанному.

На сегодняшний день недостаточно просто уметь работать с компьютером. Необходимо иметь хорошие знания ИКТ и уметь воспользоваться тем или иным программным продуктом в зависимости от желаемой конечной цели. Важно умение выделить нужную информацию (в том числе из Интернет-пространства). Необходимо уметь эффективно использовать информацию себе и другим во благо, то есть отвечать за переданную информацию и быть готовым к последствиям в зависимости от ее содержания. «Определяющая роль педагога, руководителя педагогического процесса в организации сетевой работы учащихся должна сказаться на повышении их пользовательской культуры. Словно в подтверждение этого, Дж. Донат высказывает убеждение относительно того, что качества пользователей играют главную роль в обмене информацией по сети. Наряду с этим педагогические работники облачаются повышенной ответственностью за происходящее в Интернете с участием их учащихся и воспитанников, потому как Интернет-культура, - по словам К.Янга, - явление реальное, ведь ей, "как любому сообществу, присущи свой набор ценностей, стандартов, языка, символов, к которым приспособляются отдельные пользователи" [21].

Эффективность использования ИКТ состоит в том, что компьютер и средства мультимедиа позволяют заинтересовать ребенка в получении различных знаний. Красиво оформленная презентация, грамотно составленный текст, умело подобранная нарезка видеоклипов — все это облегчает процесс усвоения материала. Это позволит надлежащим образом вести иконографический анализ медиатекста, в результате которого содержащееся в нём символизирующее нечто изображение может позволить воспитанникам присоединить увиденное в разработанных ими ассоциативных рядах.

Цель современного педагога – создание условий для полноценного развития личности ребенка. Однако развитие предполагает активную деятельность. В свою очередь, активно познавать, то есть осуществлять учебную деятельность, ученик будет в том случае, если ему это будет интересно, и если у него есть четкие ориентиры в учебе и в жизни. Он должен ясно представлять, как сможет самореализоваться, выразить себя. По мнению Л.Н. Макаровой, важно уже «для самой системы социализации, постинтернатной адаптации – так это развивать в воспитанниках способность максимально полного усвоения быстро поступающей извне и меняющейся по своим свойствам и качествам информации. И ещё – чётко и адекватно реагировать на характер изменения всего информационного потока, имеющего прямое касательство личности воспитанника, а затем и выпускника» [13].

Для нормального развития личности необходимо переживание ситуации успеха, такого состояния, когда мы испытываем радость при совпадении желаемого и достигнутого. Очевидно, что человек, ориентированный на успех, добьется большего в жизни, принесет больше пользы обществу. Найти достоинства, отметить положительное, похвалить сегодня – это первый этап нашего совместного продвижения к успеху. Затем надо подумать, как эти достоинства развивать дальше. При этом полезен культивационный анализ медиатекста,

проведение которого воспитанниками будет способствовать максимально чёткому обозначению ими своих взглядов, сформированных на их основе мнений и предпочтений в различных сферах общественной самореализации, ожиданий в социальной сфере.

Использование проектно-исследовательских технологий обучения наиболее эффективно способствует переводу ученика из пассивного объекта обучения в субъект деятельности, который вместе с педагогом и самостоятельно вырабатывает и закрепляет умение работать с книгой, текстом, каталогом, электронными носителями; выделять главную мысль, структурировать текст, ориентироваться в информационном пространстве: овладевать таким образом новым знанием, включающим не только школьное образование. При этом в нём формируется способность ещё и к ведению этического анализа медиатекста, Какие этические, моральные принципы воспитанников получают условия для наиболее быстрого и комплексного развития в результате знакомства с тем или иным медиатекстом? Отвечая на этот вопрос, воспитанник демонстрирует своё устремление к духовной зрелости, способность определять уровень значимости того или иного медиатекста для его собственного развития, и тем более – для его младших товарищей. И, если это необходимо, во время вынужденного отсутствия взрослых самостоятельно выключать канал с неподобающим медиа-содержимым, а также контролировать процесс знакомства с медиатекстами у своих младших братьев и сестёр. Эти технологии позволяют применить исследовательский подход к учебно-познавательной деятельности, они стимулируют ребенка к рефлексивному восприятию материала, формируют умение ставить перед собой проблему, сравнивать и выбирать информационный материал, переводить знания, умения и навыки, полученные при изучении различных предметов, на уровень межпредметных связей и надпредметных понятий. Как полагает О.Ю. Латышев, «В тех же случаях, когда данные из различных источников в противоречие не приходят, возникает возможность дополнить их за счет друг друга, а при полном совпадении – максимально оснастить иллюстративным материалом из множественных источников, "подтягиваемых" по пути освоения межпредметных связей. Таким образом, подготавливая к публикации в сети свой проект, учащиеся отдают себе отчет в том, что с их "электронного конвейера" сходит качественно новый продукт, на сборку которого, не говоря уже о согласованиях, сопоставлениях и т.п., до них ни у кого времени не нашлось. Речь пока идет о том уровне соотнесенности содержания проекта с содержанием, предлагаемым мировой паутиной» [22].

Необходимо отметить, что проектно-исследовательская деятельность учащихся осуществляется в условиях предоставления им возможности выбора тем, методов исследований, форм отчета о работе. Такая личностная ориентация позволяет максимально приблизить проблемы проектов к жизни самого ребенка, его товарищей, сделать его работу интересной и нужной. Это возможно в условиях квалифицированного эстетического анализа, позволяющего ребёнку сделать его художественное восприятие как можно более тонким, привить хороший вкус как в отношении воспринимаемого, так и в отношении создаваемого им медиа-продукта.

Первый такой проект был проведен в рамках школьного конкурса «Заочная экскурсия по городу Воронежу». Обсудив на классном часе с учащимися возможные темы, мы остановились на теме главной улицы города Воронежа – проспекте Революции или Большой Дворянской. Итогом нашей исследовательской деятельности стал видеофильм «Прогулка по главной улице». В различных источниках ребята искали информацию о зданиях центральной улицы, их архитектуре, исторической значимости. Класс был разбит на несколько подгрупп с определенным заданием, выбранным подгруппой самостоятельно. Каждая группа отправлялась на выбранный ими исторический объект, где происходила видеосъемка. Следующим этапом нашей работы стало обобщение видеоматериалов, после чего ребята самостоятельно приступили к монтажу. Все группы занялись озвучиванием своего видеоматериала и подбором фоновой музыки. Свою работу ребята представили на суд широкой аудитории, состоящей из учителей, воспитателей и учащихся шшколы-интерната №1. Так произошло ещё и вовлечение воспитанников шшколы-интерната в «культурно-

познавательный детско-юношеский социальный туризм, который, как утверждает Е.В. Пилюгина, представляется благодатным и широко направленным полем деятельности по социализации детей-сирот, поскольку мотивация детей и подростков к туристической деятельности намного выше учебной, а возможности социализации в процессе общения с людьми, не встречающимися детям в интернате, также намного выше» [15].

В рамках школьного конкурса проектов «События. Люди. Факты» мы с воспитанниками представили видеофильм «Волшебный мир танца», посвященный творчеству известного воронежского ансамбля песни и танца «Ровесник». Об этом ансамбле ребята узнали на одном из классных часов, когда мы им рассказывали о «Ровеснике», где автор этих строк занималась танцами более 10 лет. В ходе работы над проектом класс был также разбит на несколько групп. Одна группа занималась сбором информации об этом коллективе, вторая – оцифровкой старых видеокассет с записью выступлений ансамбля. На следующем этапе работы все оцифрованные фрагменты были озвучены и смонтированы самими ребятами. Презентация диска состоялась в актовом зале школы-интерната №1, куда были приглашены учащиеся других классов, педагоги школы. Давая психологическую оценку происходящего, О.Е. Крюкова пишет: «собственно информативный ряд, несущий на себе среди прочего ещё и познавательную функцию, главным образом реализует задачу психологического инструментария. Она состоит, прежде всего, в том, что воспитанники, участвующие в занятии, смогут преодолеть те комплексы, которые мешают общению... Сделают более рельефными и филигранными традиционные для них средства выражения эмоций, чувств, ощущений, умозаключений» [12].

Научив современного школьника применять достижения научно-технического прогресса, одним из которых являются средства информационно-коммуникационных технологий, мы сможем решить основную задачу современного общества: подготовить ученика как личность, способную нести ответственность за собственное благополучие, умеющую быть успешной, активной, а главное, - применить в будущей взрослой жизни все знания, умения, навыки, полученные в школе.

Литература

1. *Петабайт* // Википедия. Свободная энциклопедия [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%CF%E5%F2%E0%E1%E0%E9%F2>
2. *Байер Е.А., Латышев О.Ю.* Повышение жизнестойкости детей-сирот средствами экскурсионно-туристической деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 144-154. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/5A839BAB821DED49.html>
3. *Бутов А.Ю.* Становление традиций российского образования и воспитания (XVIII – XIX века): автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук: специальность 13.00.01 <Общ. педагогика, история педагогики и образования> / Бутов Александр Юрьевич; [Моск. гос. ун-т культуры и искусств]. - М.: 2005. - 41 с.; 21 см. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/174965.html>
4. *Волкова Г.А.* Психолого-педагогическая коррекция развития и воспитания детей-сирот. – СПб.: КАРО, 2007. – 384с.
5. *Грецов А.Г.* Тренинг общения для подростков. – СПб.: Питер, 2008. – 160с.
6. *Зотова И.В., Латышев О.Ю.* Роль образовательной области «Технология» в социальной адаптации социально незащищённых детей // Материалы научно-практической конференции молодых учёных «Оценка качества образования-2007». – М., 2007.
7. *Зотова И.В., Латышев О.Ю.* Становление информационно-образовательной среды интернатного учреждения в условиях дистанционной поддержки // Материалы XIV конференции представителей региональных научно-образовательных сетей «RELARN-2007. - Нижний Новгород, 2007.

8. *Ильин В.Н., Латышев О.Ю.* Социализация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // *Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)».* – Тольятти, 2012. – С.390-399. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/3C9E723F898E1D29.html>)
9. *Капустина Е. Н., Латышев О. Ю.* Работа социальной службы детского дома // *Социальная педагогика.* - 2012. - № 1. - С. 88-95.
10. *Ковтонюк В.А., Левина Л.Б., Латышев О.Ю.* Профильное обучение детей-сирот с использованием информационных технологий // *Материалы XIII Конференции представителей региональных научно-образовательных сетей RELARN-2006.* – Барнаул, 2006. – С.230-236.
11. *Козлов Н.И.* Как относиться к себе и людям, или Практическая психология на каждый день. – М.: Новая школа, 1994. – 320с.
12. *Крюкова О.Е., Латышев О.Ю.* Социально-психологическая адаптация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // *Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)».* – Тольятти, 2012. – С. 400-411. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/A1A927AB1847244.html>)
13. *Макарова Л.Н., Латышев О.Ю.* Роль урока географии в социализации детей-сирот средствами туризма и краеведения // *Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)».* – Тольятти, 2012. – С. 417-428. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/11B4C826EBE82394.html>)
14. *Максимова С.В., Латышев О.Ю.* Аудио-визуальные средства повышения мотивации // *Эхолот 2005 - conf.cpic.ru/echolot2005/rus/reports/theme_677.html* -20k
15. *Пилюгина Е.В., Латышев О.Ю.* Школа юного экскурсовода как средство развития социального туризма // *Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)».* – Тольятти, 2012. – С. 199-208. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/61E654C737C402F.html>)
16. *Развитие, социализация и воспитание личности. Региональная концепция / Коллектив авторов под рук. Е.Н. Шиянова.* -Ставрополь 1993.-16с.
17. *Цебулевская А. Г.* Образование воспитанников Медведовского детского дома в контексте их социальной адаптации / *Социальная педагогика.* - 2012. - № 3. - С. 72-77.
18. *Черненко Т.Д., Ильин В.Н., Латышев О.Ю.* Экспериментальная работа в школе-интернате №1 г. Воронежа в 2007-2008 учебном году // *Образовательные технологии XXI века. ОТ'09.* Материалы девятой городской научно-практической конференции / Под ред. Гудилиной С.И., Тихомировой К.М., Рудаковой Д.Т. – М. 2009. – С.46-51.
19. *Черняк М.А., Латышев О.Ю.* Моделирование информационного пространства интернатного учреждения // *Материалы XIII Конференции представителей региональных научно-образовательных сетей RELARN-2006.* – Барнаул, 2006. – С.241-252. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/E36C1DB1F982E00.html>)
20. *Bajer E., Latyshev O.* Prevention the negative consequences of using information technologies // *Scientific Methodological Bulletin of the telecommunicational educational project ТЕР IPO ADYUTK "Mariinsky Gallery named after M.D. Shapovalenko".* (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/530BEF4F4A423B8A.html>)

21. *Латышев О.Ю.* Дистанционная поддержка проектной деятельности воспитанников интернатных учреждений//Материалы 12 конференции представителей региональных научно-образовательных сетей «RELARN-2005». – Нижний Новгород, 2005. – С.131-132.
22. *Латышев О.Ю.* Организация и проведение учебных Интернет-проектов и конкурсов / Школ. технологии.- 2006.- № 1.- С. 85-94.

Роман Долгін (Україна, м. Куп'янськ, Харківська обл.)

Використання медіатехнологій у навчально-виховному процесі Куп'янської гімназії № 2

Анотація. У статті представлено досвід роботи навчального закладу, описано проблеми та переваги впровадження медіаосвіти в усіх сферах життя гімназії.

Стрімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій значним чином впливає на молоде покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його виховання, формування характеру та інтелекту.

Комп'ютер і телевізор перетворились на основні джерела отримання сучасною молоддю інформації про навколишній світ. Значну частину свого часу сучасні діти проводять саме перед телевізором чи в інтернеті. Таким чином, діти запам'ятовують інформацію саме за допомогою зорової пам'яті.

Зважаючи на спосіб життя сучасних дітей та найсприятливіший спосіб отримання ними інформації, важливим та ефективним у навчальному процесі є саме використання медіатехніки – того, що викличе в дитини інтерес до навчання та буде найбільш ефективним для засвоєння нею інформації, яку надає вчитель.

Для того аби обґрунтувати необхідність використання медіатехніки в навчальному процесі, насамперед необхідно визначитись із поняттям мультимедіа.

Мультимедіа - це система комплексної взаємодії візуальних і аудіоефектів під керуванням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, які об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео тощо в одному цифровому відтворенні.

Гіпермедіа – це комп'ютерні файли, що зв'язані за допомогою гіпертекстових посилань для переміщення між мультимедійними об'єктами.

Можна порекомендувати такі основні підходи до організації навчання сучасного школяра:

- уроки із застосуванням мультимедійних презентацій;
- закріплення за кожним школярем персонального комп'ютера, на якому створюється особиста тека;
  - паралельне та концентричне вивчення основних розділів навчальної програми;
  - реалізація індивідуального підходу, що включає широке використання на практичних заняттях навчальних індивідуальних програм, банку різнорівневих завдань тощо;
  - проведення значної частини занять у формі ділових ігор;
  - широке використання методу проектів;
  - системне використання проблемного підходу в навчанні.

Наша гімназія має певний досвід з впровадження медіатехнологій у навчально-виховний процес та позашкільну діяльність. Учителі з усіх шкільних предметів мають розробки уроків із використанням слайд-презентацій, регулярно використовують програмні диски з фізики, математики, іноземних мов, історії, географії та інших. Дитяча організація „Мірошники” випускає гімназичну газету, що дозволяє всім учням та їх батькам ознайомитися з насиченим життям гімназії, а юним журналістам – творчо реалізовуватися. Створення гімназичної газети розвиває мовлення учнів, діти вчать давати оцінку будь-якій ситуації, робити власні

висновки. Така діяльність сприяє розвитку почуття відповідальності за сказане слово, за доручену справу, формує активну життєву позицію, готує до дорослого життя.

У розпорядженні педагогічного колективу є кабінет інформаційних технологій, кабінет мультимедійної техніки, телевизор, два мультимедійних проектори, ноутбук. Окремо встановлено комп'ютер у кабінеті англійської мови. Бібліотека гімназії нараховує 38 програмних дисків із різних предметів.

До цієї роботи залучені також вчителі початкових класів, які вивчали досвід навчальних закладів України, що працюють над впровадженням програми „Інтелект України”. Вважаємо цю програму гарним прикладом впровадження медіаосвіти в навчальний процес. Розроблені відеоролики мають відмінну якість, заохочують учнів і підтримують їх зацікавленість до вивчення шкільних предметів.

Наш досвід доводить, що організація занять із використанням мультимедіатехнологій і спеціальний медіапроектор дають можливість наочно демонструвати можливості програмного забезпечення та економити час, інтенсифікуючи тим самим вивчення навчального матеріалу. У той же час з'являються додаткові вимоги до підготовки мультимедійних матеріалів учителем і організації самого уроку.

Включення інформаційних мультимедійних технологій робить процес навчання більш технологічним і більш результативним. Так, на цьому шляху є труднощі, є помилки, не уникають їх і в майбутньому. Але є головний успіх - інтерес учнів, їх готовність до творчості, потреба в одержанні нових знань і відчуття самостійності. Комп'ютер дозволяє робити уроки не схожими один на одній. Це відчуття постійної новизни сприяє розвитку в учнів інтересу до навчання.

Використання мультимедіа на уроці через інтерактивність, що здатна структурувати та візуалізувати інформацію, підсилює мотивацію учнів, активізуючи їх пізнавальну діяльність, як на рівні свідомості, так і підсвідомості.

З усіх інформаційних каналів візуальний – наймогутніший, тому його використання в галузі освіти засобами мультимедіа більш розроблено. Проте це не зменшує важливість та значення інших медіа. Наприклад, ефективність засвоєння матеріалу значно підвищує створення для кожного мультимедійного продукту своєї ритмічної домінанти за допомогою оптимального підбору музичного супроводу. Продумана взаємодія клавіатури та мишки в мультимедійних підручниках у поєднанні з іншими медіа додає ще одну перевагу даній освітній технології. Вона заснована на тому, що мануальні вправи істотно розвивають пам'ять. Не випадково раніше в колишніх гімназіях контурні карти малювали, щоб „набити” руку та щоб у такий спосіб краще їх запам'ятати.

Зважаючи на сучасні умови навчання та інтерес учнів до новітніх технологій, доречним та ефективним у впровадженні навчання з будь-якого шкільного предмету, було б використання на кожному уроці проектора та мультимедійної дошки. Інтерактивна або мультимедійна дошка об'єднала в собі комп'ютер, екран та проектор, наділивши їх новими дидактичними та технічними можливостями, пов'язаними з Інтернет-ресурсами.

Мультимедійна дошка прийшла на зміну дошкам, ганчіркам та крейді, нескінченним підручникам та плакатам, які займали багато місця та з плином часу старіли, змінювались. Вона економить час при демонстрації вчителем навчального матеріалу, є зручною та багатофункціональною у використанні.

Учитель може по-різному використовувати інтерактивну дошку на уроці, зокрема, в методі проектів є можливість на дошці переміщати об'єкти, працювати з кольором, залучаючи учнів до роботи, які можуть самостійно працювати в складі малих груп.

Коротко переваги мультимедійної дошки можна викласти таким чином:

- робить навчальні заняття цікавими, розвиває мотивацію;
- звільняє від необхідності записувати завдяки можливості збереження всього на дошці;
- сприяє кращому розумінню матеріалу завдяки більш чіткому, ефективному і динамічному поясненню;

- дозволяє використовувати різноманітні навчальні технології, ресурси;
- допомагає працювати більш творчо;
- організовує роботу без застосування клавіатури з учнями середніх класів;
- надає можливість колективної роботи.

Зважаючи на вищевикладене, мультимедійна дошка та інші засоби мультимедіа є не бажаним, а необхідним основним елементом сучасного навчального процесу.

Використання медіатехнологій у виховній роботі надає широкі можливості для роботи над проектами, що реалізуються в нашій гімназії: „Професії моїх батьків”, „Моя кімната”, „Червона Книга України”, „Дари природи”, „Якісні продукти”, „Моя сім'я”, „Флора і фауна нашого краю”. Основні „плюси” у використанні: наочність, доступність і відносно низькі витрати на обладнання.

Виховні функції в освітній установі виконуються всіма педагогічними працівниками, але головну роль у розв'язанні завдань виховання дітей і молоді відводять класному керівнику. Від успішності його роботи залежить рівень вихованості учнів і міжособистісні відносини у класному колективі. Мета діяльності класного керівника – це створення умов для самореалізації та саморозвитку особистості учнів, його успішної самореалізації в суспільстві. Але для того, щоб дитина вірила у щирість слів учителя, класному керівнику необхідно саморозвиватися і самореалізовуватися в суспільстві. Використання мультимедійних технологій у педагогічній роботі – це один із способів самоствердження в шкільному колективі.

Класний керівник встановлює контакт із батьками учнів. Два рази на семестр проводяться класні батьківські збори, один раз організовуються загальногімназичні зустрічі з батьками із застосуванням медіатехнологій. Щорічно у квітні проводяться звітні батьківські збори „Наші успіхи, вам – батьки!”, на яких батьків знайомлять із цікавими презентаціями, що висвітлюють проведення заходів у класах, результативність учнів, звіт громадської організації „Еконад”, підсумки конкурсів „Учень року”, „Клас року”, тому відсоток відвідування батьківських зборів збільшується. Уже звичним стало інформування батьків про життя гімназії через сайт гімназії в розділі „Для Вас, батьки”.

Учителі звернули увагу, що при підготовці до заходів із використанням медіа технологій між ними та дітьми створюються доброзичливі міжособистісні відносини у результаті спільної діяльності: створення презентацій, фільмів, проектів, проведення класних годин.

Пошук інформації до бесід, тренінгів і круглих столів став набагато простішим за допомогою ресурсів мережі Інтернет. Ведення електронного класного фотоальбому „Обличчя класу” зберігає в пам'яті дітей яскраві моменти шкільного життя.

В організацію виховних заходів (у тому числі і традиційних) міцно входять інформаційні технології. Продовжено добру традицію видавати щорічно збірник віршів учнів „Душі прекрасні пориви” в електронному варіанті. Частина віршів постійно друкується в гімназійній газеті „Гімназист”, електронна версія якої розміщена на сайті гімназії.

Незаперечні переваги естетичного оформлення заходів за допомогою якісного звуку на CD, оригінальних заставок та тематичного відеоряду в програмах Microsoft Power Point і Photo Story, виконаних із застосуванням комп'ютера. Використання цифрової камери дозволяє поповнювати відеоархів гімназії якісними матеріалами і готувати на пам'ять випускникам унікальні збірки матеріалів. Для проведення заходів розробляються дипломи, медалі, листівки, нагородні значки, що дозволяє зробити заходи більш видовищними і яскравими.

При організації фізкультурно-оздоровчої роботи потенціал медіа технологій використовується при проведенні заходів щодо агітації за здоровий спосіб життя, профілактичних бесід. Учні не тільки дивляться науково-популярні фільми, пропонувані педагогом, але й самі включаються в пошук інформації. Так з'являються творчі та дослідницькі роботи дітей: „Діти і здоров'я людини”, „Стільниковий телефон: благо чи

шкода?».

Можна дійти висновку, що у виховній роботі:

- жоден гімназичний захід не обходиться без застосування медіатехнологій;
- зростає інтерес гімназистів до участі в міських конкурсах із використанням медіа, в тематичних конкурсах-презентаціях;
- все частіше класні керівники використовують медіатехнології у проведенні класних годин, батьківських зборів і позакласних заходів;
- кожен класний керівник працює над створенням методичної скарбнички;
- використовується як засіб додаткової мотивації до будь-якого виду діяльності;
- сприяє педагогічній освіті батьків;
- розширюється використання сучасних технологій у профілактичній роботі.

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що використання в навчальному закладі медіатехніки значним чином підвищує інтерес учнів до навчання та засвоєння навчального матеріалу з кожного предмету та підносить рівень освіти та виховання учнів.

Література

1. <http://osvita.mediasapiens.ua/mediaosvita>
2. <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
3. <http://www.mediagram.ru/>
4. <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/mediaosvita-.html>
5. http://www.lnu.edu.ua/mediaeco/zurnal/N1/Mediaosvita/gabor_natalia.htm

Ірина Донченко (Україна, м. Маріуполь, Донецька обл.)

Організація роботи редакції шкільної газети. Шкільна газета в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи як варіант впровадження медіаграмотності

Анотація. У статті розглядається шкільна преса як один із засобів впровадження медіаосвіти в середніх загальноосвітніх закладах, пояснюється роль шкільної газети в навчально-виховному процесі школи і доводить, що шкільні ЗМІ можуть стати інструментом втілення програми медіаосвіти.

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні, схвалена постановою Президії Національної академії педагогічних наук України в травні 2010 року, головною своєю метою визначає «сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти заради забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей». Перед школою життя ставить завдання захистити дітей від потенційно шкідливих ефектів медіа, виростити такого споживача медіа, котрий міг би ефективно задовольняти свої інтереси, грамотно використовуючи засоби медіа культури і ЗМІ.

Шкільна газета може стати не тільки діючим інноваційним методом у виховному процесі школи, а й однією із сходинок впровадження медіаосвіти в загальноосвітніх середніх навчальних закладах.

На сьогодні шкільна газета – явище не рідкісне, скоріше рідкістю є та школа, яка не має свого друкованого органу – шкільної газети або сайту з шкільними новинами. У крайньому разі є прес-стенд, який замінив і витіснив популярну раніше стінну газету. Нові комп'ютерні технології дозволяють у школі робити непогані інформаційно-пізнавальні газети або творчі навчальні проекти шкільних газет за допомогою персональних комп'ютерів і офісних принтерів. Деякі школи навіть реєструють свою газету і користуються послугами типографії,

мають значний тираж і достатню кількість читачів.

Як організувати випуск шкільної газети, як створити діючу редакцію – такі питання ми розглядати не будемо, бо відповіді на них знайти не проблема. Хочу звернути вашу увагу на сайт Академії Української Преси <http://www.aup.com.ua/?cat=education&subcat=models&menu=schoolnewspaper#c2>. У розділі «Медіаосвіта» є чудовий матеріал «Учебный модуль «Как создать школьную газету» (автор модуля Сергей Чернявський), у якому розглянуто всі етапи створення шкільної газети, усі питання до найменших дрібниць.

На даний момент є чималий досвід і практика створення сучасних шкільних газет. Щорічний Національний конкурс шкільних газет у Миколаєві, який проводить Миколаївський коледж преси і телебачення (до речі, у XVI Національному конкурсі шкільних медіа 2013 року взяло участь більше 3200 робіт), проведення семінарів різного рівня і навіть створення каталогів шкільних газет – усе це говорить про те, що шкільна преса існує як явище дуже поширене.

І це не випадково. Адміністрація багатьох шкіл і педагоги зрозуміли, що шкільна газета може стати в пригоді навчальному закладу і виконувати велику **виховну й організуючу функцію**, що вона є інноваційним діючим методом у розв'язанні різних виховних і навчальних завдань.

Яких саме, стисло нагадаємо. По-перше, саме шкільні газети дозволяють дітям і підліткам навчитися висловлювати свої думки та ідеї, допомагають краще пізнати себе та інших, відкрити світ, тобто, шкільна газета – **найважливіший засіб самовираження дитини, усвідомлення себе як особистості**. Шкільна газета створює умови для виникнення інтересу до громадського життя школи, району, країни і тим самим допомагає формуванню активної громадської позиції, сприяє вмінню знаходити в житті моральні орієнтири й цінності. Діти, створюючи газету, знайомляться зі світом дорослого життя, починають розуміти, що таке професійна **відповідальність** – таким чином дорослішають і замислюються над самодисципліною і самовдосконаленням. Крім того, у процесі спільної діяльності зі створення газети між школярами різних вікових груп встановлюються стосунки взаєморозуміння і співпраці, тобто, йде процес **соціальної адаптації** і формування толерантної свідомості. Це також **засіб підвищення інтересу до навчання**. До того ж, газета – це і створення літопису шкільних років, це пам'ять про шкільне життя, **створення і підтримка шкільних традицій**. Вона дає можливість розширити **творчий потенціал школи**. Взагалі, одне з головних творчих завдань шкільної редакції – це пошук обдарованих дітей, прихованих талантів, які займаються в гуртках, творчих колективах, спортивних секціях. Їх досягнення повинні бути прикладом для інших, і перший крок у цьому – зробити їх людьми популярними і шановними в школі. Таким чином, шкільна газета допомагає проводити **роботу з обдарованими дітьми**.

Газета формує **позитивний імідж школи** і являється її своєрідною рекламою, а також важливим **джерелом інформації про шкільне життя для батьків** учнів.

Але все це є, коли шкільна газета має читачів, виходить не час від часу, а діє як постійний орган ради старшокласників під постійним професійним керівництвом педагога. Тому вважаємо, що для багатьох шкільних закладів існує проблема не створення газети (вона вже є), а удосконалення роботи шкільної редакції, збільшення кількості її читачів і рішення питання, хто ж із педагогів повинен керувати цією справою. Кадрова проблема існує дуже гостро. На мою думку, потрібно щоб в штатному розкладі була штатна посада керівника шкільної редакції або редактора шкільної газети. Так як «Концепція впровадження медіаосвіти» включає в себе підготовку медіапедагогов, то саме медіапедагоги і могли би виконувати цю роботу постійно і на професійному рівні. Зараз практично завжди випуск шкільної газети тримається на ентузіазмі та ініціативі педагогів, які займаються цим як хобі, або за наказом адміністрації. І одне й інше має свої вади. Ентузіазм – справа добра, але він не може тривати вічно. Наказ теж не вихід: якщо робота виконується з-під палиці, на результаті це позначиться. Як правило, така організація випуску шкільної газети веде до епізодичності випусків або випуску газет виключно для участі в конкурсах, оглядах, а періодичного видання при цьому немає.

Які перспективи розвитку шкільних ЗМІ ми бачимо?

Шкільна газета є готовим інструментом впровадження програми медіаосвіти. Випуск газети і сама журналістська діяльність учнів має для них величезне **практичне і профорієнтаційне значення**: юнкори знайомляться роботою ЗМІ, займаються **пошуком цікавої інформації в інтернеті**, самостійно вчаться **інформаційній культурі**. У цій діяльності вони отримують знання і вміння користуватися інформаційно-комунікаційними технологіями, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, яку знаходять в інтернеті для шкільної газети – це і є **медіаграмотність** – рівень медіакультури, який потрібен сучасному учню.

Утім потрібно забезпечити не тільки методичними порадами і програмами школу, а надати їй **фінансову і правову підтримку** в організації власного печатного видання. Практика шкільної медіаосвіти, на мій погляд, повинна починатися з організації шкільної газети як структурної частини шкільного життя, яка стала б **обов'язковим компонентом програми**. Тоді не тільки невелика група ентузіастів, яка бере участь у виданні шкільної газети, а всі учні мали б дійсну практику і компетентність. Стрімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій і системи мас-медіа вимагає корегувати шкільну освіту на шлях цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними, а навчально-виховний процес повинен прищеплювати учням імунітет до шкідливих і негативних інформаційних впливів і вчити вільно орієнтуватись у світі інформації.

Література

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні.

Инна Климова (Украина, г. Попасная)

Проблемы внедрения медиаобразования в учебно-воспитательном процессе: поиски и перспективы

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы внедрения медиаобразования в учебно-воспитательный процесс работы школьного учителя. Автором исследуются возможности и перспективы использования потенциала медиаобразования в воспитании, образовании и развитии подрастающего поколения.

Сегодня нельзя не учитывать роль медиаинформации в жизни каждого современного человека. В современном обществе масс-медиа выполняют не только развлекательную и просветительскую функции, но способствуют формированию представления о картине мира, оказывая влияние на восприятие действительности, на культурные и социальные ценности человека, его установки и модели поведения. В современных условиях особенно велика роль медиаобразования. «Психолого-педагогический словарь» определяет медиаобразование как «направление в педагогике, выступающее за изучение школьниками закономерностей массовой коммуникации. Основная задача медиаобразования – подготовить новое поколение к жизни в современных информационных условиях, к восприятию различной информации, научить человека понимать ее, осознавать последствия ее воздействия на психику, овладеть способами общения на основе невербальных форм коммуникации с помощью технических средств и современных информационных технологий» [6, 241].

Современное образование должно учитывать изменения, происходящие в обществе, для подготовки нового поколения к восприятию информационной среды. Медиаобразование – это изучение медиа, которое отличается от обучения с помощью медиа. Медиаобразование связано одновременно с познанием того, как создаются и распространяются медиатексты, так и с развитием аналитических способностей для интерпретации и оценки их содержания (тогда как изучение медиа обычно связывается с практической работой по созданию медиатекстов). Медиаобразование направлено на достижение целей медиаграмотности. Медиаграмотный

человек обладает развитой способностью к восприятию, анализу, оценке и созданию медиатекстов, к пониманию функционирования медиа в современном мире; жизнь такого человека в обществе и мире связана с гражданской ответственностью. Медиаграмотность в первую очередь необходима школьникам, что связано с особенностями современной социокультурной ситуации, в частности с широкими контактами учащихся с медиа.

Проблеме медиаобразования подрастающего поколения были посвящены исследования О.А.Баранова, И.В.Вайсфельда, Л.С.Зазнобиной, И.С.Левшиной, Ю.М.Лотмана, С.Н.Пензина, Г.А.Поличко, А.В.Спичкина, Ю.Н.Усова, А.В.Федорова, А.В.Шарикова, И.В.Челышевой и др.

В разных странах сложились разные подходы к медиаобразованию, формы и методы его использования в процессе обучения разных групп населения основам медиаграмотности. В Германии и Австрии медиаобразование включено в инвариативную часть школьных программ и призвано вооружить учащихся знаниями и умениями, необходимыми для жизни в информационном обществе. Эти знания приобретаются ими как в урочной, так и во внеурочной форме. В Великобритании сложился традиционный подход к необходимости медиаобразования, сфокусированный на том, что СМИ, по сравнению с «классическим, высоким» искусством, начисто лишены культурных ценностей и пропагандируют фальшивые позиции и идеологии. Британские медиапедагоги предлагают включить в медиаобразовательную сферу все виды учебных заведений, как школьного, так и профессионального уровня обучения и вовлечь в этот процесс взрослых.

В США медиаобразование часто считают средством, противостоящим и нейтрализующим низменные моральные ценности и девиантное поведение. Американские медиапедагоги полагают, что, если обучать детей критически осмысливать медиарепрезентации нежелательных явлений, то можно помочь им избавиться от дурных привычек. Приверженцы медиаобразования усматривают в умелом обращении с компьютером формирование технической культуры, которой каждый должен овладеть, чтобы не потеряться в современной жизни.

К.Бэзэлгет, Д.Букингем, С.Крукскай, Х.Тойнерт, Л.Баженова, Е.Бондарева, А.Федоров, А.Баранов, С.Пензин и многие другие известные медиапедагоги настойчиво требуют начинать процесс воспитания с младшего возраста, с того момента, когда ребенок только вступает в первый контакт с медиа. Поэтому учителя и родители должны иметь представление о возможностях медиа, чтобы помочь детям и подросткам противодействовать их пагубному влиянию.

«Кто не интересуется тем, что происходит на рынке медиа и не знает предпочтений детей и подростков в сфере медиапродукции, тот будет общаться с ними на разных языках, и, следовательно, не сможет стать для них авторитетным педагогом» – считает г-жа Х.Тойнерт, проректор по науке Мюнхенского института медиапедагогики [1, 44].

В настоящее время всё большее количество общеобразовательных школ вводят изучение основ медиаобразования в рамки учебных планов и программ. Учитывая, что школьной программой не предусмотрены специальные уроки, наиболее распространенное направление медиаобразования – внеурочные виды занятий: клубы по интересам, школьные факультативные занятия, которые проводятся по специальным программам. На таких занятиях не только развиваются способности учащихся, но и осуществляются адаптационные процессы, позволяющие жить в современном обществе, реализуя свои способности. Особое значение в контексте изучения медиаобразования имеет развитие аналитических способностей, так необходимых нашим детям.

Если несколько лет назад элементы медиаобразования включались преимущественно в предметы гуманитарного цикла, такие как: литература, история, то в последние годы всё чаще педагоги включают медиаобразование в изучение химии, биологии, физики и т. д. Такой процесс интеграции медиаобразования признается одним из самых перспективных и эффективных в процессе обучения, так как позволяет использовать различные инновационные подходы к преподаванию предметов, включать в ход урока интерактивные элементы с использованием фрагментов произведений медиакультуры. Надо отметить, что

медиаобразование в школе включает не только просмотр фильмов, но и обсуждение эстетических, нравственных проблем медиапроизведений, выполнение групповых и индивидуальных творческих заданий, а также свободное общение, диспуты, анкетирование, письменные работы (рецензирование, отзывы, сочинения на тему просмотренных фильмов).

В 2005 году по решению Президиума Национальной академии педнаук Украины в Киевском институте социальной и политической психологии была создана лаборатория психологии массовой коммуникации и медиаобразования, которую возглавила кандидат психологических наук, Л.А.Найденова. С первых дней работы лаборатория находится в творческом экспериментальном поиске эффективных современных методов формирования медиакультуры детей и молодежи. Ими проведен ряд экспериментов по изучению роли творческого взаимодействия детей и родителей в процессе формирования медиакультуры и медиакомпетентности, личностно-мотивационных и временных особенностей использования компьютерных и сетевых технологий подростками, чтобы привлечь внимание широких педагогических кругов к необходимости внедрения в систему образования Украины медиаобразовательных технологий, которые уже много лет успешно используются нашими зарубежными и российскими коллегами.

С 2011 года начался Всеукраинский эксперимент по внедрению медиаобразования в учебно-воспитательный процесс в общеобразовательных заведениях Украины, который проходит в 7 областях и г. Киеве. К эксперименту "Научно-методические принципы внедрения отечественной модели медиаобразования в учебно-воспитательный процесс общеобразовательных учебных заведений" приобщились 80 школ.

В связи с этим, необходимость разработки новых учебных технологий в настоящее время является одной из наиболее острых проблем современной педагогики.

Теоретической основой содержания медиаобразования должно стать сочетание двух важнейших направлений:

- знакомство учащихся с образно-языковыми особенностями медиа, формирование навыков их анализа и творческой деятельности на их основе;
- использование развивающего воспитательного и художественно-эстетического потенциала кино, телевидения, видео, компьютерных технологий и других медиа в работе с учащимися.

В школе II ступени для формирования медиаграмотности предлагаем направления работы на выбор:

- 1) «История медиакультуры», «Технология медиаобразования в школе», в которых приобретение теоретических знаний сочетается с практическими творческими занятиями (в основе лежат игровые формы работы);
- 2) «Медиаобразование на материале рекламы», которое препятствует формированию потребительского отношения к жизни (анализ медиатекста, особенности психологического воздействия).

Для школы III ступени предлагаем «Программу курса по выбору для учащихся 10 класса общеобразовательных школ «Специальный медиаобразовательный курс «МЕДИА-КУЛЬТУРА», разработанную Киевским институтом социальной и политической психологии. К данной программе издана рабочая тетрадь «Медиакультура» (Л.А. Найденова и др.), в которой систематизированы теоретические знания и предлагаются практические задания к курсу.

Введение медиаобразования в школьные учебные программы требует коренного преобразования всей системы образования, а также совершенно нового уровня подготовки учителей. В связи с этим возникают трудности, связанные с непониманием педагогов, родителей, администрации школ; низкая техническая база школы, недостаточное финансовое обеспечение.

Но не будем забывать о том, что наши дети – завтрашние взрослые, которые будут жить уже в совершенно ином мире. Поэтому от нас зависит, будут ли они достаточно подготовлены к взрослой жизни.

Литература

1. Gatterburg Angela. «Aliens im Kinderzimmer» // Der Spiegel. 2007, 20. – P.42-54.
2. Баженова Л.М. Медиаобразование младших школьников на материале экранных искусств // Образовательные технологии XXI века: информационная культура и медиаобразование / Под ред. С.И.Гудиной, К.М.Тихомировой, Д.Т.Рудаковой. М.: Изд-во Рос. Академии образования, 2010. – С. 309-315.
3. Баранов О.А., Пензин С.Н. Медиа, современная семья и школьник // Медиаобразование. 2006, № 2.
4. Бондаренко Е.А. Формирование медиакультуры учащихся // Образовательные технологии XXI века: информационная культура и медиаобразование / Под ред. С.И.Гудиной, К.М.Тихомировой, Д.Т.Рудаковой. – М.: Изд-во Рос. Академии образования, 2010. – С. 29-34.
5. Дети и реклама. Опыт России – первый сборник материалов бизнес-конференции / Егозина В., Овчинников Н. Смотреть нельзя запретить // Основы безопасности жизнедеятельности. – 2003. – № 54.
6. Психолого-педагогический словарь, 1998.
7. Федоров А.В. Проблемы аудиовизуального восприятия // Искусство и образование. – 2001. – № 2. – С. 57-64.

Павло Коваленко (Україна, м. Запоріжжя)

Медіафестиваль «Москва – Запоріжжя» як спосіб розповсюдження ідей предмету «Медіакультура» та реалізація учнів у позаурочний час

Анотація. Статтю присвячено питанням розвитку Медіафестивалю «Москва-Запоріжжя», а, як наслідок, і розвитку шкільної медіаторчості в цілому. Зазначені головні вектори розвитку цього заходу та перспективи його існування та поширення на території України в майбутньому.

Із кожним днем розвиток інформаційних технологій все більше і більше нагадує фантастичні фільми 70-80-х років, або ж твори А. Азімова чи Р. Бредбері. Ще буквально якихось 10 років тому Інтернет вважався привілеєм, яка підносила її володаря на рівень інтелектуального генія, у якого у відкритому доступі є вся інформація. А зараз, у маленькому прямокутнику з кольоровим дисплеєм, цей самий Інтернет можна отримати в будь-якій точці Земної кулі, не залежно від того, які там умови. Та ще й крім цього, є можливість робити фотографії, знімати відео, дзвонити та писати людям, які знаходяться за кілометри від вас, розважатися іграми у вільний час, заводити будильник, фіксувати час таймером, рахувати за допомогою калькулятора, читати книги, дивитись фільми, слухати музику. І мало того, усе це можна робити, не тиснувши на якісь кнопки, а просто водючи руками по дисплею. Якщо б 10 років тому ви вирішили, що вам, наприклад, у відпустку необхідні всі ці речі, то ваша сумка просто б була не підійнятною, а різноманітні плеєри, фотоапарати, книжки, калькулятори і т.ін. не лишили б місця для таких елементарних речей, як одяг чи то засоби особистої гігієни.

Звичайно, що було би нелогічним відмовлятися від усіх цих нововведень, тому що ця революція гаджетів просто неминуха. Але з незаперечним плюсом від багатofункціональності цих пристроїв, ми отримуємо, свого роду, мінус у його доступності. Тобто через те, що планшет чи смартфон теоретично можуть собі дозволити середньостатистичні українці, діти дошкільного і шкільного віку вважають просто за смертельну необхідність мати такий дивайс у себе. А як наслідок, ми можемо почути безперервні скарги лікарів на погіршення зору в молодих людей, проблеми із серцем, зайвою вагою та інші, які виникають через занадто активне використання комп'ютерів та недостатнє реальне спілкування чи елементарні прогулянки на свіжому повітрі.

За статистикою, в Україні на лютий 2012 року нараховувалось близько 2,2 млн. смартфонів і причому ця цифра зростає щоденно. Керівники провідних українських мобільних операторів прогнозують у тричі більшу цифру на цей рік, тобто близько 7 млн. користувачів. І це стосується лише смартфонів, не береться до уваги звичайний домашній доступ до мережі чи прості мобільні телефони, які теж мають вихід до Інтернету. І що найцікавіше, що середній вік володаря цього пристрою складає приблизно трохи більше 19 років. Із цього можна зробити висновок, що велика частка гаджетів належать особам, які ще не досягли повноліття. У сучасній школі побачити учня, у якого навіть ще в руці не вміщається це чудо електроніки, можна значно легше, ніж побачити його з книгою.

Такий ресурс, звичайно, є надійним помічником для учня. У будь-який момент можна знайти необхідну інформацію з енциклопедичних сайтів, порахувати за допомогою калькулятора, сфотографувати сторінку з підручника з домашнім завданням тощо. Але в деяких випадках цей «помічник» може «допомагати» порушуючи певні норми, так, наприклад, будьте готові побачити в кількох учнів або студентів однакові реферати та курсові роботи, на яких буде різнитися лише ім'я та прізвище на титульній сторінці; на контрольній роботі приготуйтеся побачити, як учень, тактично ховаючи телефон під парту, переписує із завчасно сфотографованого джерела правильні відповіді, або навіть із смс-повідомлення батьків, які немов ті персонажі мультфільму «завжди спішать на допомогу» своїм чадам, чи взагалі, приготуйтеся потрапити до Всесвітньої мережі в ролі себе самого в низько бюджетному короткометражному фільмі, знятому поки ви активно пояснюєте нову тему. Як і в будь якого явища, у розвитку технологій завжди є дві сторони: позитивна і негативна.

Звичайно, відмовлятися від всього нового нелогічно, розвиток на місці не зупиниться ні на хвилину. Наприклад, компанія «Google» вже готова запустити в продаж окуляри, які дають усі ці ж привілеї, але не такі помітні для оточуючих, для яких це просто окуляри. Вихід цього гаджету відкладається рік за роком через несумісність закону про приватне життя та особисту інформацію, тому що за допомогою цього пристрою можна непоміченим знімати людину на відео, не питаючи дозволу і жодним чином не виказуючи себе.

Тому в цьому аспекті завдання вчителів у школі заохотити дітей використовувати свої безмежні доступи до всесвітньої павутини та новітніх технологій таким чином, щоб це пішло на користь як самій дитині, так і педагогам. Саме на це спрямовано предмет «Медіакультура» або ж «Медіаграмотність», який зараз активно впроваджується в навчальних закладах різної категорії.

Більшість дітей, за статистикою, проводять час за комп'ютером або мобільним телефоном, слухаючи музику, спілкуючись у соціальних мережах та розважаючись у комп'ютерні ігри. І не завжди той контент, до якого має доступ юна особа, є правильним і доцільним, так в Інтернеті можна знайти інформацію будь-якого змісту (порнографічну, пропагандистську, оманливу), у комп'ютерних іграх сцени насильства чи пропаганди нездорового способу життя, у соціальних мережах дитина може почати спілкування із людиною, яка може мати не етичні наміри стосовно неї. Завдання «Медіакультури» полягає в тому, щоб мінуси цього перетворити на плюси. Тобто, «граючи» на захопленні учня новітніми технологіями, продемонструвати всі їхні можливості, а не тільки розважальні. Пояснюючи аспекти створення фільму чи телепередачі, розмежування жанрових особливостей ігор чи музики, побудови логічності кадру у фотографії, можна зацікавити учня і, можливо, змусити його переглянути свої погляди на поняття «інформації».

Я викладаю спецкурс „Медіакультура” вже третій рік у Запорізькому Січовому колегіумі-інтернаті. За цей час помітив, що кожного року кількість дітей, які пов'язують свою майбутню професію, по закінченні школи та виборі університету, із інформаційними галузями: журналістика, реклама, PR, видавнича справа, комунікаційні зв'язки тощо, стає дедалі більша. Активність у створенні шкільної газети, різноманітного контенту на медійні конкурси, участь у МАН з журналістики – усе це є показниками того, що спецкурс „Медіакультура” є засобом, який може перетворити хобі на майбутню професію, виховати з фотографа-аматора, який знімав на мобільний телефон, журналіста, який тільки робить перші проби пера у шкільній

пресі, сценариста-початківця, який уперше намагається написати сценарій до власного короткометражного фільму, справжнього професіонала. Взагалі, знання, уміння, досвід, який діти отримують на уроках з медіаграмотності знадобляться в житті. Доцільним було б викладати цей курс педагогам, які мають журналістську освіту, або пройшли фахову підготовку.

Зараз популярність на фотографії переживає, напевно, найкращі свої часи, адже кожна сторінка в соціальній мережі супроводжується фото і, звичайно, що кожен хоче зробити це фото таким, щоб воно було якомога краще. Вивчення правил композиції кадру, елементарних азів із фотокорекції, допоможе учням аналізувати власний фотоматеріал, уникати помилок. Так, наприклад, учні починають розуміти поняття «заднього фону», поняття цілісності кадру, особливості аудіосупроводу та інші. Усі ці знання для дітей, одночасно із традиційними шкільними предметами, дуже цікаві, вони допомагають переосмислити зрозумілі істини, проявити творчі здібності та креативізм.

Кожній дитині цікаво, щоб його успіхи побачили. Для цього в Запорізькій області у 2011-му році було започатковано проведення міжнародного медіафестивалю, який уже не перший рік успішно реалізується в Російській федерації. Медіафестиваль «Москва – Запоріжжя» – це унікальний захід, який надає змогу продемонструвати власну медіаторчість і, звичайно, познайомитись із однолітками, яким так само цікаво знімати відео, робити фото, анімацію, друкувати власні публіцистичні твори в газетах чи журналах, організувати роботу шкільних радіостанцій та виявляти свою майстерність в Інтернет-просторі. Для того щоб допомогти реалізувати свої творчі задуми, в межах медіафестивалю проводяться он-лайн майстер-класи, на яких можна отримати корисну інформацію та поради від професіоналів, які є фахівцями в галузі мас-медіа. Були також організовані телемости за участю школярів із Запоріжжя та Москви, на яких діти могли безпосередньо поспілкуватися на проблемні теми й обговорити ідеї для своїх проєктів.

Фестиваль намагається охопити всі головні види подання інформації до користувача: телебачення, радіо, друковані та електронні ЗМІ, аудіовізуальні та Інтернет-твори. Тобто поле для реалізації проєктів в учнів дуже широке і кожен, при бажанні, обирає саме той спосіб, який йому більше до вподоби.

Серед номінацій, які запропоновано організаторами: «Кращий телевізійний репортаж», «Краща соціальна реклама», «Краща радіопередача», «Кращий радіорепортаж», «Кращий друкований журнал», «Кращий електронний журнал», «Краща газетна/журнальна публікація», «Кращий соціальний плакат», «Краща анімація», «Кращий фоторепортаж», «Відеофільм», «Відеофільм, знятий з мобільного телефону», «Кращий тематичний сайт», «Кращий авторський блог» і «Кращий вікі-проєкт».

Цей захід реалізується за трьома векторами.

По-перше – це створення медіа-контенту учнями, практика у відео- та фотозйомці, Інтернет-творчість, перші кроки в аналітичній журналістиці та інше. Реалізувати творчі задумки учням допоможуть сучасні пристрої та технології. Це якраз і є перетворення мінусів доступності дивайсів на плюси.

По-друге – це висвітлення актуальних питань, тому що теми, які є складовою фестивалю, – це здоровий спосіб життя, проблеми та надії ХХІ століття, безпечне дитинство тощо. Утілюється ідея поєднання технологій, які цікаві дітям, із проблемами, на яких вони не акцентували би свою увагу без цього фестивалю. Особливо стосується це молодших школярів, світогляд яких тільки формується. Учні старших класів, на практиці, теж не одразу розуміють сутність проблем. Не називаючи тем фестивалю, я запропонував їм самим придумати для себе теми. Очікувано, спочатку теми були доволі банальними, які стосувалися якихось шкільних не глобальних проблем, але під час обговорення, учні дедалі більше розуміли, що варто робити акценти на більш гучних проблемах: наркоманії, алкоголізму, порушенні якихось моральних та етичних норм тощо. І дійсно, можливо, на початку ця тема для них є далекою, але під час роботи вони все більше і більше заглиблюються в неї і розуміють її проблематику. А та форма, яку пропонує фестиваль, робить це розуміння для учнів більш доступним та сучасним.

Ну і звичайно, що третім вектором є обмін досвідом учнів з України та Росії. У наших східних сусідів такий предмет, як «Медіакультура» вже давно й активно викладається у школах, у деяких навіть з перших класів, тому нам було цікаво, наскільки вони підкуті в аспекті створення аудіовізуального продукту. Матеріал українських школярів відрізняється своєю нестандартністю, оригінальністю, за якою, можливо, можуть ховатися певні технічні помилки, яких діти припустилися через нестачу досвіду.

Користь цього проекту ще й в тому, що для багатьох учнів стимулом є перемога й отримання певної винагороди за свою працю. Предмет „Медіакультура” викладається як спецкурс і не завжди оцінка грає першочергову роль для учнів. Саме тому конкурс проектів у номінаціях медіафестивалю стимулює створення конкурентноспроможних проектів.

Організаторами медіафестивалю є Установа Російської академії освіти "Інститут змісту і методів навчання", Департамент освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації, Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Управління дошкільної та загальної освіти Департаменту освіти міста Москви, Асоціація кіноосвіти і медіапедагогіки Росії, школи м. Москва, Запорізький Січковий колегіум, ЗОЦ НТТУМ „Грані”.

Звичайно, нам хотілось би, щоб ідеї медіафестивалю вийшли за межі Запорізької області. Тому що одне діло – це порівнювати зроблені проекти з російськими однолітками, а інше – це побачити проблеми своєї країни та показати шляхи виходу з цих проблем. Можливо, для сучасної України такий формат був би більше логічним.

Практика показала, що предмет „Медіакультура” значно підвищує інформаційний і телекомунікаційний рівень сучасного учня й тому поширення курсу є пріоритетним напрямком у сучасній освіті в Україні.

Література

1. Енциклопедія електронних мас-медіа. У 2 т. Машенко І.Г. – Запоріжжя: Дике Поле, 2006.
2. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні. електронний ресурс http://www.ispp.org.ua/bibl_2.htm
3. Медіаосвіта // Енциклопедія освіти / акад. пед. наук України; головний ред. В.Г.Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. - с. 481- 482.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. — Київ: Центр вільної преси, 2012. — 352 с.
5. Медіа-фестиваль для учеників, 2012-2013. Електронний ресурс <http://wiki.ciit.zp.ua/>

Олег Латышев (РФ, г. Москва)

Иновационные технологии и практика преподавания художественного краеведения

Аннотация. В статье рассматриваются возможности инновационных технологий для преподавания художественного краеведения.

Преподавание художественного краеведения приобретает в лице инновационных технологий основание для нового этапа развития как образовательной области, учебной дисциплины, поля совершенствования образовательных методик. В частности, В.Н. Ильин убежден в том, что «краеведение, музейная педагогика, художественное образование, опирающиеся в своей логической последовательности на поддержку информационных технологий, являют собой хорошо согласованную образовательную среду, способствующую надлежащей социальной адаптации учащихся» [1, с. 391]. Рассматривая художественное краеведение как средообразующий компонент образовательного процесса, мы должны констатировать, что оно обладает определённым набором мотивационных качеств, которые формируются лучшим образом при включении медиаобразовательных технологий. Трудно

представить более подходящую для формирования продолжительного и всё шире разворачивающегося перед глазами учащихся зрительного, иллюстративного ряда, служащего наглядным подтверждением слов учителя. Равно как и опорой для быстрого и качественного запоминания учащимися преподносимого им учебного материала. В отсутствие современных информационных средств ученик на уроке художественного краеведения мог бы в лучшем случае увидеть на доске заботливо подобранные учителем репродукции картин художника, жившего в родном городе или крае. Хорошо, если местные возможности деятелей и учреждений культуры позволили придать этим репродукциям надлежащее полиграфическое исполнение. Что же касается средств, основанных на инновационных технологиях, то они в большинстве случаев предоставляют возможность воспользоваться не только наглядными пособиями республиканского значения, но и, прежде всего, что интересует нас в данном случае – городского или сельского. Хорошее качество виртуальных наглядных пособий может сопровождаться ещё и их необходимым количеством. Просторы интернета изобилуют искомым материалом даже о таких деятелях культуры и искусства, о которых мало кто слышал, но это ничуть не уменьшает значения их творческого пути для их благодарных земляков. Живопись и графика здесь могут быть представлены с той же полнотой, что и музыкальные произведения, созданные либо транскрибированные, обработанные для новых исполнительских составов местными музыкантами. Комплексный характер мотивационного воздействия информационных средств на сознание учащихся предполагает, как сообщает С.В. Максимова, «органический синтез проявления и обеспечения согласованности зрительного и слухового восприятия» [10]. Наиболее полное выражение это воздействие приобретает в форме шедевров кинематографии, кинодокументалистики, а в рамках деятельностного подхода обретает новые очертания при использовании активного видео. Учебные и художественные фильмы о живописцах и скульпторах, композиторах и артистах создают прецеденты позитивного жизненного примера для учащихся, и учебная задача получает новые возможности развития в соприкосновении с задачей духовно-нравственного и эстетического воспитания. До изучения художественного краеведения ученики могли без малейших эмоций проходить мимо дома, где жил их писатель-земляк, написавший их любимую книгу, или автор сценария их любимого кинофильма. Благодаря преподавателю художественного краеведения, сумевшего преподнести заведомо «сухой» учебный материал в виде яркого, запоминающегося и даже захватывающего зрелища на основе использования новых информационных технологий, появляется значительно более весомый, развёрнутый и пролонгированный педагогический эффект. При этом учащимся уже вряд ли захочется навсегда оставаться исключительно в позиции реципиента – зрителя или слушателя. У них с достаточно высокой вероятностью может возникнуть стремление выступить в качестве журналиста, кинематографиста, экскурсовода, чтобы сделать своё озарение, просветление, ликование достоянием своих сверстников, младших и старших школьников, родителей и учителей. По убеждению Е.В. Пилюгиной, разработавшей и внедрившей программу работы «Школы юного экскурсовода», это позитивное начинание, опирающееся на возможности инновационных технологий, помогает решать «задачу последовательного вовлечения всё более широких слоёв детей и юношества в экскурсионно-туристическую и краеведческую деятельность. Также среди наиболее важных результатов мы отмечаем развитие у юных экскурсоводов и посетителей их экскурсий гражданственности, чувства патриотизма, гордости за собственную историю и культуру» [11, с. 60]. Инновационные технологии в курсе художественного краеведения не могут исчерпываться исключительно информационными электронными средствами нового поколения и рекомендациями по их эффективному использованию. Чему мы уже неоднократно уделяли должное внимание. Инновационный характер приобретает здесь уже сам процесс формирования и у педагога, и у учащегося нового сознания, предполагающего представление о художественных богатствах родного края как о неотъемлемой части не только отечественного, но и мирового культурного наследия. Чрезвычайно важными представляются нам при этом пути доведения до сознания учащихся места творчества того или иного земляка в контексте всемирного культурного процесса,

способов влияния творческого пути их одарённых земляков на формирование целых плеяд творцов следующих поколений. В условиях инновационного образовательного процесса столь мощные и полные обобщения перестают рассматриваться как невозможные или даже малодоступные. Ибо зрелищность, убедительность многомерных моделей, которые предлагается для этого создавать, используя инновационные технологии, делает образовательный процесс сферы художественного краеведения значительно более продуктивным и интересным. И это в равной мере характерно как для учащихся, так и для постоянно развивающегося свои педагогические дарования учителя.

Литература

1. Ильин В.Н., Латышев О.Ю. Социализация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С.390-399.
2. Капустина Е. Н., Латышев О. Ю. Работа социальной службы детского дома // Социальная педагогика. - 2012. - № 1. - С. 88-95.
3. Крюкова О.Е., Латышев О.Ю. Социально-психологическая адаптация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 400-411.
4. Латышев О.Ю. Задачи журналистики в медиаобразовании детей-сирот // Медиаобразование. 2008 N 1. С. 52-61.
5. Латышев О.Ю. Интернет-телевидение как модель дистанционного обучения // Медиаобразование. – 2009. – Т. 3. – С. 20-25.
6. Латышев О.Ю. Организация и проведение учебных Интернет-проектов и конкурсов / Школ. технологии.- 2006.- № 1.- С. 85-94.
7. Латышев О.Ю. Развитие медиаобразования в интернатных учреждениях // Медиаобразование. 2008. № 2. С.33-41.
8. Латышев О.Ю., Шаповалова С.Н. Влияние релаксационной музыки на внутренний мир ребенка / Школьные технологии. 2007. № 2. С. 156-157.
9. Макарова Л.Н., Латышев О.Ю. Роль урока географии в социализации детей-сирот средствами туризма и краеведения // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 417-428.
10. Максимова С.В., Латышев О.Ю. Аудио-визуальные средства повышения мотивации // Эхолот 2005 - conf.cpic.ru/echolot2005/rus/reports/theme_677.html - 20k
11. Пилюгина Е.В., Латышев О.Ю. Школа юного экскурсовода как средство развития социального туризма / Социальная педагогика. 2013. № 2. С. 60-65.
12. Пилюгина Е.В., Латышев О.Ю. Школа юного экскурсовода как средство развития социального туризма // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 199-208.
13. Свиридова А.Ю., Чайкина, Л.П., Латышев, О.Ю. Медиаобразование в краеведческой практике пшшколы-интерната для детей-сирот // Медиаобразование. – 2013. – Т. 4. – С.96-112.
14. Черноусова И.И., Латышев О.Ю. Краеведческая составляющая медиаобразования детей-сирот в условиях логопедической поддержки // Медиаобразование. – 2013. – Т. 3. – С.38-48.

Этика и эстетика цифровых коммуникаций в аспекте социализации детей-сирот

Аннотация. В статье рассматривается такой аспект цифровых коммуникаций, как влияние компьютерных игр на формирование личности детей-сирот.

Эпоха Digitalhumanities побуждает нас коренным образом пересмотреть отношение к гуманитарным наукам, в частности, как одной из основ социализации детей-сирот. И дать при этом соответствующую оценку соотношению этики и эстетики цифровых коммуникаций, которые способствуют развитию коммуникативных навыков нашей целевой аудитории, и, тем самым, оказывают существенное влияние на характер и качество формирования социально зрелой личности выпускника сиротского учреждения. Почему это представляется нам столь важным вопросом? Дети-сироты, в том числе – и социальные, с нашей точки зрения, значительно в большей мере расположены к освоению гуманитарных наук, нежели точных. С одной стороны, это обусловлено тем, что при потере родителей или в результате социальной депривации, которой предшествовало лишение их родителей родительских прав, ребёнок испытывает значительную психическую травму, делающую комплекс его психоэмоциональных состояний значительно отличающимся от оных у детей иных социальных статусов. Такие учащиеся глубже воспринимают увиденное и услышанное, стремятся переосмыслить и отобразить полученную информацию в трансформированном виде, используя любые подходящие для этого условия. При этом арсенал гуманитарных наук существенно больше других задействуется ребёнком в меру его миропонимания. С другой стороны, депривационная психическая травма может отрицательно сказаться на ходе развития интеллектуального роста такого ученика, поставив под угрозу его своевременное психическое развитие. При этом учителю и воспитателю становится намного труднее апеллировать, например, к математическим способностям ребёнка, нежели к художественным. Настолько же сложно ожидать от детей-сирот солидных достижений в области программирования, скорее, они – это хорошие пользователи готовых программных продуктов, впрочем, не лишённые способности предложить рациональные пути развития полюбившихся им информационных технологий. В виду сказанного, можно представить, насколько цифровые коммуникации, тактично и целенаправленно преподнесённые педагогическим коллективом своим учащимся и воспитанникам, могут позитивно изменить жизнь каждого ребёнка, наполнив её новыми красками и оттенками смысла. Следует отметить, что эстетика постпостмодернизма, в рамках которой по-прежнему реализуются многие интернет-проекты, не всегда в равной мере позволяет ребёнку сбалансированно получить одновременно этические и эстетические основы взаимодействия в сети. Этим, в частности, и обусловлена наша глубокая обеспокоенность судьбами социализации воспитанников интернатных учреждений, активно использующих цифровые коммуникации. Сегодня мы акцентируем внимание на примерах преобладания эстетики цифровых коммуникаций над этикой их реализации, рассмотрим и обратные случаи – превалирования этики над эстетикой, а также коснёмся образцов их гармоничного сочетания.

Приведём примеры, когда этика явно уступает эстетике в содержании продуктов информационных технологий, адресованных, не в последнюю очередь, и детской аудитории. В последнее время, с развитием мультимедиа, принципиальным повышением скорости интернета, а также снижением стоимости и увеличением его трафика, сетевые игры возобладали над обычными компьютерными играми, требовавшими применения какого-либо дискового накопителя. Таким образом, игры, наряду с чатами, живыми журналами, форумами и социальными сетями в целом также вошли в круг цифровых коммуникаций. Их принципиальным отличием от выше перечисленных коммуникационных сред в этом отношении является перенос личного общения участников игры на общение через выбранных или самостоятельно созданных ими героев, игровых персонажей. Поэтому теперь мы вправе

рассматривать изделия игровой индустрии именно в данном контексте. Не раз доводилось наблюдать, как за красивой оболочкой компьютерной игры с её многочисленными яркими и запоминающимися эффектами ребёнок перестаёт видеть, с какой последовательностью и настойчивостью, достойной явно лучшего применения, его вовлекают в мир насилия, жестокости, обмана. И при этом «ненавязчиво» предлагают почувствовать себя героем этого мира, со всеми присущими ему ярко выраженными этическими аномалиями. Никого не состоянии успокоить тот факт, что ребёнок пока ещё не настолько игрозависим, чтобы утратить способность чётко дифференцировать – в окружающую или виртуальную реальность он погружён. Даже на начальной стадии погружения в заманчивую виртуальную реальность дети любят самоутверждаться друг перед другом уровнем достигнутого в игре успеха. Не всегда рядом оказывается критически мыслящий взрослый, готовый своевременно обратить внимание на то, чему радуется или чем бравирует юный геймер. В то же время, ничуть не исключено, что заигравшийся ребёнок ликует от того, как много им убито, избито или ограблено персонажей игры. На вопрос, зачем он это делает, игрок не даёт вразумительного ответа. В данном случае его интересуют только набранные очки или баллы, пройденные уровни, количество обрётённой честным или нечестным путём игровой атрибутики.

В своё время много говорилось о гуманности изобретения гильотины. Но так ли уж воодушевляет точность и быстрота её работы, ослепительный блеск режущего живую плоть металла, чтобы побудить миллиарды людей испробовать на себе её безукоризненное действие? В таком случае, почему же обилие компьютерных игр, действие которых, в конечном итоге, переносится некоторыми юными (да и только ли юными?) игроками и в реальный мир, не производит столь же леденящего душу впечатления, как нож изобретения господина Гильотена? А плоть режется и посредством компьютерных игр, и теперь уже – за пределами виртуального мира. Например, мальчик в азарте игры, выплеснувшись из виртуального пространства в реальное, настоящим ножом убил своего настоящего друга. В ответ на увещания взрослых о том, что он отнял у человека жизнь, мальчик невозмутимо ответил: «Ну и что? У него их десять! Подумаешь, одной больше, одной меньше!». И ребёнок этот, в отличие от детей, которым мы посвятили эту работу, – не сирота. И родители, «проглядевшие» полную ценностную дезориентацию своего чада, возможно, не самые невоспитанные в мире люди. Тем более – не убийцы и не грабители. И, вероятно, неоднократно внушали ребёнку, как следует себя вести, что делать следует, а что – нет, ни под каким видом. Что можно после этого сказать? Вопрос воспитания в ребёнке добрых чувств – тема наших других статей. Безопасность мультимедиа, в том числе – и игровых – тоже. Здесь же следует сконцентрировать наше внимание на том, что развитие цифровых коммуникаций существенно «истончило» стенку, ранее наглухо отделявшую реальную действительность и виртуальную игровую среду. Безупречное эстетическое оформление игрового пространства стало устрашающе правдоподобным. И только люди с хорошо сформированным сознанием, к числу которых трудно отнести большинство детей и подростков, способны чётко отделять правила игры от правил реальной жизни. К тому же, в большинстве игр правила взяты именно из норм поведения в реальном мире, но в его асоциальной среде. И было бы значительно понятнее, если бы из семьи, состоящей из криминальных элементов, вышел «достойный продолжатель дела» своих родителей. Но каков феномен, когда именно в благополучной, на первый взгляд, семье, в хорошо обставленной и убранной квартире сидит подросток и самозабвенно играет в игру «Тюряга». Учится воровать, браниться, обманывать и т.д. – одним словом, всему тому, чему в родной семье он никогда и ни от кого не мог бы научиться. Так эстетика, пусть и весьма сомнительного тона, «кладёт на лопатки» этику в один момент.

Закрепим этот пример ещё одним. Он, опять-таки, проистекает из сетевых игр. Допустим, это игра из серии симуляторов - «Автогонки», или ей подобная. Здесь уже, к счастью, не услышать ненормативной лексики, персонажи выглядят вполне благопристойно, иногда – даже весьма симпатично, и цель игры уже не состоит в том, чтобы кого-то убить или ограбить. В такой игре даже есть несомненная польза. Безусловно, играя в неё, ребёнок с интересом развивает скорость своих реакций, учится находить быстрые и правильные

решения, с достоинством выходя из предложенных ему нештатных ситуаций, становится более смелым и сообразительным. Однако, несмотря на это, у юного геймера параллельно формируется привыкание к тому, что ни одна авария, произошедшая с его участием, ничего негативного ему не несёт. Столкновение его виртуального автомобиля с таким же хорошо нарисованным фонарным столбом не приносит ему ни боли, ни страданий, ни финансовых затрат на возмещение убытка, ни, тем более – мало оптимистичных юридических последствий. Если же инцидент произошёл с участием другого юного «автомобилиста», сидящего за другим компьютером и наблюдаемого в сети посредством выбранного им персонажа, то самое большее, что может вызвать эта авария – лёгкую перепалку между «участниками» автогонок. А возникающие при ударах одной машины о другую смятия их кузовов, одновременно случающиеся пожары и даже взрывы автомобилей, как правило, детей не шокируют. Оставшись целыми и невредимыми в своих компьютерных креслах, они закрепили этот «урок» в своём формирующемся сознании. Не стоит отрицать, что у особенно впечатлительных детей, к тому же – бывших свидетелями аварий в реальном мире, а также попадавших в аварии вместе с родителями, и виртуальное столкновение тоже может также вызвать настоящий испуг. Однако, как нам известно, вслед за сообразным этому повышением уровня адреналина в крови, связанного с этим испугом, наступает компенсаторное действие эндорфинов. Их действие ребёнку приятно, хорошо запоминается, и в дальнейшем он подсознательно (если не сознательно) тянется к каждому возможному источнику испуга, чтобы за его относительно кратковременным действием последовала приятная волна ощущений. Но, в конечном итоге, она способна вызвать своеобразную эндорфинозависимость. В основе которой, как мы понимаем, лежит зависимость от испуга. Компьютерный мир и мир цифровых коммуникаций в целом предоставляют сейчас очень широкий спектр подобных развлечений. Поскольку к этому тянутся не только дети, но и их родители, способные тратить на приобретение игр и всевозможные игровые преимущества значительные суммы денежных средств, игровая индустрия процветает.

Следует ли стремиться непременно оградить свой дом, или помещение группы детского дома, где также за компьютерами могут находиться его воспитанники, от воздействия этически непроработанной продукции индустрии игр и развлечений? Дискутировать по этому вопросу можно довольно-таки долго, и необязательно такая дискуссия окажется продуктивной. Потому что по-настоящему защитить детей от негативного влияния сетевых игр можно, на наш взгляд, только одним способом. А именно – создав достойную содержательную альтернативу разрушительным играм. Мы много указывали на то, как важно насытить режим дня ребёнка реальными, спортивными играми. Но не всегда это возможно, доступно и даже не всем одинаково интересно. И даже любящие реальный спорт дети, по нашим многочисленным наблюдениям, ничуть не с меньшим удовольствием проводят время за компьютерами после занятий в спортивных секциях и участия в спортивных соревнованиях. Это же происходит с юными танцорами, театрами, певцами и приверженцами иных способов самовыражения, совмещающих другие пути самореализации с сетевыми играми, бесспорно, имеющими богатое и привлекательное эстетическое оформление. О возможности заменить виртуальное реальным писалось много. И некоторые успехи в этом направлении было бы неразумно не замечать. Впрочем, равно как и то, что уровень эстетики реального мира всё больше отстаёт, и, по всей вероятности, будет продолжать отставать от эстетического уровня цифровых коммуникаций. Действительно, организовать на каждой улице города или села свой «Диснейленд» вряд ли когда-нибудь получится. Хотя никто и не запрещает делать окружающую жизнь значительно более эстетически насыщенной. В то же время, бурный рост массовых коммуникаций сулит довести эстетическое оформление цифровых коммуникаций до уровня, практически неотличимого от реального. Не говоря уже о том, какой прорыв сделан виртуальной реальностью в окружающий нас мир. На примере плоских кнопок управления реальной аппаратурой, по сути совпадающих с кнопками на экранах планшетов, правомерно говорить и об элементах полного, хотя пока ещё только точечного слияния реальной действительности и виртуальной реальности. Это тема отдельной статьи, и, скорее всего, не

одной, поэтому на данном вопросе мы здесь также останавливаться не имеем возможности, согласно поднятой теме.

Теперь самое время привести пример, обратный затронутым, где налицо – преобладание этики над эстетикой. Его имеет смысл взять из сферы, которая, с точки зрения многих представителей старшего поколения исследователей, призвана заменить сетевые ресурсы, отрицательно влияющие на психику учащихся. Ресурсы, или, с позволения сказать, «контр-ресурсы», в понимании таких учёных, должны опираться на поддержку со стороны родителей, которые, запрещая детям играть в сетевые игры, в императивном тоне говорят (или кричат) им: «Лучше сиди и учись!». И, коли уж их дети так любят компьютер и интернет, дают им для использования на компьютере электронные учебники и медиаэнциклопедии. Сами по себе эти ресурсы могут быть вполне безвредны при правильной дозировке времени, на которое пользователь погружается в их содержание. Но если у ребёнка при этом, во-первых, отнимается любимая игрушка, это, с точки зрения ребёнка, совершенно неэстетично, даже если он ещё и не знает слова «эстетика», но понимание ребёнком создавшейся ситуации однозначно присутствует. Во-вторых, возникает эффект запретного плода, когда значимость игрушки, ещё не успевшей надоесть до того, как родители (или воспитатели детского дома) её отняли, великолепно сформирован. В-третьих, этот эффект максимально увеличивается, когда вместо любимой сетевой игры ребёнку предлагается достаточно безликий в эстетическом отношении, пусть и тоже электронный, учебник. Автору этих строк не так давно предлагалось самому написать электронный учебник для одного из престижных издательств. Если за этическую сторону вопроса автор мог однозначно поручиться, то эстетическая сторона вопроса оказалась не в его власти, будучи обременена сложившимися у издательства традициями, призванными сделать всю продукцию этого бренда одинаково узнаваемой и популярной. Подбирая для учебника многоцветные иллюстрации, часто ещё и анимированные, автор полагал, что они в известной мере будут способствовать повышению заинтересованности учащихся в пользовании этим учебником, а также создадут хорошее релаксационное поле для профилактики интеллектуальных перегрузок при овладении его содержанием. Каково же было удивление со стороны автора, когда до его сведения было доведено, что весь учебник будет монохромным. Это ещё могло бы быть понятно, если бы издание было печатным, а финансовые возможности издательства или официального заказчика учебника были невелики, и пришлось бы ограничиться чёрно-белой печатью. Но когда информационные технологии позволяют адекватно передавать миллионы цветов, которые способен различить не каждый человеческий глаз, а этой возможностью сознательно пренебрегают, такая позиция вызывает однозначное недоумение. Так мы с Вами становимся свидетелями положения дел, когда этика, изначально являющаяся краеугольным камнем данного издания, не была подкреплена эстетически. Если выражаться точнее, определённый эстетический вкус у редакторов данного издательства, безусловно, присутствует. Издавая до этого медиаэнциклопедии, которыми с удовольствием пользуются не столько дети, сколько взрослые, руководство издательства встречалось с аудиторией, которую не требовалось мотивировать к использованию их продукции с акцентом на эстетической стороне вопроса. Однако когда речь заходит о детях, и тем более – детях-сиротах, среди которых достаточно много педагогически запущенных, это следует учитывать едва ли не в первую очередь. Ведь мотивация к учебной деятельности, как мы уже неоднократно указывали в наших ранних работах, у них довольно-таки низка. И ни одно эстетическое упущение при подготовке адресованных им учебных пособий даром пройти не сможет.

Наконец, приведём пример цифровых коммуникаций, характеризующихся гармоничным сочетанием этического и эстетического начал. Обойтись без этого невозможно, равно как неэтично оставлять читателя озадаченным – неужели и действительно всё так нескладно получается с информационными технологиями? Значит, их не зря так много ругают? И интернет – это и правда – только «большая помойка»? Скорее, всё-таки, нет! Интернет сегодня – это уже достаточно хорошо «расчищенная свалка», с которой практически весь «мусор» собран в надлежащие для него ярко маркированные «гламурные» отсеки. А на

освободившемся пространстве расцветает стройный и всё более упорядочиваемый образовательный интернет. Вспоминая слова Анны Ахматовой, действительно – даже трудно представить, «из какого сора растут цветы, не ведая стыда». Потому что иначе как яркими и душистыми цветами, а то – и лекарственными растениями – трудно назвать телекоммуникационные образовательные проекты, приносящие пользу как юным, так и зрелым пользователям. Намеренно приведём пример открытого проекта, «произрастающего» из социальной сети «Мой мир» www.my.mail.ru, где буквально рядом с ним идёт виртуальная торговля, натуральный обмен, и даже процветает всё та же игровая индустрия, которую мы сегодня уж никак не обошли вниманием. Для организации проекта «Мариинская галерея имени Марии Дмитриевны Шаповаленко», о чём и идёт речь как об открытом проекте, автор данной работы отдал личную страницу www.my.mail.ru/list/papa888. Пользователями фотогалереи, видеосалона, блога и музыкального салона и других разделов стали тысячи взрослых и детей из различных стран мира. Они отвечают на поставленные автором вопросы и задают свои, определяют стратегию развития галереи, становятся участниками благотворительных, правозащитных и культурных акций в реальном мире, начало которых обычно полагается Мариинской галереей. Люди, вне зависимости от возраста, не углубляются беспредельно в просторы виртуального мира. Наоборот, встречаясь на данных сетевых страницах, они обретают основы для позитивного взаимодействия в мире окружающей их реальности. Повествованию об особенностях, целевых установках и регулярно достигаемых здесь результатах мы намерены в дальнейшем посвятить не один десяток работ. Ибо уже шестой год развивается проект, и его пользовательская, равно как и творческая, аудитория поступательно возрастает. Мы счастливы только, что и этот проект входит в продолжительный ряд позитивных сетевых страниц различных авторов, которые делают мир цифровых коммуникаций более гармоничным с позиций соотношения в нём этики и эстетики. А дети-сироты, равно как и выпускники сиротских учреждений, их воспитатели и родственники, обретают в этой зоне интернета и реальную поддержку, и благоприятный психологический климат для своего развития. Приглашаем и Вас присоединиться к нашему сотворчеству.

Олег Латышев (РФ, г. Москва)
Екатерина Пилюгина (РФ, г. Воронеж)

Роль медиаобразования в работе школы юного экскурсовода

Аннотация. В статье рассматривается важность медиаобразования для социализации детей-сирот через участие в школе юного экскурсовода.

Школа юного экскурсовода, первоначально организованная для воспитанников пшшколы-интерната №1 для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей на базе Воронежского областного краеведческого музея, продемонстрировала высокую результативность своей работы. Этому, в частности, способствовала существенная поддержка со стороны медиаобразовательного компонента. Кинообразование, в ходе которого дети-сироты наиболее комплексно воспринимали материал, который им следовало затем преобразовать в текстовую форму и включить в свою экскурсионную работу, а также разноплановые материалы культурно-исторических сайтов, составили для юных экскурсоводов значительную часть их профильного образовательного багажа. Также медиаобразование помогло воспитанникам сделать результаты своего труда достоянием широкой публики, освоив азы видеосъёмки, видеомонтажа, обработки цифровых фотографий и т.д. Получились интересные фильмы, имеющие также и дидактическую, и методическую ценность. Их юные авторы вместе со своим педагогом – учителем информатики пшшколы-интерната №1 Воронежской области для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей Юлией Владимировной Гоговой – получили стали лауреатами областного

конкурса детских и юношеских фильмов. А теперь готовятся отправить свои работы на международный конкурс «Золотой компас», который проводит Международная Академия детско-юношеского туризма и краеведения имени А.А. Остапца-Свешникова. Также работа по развитию школы юного экскурсовода содействовала дальнейшей социализации детей-сирот. В октябре – декабре 2012 г. на базе государственного бюджетного учреждения культуры Воронежской области «Воронежский областной краеведческий музей» был реализован второй этап экспериментального проекта совместно со школой-интернатом №1 Воронежской области для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей.

Организованная в апреле 2012 г. «Школа юного экскурсовода», в рамках которой проходила подготовка воспитанников интерната в качестве музейных экскурсоводов (о чём мы уже неоднократно писали ранее [7]), получила свое развитие на новом этапе. Прежде всего, расширился количественный состав участников эксперимента (работа велась уж с 18-ю детьми в возрасте от 12 до 17 лет). Однако такое внутригрупповое разделение на «новых» и «опытных» участников никак не сказалось на качестве работы и межличностных отношениях внутри коллектива. Вновь пришедшие учащиеся легко включились в образовательный и воспитательный процесс, и достигли впечатляющих результатов наравне с ребятами, обучавшимися в «Школе юного экскурсовода» повторно.

Так же в рамках эксперимента была поставлена новая задача на расширение функционала детей в качестве не просто музейных экскурсоводов, но и как волонтеров для массовой работы ВОКМ. Выбор формы подобного сотрудничества был предоставлен детям на вступном занятии второго этапа эксперимента, что обусловило значительную мотивационную составляющую процесса. Таким образом, в указанный период работа велась по двум направлениям: дети осваивали и углубляли свои навыки в качестве экскурсоводов (выбор темы оставался за ними), а также было разработано, подготовлено и проведено полноценное массовое мероприятие «Новогоднее путешествие в музей» для учащихся начальных классов двух воронежских школ.

Зачетным занятием для экскурсионной составляющей работы «Школы» стала экскурсия по основной экспозиции и выставке «Царство животных», проведенная детьми для участников федеральных курсов повышения квалификации по теме «Формы и методы педагогического сопровождения социализации школьников средствами туристско-краеведческой деятельности в свете требований организации внеурочной деятельности ФГОС общего среднего образования второго поколения».

«Школа юного экскурсовода» как экспериментальный проект имеет значительный потенциал для развития, а также обладает необходимой универсальностью в применении к любому подобному тандему, какой в данном случае составили интернат и музей. Вариантом такого сотрудничества может быть не только подготовка традиционных музейных экскурсоводов, но и гидов для автобусных и пешеходных экскурсий (при наличии технических возможностей), освоение экскурсионного материала на иностранных языках, проведение самых разнообразных и разнонаправленных мероприятий (как на базе музея и интерната, так и в других образовательных и культурных учреждениях) и т.д. В настоящий момент мы рассматриваем возможность дальнейшего усиления медиаобразовательной составляющей в работе нашего детища за счёт организации киноклуба краеведческой направленности. Это поможет и юным экскурсоводам, и их благодарным слушателям полнее и ярче воспринимать содержание излагаемого во время экскурсий материала. Как нам представляется, все необходимые технические вопросы музей и школа-интернат способны решить совместными конструктивными действиями.

Литература

1. Ильин В.Н., Латышев О.Ю. Основное и дополнительное образование детей-сирот с использованием информационных технологий // Медиаобразование. 2008. № 1. С. 62-66.
2. Ильин В.Н., Латышев О.Ю. Социализация детей-сирот средствами экскурсионно-

- туристической и краеведческой деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 390-399. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/3C9E723F898E1D29.html>)
3. Капустина Е. Н., Латышев О. Ю. Работа социальной службы детского дома // Социальная педагогика. - 2012. - № 1. - С. 88-95.
  4. Крюкова О.Е., Латышев О.Ю. Социально-психологическая адаптация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 400-411. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/A1A927AB1847244.html>)
  5. Латышев О.Ю., Ильин В.Н., Макарова Л.Н. Туризм, краеведение и ИКТ // LAP LAMBERT Academic Publishing, 2013. – 100с.
  6. Макарова Л.Н., Латышев О.Ю. Роль урока географии в социализации детей-сирот средствами туризма и краеведения // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 417-428. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/11B4C826E82394.html>)
  7. Пилюгина Е.В., Латышев О.Ю. Школа юного экскурсовода как средство развития социального туризма // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 199-208. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/61E654C737C402F.html>)
  8. Свиридова А.Ю., Чайкина Л.П., Латышев О.Ю. Медиаобразование в краеведческой практике пшколоы-интерната для детей-сирот // Медиаобразование. 2013. № 4. С. 96-111.
  9. Черноусова И.И., Латышев О.Ю. Краеведческая составляющая медиаобразования детей-сирот в условиях логопедической поддержки // Медиаобразование. 2013. № 3. С. 37-48.

Олег Латышев (РФ, г. Москва),
Виктор Ильин (РФ, г. Воронеж)
Людмила Макарова (РФ, г. Воронеж)

Общее образование детей-сирот средствами ИКТ

Аннотация. В статье рассматриваются возможности ИКТ для медиаобразования детей-сирот.

Воронежская школа-интернат №1 для детей-сирот приняла активное участие в экспериментальной работе лаборатории «Школьная медиатека» Института содержания и методов обучения РАО. Педагогический коллектив этого интересного учреждения успешно провёл работу по теме "Использование информационных технологий в образовательных учреждениях для социально незащищенных детей". Интернатом предприняты серьезные усилия по формированию материальной базы для ведения эксперимента. Один из авторов интернатского сайта, учитель информатики Юлия Владимировна Гоготова приняла участие в фестивале некоммерческих молодежных Интернет-проектов в г. Москва. Он был организован и проведен Союзом веб-мастеров России. Этот активный педагог одновременно является участником создания элективного курса по цифровой музыке «Введение в музыкальную информатику». (Сушкова Ю.В., Гладнева В.И., Протасов А.С.). Юлия Владимировна предоставила научному

руководству эксперимента результаты своей экспериментальной деятельности, и их апробация состоялась на экспериментальных площадках «Школьной медиатеки» в других регионах России. Также учитель информатики активно участвует в педагогических конференциях по вопросам использования информационных технологий в образовательном процессе. Помимо этого, команда педагогов и воспитанников участвовала в III Межрегиональном фестивале «Интернет и Мы», где успешно справилась со всеми предложенными заданиями, получила диплом и благодарственное письмо. Нельзя не сказать о том, что интернатская команда соревновалась с весьма продвинутыми в плане инфотеха командами образовательных учреждений города, области других регионов страны. Это было и интересно и сложно одновременно. Воспитанникам представилась возможность пообщаться со сверстниками, реализующими свои познавательные амбиции в самых различных образовательных направлениях. Для воспитанников интерната многие формы общения на фестивале оказались новыми. В частности, работа в форуме, на котором шло обсуждение хода создания сайта совместно с командами ГОУ СОШ №1963 г. Москвы и МОУ Петровской СОШ Павловского района Воронежской области. В результате участия в конкурсе наработан обширный мультимедиа материал по различным разделам истории, физики, информатики. Конкурс помог педагогам и воспитанникам приобрести дополнительные навыки работы в интернете, а также программами PowerPoint, Adobe Reader, Photoshop, Front Page и т.д. Педагоги интенсивно обмениваются авторскими учебно-методическими материалами с участниками экспериментальной работы в учреждениях Самарской, Астраханской, Ростовской областей, Краснодарского края и других российских регионов. С использованием воронежских методических наработок проводятся семинары для педагогов школ-интернатов Самары, Тольятти, Сызрани, Чапаевска, Азова, Шахт, Кропоткина, Лабинска и многих других городов нашей страны. Выпущены электронная и печатная версия сборника методических материалов "Использование информационных технологий в учебном процессе". Получена рецензия научно-исследовательской лаборатории «Школьная медиатека» сотрудника ИСМО РАО. Педагоги систематизируют и используют в повседневной практике каталоги Интернет-ресурсов по профилю работы. Педагогом-психологом Крюковой О.Е. разработана и на протяжении десяти лет с начала эксперимента реализуется программа психологической поддержки воспитанников «Сенсорная релаксация» с использованием цифровой музыки, которую ежегодно дарит интернату автор-исполнитель Олег Латышев-Майский. Разработка и применение мультимедийных программ для учебно-воспитательного процесса педагогами проходила с привлечением воспитанников. Регулярно проводится обучение воспитанников овладению информационными технологиями в урочное время на уроках «Обучение компьютерной грамоте», и во внеурочное – консультации учителя информатики, «Интернет-кафе». КТД "Я познаю мир" проходило под девизом применения технических средств обучения на уроках и во внеклассных делах. Коллективом интерната проведён областной семинар «Использование информационных технологий в образовательных учреждениях для социально незащищенных детей» для руководителей школ-интернатов. На семинаре был представлен и обобщен опыт работы по применению информационных технологий в учебно-воспитательном процессе. Получены положительные отзывы коллег. Нарботанный мультимедиа материал, помещён на CD носители. В целях методической подготовки педагогов:

- организовано прохождение курсов в ВОИПКРО на базе "Интернет-центра»;
- проведено 4 семинара с сотрудниками интерната по пользованию техническими средствами обучения;
- проходили еженедельные консультации сотрудников и воспитанников по работе с электронными изданиями и в сети "Интернет".

Наша деятельность развивается благодаря творческой работе таких педагогов как отличник народного просвещения Горбунова Н.Г., а также инициативные и деятельные члены коллектива – Борщева Л.В., Викторова Л.А., Гоготова Ю.В., Гостева Е.В., Данилова Л.В., Иноземцева Г.Н., Крюкова О.Е., Митрофанова М.А., Пономарева М.В., Разгоняева Л.В., Самарцева С.П., Сарычева В.А., Сиделева А.Ю., Свиридова А.Ю., Спирина Г.Е., Сухорукова Н.В., Сучкова В.В., Фомина Е.В., Чайкина Л.П., Черноусова И.И., Черных Е.В. и многие другие замечательные коллеги,

которые в настоящее время составляют авангард педагогов-экспериментаторов. В скором времени мы надеемся познакомить Вас и с их методическими рекомендациями по затронутым здесь темам.

Литература

1. Байер Е.А., Латышев О.Ю. Профилактика негативных последствий использования информационных технологий // Материалы VI Научно-практической конференции-выставки "Информационные технологии в образовании" ("ИТО-Ростов-2006"). - Ростов-на-Дону, 2006. <http://ito.edu.ru/2006/Rostov>
2. Ильин В.Н., Латышев О.Ю. Основное и дополнительное образование детей-сирот с использованием информационных технологий / Медиаобразование. 2008. № 1. С. 62-66.
3. Латышев О.Ю. Аудиовизуальные составляющие информационных технологий в школьной инноватике / Школьные технологии. 2007. № 2. С. 182-184.
4. Латышев О.Ю. Задачи журналистики в медиаобразовании детей-сирот // Медиаобразование. 2008 N 1. С. 52-61.
5. Латышев О.Ю. Интернет-телевидение как модель дистанционного обучения // Медиаобразование. – 2009. – Т. 3. – С. 20-25.
6. Латышев О.Ю. Организация и проведение учебных Интернет-проектов и конкурсов / Школ. технологии.- 2006.- № 1.- С. 85-94.
7. Латышев О.Ю. Организация и проведение учебных интернет-проектов и конкурсов / Школьные технологии. 2006. № 1. С. 168-171.
8. Латышев О.Ю. Развитие медиаобразования в интернатных учреждениях // Медиаобразование. 2008. N 2. С.33-41.
9. Латышев О.Ю., Ильин В.Н., Макарова Л.Н. Туризм, краеведение и ИКТ // LAP LAMBERT Academic Publishing, 2013. – 100с.
10. Свиридова А.Ю., Чайкина Л.П., Латышев О.Ю. Медиаобразование в краеведческой практике школы-интерната для детей сирот // Медиаобразование. 2013. № 4. С. 96-111.
11. Черноусова И.И., Латышев О.Ю. Краеведческая составляющая медиаобразования детей-сирот в условиях логопедической поддержки // Медиаобразование. 2013. № 3. С. 37-48.

Олег Латышев (РФ, г. Москва),
Валентина Сучкова (РФ, г. Воронеж),
Любовь Данилова (РФ, г. Воронеж)

Естественнонаучное медиаобразование детей-сирот в школе-интернате

Аннотация. В статье рассматривается наполнение мультимедийной поддержки преподавания естественнонаучных дисциплин для повышения качества образования в системе интернатного образования.

Воспитанникам столичных школ-интернатов для детей-сирот проще изучать биологию, географию, другие естественнонаучные предметы, нежели их провинциальным сверстникам. Ведь к услугам юных москвичей – прекрасные университетские музеи – геологический, зоологический, а помимо этого – ещё и Дарвиновский, недавно реконструированный и модернизированный, минералогический музей имени Ферсмана. И это ещё не всё. Но и при обилии возможностей познакомиться с объектами изучения непосредственно, к их услугам – современные образовательные технологии. Ведь интернаты эти – показательные. Но и в провинциальные интернаты, а также в школы при детских домах уже пришли ресурсы мультимедиа. В чём-то они могут заменить реальные наглядные пособия, модели, муляжи, в чём-то – нет, но во многом дадут возможность глубже проникнуть в тайны строения человека,

окружающей его природы, микро- и макрокосма.

По совместной инициативе Министерства образования и науки Российской Федерации и Федерального агентства по образованию проведена Федеральная целевая программа «Развитие единой образовательной информационной среды (2001-2005 годы)». В рамках этой программы детские дома и интернаты получили в пользование 50 CD-ромов под общим названием «Медиатека для детских домов и школ-интернатов». В школах-интернатах использование предлагаемого пакета возможно при подготовке к урокам, как со стороны учителя, так и со стороны учащихся по заданию учителя. В детском доме – в процессе самоподготовки к классным урочным занятиям и для организации различных форм внеурочной деятельности познавательного характера. Есть в этом пакете и немало интересных и полезных ресурсов учебного назначения, в том числе – и для изучения предметов естественнонаучного цикла.

Так, например, учебное электронное издание «Биология. 6-11 классы» содержит преемственное изложение информации эколого-биологического плана от класса к классу. Углубленное изучение этого курса станет полезным для воспитанников, а впоследствии – и выпускников, как сельских, так и городских детских домов и интернатов. И если для сельчан будет вполне реально стать животноводом или растениеводом, то выпускник городского детского дома с подобными знаниями может при дальнейшем обучении стать подходящим специалистом для эколого-биологических станций, или станций юного натуралиста. Некоторые экспериментальные сиротские учреждения лаборатории «Школьная медиатека» самостоятельно приобретали и осваивали учебные пособия и энциклопедии, изданные ещё до прихода названного пакета.

При изучении предметов естественнонаучного цикла в наших интернатах активно используются медиа-энциклопедии. Многотомная Большая советская энциклопедия, которая в своё время была не в каждом доме, теперь благополучно поместилась на трёх CD, и требует не более двух с половиной гигабайт на жёстком диске, что для компьютеров, которыми оснащено большинство интернатов, уже не проблема. Здесь 100 тысяч статей и 33 тысячи иллюстраций, и среди этого богатства можно почерпнуть точные общие сведения и о растениях, и о животных различных классов и семейств, и о явлениях природы. Ещё дальше пошла медиа-энциклопедия ООО «Кирилл и Мефодий» www.km.ru Здесь уже 8 томов, и не переработанных из печатного издания, а специально организованных для мультимедиа. Небозримое количество статей, иллюстраций и других медиа-объектов, позволяющих выстроить урок, подготовку домашних заданий, создание рефератов и презентаций по каждой теме биологии, физики, химии, естествознания, любого предмета естественнонаучного цикла.

В Чапаевском интернате №1 для детей-сирот обучаются дети с отклонениями в развитии. Здесь очень заинтересованные учителя, которые активно используют медиа-объекты «каэмовской» энциклопедии на уроках биологии, химии, физики и естествознания. Учитывая, что воспитанникам этого интерната преимущественно свойственно конкретное мышление, учителя стремятся заменять абстрагирующие от реальной действительности мудрствования на конкретные примеры из жизни растений, животных, и, наконец, человека. Причём дети, естественно, предпочитают не только анимированные объекты, но и дающие возможность что-нибудь с ними сделать. Так лучше запоминается, и урок вместо чуть ли не повсеместной попытки становится праздником души.

Но ещё большую помощь в организации обучения этим предметам может оказать комплексный продукт той же компании «КМ-школа» www.km-school.ru. Этот виртуальный проект отличается динамичностью развития, как структуры, так и содержательного наполнения. При желании можно постоянно держать связь с разработчиками, высказывать свои пожелания, вносить предложения по развитию виртуальной школы, что сделало бы её ещё более информативной, увлекательной и разработанной на уровне интерфейса. Исполнительный директор этой программы Е.Н. Ястребцева выступила с прекрасной инициативой безвозмездного оснащения такими достаточно дорогостоящими продуктами, как «Виртуальная школа Кирилла и Мефодия», нескольких школ-интернатов для детей-сирот и

детей, оставшихся без попечения родителей, принявших участие в экспериментальной работе лаборатории «Школьная медиатека» ИСМО РАО. В новом учебном году им предстоит не просто узнать о «КМ-школе» не понаслышке, а всесторонне апробировать, внедрить в образовательный процесс своих учреждений. А одновременно – и посодействовать своему научному руководству в выработке методических рекомендаций по использованию комплексной электронной информационно-образовательной среды «Виртуальная школа Кирилла и Мефодия» в образовательных учреждениях сходного типа и вида.

«Энциклопедия науки. 2.0» издательства «Dorling Kindersley» (Eyewitness Encyclopedia of Science 2.0) также содержит обширные данные по химии, биологии, другим естественнонаучным предметам. Здесь красивые, убедительные рисунки. Предлагается текст в свободной манере изложения. Но этот же текст полностью копируется диктором, читающим очень вяло и невразумительно, словно стремясь отбить у слушателя желание воспринимать предлагаемый для изучения материал. Возможно, в более поздних версиях этой энциклопедии такой существенный недостаток уже устранён, но они нам пока не встречались.

Теперь замолвим слово о медиа-ресурсах более узкого плана, используемых в наших интернатах и детдомовских школах.

Прежде всего, если этот детский дом или интернат – сельский, то его воспитанникам необходимы конкретно направленные знания. Таков, например, Богдановский детский дом Самарской области. Его обитателей опекает множество сельских семей, в свободное от учёбы время помогающих детям обучаться премудростям повседневного сельскохозяйственного труда. В медиа-обеспечении подобных учреждений акцент может быть сделан на такие электронные средства учебного назначения, как, например, на медиа-энциклопедию «Лекарственные растения» (Falcson-technology, <http://www.falcson-technology.com/> и «Новый диск» www.nd.ru). Собираемые полезные для здоровья человека (и животных) растения в существующих ныне экологических условиях возможно именно в сельской местности. Энциклопедия даёт возможность ознакомления с внешним видом растений, их плодов и семян по фотографиям и подробным рисункам, которые можно при необходимости увеличить. Описание свыше тысячи трав сопровождается рекомендациями по применению. Здесь хорошо представлены и такие широко распространённые на территории России растения, как мята, зверобой, пижма, и представители растительного мира других континентов – например, яборанди, имеющий видового «родственника» хаборанди. Каждый из них растёт в тропических лесах Южной и Центральной Америки и разводится в парках. Пособие снабжено хорошо организованной системой поиска.

Что же касается юных жителей городов, то с домашними животными они могут соприкоснуться именно как для радости общения, так и для изучения их особенностей на уроках биологии, и в этом поможет «Энциклопедия домашних животных» («Multimedia productions»). Издание старенькое, но достаточно информативное, иллюстрированное. Много полезных сведений об уходе за животными – млекопитающими и птицами – их кормлении, транспортировке, лечении и т.д.

В Астраханском детском доме-школе №2 дети любят заниматься по обучающим мультимедиа CD-rom'ам. Например, CD-rom по школьному курсу «Естествознание» для 5 класса, давно созданный в МарГТУ, до сих пор пользуется у них большой популярностью. При его разработке был использован интегрированный подход, в результате чего знания по физике и химии преподносятся ученикам комплексно. Создатели учебника ушли от скучной монологической речи. В постоянно меняющихся местах действия ведут беседу учительница Татьяна Михайловна и её ученики – Петя и Маша. Явления окружающего мира рассматриваются на примере реальных предметов, встречающихся детям в повседневной жизни. Трение – на горке для катания, явление сообщающихся сосудов – у фонтана с водонапорной башней, давление воды – у большого толстостенного аквариума с яркими рыбами и т.д. Пособие охватывает широкий круг изучаемого материала, распределённого на три логичных раздела: «Тела и вещества», «Взаимодействие тел» и «Физические явления». Жаль лишь, что не очень учитывается желание обучающегося, особенно в пятом классе, не

только пассивно воспринимать, но и что-то делать самому. Ему же предлагается лишь иногда кликом мыши вызывать переход с одного объекта на другой, в крайнем случае, – приводить в действие фигурки автомобилей, скорость движения которых изучается в данном разделе.

По действующему сейчас законодательству воспитанники детских домов и школ-интернатов для детей-сирот, а также детей, оставшихся без попечения родителей, имеют определённые льготы при поступлении в ВУЗы. В немалой степени и от этого зависит число успешно туда поступающих. Но, естественно, это не отменяет необходимой подготовки. Ведь поступить-то можно! А кто будет за тебя учиться? Господин Российский Федеральный Закон? Или его сын Подзаконный Акт? Поэтому нужны репетиторы. Услуги их стоят дорого. Приходят на помощь электронные. Подешевле. Например, «1С: Репетитор. Сдаем Единый Экзамен», изданный совместными усилиями ЗАО "1С" <http://www.1c.ru>, сайт проекта <http://repetitor.1c.ru> и ЗАО "Агентство "Гуманитарные технологии" <http://www.ht.ru>. CD-rom содержит следующие материалы:

1) "Локальная версия портала www.ege.edu.ru", включающая нормативные документы, инструкции для сдающих ЕГЭ и его организаторов;

2) "Интерактивные тесты ЕГЭ" – это интерактивные контрольно-диагностические тесты по дисциплинам ЕГЭ, реализованные в оболочке "1С: Репетитор";

3) Сборник нормативной документации по Единому Государственному Экзамену.

В случае если выпускник не собирается сдавать ЕГЭ, то и тогда предлагаемое здесь пособие может помочь в тренировках, подключая смекалку, интуицию, а также научить быстро думать и отвечать на большое количество разнообразных вопросов.

Существуют в медиа-копилках интернатов и электронные ресурсы учебно-методического характера. Сетевое объединение методистов <http://som.fcio.ru> Федерации Интернет образования (в настоящее время – Фонд содействия информатизации образования) и журнал "Вопросы Интернет Образования" <http://vio.fcio.ru> совместными усилиями подготовили и распространили среди сотрудников сиротских учреждений страны ЛАБОРАТОРНЫЙ ПРАКТИКУМ «ОСНОВЫ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ УЧИТЕЛЯ». Эти и подобные им диски увозили в свои детдома и интернаты сотрудники, которые с 2001 по 2003 год проходили по нашей инициативе курсы повышения квалификации на базе Московского центра Интернет-образования по программе «Intel» «Обучение для будущего». На этом диске, среди прочего, размещены примеры работ слушателей Московского Центра Интернет-образования. Как сказано в его аннотации, «материалы диска ориентированы на дидактическое применение в ходе аудиторной работы со слушателями и организацию их самостоятельной работы». Каждый учебно-методический пакет отражает умение его автора работать с редакторами Microsoft Office Word, Microsoft Office Power point, Microsoft FrontPage и Publisher, предлагая вниманию пользователя текстовый обзор УМП, описание раздаточного материала, Интернет-страницу проекта, презентацию и буклет по его теме. Примечательно, что первыми в списке указаны именно предметы естественнонаучного цикла. Например, учитель биологии Петренко Елена Борисовна (PetrenkoEB@msk.net.fio.ru, Московская область, Подольский район, посёлок МИС) предлагает нашему вниманию презентацию "Путешествие в страну земноводных", публикацию по теме "Они должны жить", сайт "Мои друзья амфибии" и дидактический материал "Карточки-задания по теме «Земноводные»". Перечисляя использованные при их подготовке электронные ресурсы, коллега приводит источники, которые могут оказаться небезынтересными и для нас с Вами: www.corbis.com/, www.zooclub.ru/, www.livingthings.narod.ru.

Учитель географии лицея (Московская область, г. Лобня), Марчукова Оксана Александровна (MarchukovaOA@msk.net.fio.ru), в своей работе предлагает ученикам познакомиться с реками. Подготовленный ею УМП содержит общее понятие о реках, видах рек. В работе говорится также о том, что такое речная система, режим и питание реки. Автор показывает, каково хозяйственное использование рек. В работе также представлен словарь, в котором даны понятия, так или иначе связанные с жизнью реки, её строением и сменой состояний.

Учитель астрономии московской гимназии № 1567, Габайдулина Лия Ириковна (gimn1567@col.ru; GabajdulinaLI@msk.net.fio.ru, irikovna@chat.ru) представила УМ, ориентированный одновременно на курсы астрономии и мировой художественной культуры. Он включает в себя сайт "Космология древних и современный взгляд на мир", презентацию "История о том, как Землю изгнали из центра мира", буклет "Восход и заход Солнца в дни осеннего равноденствия" и раздаточный материал для тренировки и закрепления навыков ориентирования по звездам.

А вот учитель физики Чалимова Розалия Абзалдиновна использовала нестандартный ход, представив на суд слушателей курсов «Обучения для будущего» презентацию, выполненную учеником 9 класса Алексеем Медведевым. В работе по теме «Динамика. Законы Ньютона» представлены: методическая работа районного специалиста, семья, учебные экскурсии, материалы по динамике и варианты контрольных работ.

И, наконец, химия торжественно завершает круг естественнонаучных предметов, к которым обратили свои взоры участники курсов Intel. Здесь тоже представлена ученическая презентация. Сумина Виктория – ученица 8 класса Луговской средней общеобразовательной школы предложила нашему вниманию нетрадиционный взгляд на периодическую систему химических элементов Д.И.Менделеева. Работа получилась яркая, динамичная, ничего общего со скукой, вызываемой у большинства учеников при встрече с абстрагированным от реальной жизни материалом. Учитель Виктории - Дыцкова Елена Владимировна (DyckovaEV@msk.net.fio.ru). Вот что пишет учащийся на курсах учитель о своём УМП: «В этой работе рассмотрена в целом структура периодической системы. Можно применять как наглядность для изучения нового материала, для закрепления темы, для проверки знаний, для получения справочного материала, ею можно вызвать интерес к предмету. Может быть доступна для учителей, учеников, студентов, родителей».

В тексте работы мы уже перечислили ряд Интернет-ресурсов, которые так или иначе связаны с естественнонаучными дисциплинами, преподаваемыми в школе-интернате. К этому, конечно же, есть что добавить. Сайт ассоциации РЕЛАРН «Школьный сектор» www.school-sector.relarn.ru помещает на своих страницах множество материала, способного помочь в изучении и физики, и химии, и биологии, и любого другого предмета естественнонаучного цикла. Сайт постоянно публикует:

- объявления о грантах, связанных с разработкой образовательных программ, нормативной документации, регламентирующей работу информационно-образовательной среды, в том числе – и интернатных учреждений;
- приглашения на семинары и мастер-классы по использованию информационных технологий в изучении биологии, географии, астрономии и т.д.;
- напоминания о сроках проведения телекоммуникационных олимпиад, Интернет-проектов образовательной направленности и конференций – от институтских и университетских до международных, если затрагиваемая ими проблематика тем или иным образом связана с медиаобразованием;
- условия участия в конкурсах, связанных с изучением химии, физики и т.д., и проходящих в Интернет или объявляемых через его ресурсы;
- электронное образовательное издание «Педсовет по средам».

Кроме этого, на «Школьном секторе» есть и детский уголок, где учащиеся могут не просто узнавать о происходящем в мире Интернет-образования, но и напоминать своим вечно занятым учителям о том, что нужно вспомнить о предстоящей конференции, съезде, симпозиуме, да и сетевую олимпиаду вместе со своим классом тоже «не прозевать».

Сайт уже неоднократно упоминавшейся здесь программы Intel «Обучение для будущего» www.i-teach.ru (www.intel-teach.ru) также весьма полезен. Динамично развивающаяся программа, охватившая немислимое количество городов по всей территории нашей страны, становится, помимо всего остального, и необъятной методической сокровищницей, доступной любому учителю, имеющему выход в Интернет. Также на сайте множество статей о том, как методически правильно организовать урок с использованием информационных технологий,

метода проектов, что и когда применить, и что самое важное – на чём и когда вовремя остановиться в своих благих преподавательских порывах.

Сайт <http://pedsovet.org/> также окажется полезен преподавателям естественнонаучных дисциплин в школах-интернатах, да и не только в них.

Безусловно, образовательный Рунет уже поистине необъятен. И каждый учитель или воспитатель, узнавший всего несколько заветных букв адреса одного такого электронного представительства института, компании или школы, в конечном итоге выстроит для себя и своих учеников приемлемый для решения общих задач круг необходимых образовательных ресурсов. Поэтому дальнейшее перечисление сайтов, которые могут оказаться полезными в интернатной образовательной практике, позволите считать избыточным. Подытожим выше сказанное.

Для преподавания дисциплин естественнонаучного цикла в школах-интернатах для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, а также в детских домах-школах, мы рекомендуем использовать следующие электронные компоненты для построения информационно-образовательных сред:

- мультимедиа-энциклопедии – как общего характера, так и специализированные, как в виде CD-готов, так и в Интернет, типа «Википедии» www.wikipedia.ru;

- электронные ресурсы учебного назначения в виде учебных и учебно-методических пособий – для подготовки и проведения уроков, самоподготовки в группах и индивидуально, так же, как и энциклопедии, доступные либо локально, либо по сети;

- постоянно обновляемые образовательные сайты, вестники, электронные доски объявлений, позволяющие активно участвовать в процессе медиаобразования как в масштабах родного города, так и в мировом телекоммуникационном пространстве.

Всё выше перечисленное, а также всё полезное, что Вы найдёте сами, и порекомендуете всем нам, поможет сделать преподавание естественнонаучных дисциплин в интернате запоминающимся и продуктивным.

Олег Латышев (РФ, г. Москва),
Марзия Черняк (РФ, г. Тольятти)

Медиаобразовательное пространство социализации детей-сирот (на примере школы-интерната №1 г. Тольятти)

Аннотация. В статье рассматриваются приоритетные направления использования новых информационных технологий образования для сиротских образовательных учреждений, соответствия существующего программно-методического обеспечения в условиях динамично меняющегося современного образовательного пространства и моделирования информационно-образовательной среды.

Моделируя информационно-образовательное пространство учреждения на основе новых информационных технологий, мы понимаем сущность Интернет-технологий как средство социальной адаптации социально незащищенных детей. Прослеживается появление в сети Интернет новых форм и видов образовательных ресурсов, в различной мере и степени ориентированных на нужды детей-сирот и других групп социально незащищенных детей. Такими ресурсами обслуживаются различные аспекты процесса воспитания и социального образования. Существуют особенности эффективной работы информационно-образовательного пространства для воспитанников и сотрудников, а также администраций сиротских учреждений различного уровня и способа организации.

В первую очередь, мы приступаем к структурированию и каталогизации ресурсов, которые могут быть использованы при доработке нормативной документации образовательных учреждений для детей-сирот и других групп социально незащищенных детей. Модель образовательной среды позволяет расширить и усовершенствовать концепцию

развития образования детей-сирот – общего основного, дополнительного образования, организации внеклассной, кружковой и факультативной работы, основываясь на применении Интернет как стержневого компонента системы образования детей-сирот и повышения квалификации всех работающих с ними специалистов. В процессе создания модели учтены основные ролевые характеристики Интернет технологий применительно к социальному образованию и социальной адаптации детей-сирот в целом как качественно новой образовательной системы для воспитанников сиротских учреждений, работающих с ними педагогов, а также сотрудников методических служб и органов управления образованием, задействованных в образовательном процессе сиротских учреждений. Во главу угла в моделировании поставлены задачи образовательной деятельности школы-интерната №1 г. Тольятти как учреждения образования для детей-сирот, в котором общее основное среднее образование предусмотрено. Первоочередное внимание мы уделяем определению спектра образовательных потребностей детей-сирот, которые могут быть реализованы как в стенах интерната, так и в других сотрудничающих с ним образовательных учреждениях – в зависимости от их типа, вида, направленности и комплексности. В качестве методологической основы нами привлекаются и анализируются работы, посвященные различным аспектам удовлетворения сиротских образовательных потребностей и вариативности систем средств их реализации. Параллельно проанализированы программно-методические материалы, разработанные коллективами сиротских учреждений России сообразно своеобразию моделей их функционирования и задач образовательной деятельности. Выявляются приоритетные направления использования новых информационных технологий образования для каждого типа и вида сиротского образовательного учреждения, соответствия существующего программно-методического обеспечения в условиях динамично меняющегося современного образовательного пространства.

Приступая к моделированию информационно-образовательной среды, мы анализируем теоретические основы развития информационно-образовательной среды для воспитанников, сотрудников сиротских образовательных учреждений и работающих с ними специалистов. Среди них мы выделяем:

1. Основные характеристики и этапы создания, развития и использования информационно-образовательной среды Интернет в системе социального образования и социальной адаптации детей-сирот.

2. Основные научно-педагогические принципы эффективного функционирования социально-адаптационной информационно-образовательной среды.

3. Теоретические основы развития информационно-образовательной среды для детей-сирот и сотрудников сиротских образовательных учреждений и управлений образования, работающих с ними.

Рассматриваются и выявляются основные характеристики и этапы в развитии информационно-образовательной среды для воспитанников, сотрудников сиротских образовательных учреждений и управлений образования, работающих с ними. Определяется дуальный характер интеграции информационно-образовательной среды для детей-сирот и специалистов, задействованных в работе с ними, в общее информационно-образовательное пространство. С одной стороны – в сетевое образовательное пространство для пользователей с традиционными образовательными потребностями, с другой – во всемирное информационно-образовательное пространство в целом. Выявляются основные научно-педагогические принципы эффективного функционирования информационно-образовательной среды для детей-сирот и специалистов, задействованных в работе с ними, в системе общего образования в России. Излагаются теоретические основы развития информационно-образовательной среды для детей-сирот и специалистов, задействованных в работе с ними, в России.

Выделим основные компоненты создания, развития и эффективного функционирования модели информационно-образовательной среды для детей-сирот и специалистов, задействованных в работе с ними.

1. Реализация образовательных потребностей детей-сирот в образовательных

учреждениях различного типа и вида.

2. Создание сетевых представительств сиротских учреждений, методических служб и органов управления образования, работающих с ними.

3. Формы создания эффективно действующих образовательных Интернет ресурсов.

4. Создание условий для эффективного функционирования информационно-образовательной среды.

Приведем функциональные дополнения к модели информационно-образовательной среды для детей-сирот и специалистов, задействованных в работе с ними.

1. Интранет как тренинговый компонент информационно-образовательной среды для детей-сирот и специалистов, задействованных в работе с ними.

2. Интранет как системообразующий компонент информационно-образовательной среды.

3. Мультимедиа-ресурсы как вспомогательный компонент информационно-образовательной среды.

4. Мультимедиа-ресурсы как самостоятельный и дополнительный компоненты информационно-образовательной среды.

В дальнейшем нами будут рассмотрены теоретические основы использования интранета и медиаресурсов в аспектах тренинговых, вспомогательных, дополнительных и основных системообразующих компонентов информационно-образовательной среды для детей-сирот и специалистов, задействованных в работе с ними.

В чем же состоит практическая реализация построения модели информационно-образовательной среды для детей-сирот и специалистов, задействованных в работе с ними? Какие ключевые звенья она использует?

1. Программа опытно-экспериментальной работы научно-исследовательской лаборатории «Школьная медиатека» ИСМО РАО «Использование информационных технологий в социальной адаптации детей-сирот».

2. Программа развертывания точек открытого доступа к Интернет в сиротских учреждениях России.

3. Программа развития информационно-образовательной среды Российской Детдомовской Семьи.

Таково проспективное изложение плана работы по моделированию информационно-образовательной среды. Перейдем к развернутому представлению модели.

Теоретические основы развития информационно-образовательной среды для воспитанников, сотрудников сиротских образовательных учреждений и работающих с ними специалистов.

1. Основные характеристики и этапы создания, развития и использования информационно-образовательной среды Интернет в системе социального образования и социальной адаптации детей-сирот.

Вопрос о необходимости построения информационно-образовательной среды для сиротских учреждений был вызван к жизни комплексом существенных изменений в жизни Российского общества. Изменились истоки сиротства, в результате чего социальное сиротство выступило на первый план. Исходя из этого, видоизменились цели и задачи функционирования сиротских учреждений. Существенное отставание детей в образовании привело к необходимости варьирования образовательных программ, привлечения новых специалистов. Наличие психических травм у множества социальных сирот, попадающих в сиротские учреждения в результате невыполнения родителями их родительских обязанностей, побудило к созданию в стенах сиротских учреждений, а также за их пределами множества разноплановых служб, специализированных на качественно новой основе. В виду этих, а также массы других не перечисленных здесь изменений в системе сиротских учреждений страны, появилась необходимость в организации информационно-образовательного пространства, особо структурированного как для детей-сирот, так и для работающих с ними специалистов. Мы провели исследование рейтинга Интернет-страниц, наиболее часто

запрашиваемых в среде специалистов сиротских учреждений. Наиболее необходимыми специалистам оказались:

- Нормативно-правовая документация;
- Методические рекомендации по разработке программ общего основного и дополнительного образования, а также внеурочной воспитательной деятельности;
- Документация по планированию работы как сиротского учреждения в целом, так и отдельных направлений его деятельности;
- Формы отчетной документации для всей должностной вертикали сиротских учреждений различных типов и видов;
- Программы предметных дисциплин общего основного и дополнительного образования;
- Электронные учебники;
- Курсы дистанционного обучения;
- Медиа-энциклопедии;
- Электронные словари и справочники;
- Сценарии внешкольных мероприятий, а также многие другие материалы, способствующие развитию сиротского учреждения.

По определению, другой ареал поиска информации - у воспитанников сиротских учреждений. Чаще всего дети ищут или просят найти у специалистов медицентра учреждения:

- логические развивающие игры;
- программы для творчества на компьютере (компьютерный дизайн, аудиомонтаж, верстка изданий детской прессы, видеоклипов и т.д.);
- сайты музеев, выставок, театров;
- материалы для рефератов, презентаций и т.п.

Изначально существовали предпосылки для мотивации сотрудников сиротских учреждений и их воспитанников в информационно-образовательной среде. Среди них, в первую очередь, необходимо выделить следующие:

- наличие на сайтах министерства образования, культуры, социальной защиты и других необходимой документации, образовательных программ, или по крайней мере – их развернутых аннотаций;
- появление в сети Интернет или на дисках разрозненной информации по различным направлениям деятельности образовательных учреждений вне зависимости от их профиля, типа и вида;
- возможность сопоставлять многие образовательные нужды сиротского учреждения с предложенными материалами для других образовательных учреждений.

Кумуляция электронных материалов в сиротском учреждении существенно дополняла перечень необходимых для его работы материалов, содержащихся на традиционных носителях – книгах, журналах, газетах, бюллетенях, аудио- и видео продукции. Использование электронных версий материалов ускоряло процесс создания документации, ее переструктурирования и постоянного обновления. Наряду с этим, наличие доступа к Интернет избавляло от необходимости подписываться на дорогостоящие газеты и журналы, которые, к тому же, требовали неизмеримо больших площадей для хранения, нежели электронные версии тех же самых материалов. В последних появлялась возможность быстрого цитирования документов. Ускорялся документооборот. Время и силы специалистов, высвобождавшиеся при работе с электронными ресурсами, могло быть потрачено на реальную деятельность с воспитанниками и коллегами. Эти и другие позитивные условия побуждали сотрудников и воспитанников сиротских учреждений к вхождению в информационно-образовательное пространство страны, и в то же время – к обособлению в нем специальной зоны со своими особенностями. Одновременно существовали и факторы, создававшие отрицательную мотивацию, препятствующую безболезненному вхождению в общеобразовательную информационную среду и организации собственной среды. В числе первых из них следует признать такие, как:

- Разрозненность однотипных документов в сети Интернет;

- Непоследовательная и нелогичная компоновка комплектов медиа-ресурсов, поставляемых в стены сиротских учреждений;
- Очевидная неполнота ресурсных баз;
- Асинхронное пополнение информационных баз в телекоммуникационной сети;
- Несвоевременность появления документов в сети, препятствующая выбору ресурса с ним как единственного сайта, где ожидается его появление.

Следует отметить, что в большинстве случаев факторы, препятствующие вхождению в информационно-образовательную среду, не возобладали над позитивными факторами в сознании большинства сотрудников и воспитанников сиротских учреждений. И электронные формы документов стали занимать все более достойное место в жизни детских домов, школ-интернатов, приютов и т.п. Более того, наиболее инициативные представители педагогических и ученических коллективов предприняли усилия для организации и развития сетевых зон, которые в дальнейшем могли бы соединяться и создавать предпосылки для создания единой информационно-образовательной среды сиротских учреждений. Сначала стали появляться страницы учреждений образования и социальной защиты детей-сирот на сайтах вышестоящих организаций, благотворительных фондов, шефов сиротских учреждений. На них содержалась ключевая информация о сиротских учреждениях, подчас – даже удовлетворявшая наиболее любознательных пользователей сети. Но в подавляющем большинстве случаев никто не отвечал на электронные письма по адресам, опубликованным на этих страницах, и не производил на них никаких обновлений. По прошествии времени, стало расти число сайтов сиротских учреждений, открывавшихся совместными усилиями их воспитанников и сотрудников. Как правило, это уже были не дочерние страницы благотворительных сайтов, а некоторые их адреса содержали уже и домены второго уровня. Эти сайты имели древовидную структуру, последовательно погружая посетителя в подробности жизни учреждения. Материал сайтов постоянно обновлялся, что вызывало у посетителей неугасающий интерес. В настоящее время Интернет-ресурсы сиротских учреждений интегрируются такими способами, как:

- баннерообмен;
- каталогизация детдомовских сайтов на сайтах <http://www.detskiedomiki.ru/>, <http://www.papa888.narod.ru>, <http://www.mama888.newmail.ru> и других;
- порталлизация родственных документов, публикуемых на различных интернет-ресурсах сиротских учреждений.

В недалеком будущем ожидается начало следующей, четвертой стадии развития Интернет-ресурсов сиротских учреждений. Последовательность их наполнения будет согласовываться в круге сиротских учреждений, активно работающих сети. Это позволит:

- избегать дублирования материалов, публикуемых на различных, но родственных сайтах;
- прогнозировать тенденции развития Интернет-ресурсов родственной тематики;
- направлять процесс качественного наполнения Интернет-ресурсов материалами по заказу коллег своего или подобных учреждений.

- открыть и использовать на своих сайтах форумы, в которых посетители сайта могут выявлять и обсуждать проблемы документообеспечения, кардинального решения назревших в сообществе проблем. Также посредством форумов и консультаций по электронной почте коллеги могут помогать друг другу в решении вопросов, которые еще ни разу не возникали в одном учреждении. Появившись в нем внезапно и еще не найдя своевременного решения, они в то же время уже находили быстрые и качественные решения в других подобных учреждениях.

Итак, основные этапы создания информационной среды для сиротских учреждений исторически сложились следующим образом:

1. Появление отдельных страниц учреждений образования и социальной защиты детей-сирот на сайтах вышестоящих организаций, благотворительных организаций, шефов сиротских учреждений. Созданы усилиями этих организаций.

2. Рост числа сайтов сиротских учреждений, созданных совместными усилиями их

воспитанников и сотрудников.

3. Интеграция сайтов сиротских учреждений на сайтах <http://www.detskiedomiki.ru/>, <http://www.papa888.narod.ru>, <http://www.mama888.newmail.ru>.

4. Объединение, согласованная работа сайтов сиротских учреждений в интересах всех учреждений, участвующих в данном объединении.

Сформулируем основные характеристики формируемой в настоящее время информационно-образовательной среды Интернет в системе социального образования и социальной адаптации детей-сирот.

5. Общедоступность ресурсной базы для всех сиротских учреждений вне зависимости от удаленности субъектов среды друг от друга.

6. Четкая многопрофильная структура расположения материалов в ресурсной базе.

7. Регулярная обновляемость ресурсной базы сообразно насущным потребностям участников работы информационно-образовательной среды.

8. Достоверность представляемой информации.

9. Существенное сокращение материальных расходов и времени на получение информации.

Наряду с приведенными характеристиками каждый участник среды может вывести и иные, наиболее значимые именно для него, а также предложить коллегам отслеживать по ним уровень и направление развития среды.

2. Основные научно-педагогические принципы эффективного функционирования социально-адаптационной информационно-образовательной среды.

Эффективность функционирования информационно-образовательной среды определяется следующими общепедагогическими принципами дидактики и воспитания:

- принцип научности означает создание системы обмена информацией на основе использования новейших достижений научно-технического прогресса в области средств ТСО, их интеграции и получения дополнительных знаний, умений, навыков, которые создают предпосылки для ускоренного освоения предлагаемого материала;

- принцип природосоответствия, который подразумевает учет в использовании информационно-образовательной среды психолого-физиологических, индивидуально-типологических и психических особенностей участников работы в среде, генетической особенности, многогранности, целостной и неповторимой индивидуальности каждого человека;

- принцип культуросообразности, который используется в органичной связи с историей народа, его языком, культурными прогрессивными традициями, наследием и преемственностью поколений;

- принцип приоритета активного подхода, который подразумевает создание такой системы работы с использованием информационно-образовательной среды, которая активизирует поиск и задействование духовных качеств личности;

- принцип гуманизации информационно-образовательной среды;

- принцип демократизации, который предполагает сотрудничество и творческий союз педагога и воспитанника сиротского учреждения на основе суверенитета личности воспитанника, внимательного отношения к его праву выбора и принятия решения в процессе обучения и воспитания;

- принцип интегративности – единство и последовательность педагогических требований во всех звеньях информационно-образовательной среды;

- принцип приоритета творческой, сознательной деятельности по самосовершенствованию и самообразованию.

В ходе развития информационно-образовательной среды возможна выработка дополнительных принципов ее функционирования.

3. Реализация образовательных потребностей детей-сирот посредством информационно-образовательной среды.

Образовательные потребности ограниченного ряда детей-сирот практически ничем

не отличаются от последних у детей других социальных групп. Но год от года ограниченность такого ряда все больше возрастает. Этим определяется уровень вариативности образовательных потребностей различных групп детей-сирот. Главным образом, в настоящее время существует необходимость наверстывания упущенного у детей, которые попали в интернат в качестве социальных сирот. Их родители не могли или даже не хотели принимать адекватное участие в образовании детей, в следствие чего педагогическая запущенность в этой социальной группы достигает колоссальных размеров. Ребенок, поступающий в интернат в возрасте, например, 14-15 лет, не имеет ни каких интеллектуальных отклонений, о чем свидетельствует психолого-медико-педагогическая комиссия. Но при этом практически не умеет читать, писать и считать, не говоря уже о знаниях, умениях и навыках, присущих традиционному ученику его возрастной категории. Возникает необходимость организации специальных условий для обучения такого воспитанника, поскольку изучать школьную программу вместе с первоклассниками такому ребенку не следует, прежде всего, по этическим соображениям. Боязнь проявить незнание и непонимание в кругу более младших товарищей может погрузить такого ребенка в глубокий психологический нокаут – закомплексовать и отвлечь от учебы навсегда. Во избежание этого следует идти общепринятым путем индивидуализации образовательного процесса для таких детей. Однако, этот путь в условиях регулярного сокращения финансирования сиротских учреждений из госбюджета становится приемлемым для все меньшего числа детских домов и интернатов. Одним из наиболее приемлемых выходов в виду складывающегося положения следует признать использование информационных технологий в образовательном процессе. Конечно, выстраивание преемственного ряда электронных учебных пособий в государственной системе образования еще не завершено. Но и среди широкого ряда существующих электронных учебников, энциклопедий и электронных игр можно выбрать надлежащий контур для коррекции образовательных возможностей даже для детей, для которых характерна высокая степень педагогической запущенности. При этом занятия могут проходить в различных условиях. Например, в классе, где каждый ученик движется по отдельно взятой образовательной траектории, дети могут и не знать, чем конкретно заняты их соседи. Никого не выделяют ни с «хорошей», ни с «плохой» стороны. Исключается чувство разобщенности, когда ребенка могли бы отделять от остальных в виду его сильного отставания в учебе. В то же время, возможны занятия детей в группе, в которой они живут и трудятся под руководством воспитателей. В этом случае могут быть задействованы компьютеры в воспитательных блоках, задействованные в локальной сети. Занятия могут проводиться по мере усвоения материала воспитанников пошагово, без оглядки на физический возраст ребенка, без малейших напоминаний ему о том, что его сверстники знают намного больше и т.д. Сообразно тому, как в принятой японскими педагогами системе успехи ученика сегодня сравниваются с успехами этого же ученика вчера и позавчера. Но ни в коем случае – с успехами других учеников в классе или детей, равных по возрасту. Все подбираемые для занятий электронные ресурсы – будь то каталоги Интернет-страниц или CD-rom-ы – должны просматриваться учителем или воспитателем, выступающим в роли учителя, на предмет соответствия возможностям изучающего. Есть ресурсы, предназначенные для углубленного изучения тех или иных учебных дисциплин, во время чего преследуются цели подготовки к конкурсам, фестивалям или олимпиадам по предметам. Существуют электронные учебные пособия для средней школы, предназначенные для профильных классов, для поступления в средние специальные и высшие учебные заведения. Важно, чтобы ученик, занимающийся по таким учебникам с целью сокращения и ликвидации отставания в учебе, не погряз в отдельно взятых темах. Их изучение подчас рассчитано на 7, а то и на 8 часов, а отнюдь не на 45 минут в режиме адекватного восприятия материала учениками. Если у учителя нет выбора, и только такие учебники подобраны в медицентре интерната, то следует снабдить предлагаемые к самостоятельному изучению параграфы соответствующими

пометками, благодаря чему выстраивание образовательной траектории для конкретных учеников будет происходить наилучшим образом. Рассмотрим и обратную крайность, в которой также информационные ресурсы электронного плана могут оказаться незаменимым подспорьем. В ученическом коллективе вполне могут оказаться дети, для которых рамки традиционной для интерната образовательной программы будут тесны. Имея здоровые амбиции, такие воспитанники смогут претендовать на участие в различных конкурсах и других выше перечисленных формах самореализации, подразумевающих углубленные знания по учебным предметам.

4. Интранет как тренинговый компонент информационно-образовательной среды для детей-сирот и специалистов, задействованных в работе с ними.

Интранет как локальная сеть, обслуживающая все рабочие места сотрудников и воспитанников сиротского учреждения, может быть использована при формировании информационно-образовательной среды интерната следующим образом:

- в качестве способа доступа к базе данных учреждения и ее пополнения;
- в роли проводника к ресурсной базе интерната;
- как тренинговая модель для обучения сотрудников и воспитанников навыкам работы в глобальной электронной сети.

Поскольку вопрос создания базы данных интерната решается уже в данный момент, остановимся на последнем ролевом пункте использования интранета. Интранет учреждения для желающих научиться работать в Интернет – незаменимый полигон для тренировки. По существу, вид документа в локальной сети сугубо идентичен виду документа в мировой сети. Если во время работы локальной сети Интернет отключен, не удастся принять участие в работе чатов, форумов, сообществ, открывающихся со страниц сайта, скачанных из мировой сети. Общее же содержание этих страниц – текстовая информация, иллюстративный ряд, анимированные объекты остаются столь же доступными, как и в Интернет. Если в просторы локальной сети скачан электронный учебник, диалоговый характер работы во время выполнения тестовых заданий будет сохраняться. Это обеспечивается набором вариативных реакций учебника на любые возможные ученические ответы, зашитым в интерфейс учебного пособия. Если же речь идет о дистанционном курсе, основные этапы участия в котором ведутся не выходя за пределы Интранета, то можно скомпоновать электронное письмо консультанту с ответами на его задания, что не займет много Интернет-времени. Хранение в Интранете CD-rom-ов делает доступными содержащиеся на них материалы в любом уголке учреждения. Это бывает полезно в нескольких случаях:

1. если CD-rom – один, а число желающих воспользоваться им в один и тот же промежуток времени велико;
2. если учреждение представляет собой многокорпусный комплекс, компьютеры каждого здания в котором связаны по локальной сети;
3. если сохранность CD-rom-ов становится проблематичной в виду неадекватного, непредсказуемого поведения некоторых обучающихся по ним.

Интернат как раз и удовлетворяет выше приведенным условиям.

Ганна Новицька (Україна, м. Миколаїв)

Формування медіакультури особистості на всіх етапах навчально-виховного процесу в Миколаївському економічному ліцеї № 2 Миколаївської міської ради Миколаївської області

Анотація. У статті подається опис досвіду з упровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес Миколаївського економічного ліцею №2.

Медіаосвіту називають освітою XXI століття. Саме тому Миколаївський економічний ліцей №2 Миколаївської міської ради Миколаївської області як інноваційний навчальний заклад у серпні 2011 року приєднався до Всеукраїнської дослідницької експериментальної роботи з упровадження вітчизняної моделі медіаосвіти в навчально-виховний процес

загальноосвітніх навчальних закладів. Педагогічний колектив ліцею визначив свою участь в експерименті за проблемною темою: «Формування медіакультури особистості на всіх етапах навчально-виховного процесу» на серпень 2011 – червень 2016 років. Оскільки медіаосвіту визначено як «частину освітнього процесу, спрямовану на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою масмедіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [1], було визначено мету дослідницької діяльності педагогів:

1. Формування теоретичної бази знань учнів із питань медіаграмотності, включаючи знання з медіапсихології інформаційного впливу, елементи кіберпсихології та медіагігієни.

2. Формування практичних навичок ефективної та безпечної взаємодії з інформацією, що отримана з медіаджерел на основі використання технології критичного мислення.

3. Формування основ медіакультури шляхом створення власної медіа продукції.

Мета роботи передбачала розв'язання основних завдань:

- Надати учням інформацію про розвиток інформаційного суспільства, про засоби масмедіа та їх вплив на особистість;

- Сформувати в учнів медіаімунітет, що допоможе їм протистояти агресивному впливу ЗМІ;

- Сформувати критичне мислення як психологічний механізм медіаграмотності, що забезпечить учням свідоме споживання медіа продукції на основі усвідомлення та адекватного сприйняття змісту та форми інформації;

- Сформувати потребу до медіатворчості, до створення якісної медіапродукції.

Роботу було організовано поетапно. Протягом I (підготовчого) етапу (вересень 2011 - серпень 2012 року) вивчили та проаналізували наукову, науково-педагогічну та психологічну літературу з питань медіаосвіти, провели діагностування рівня медіакультури задіяних до експерименту учнів, з'ясували їхнє ставлення до впровадження в ліцеї медіаосвітніх інновацій, а також продіагностували учителів, визначивши рівень медіакомпетентності та мотиваційної спрямованості, розробили модель медіаосвіти нашого ліцею, сформували склад творчої групи учителів для участі в експериментальній роботі. Результатом роботи стало створення банку інформації та педагогічних ідей за темою експерименту.

У межах II (діагностико-пошукового) етапу (серпень 2012 – серпень 2013 року) вибирали зміст медіаосвіти в процесі інтеграції з загальноосвітніми предметами, анкетували батьків для вивчення родинної медіакультури з метою визначення мотиваційної та технологічної підготовленості дорослих до впровадження медіаосвіти в ліцеї, запровадили у навчальний процес спецкурс за вибором «Медіакультура» для учнів 10 класів за програмою Н. І. Череповської, розробили та провели науково-методичні семінари для учителів ліцею з питань упровадження медіакультури, створили методичне забезпечення реалізації моделі медіаосвіти на уроках та в позаурочний час.

На сьогоднішній день ліцей знаходиться на III (формотворчому) етапі (вересень 2013 – серпень 2015), а це передбачає низку заходів:

- Організацію системи навчання учасників експерименту з використанням інноваційних педагогічних технологій для формування медіа-компетентності учнів ліцею;

- Створення умов для інтеграції медійних практик дорослих і дітей, розвиток родинної медіа-культури;

- Моніторинг розвитку медіакультури учнів;

- Виявлення обдарованих учнів і створення для них індивідуальних освітніх маршрутів у напрямі медіакультури з метою розвитку їх творчих здібностей;

- Узагальнення досвіду роботи за програмою експерименту, аналіз і корегування програми і моделі «Медіаосвіта».

У планах *IV (контрольно-аналітичного) етапу (вересень 2015 – серпень 2016 року)* обробка й аналіз даних експерименту, експертиза створеної моделі медіаосвіти в ліцеї, узагальнення досвіду роботи ліцею в напрямі медіаосвіти.

Педагогічним колективом ліцею визначено очікувані результати:

- сформувати у ліцеїстів стійкі навички критичного мислення; сформувати у них медіа-імунітет особистості, який робить її здатною протистояти агресивному медіасередовищу;
- розвинути вміння та навички сприймання медіатекстів;
- навчити учня використовувати медійний простір для реалізації пізнавальних інтересів, навчальної програми;
- сформувати навички управління медійним простором та медійним контентом;
- сформувати в учня медіакультуру та медіакомпетентність.

Тож модель медіаосвіти Миколаївського економічного ліцею №2 залучає всі етапи навчально-виховного процесу, а саме: впровадження спецкурсу «Медіакультура», інтеграція, робота сайту, видання ліцейської інтернет-газети, робота гуртків тощо.

Оскільки мета спеціального курсу «**Медіакультура**» – «формування медіа-культури особистості засобами медіа-освіти»[2], було проблематично розв'язати, хто з учителів-предметників є найбільш компетентним із даного курсу – обрано кандидатуру учителя української мови та літератури, а також художньої культури Новицьку Г.В.

Елементи медіанавчання запроваджуємо через **інтеграцію** в навчальній дисципліні «Історія» визначених чинною програмою тем:

- «Індустріальне суспільство: переваги та проблеми»
- «Книговидання. Періодична преса»
- «Ідейно-теоретичні основи комуністичного режиму»
- «Наш край у 1917-1921 рр.»

На уроках художньої культури учні вивчили такі поняття, як «Масова культура. Інформаційна революція», спираючись на ключові поняття «агентства, мова медіа, репрезентація медіа».

Інформатика найбільше торкається понять медіаосвіти, пояснюючи інформаційні процеси в навколишньому середовищі, досліджуючи мову в першу чергу як спосіб кодування та передачі інформації, використовуючи мультимедійні технології, інтернет і комп'ютерні комунікації.

Аналогічно доцільно для інтеграції використовувати можливості навчального предмету «Технології», де учні здобувають знання про роботу з інформацією, з технологічною документацією, використовують інформаційні технології тощо.

Можливості інших навчальних дисциплін теж використовуються в нашому ліцеї. Про це свідчать також елементи якісної медіатворчості наших педагогів та учнів – колажі, тематичні відеокліпи, репортажі, буклети, статті та ін.

Крім застосування на уроках, медіаосвіту здійснюємо через позакласну роботу:

- Робота з наповнення ліцейського сайту <http://liceum2.mk.ua/>
- У ліцеї сформовано творчу групу, яка готує до випуску ліцейську електронну газету.
- Кіноклуб. Перегляд та обговорення кінофільмів. Створення власної короткометражної кінопродукції.

• На початку грудня 2011 р. ми відкрили «VIP-клуб», який готує цікаві проекти-зустрічі із неординарними та видатними людьми міста, втілюючи у життя велику кількість оригінальних ліцейських планів та ідей. Першим нашим гостем став президент Асоціації молодіжної преси України, директор Коледжу преси та телебачення Гліб Головченко. Спілкування із успішними особистостями показує ліцеїстам, що маленький успіх здатен привести до величезного, якщо діяти систематично та цілеспрямовано. Ліцеїсти мають досвід своїх перших інтерв'ю.

• Науково-методичне забезпечення експерименту передбачає створення та функціонування на базі бібліотеки ліцею «Медіацентру» – таке інтегроване середовище для всіх учасників навчально-виховного процесу, де відбувається пошукова і творча робота в межах експерименту.

Маємо для цього бібліотеку з «камерною», але функціональною читальною залою, комп'ютери з колекцією електронних носіїв, локальну мережу з виходом в інтернет, єдину систему каталогів із мультимедійними уроками, енциклопедіями, словниками та іншими ресурсами.

Перші підсумки уже підбито: в минулому 2012-2013 навчальному році в ліцеї проведено опитування щодо виявлення співпадіння між очікуваннями від курсу «Медіакультура» та реальними показниками. Проанкетовані учні вказали на

- збільшення прагнення до інтелектуальної суперечки/діалогу із творцем медіатексту,
- підвищення рівня критичності у сприйнятті медіатексту,
- появу бажання більш детального контролю того, що за медіапродукцію споживають близькі та рідні;
- необхідність упровадження такого курсу не тільки в 10 класі.

Література

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні.
2. Програма спеціального медіаосвітнього курсу для старшокласників ЗОШ «МЕДІАКУЛЬТУРА» за ред. Н.І. Череповської / Інститут соціальної та політичної психології АПН України.

Людмила Остапенко, Ольга Соловйова (Україна, м. Харків)

Впровадження медіаосвіти в процес навчання молодших школярів

Анотація. У статті розглядаються проблеми впровадження медіаосвіти в шкільний освітній процес, а саме в молодшу школу (1-4 класи). Виділяються основні завдання молодшої школи, які реалізуються через викладання медіаосвіти. Наводиться один із можливих шляхів впровадження – через змістовну лінію «Комп'ютерна анімація та комп'ютерні ігри». Розглядаються основні етапи викладання учням молодшої школи основ медіаосвіти.

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства, головними продуктами виробництва якого стає інформація та знання, характеризується збільшенням ролі медіаресурсу в житті суспільства, з усіма його перевагами, вадами та небезпеками для людини. Медіа стали невід'ємною частиною нашого життя. З'являються та активно використовуються нові можливості і методики для впливу на особистість та формування світогляду. Сучасний медіапростір, перенасичений негативною інформацією, створює відповідні умови для формування нерозбірливого споживача інформації, піддатливого маніпулятивному впливові [1]. Небезпеку, яку несуть медіа, можна зменшити. Для цього є практично перевірений метод – медіаосвіта. Одним із головних завдань медіаосвіти є запобігання вразливості людини до медіанасильства й медіаманіпуляцій, втечі від реальності в лабіринти віртуального світу, поширенню медіазалежностей [2].

Саме тому є актуальним формування критичного ставлення до інформації, отриманої із медіаджерел, формування власного світогляду, починаючи з молодшого шкільного віку. На розв'язання цих проблем і спрямована така галузь освіти як медіаосвіта. Під медіаосвітою розуміють розвиток уміння критично сприймати ЗМІ, незалежно від носія (преса, радіо, телебачення, інтернет) [3, 4].

Різні аспекти досліджуваної проблеми знайшли своє відображення в доробках таких вітчизняних і зарубіжних дослідників, як М. Гриневич, І. Жиливська, Л. Зазнобіна, Ю. Козаков, О. Мусієнко, А. Новикова, Г. Онкович, О. Спічкін, Ю. Усов, О. Федоров, І. Чемерис, С. Шумаєва та ін. Однак проблема впровадження медіаосвіти в процесі навчання молодших школярів є мало дослідженою.

В умовах складних соціально-економічних процесів, що відбуваються в суспільстві в

останні 15 - 20 років, помітно зменшилися виховні функції сім'ї та школи. З одного боку, спілкування батьків з дітьми зменшується, з іншого боку, зростає вплив засобів масової інформації на процес соціалізації та формування світогляду підростаючого покоління. ЗМІ, нерідко замінюючи батьків, дають результати, які не завжди легко вдається передбачити або виправити. [5]. Наприклад, фахівці підраховали, що дошкільнята дивляться телевизор у середньому по чотири години на день. За всі шкільні роки молоді люди проводять біля екрану 15 тисяч годин, а на уроках близько 11 тисяч годин, тобто значно менше часу, ніж перед екранами телевизорів. За цей час вони бачать приблизно 13 тисяч випадків насильницької смерті.

Телевизор розповідає чи показує дитині більше «повідомлень», ніж батьки, друзі чи вчителі і досить часто діти довіряють цим повідомленням не менше, а іноді навіть більше ніж рідним і близьким. На відміну від дорослої людини дитина, через відсутність у неї повної свідомості кордонів реальності, не може критично оцінити всю цю телепродукцію і відокремити віртуальну реальність від дійсності.

На момент вступу до школи дитина знайома з багатьма видами медіа: візуальні (фото, преса), аудіальними (звукові), аудіовізуальними (кіно, відео, телебачення) [7]. Залежно від віку діти віддають перевагу різним видам медіа. Так, преса майже не сприймається у дошкільньому та молодшому шкільному віці на відміну від аудіовізуальних медіа. Особливе місце серед цих медіа у дитини займають сучасні мультфільми.

Значна частина зарубіжних мультфільмів наповнена агресивними чи аморальними сценами, головні герої яких, на жаль, не відповідають образу доброї людини. Дані соціологічного дослідження [5] показують що 58 % молоді прагне копіювати поведінку телегероїв, здебільшого з іноземних фільмів, а 37,3% молоді взагалі готові вчинити протиправні дії, копіюючи телегероїв.

Саме тому дуже важливо привчати дітей до критичного ставлення до отримуваної ними інформації. Водночас медіа можуть як знищувати правильне ставлення дітей до світу, так і будувати його. Одним з актуальних напрямів використання медіа у вихованні дітей є викладання медіаосвіти у школі. Однак, зважаючи на те, що формування світогляду виникає у дітей ще з раннього віку, актуальним є початок впровадження даного предмету саме в початкових класах. Спираючись на те, що мультиплікація для дітей даного віку є основним медіа-джерелом, доцільним буде виокремити змістовні лінії, в рамках вивчення яких будуть розглянуто одні з основних види медіа, а саме: анімація та комп'ютерні ігри.

Створення власних мультфільмів розвиватиме в учнів критичне ставлення до медіапродуктів, їх змісту та наповнення. Важливим також є те, що головне завдання початкової школи – забезпечити розвиток особистості джерелами повноцінного розвитку дитини. Будь-яка дитина розвивається по мірі освоєння минулого досвіду людства за рахунок прилучення до сучасної культури. В основі цього процесу лежить навчальна діяльність, яка спрямована на оволодіння дитиною знаннями та вміннями, необхідними для життя в суспільстві. З іншого боку в процесі розвитку дитина самостійно реалізує свої можливості, завдяки творчій діяльності. На відміну від навчальної, творча діяльність не націлена на освоєння вже відомих знань. Вона сприяє прояву в дитини самодіяльності, самореалізації, втілення його власних ідей, які спрямовані на створення нового.

У творчій діяльності розв'язуються пошуково-творчі завдання з метою розвинути здібності дитини. Тому, якщо в процесі навчальної діяльності формується вміння вчитися, то в рамках творчої діяльності формується загальна здатність шукати і знаходити нові рішення, незвичайні способи досягнення необхідного результату, нові підходи до розгляду запропонованої ситуації.

Головна мета розвитку творчих здібностей – виховання справді творчої вільної особистості. Для досягнення цієї мети було визначено такі завдання:

- формувати у дітей здатності самостійно мислити, добувати і застосовувати знання;

- розвивати пізнавальну, дослідницьку та творчу діяльність;
- знаходити нестандартні рішення будь-яких виникаючих проблем;
- виховувати інтерес до участі у творчій діяльності [6].

Зважаючи на це, на початкових стадіях впровадження медіаосвіти, доцільним буде створення учнями початкових класів (1-2 клас) саме об'єктної та покадрової анімації, що розвиватиме у них творчі здібності, а також дрібну моторику рук. Знайомство учнів з анімацією як технічним прийомом створення мультиплікації, розробка ними власних сценаріїв медіаробіт спонукатиме дітей до створення власного бачення популярної мультиплікації, поведінки головних героїв та також «прихованої інформації» даних медіапродуктів. На уроках з медіаосвіти в початковій школі доцільним є використання багатьох нестандартних форм і методів роботи, таких як групове обговорення переглянутих анімаційних фільмів, творчих вправ «Стоп-кадр» тощо та методу проєктів.

Наступною стадією впровадження медіаосвіти в початкових класах (3-4 клас) є створення комп'ютерної анімації та інтерактивних ігор. Ці напрями можуть викладатися як тематично, так і виокремлено різними дисциплінами.

Доцільність створення комп'ютерної анімації обумовлено сучасним масовим проникненням комп'ютерних технологій у розробку та створення таких медіапродуктів, як фільми, реклама, мультфільми, відеоролики. Створення учнями анімаційних мультфільмів може відбуватися в процесі опанування одного з сучасних середовищ створення анімаційних фільмів, наприклад Synfig Studio тощо. У процесі вивчення основ медіаосвіти у 3-4 класах також доцільно запропонувати розгляд такого виду медіа як комп'ютерні відеоігри. У межах вивчення цього виду медіа учні познайомляться з поняттям «відеогра», розглянуть специфіку драматургії та класифікацію відеоігор, навчатися створювати власні інтерактивні ігри. Наприклад, за допомогою інтерактивного візуального 3D-середовища Microsoft Kodu Game Lab. Створення учнями інтерактивних відеоігор засобами такого середовища спрямовано на виховання в них об'єктивного ставлення до подій «комп'ютерної реальності», можливості її попереднього програмування та реального оцінювання наслідків взаємодії людей з нею.

Отже, розвиток дитячої медіаосвіти потрібно розпочинати з перших кроків дитини у школі. Вивчення основ медіаосвіти доречно розпочинати з вивчення саме тих видів медіа, які найбільш близькі молодшому шкільному віку (анімація та комп'ютерні ігри). Головне завдання впровадження медіаосвіти в початковій школі – підготувати дитину до життя в інформаційному суспільстві, навчити передбачати, а при необхідності нейтралізувати наслідки негативного впливу ЗМІ, розвинути в неї творчі здібності, надати можливість правильного розвитку як особистості, за умови вчасного знайомства її з особливостями сучасного медіа-середовища. Тому, особливу увагу слід приділяти не тільки вивченню технології створення дитячих медіа продуктів, а й особливостям цих видів медіа та формуванню критичного ставлення до інформації, що отримується дитиною під час сприйняття медіа інформації.

Література

1. Баришполець О. Соціальне призначення медіа-освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppp/2009_9/Barishpoletz.htm
2. Пенчук І. Дитячі ЗМІ в системі інтегрованої медіаосвіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_sk/2011_2/files/SC211_16.pdf
3. Гоне Ж. Освіта і засоби масової інформації/Ж. Гоне ; пер. з фр. -К., 2002. – 207с.
4. Российский общеобразовательный портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.of.ru/medialibrary/>
5. Електронний журнал «Образование Ямала» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yamal-obr.ru/articles/pravoslavie-i-smi-vliyanie-smi-na-detey/>
6. Развитие творческих способностей учащихся-одна из форм профессиональной

- самореализации педагога [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prodlenka.org/>
7. Шаханская А. Психологические особенности восприятия мультипликационных фильмов детьми младшего школьного возраста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://teoria-practica.ru/-8-2013/pedagogics/shakhanskaya.pdf>

Галина Сагайдак (Україна, м. Івано-Франківськ)

Медіаосвіта як необхідна складова виховання сучасного школяра

Анотація. У статті розкрито важливість впровадження медіаосвіти як необхідної складової виховання сучасного школяра.

Постановка проблеми та її актуальність. Життя сучасного школяра неможливо уявити без взаємодії із засобами масової комунікації. Навчальна інформація, яка передається у школі, займає в загальному інформаційному потоці дедалі менше місця на противагу інформації, що надходить йому по медійних каналах. При цьому вплив на школярів більшості інформаційних повідомлень ні батьками, ні вчителями, як правило, не коригується і практично не враховується [6, 178].

Виховання школяра в сучасних умовах – це достатньо складний процес з дуже багатьма невідомими. І цього невідомого з кожним днем стає все більше й більше. Ми діємо, адже кожен учитель, вихователь, батько чи науковець має віднайти свою стежину, що веде до виховання гідного громадянина демократичного суспільства. Таке суспільство не можна побудувати – його можна виростити в собі, в своїх дітях, сформувавши творче критичне мислення. Бо особистість, що має здатність до судження, аналізу, творчості – перспектива й мета всієї соціальної, освітньої, правової політики – основна передумова демократії.

Виховний процес тісно пов'язаний зі станом суспільства, він спирається на реальність, рівень освіченості й вихованості, умови, в яких живе суспільство й конкретна дитина. Виховання особистості мислячої, самостійної, творчої – соціальне замовлення інформаційного суспільства. Уміння працювати з інформацією упродовж життя: здобувати її, переробляти, застосовувати для індивідуального розвитку і самовдосконалення, передавати і в результаті – уміння спілкуватися повинно стати невід'ємною рисою життя людей ХХІ століття.

В сучасний період розвитку суспільства, який вирізняється швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа, особливої актуальності набувають питання, пов'язані з впливом засобів масової комунікації на виховання молодого покоління. Цей вплив є постійним, надзвичайно потужним та суперечливим. З одного боку, медіа можуть бути джерелом потрібної, корисної, вагомої інформації для виховання особистості. З іншого, тотальна доступність інформації будь-якої якості, в тому числі низькопробної та шкідливої, визначає гостру необхідність впровадження медіаосвіти як важливого чинника формування стійких моральних цінностей, вмінь критичного мислення, аналізу змісту засобів масової комунікації, протистояння потенційно шкідливим впливам медіа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія й практика медіаосвіти в сучасному педагогічному дискурсі стає предметом наукового дослідження багатьох учених, активізує увагу до широкого кола проблем: дослідження мас-медіа в цілому, моделей і методів медіаосвіти (Д.Бекінгем, Л.Зазнобіна, Г.Лассуел, М.Маклуен, Л.Мастерман, С.Пензін, Ю.Усов, О.Федоров, О.Шариков та ін.), психолого-педагогічні дослідження з питань медіаосвіти (Л.Баженова, О.Баранов, О.Бондаренко, К.Ворсноп, Н.Габор, Л.Зазнобіна, О.Спічкін, О.Федоров, І.Челишева, О.Шариков та ін.), роль засобів масової комунікації у вихованні школярів (С.Дорогий, В.Лизанчук, Г.Усова, І.Челишева), вітчизняний та світовий досвід медіаосвіти (А.Дилижан, О.Нечай, О.Самарцев, О.Шариков, С.Черкашин).

В Україні увага до медіаосвіти посилилась лише в останні роки. Її проблеми в контексті

світового інформаційного простору досліджують такі українські вчені, як Г.Онкович, Л.Найдьонова, О.Баришполец, Б.Потятиник, Н.Горб, Н.Габор, І.Чемерис та багато інших. Позитивним стало проведення круглих столів, загальнонаціональних інтернет-конференцій. Засновано також ряд інтернетсайтів, присвячених даній проблемі.

Виклад основної частини матеріалу. Одним із важливих сучасних напрямків виховання підростаючого покоління є формування особистісної медіакультури, яка передбачає здатність до адекватного сприймання, критичного аналізу, обґрунтованого оцінювання різноманітної медіапродукції, до створення власних медіатекстів, до творчої інтерпретації, переосмислення існуючих. Сьогодні обсяг інформації постійно збільшується, а життя сучасної дитини не можна уявити без медіа. Що ж стоїть за цим поняттям? Термін «медіа» походить від латинського «medium» (засіб, посередник), «media» (засоби, посередники) – позначають технічні засоби створення, зберігання, поширення, сприйняття інформації та обміну її між автором повідомлення і масовою аудиторією. Сучасне значення «медіа» – це засіб, через який опосередковано здійснюється комунікація між людьми, групами людей. Крім того, це всі засоби масової комунікації, а також засоби масової індивідуальної комунікації й, так звані, мережні мультимедійні засоби (друковані видання, радіо, кіно, телебачення, комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія).

Людина медіасуспільства змалечку перебуває у сфері впливу медіасередовища і численних медіа, що стають її соціальним повсякденням. Із медіа вона отримує:

- необхідну інформацію;
- зразки і моделі поведінки в соціумі;
- приклади належних, соціально прийнятних переживань;
- можливість уникати тиску буденності й переживати яскраві – «позитивні» (радість, естетичне задоволення) і «негативні» (сум, тривогу, страх, відчуття ризику) емоції та почуття;
- альтернативні приклади відпочинку і дозвілля.

Ці можливості медіа-середовища ідеально узгоджуються з природними віковими потребами дітей, і тому міцно утримують їх у сфері свого впливу. Діти можуть пізнавати життя з альтернативного джерела – через аудіовізуальні образи, екранні медіа (телебачення, Інтернет), які для багатьох замінюють традиційні джерела соціалізації, стають справжнім «підручником життя».

Медіа з кожним роком відіграють все більшу роль у житті людей. Контакти людини з медіа перевищують 11 годин на день, телевізор працює в середньому 7 годин 38 хвилин щодня, а діти від 2 до 12 років проводять час біля монітору комп'ютера або екрану телевізора близько 25 годин на тиждень.

Згідно з даними Національного союзу сімейних асоціацій, неповнолітня аудиторія щорічно проводить у середньому 154 години якісного часу (тобто періоду неспанья) з батьками і 850 годин – з учителями, у той час як на контакти з різними екранними медіа у дітей відводиться 1400 годин.

Таким чином, медіа стали невід'ємною частиною життя сучасного школяра. Вони вже не тільки дозволяють отримувати інформацію, а формують світогляд, смаки, погляди та переконання. Разом з тим, крім інформації, важливих новин та авторитетних думок, медіа несуть також і неправдиву чи необ'єктивну інформацію, вони перенасичені рекламою, пропагандою, порнографією та насильством. І, звичайно, дитина не в змозі самотійно й одразу розібратись у всьому потоці медіаінформації, навчитися критично мислити стосовно медіатекстів. Для того, щоб навчитися протистояти негативним впливам медіа, допомогти дитині зорієнтуватися перед величезною кількістю інформації та формувати власний погляд, потрібно застосовувати спеціальні знання та підходи, які називають медіаосвітою.

На думку фахівців ЮНЕСКО, саме медіаосвіта дозволить вирішити ці проблеми, оскільки вона пов'язана з усіма видами медіа (друкованими, графічними, звуковим, екранним) та різними технологіями; вона дає можливість людям зрозуміти, як масову комунікацію використовують у їх суспільстві, оволодіти навичками використання медіа при спілкуванні з

іншими людьми, а також забезпечує знання того, як:

- аналізувати, критично осмислювати та створювати медіатексти;
- визначати джерела створення медіа текстів, їх політичні, соціальні, комерційні та/або культурні інтереси, контекст;
- тлумачити медіатексти та цінності, які ці медіатексти поширюють;
- відбирати відповідні медіа для створення й поширення власних медіатекстів та знаходження зацікавленої в них аудиторії;
- отримати можливість вільного доступу до медіа, як для сприйняття, так і для створення медіапродукції.

Медіаосвіта є частиною основних прав кожного громадянина будь-якої країни світу на свободу самовираження й права на інформацію, є інструментом підтримки демократії. Вона актуальна, втілює принцип «тут і зараз».

У сучасному світі медіаосвіта розглядається як процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа) з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу та оцінки медіатекстів, навчання різним формам самовираження за допомогою медіатехніки. Головні завдання медіаосвіти вчені розуміють так: підготувати учнів до життя в інформаційному суспільстві, сформувати у них вміння користуватися інформацією в різних видах, володіти способами спілкування за допомогою інформаційних технологій і засобів. Знайдена в результаті цього процесу медіаграмотність допомагає людині активно використовувати можливості інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кінематографа, преси, Інтернету тощо.

Медіаосвіту називають у світі освітою XXI століття. Саме зростання інтересу до медіаосвітніх проблем, суттєві зміни в інформаційному просторі стали передумовами створення Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, розробленою Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України, схваленою постановою Президії НАПН України та підтриманою Національною експертною комісією України з питань захисту суспільної моралі (травень 2010 р.). Головною метою Концепції є сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти заради забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей.

Концепція спрямована на підготовку і проведення широкомасштабного поетапного всеукраїнського експерименту з упровадження медіаосвіти на всіх рівнях; пріоритетне започаткування практики шкільної медіаосвіти. Зокрема, у Концепції висвітлено різні форми медіаосвіти, серед яких чільне місце посідає шкільна медіаосвіта, що охоплює інтегровану медіаосвіту (використання медіадидактики в межах існуючих предметів), спеціальні навчальні курси, факультативи, гурткову, студійну та інші форми позакласної роботи. Ця форма медіаосвіти спрямована переважно на формування критичного мислення, комунікаційної медіакомпетентності. Важливу роль мають відігравати шкільні бібліотеки як сучасні комп'ютеризовані центри, в яких концентрується інформаційно-пошукова діяльність учнів. Значну увагу приділено і позашкільній медіаосвіті, яка спрямована на розвиток способів творчого самовираження особистості, має супроводжувати шкільну медіаосвіту, підсилувати її ефект. Базується переважно на діяльності громадських організацій, волонтерських і комерційних засадах, охоплює сімейну медіаосвіту, використовується в межах психотерапевтичної і психолого-консультаційної допомоги. Медіаосвіта передбачає методику проведення занять з використанням проблемних, евристичних, ігрових та інших продуктивних форм навчання, що дає змогу підготувати школяра до життя у нових інформаційних умовах, розвивати особистість на матеріалі художніх медіатекстів, формувати культуру спілкування з медіа, а також розвивати творчі, комунікативні здібності, критичне мислення.

Висновки. Таким чином, медіаосвіта відкриває великі можливості для розвитку дитини, її інтелектуального і творчого потенціалу, здібностей, самостійного мислення, формує вміння орієнтуватися в сучасних інформаційних потоках, виховує компетентного медіаспоживача,

підвищує рівень медіаграмотності, необхідність якого у шкільному віці обумовлена такими факторами:

По-перше, шкільний вік є важливим періодом для інтелектуального, фізичного і психоемоційного розвитку дитини.

По-друге, сучасний школяр має, як правило, досить значний аудіовізуальний досвід: активно спілкується з телевізійною, комп'ютерною, відео – і звукозаписною технікою, володіє навичками поводження з мобільною телефонією.

По-третє, учні, що стикаються з постійно зростаючим потоком інформації (навчальної, медійної), мають значні труднощі, коли їм необхідно самостійно критично оцінити отриману інформацію, виявити не тільки інтелектуальну і пізнавальну активність, але й особистісну, суб'єктивну позицію, творчу індивідуальність.

У процесі впровадження медіаосвіти у навчальні заклади педагоги та школярі мають змогу найбільш повно розкрити свої здібності, таланти, набути навичок дослідницької роботи, розвивати ініціативу та здійснювати творчий пошук, формувати життєві цінності та пріоритети, оскільки розбудова демократичного суспільства в Україні неможлива без виховання свідомого громадянина із власним світоглядом, відповідними соціально-політичними настановами та орієнтирами, здатністю орієнтуватися в безмежному інформаційному просторі й свідомо обирати та споживати соціальну інформацію.

На нашу думку, варто створювати певні просвітницькі програми, зокрема вчити школярів аналізувати побачене чи почуте, зіставляти з реальним життям, оцінювати будь-яку інформацію якомога різноманітніше, давати кілька трактувань одного кадру. А також варто вивчати і використовувати досвід зарубіжних країн.

Література

1. Асоціація кіноосвіти і медіапедагогіки Росії. Російський общеобразовательный портал // <http://edu.of.ru/mediaeducation>.
2. Баришполець О. Чинники впливу засобів масової інформації на аудиторію / О. Баришполець // Соціальна психологія. – 2006. – № 6. – С. 153-163.
3. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm.
4. Медіаосвіта в Україні. Програма спеціального курсу для середньої загальноосвітньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediaeducation.iatp.org.ua/page2.html>.
5. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенко; За науковою редакцією В.В. Різуна. – Київ: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
6. Медіакультура особистості; соціально-психологічний підхід: навчально-методичний збірник / О.Т. Баришполець, Л.А. Найдюнова, Г.В. Мироненко, О.Є. Голубева, В.В. Різун та ін.; За ред. Л.А. Найдюнової, О.Т.Баришпольця. – К.: Міленіум, 2009. – 440 с.

Тетяна Челомбітько, Юлія Рибіна (Україна, м. Харків)

Підсумки та перспективи роботи учителів та учнів Харківської гімназії №14 з питання впровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес закладу

Анотація. У статті узагальнено теоретичні аспекти медіаосвіти, розглянуто напрямки її впровадження та розвитку в Харківській гімназії №14, висвітлено деякі результати та намічено перспективи роботи з впровадження медіаосвіти педагогів та учнів.

У межах реалізації Концепції запровадження медіаосвіти в Україні Харківською академією неперервної освіти (ХАНО) розроблена Програма дослідно-експериментальної роботи «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчальних

закладів Харківської області», що була затверджена вченою радою ХАНО.

Протягом 2012-2013 навчального року на базі академії було проведено обласні та всеукраїнські науково-методичні й науково-практичні семінари з медіаосвіти:

- «Шляхи впровадження медіаосвіти в роботу навчальних закладів»;
- «Основи медіаосвіти: аудіовізуальна культура»;
- «Як створити сучасну шкільну газету».

Основними завданнями семінарів було:

- 1) ознайомлення освітян Харківщини з цілями експериментальної Програми медіаосвіти;
- 2) презентація теоретичних аспектів теми та практичні завдання для учасників;
- 3) проведення практикуму з виготовлення анімаційної продукції;
- 4) вивчення ключових рис сучасних медіа, їх інтерактивності та мультимедійності;
- 5) аналіз особливостей потенційної аудиторії шкільних медіа.

Тільки завдяки підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та програмі «У-Медіа» Інтерньюз Нетворк стало можливим проведення даних семінарів. Координатори проекту – Оксана Волошенюк, директор Академії української преси, та Галина Дегтярьова, доцент кафедри методики суспільно-гуманітарних дисциплін ХАНО.

Ці семінари надихнули авторів статті на більш глибоке вивчення літератури з медіаосвіти, розробку власного підходу до проблеми медіакомпетентності вчителів, а також учнів Харківської гімназії №14 та їх батьків.

Було узагальнено і систематизовано теоретичний матеріал та окреслено деякі перспективи роботи з медіаосвіти, що відображено у поданій нижче схемі.

Напрямки впровадження та розвитку медіаосвіти учителів та учнів ХГ №14

У Віснику Луганського Національного Університету імені Тараса Шевченка №13 за 2013 рік було опубліковано статтю, присвячену впровадженню медіаосвіти у гімназії [2].

Дослідження медіакомпетентності педагогів показало, що медіаграмотність починається з попередньої підготовки вчителів та учнів до ефективного використання

засобів інформаційних комп'ютерних технологій (ІКТ) [1]. Сьогодні комп'ютер є незамінним інструментом для створення інтерактивних і мультимедійних проєктів із різних тем, тому без мультимедіа технологій не можливо уявити собі урок інформатики в сучасній школі. Оволодіння прикладними програмами безпосередньо впливає на особистість кожного учня та спонукає його до розв'язання проблемних питань і активної позиції на уроці.

У першу чергу, необхідно на достатньому рівні володіти програмним пакетом Microsoft Office (Word, PowerPoint, Publisher), програмами, що призначені для створення фільмів (Windows Movie Maker, Macromedia Flash, тощо). По-друге, учням необхідно мати високий рівень володіння засобами пошуку інформації різного типу в мережі Інтернет, а саме – пошуком відео-, аудіо-, графічної інформації, нормативних документів, тощо.

Створення інтерактивних презентацій у середовищі Microsoft Office PowerPoint, фільмів – у Windows Movie Maker та Macromedia Flash надає можливість учням у доступній формі представляти результати власної практично-дослідницької діяльності. Особиста інтерпретація складного матеріалу за будь-якою темою заохочує старшокласників не тільки серйозно ставитись до навчання, але і спонукає їх до критичного, конструктивного мислення, допомагає демонструвати своє бачення та творчий підхід до розв'язання проблемних завдань.

Ця робота дає позитивний імпульс до подальшого розвитку учнів. У позакласній роботі також найефективнішим засобом мотивації навчальної діяльності виступає впровадження основ медіаосвіти.

Ще у 2005 році плідна співпраця вчителів інформатики та літератури дала перші паростки. Учні зацікавилися проєктною діяльністю з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) під час уроків російської та світової літератури. За період з 2005 по 2013 роки школярами було створено більше 2000 проєктів. Учні настільки оволоділи навичками групової проєктної роботи, що вирішили піти далі у своїй діяльності: створювати тематичні відеопроекти з предмету. А впровадження експерименту з медіаосвіти на Харківщині дало змогу застосовувати елементи медіаосвіти під час уроків.

Навесні 2013 року перші досягнення в цій галузі отримали визнання і винагороду VI Всеукраїнської виставки-фестивалю «Обдаровані діти України». Із чотирьох представлених робіт дві були безпосередньо пов'язані з медіакультурою: мультфільм Рибіної Дарини «Дива природи» та відеосеє Браславської Єлизавети «Мне имя – Марина». Проєкт Браславської Є. став фіналістом і дипломантом Міжнародного кінофестивалю «Дитятко-2013».

Окрім цього, у минулому навчальному році десятикласники створили в подарунок школярам початкової ступені гімназії відеофільм про Святого Миколая, який було презентовано під час Різдвяних зустрічей на фестивалі Зимових свят. Метою цього заходу було ознайомлення гімназистів із корінням народних традицій та обрядів, що, у свою чергу, дало змогу використати творчі доробки старшокласників як ефективний медіазасіб у шефській роботі.

Медіапроекти учнів, безумовно, являють собою потужне мотиваційне підґрунтя для зацікавлення літературою. Саме після перегляду фільму за новелою Гі де Мопассана «Пишка», створеного десятикласниками до уроку позакласного читання, усіма учнями класу було прочитано цей твір. Такі проєкти непоодинокі, що надихає на подальшу творчість.

У Харківській гімназії №14 вже п'ять років існує гурток «Юний журналіст», метою якого є створення власного шкільного видання. Якщо раніше цей журнал було названо «School Life», то наприкінці минулого навчального року за ініціативою самих юнкорів змінився формат та назва друкованого органу. Сьогодні це – газета «14-та паралель», що виводить тематику видання на більш масштабну та обізнану читацьку аудиторію.

Одним із напрямів діяльності гуртка є створення перших мультфільмів. Найбільш вдалою спробою сил юних аматорів став вищеназваний мультфільм учениці 4-го класу Рибіної Дарини «Дива природи».

На першому етапі вивчення можливостей і перспектив медіаосвіти в гімназії авторами

статті було розроблено проект авторської програми «*Media у 6 класі*». Цей проект обговорюється спеціалістами та вдосконалюється.

Новим кроком на шляху впровадження медіаосвіти буде створення короткометражних мультфільмів «Німецька грамати́ка очима дитини», відеоесе «Маленькі шедеври про вічне» за віршами у прозі І.С. Тургенєва, випуск наступних номерів шкільної газети «14-та паралель».

Література

1. Федоров А. В. Медиаобразование и медиакомпетентность: анкеты, тесты, контрольные задания / А.В. Федоров. – Таганрог: Изд-во Таганрог. Гос. педаг. ин-та, 2009. – 136 с.
2. Челомбитько Т.Л., Рибіна Ю.А. Медиаобразование – педагогам / Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 13 (272) липень. – Ч.1., 2013. – С. 240-249.

Тетяна Чернявська (Україна, м. Куп'янськ, Харківська обл.)

Шкільна газета – один із напрямків упровадження медіаосвіти у навчально-виховний процес

Анотація. У статті висвітлюється один із напрямків впровадження медіаосвіти у навчально-виховний процес на прикладі роботи закладу над створенням шкільної газети «Гімназія» Куп'янської гімназії №1 Куп'янської міської ради Харківської області. Автор висвітлює основні аспекти роботи педагогів, учнів у шкільній газеті, а також її значення для розвитку творчих здібностей школярів, їх критичного мислення, формування уміння сучасної молоді орієнтуватися в медіа виданнях, визначати ідеологічну важливість медіа та їхній вплив на свідомість громадян, зростання значущості візуальної комунікації та інформації в усіх галузях. Увагу приділено необхідності навчання школярів медіаграмотності з орієнтацією на відповідність сучасним вимогам.

Головною метою Концепції впровадження медіаосвіти є сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти заради забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування в них медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей.

Виділяють такі форми медіаосвіти:

- **дошкільну** (спрямована на збалансований естетичний та інтелектуальний розвиток особистості дитини);
- **шкільну** (спрямована переважно на формування критичного мислення, комунікаційної медіакомпетентності);
- **позашкільну** (спрямована на розвиток способів творчого самовираження особистості);
- **у вищій школі** (передбачає підготовку як фахівців для мас-медіа, так і медіапедагогів та медіапсихологів);
- **батьківську** (забезпечує ефективність медіаосвіти сім'ї як провідного чинника і соціального середовища ранньої соціалізації дитини);
- **дорослих** (забезпечує вирівнювання досвіду поколінь).

Одним із шляхів розвитку комунікативної медіакомпетентності, формування критичного мислення учнів є робота над створенням шкільної газети.

Випускаючи власне видання, багато хто з нас робить свою першу серйозну справу в житті. Які вони, шкільні газети? Абсолютно різні. Але головне, що вони про життя в школі. Чим більше цікавих новин про заклад, тим цікавіша газета. Адже її основне завдання – повідомляти новини. Тому школа, яка випускає своє видання, звикла жити суспільним життям. Це значить, що юнкори пишуть про все, що відбувається, помічають те, що хотілося б не бачити. Після виходу газети з'являються не тільки друзі, але й

вороги. І не варто зневірятися, головне точність і об'єктивність при описі подій, що відбуваються. Наші юнкори чесні й неупереджені, пошана їм гарантована, а ще популярність. Адже, якщо газета пише про те, що цікаво, її чекають із нетерпінням.

Юними кореспондентами зазвичай стають допитливі хлопчики і дівчатка, незалежно від віку і класу, у якому вони навчаються.

Одним із напрямів упровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес у Куп'янській гімназії № 1 є робота над створенням і друком шкільної газети «Гімназія». Спершу, з грудня 1998 року, газета видавалась раз на чверть у кількості 50 примірників на чотирьох аркушах формату А4 та мала назву «Добрий день». У 2009 році відбулась реорганізація видання, газета отримала назву «Гімназія» і стала видаватись у типографії раз на місяць накладом у 150 екземплярів і складається зараз із чотирьох стандартних газетних сторінок.

Девіз «Гімназії»: «Відкритість, інформованість, активність!». Повну підготовку до друку видання в типографії виконують учителі та учні гімназії.

У сучасному форматі газета має низку постійних рубрик і усталених традицій. У кожному випуску – одна, максимум дві провідні теми, а є й повністю тематичні номери, наприклад, до Дня вчителя чи до Дня Перемоги. У цілому, щомісячне видання – неначе літопис закладу. Серед постійних і найпопулярніших рубрик такі, як «Проба пера», «Шкільні новини», «Спортивна сторінка», «Привітання», ювілейні публікації, присвячені видатним людям України і світу та ін.

Створюючи власне видання, педагоги гімназії пам'ятали про те, що шкільна газета – це можливість обговорити актуальні шкільні, і не тільки, теми. Тому наша газета «Гімназія» має на меті виховання творчих, всебічно розвинених, активних, соціально зрілих особистостей; правдиве і своєчасне висвітлення новин шкільного життя; формування інформаційної культури школярів; підвищення цікавості щодо навчання; допомогу у визначенні майбутньої професії; забезпечення права дітей на вільне висловлювання; формування позитивного іміджу закладу.

Основними принципами роботи членів об'єднання нашої газети є:

- актуальність опублікованих матеріалів;
- відображення усіх моментів гімназичного життя;
- коректність публікацій;
- висвітлення негативних проявів, але вони повинні бути об'єктивними;
- вивчення та урахування інтересів читачів, реагування на їх критику.

До редакції газети «Гімназія» входять не лише педагоги, а й учні закладу, а редакція – це те місце, де працюють журналісти, кореспонденти! Кожний із них займається своєю безпосередньою роботою: хтось є керівником, хтось – виконавцем, і таким, який чітко знає і виконує свої обов'язки. Більш детально зупинимося на тому, хто ж все-таки працює в редакції нашої газети і які обов'язки виконує:

- **головний редактор** – стежить за дотриманням тематики і роботою редколегії, його функції виконує директор гімназії Чуб С.В.;

- **випусковий редактор (заступник головного редактора)** – визначає тему свого номера, разом із головним редактором аналізує редакційний портфель і формує редакційне завдання, перевіряє терміни виконання роботи членами редколегії (написання статей, дизайн, верстку, коректуру, розмноження, реалізацію), на цю посаду призначено вчителя української мови та літератури Чернявську Т.Є.;

- **дизайнер** – відповідає за виготовлення ілюстрацій, верстку й оформлення газети, цією справою займається вчитель інформатики Молчанова О.Ю.;

- **фотокореспондент** – відповідає за фоторепортажі з місць, де відбуваються події, висвітлені в номері, ці обов'язки виконують в основному учні середніх і старших класів гімназії;

- **коректор** – відповідає за правильність стилю й орфографії матеріалів, його функції виконує вчитель української мови та літератури Байдак І.М.;

- **кореспонденти** – знаходять і подають матеріали, одержавши від випускового редактора завдання, це вчителі та учні гімназії;
- **репортери** – збирають інформацію про поточні події, в основному це учні середніх і старших класів гімназії.

Безумовно, і кореспонденти, і репортери по закінченні збору інформації приступають до написання матеріалів майбутніх статей.

Робота над кожним новим номером триває від двох до трьох тижнів і починається черговим засіданням редколегії, на котрому вирішується, якою буде тематика статей наступного номера, добирається авторський колектив та розподіляються завдання для репортерів, кореспондентів та фотокореспондентів. Наступний крок – написання статей та робота коректора з упорядкування матеріалів. Останнім етапом створення номера є робота дизайнера, який створює макет, здійснює верстку та закінчує оформлення газети і відсилає її до друку у типографію.

При злагодженій роботі команди наша газета має визнання та свого читача, що і є основною метою редакції.

Творчі, завзяті, креативні та дружні – саме такі наші «газетярі».

У результаті роботи редакції газети «Гімназія»:

- налагоджено тісну співпрацю з районними засобами масової інформації;
- забезпечено доступ учням до різноманітних видань журналів, газет, Інтернет-видань;
- організовано роботу факультативу «Основи журналістики» і факультативу з художньої графіки (макетування газети).

У травні 2011 року колектив юнкорів газети «Гімназія» на чолі з Т.Є. Чернявською, заступником головного редактора газети, учителем української мови та літератури, взяв участь у роботі XIV Національного конкурсу шкільних медіа в Миколаєві, у результаті чого наша газета стала Лауреатом конкурсу. У квітні 2013 року представники редакції нашої газети вдруге відвідали Миколаїв, щоби стати учасниками XVI Національного конкурсу шкільних медіа. Цього разу газета «Гімназія» увійшла до двадцятки кращих шкільних газет України і також стала Лауреатом конкурсу. Проводячи конкурс, його організатори (Національна спілка журналістів України, Національна академія педагогічних наук України, Асоціація молодіжної преси України, Коледж преси та телебачення (м. Миколаїв)) ставили такі завдання: привернути увагу до професії журналіста; забезпечити широку відкритість навчально-виховного процесу і всього шкільного життя, використовуючи всі наявні шкільні засоби масової інформації; спонукати юнкорів і викладачів загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладів до активного відображення у своїх матеріалах суспільних процесів, спрямованих на розбудову громадянського суспільства в Україні та світі; сприяти міжнародному спілкуванню та налагодженню міжнародних взаємозв'язків юнкорів і педагогів медіаосвіти. Під час участі в конкурсі юнкори мали змогу поспілкуватися з молодими колегами майже з усіх областей України, а також з інших країн – Росії, Болгарії, Польщі, Греції, Грузії, взяти участь у журналістських конференціях та майстер-класах від досвідчених, відомих і популярних українських журналістів.

Але редколегія газети «Гімназія» не обмежується лише участю в різноманітних конкурсах, ми також тісно співпрацюємо з нашими місцевими виданнями. Зокрема, наші юнкори друкують свої статті в газеті «Вісник Куп'янщини». Наші випускники також не залишаються байдужими до журналістської діяльності. Закінчивши гімназію, наша випускниця Богровецька Л., яка постійно працювала в шкільній газеті, вступила до Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна на фізико-технічний факультет, де створила й організувала випуск своєї факультетської газети.

Сьогодні у школах є багато проблем. І чудово, коли в школі є газета. Завжди знайдеться відчайдух, що ризикне і напише про конфлікт або проблему. Але дуже важливо бути об'єктивним і дати можливість усім сторонам виявити свою позицію. Саме так формується активна життєва позиція. А головне – приходиться розуміння суспільної

важливості професії журналіста. Сьогодні в Україні ми повинні відмовитися від розхожого поєднання «четверта влада» і добитися хоча б того, щоб засоби масової інформації виконували функцію суспільного контролера. Актуально це і в шкільному житті. Чи легко? Ні. Не соромтеся, йдіть по допомогу до координаторів шкільної преси.

Шкільна газета – це двосічна зброя, і вчителі повинні бути готові дізнатися правду про свою роботу з газет. Це допомагає і навчально-виховному процесу. Тому розумні директори із вдячністю ставляться до таких життєвих матеріалів. Це дає можливість своєчасно розв’язувати більшість шкільних проблем.

Сьогодні шкільні газети – це, перш за все, зародження демократії в навчальному закладі. Для вчителів – це технологія виховання мислячих і творчих учнів, для учнів – перші уроки правди, для молоді держави – шлях до відкритого цивільного суспільства.

Література

1. Концепція впровадження медіаосвіти. Схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150.

Додатки

ВИБОРИ - 2012

28 жовтня 2012 року відбулися вибори народних депутатів України. В Куп'янській гімназії №1 розташовувалися виборча дільниця №630972 177 виборчого округу.

В Україні вибори народних депутатів до Верховної Ради (парламенту) України проходять за змішаною системою. В Україні у черговий раз змінилося виборче законодавство. Після того, як 17 листопада Верховна Рада ухвалила проект закону від 10 жовтня 2011 року «Про вибори народних депутатів», вибори до парламенту відбувалися за новою, змішаною, виборчою системою. Про її переваги можна говорити лише за певною умовністю, адже до її зміни в 2004 році на пропорційну, парламентські вибори відбувалися саме за змішаною виборчою системою.

Змішана виборча система (Комбінована виборча система) — виборча система, в основі якої лежить принцип сполучення елементів мажоритарного та пропорційного голосування. Вона діє у майже 20 державах світу, особливо тих, де триває пошук найефективніших виборчих систем відносно до національних та інших особливостей. Одним із найпоширеніших варіантів змішаної системи є різне комбінування, що передбачає обрання певної кількості депутатів мажоритарним шляхом (225 чел.), а іншої — пропорційним (225 чел.). Так обираються парламенти ФРН, Литви, Болгарії, Грузії, України (у багатомандатному окрузі виборчі голоси йдуть за списком кандидатів обраної партії, а в одномандатному може віддати свій голос одному конкретному кандидату в депутати).

За процесом виборів в Україні спостерігали не тільки її громадяни, а й представники світової спільноти, зокрема спостерігачі від ОБСЄ (org.OBSE, Organization for Security and Cooperation in Europe) — Організація з безпеки та співпраці в Європі, найбільша в світі організація, яка займається питаннями безпеки. Вона об'єднує 56 країн, розташованих у Північній Америці, Європі та Центральній Азії.

Під час виборчого процесу виборчу дільницю в Куп'янській гімназії №1 відвідали представники Іспанії, Швеції, США та Канади.

Найбільш промовно і вражливо стала зустріч з представниками Канади, які відвідали нашу виборчу дільницю 25 жовтня. Представники ОБСЄ від Канади, яку супроводжувала дачина-перекладач — випускниця Куп'янської гімназії №1

2007 року Медведєва Анна. Їх радо зустріла директор гімназії — С.В.Чуб, і виступила історик та правознавець Радченко І.А. провела екскурсію музеєм і познайомила вчительку з історією нашого навчального закладу. Ларі Мак'є-Джекс та Пік Девелф були дуже вражені, та під час бесіди за чашкою кави висловили своє враження про рівень підготовки вчителів та якість освіти в Україні, побажали подальших успіхів у навчанні та вивченні майбутніх поколінь. Після, хто був присутній під час цієї зустрічі з колегами, були проинваційні відчуття гордості за нашу Україну, нашу історію, наш навчальний заклад.

Радченко І. А., вчитель історії

ЕКСКУРСІЯ ШКОЛЯРІВ

29 жовтня 2012 року групу учнів 1-7 класів (52 учні) Куп'янської гімназії №1 під керівництвом Чернявської Т.С., Байдак І.М., вчительки української мови та літератури, Карпуха В.О., вчительки англійської мови, Радіонова В.В., вчительки предмета «Захист Вітчизни» та супроводжували спеціального

медіаційника Чорної О.А. побували на екскурсії, яка складалася з відвідування меморіального комплексу «Висота маршала Косова» та музею «Харківщина у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.» у с. Славнівка Дергачівського району.

А також літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди в селі Сковородівка Золочівського району та зоопарку, спонсором якого є приватний підприємець, зародивши

депутат України О. Фельдман.

Під час екскурсії школярі мали змогу ознайомитися з експонатами та експозицією музею Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. та поглибити свої знання з історії Харківщини цього періоду, побачили справжній танк Т-34, який брав участь у визволенні Харкова від німецько-фашистських загарбників, а також зразки артилерійського озброєння часів Великої Вітчизняної.

У садби поміщика Ковалевського, де розташований літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди діти мали змогу прогулятися парком, де збереглися

пам'ятні місця, пов'язані з великим мислителем (це і залишки невеликого 700-річного дуба на березі ставка, де творив філософ, колодязь тих часів, і, звичайно ж, могила Г.С. Сковороди із знаменитим надписом «Мир аніма мена, но не поймаю»). У приміщенні музею діти відвідали

меморіальну кімнату, так звану «спокійну келію», де працював філософ і завершив своє життя, а також ознайомилися із цікавинками експонатів, які такі ж іншими чином стосуються життя і творчості письменника. Також діти мали змогу придбати пам'ятні сувеніри. До речі, цього року Україна і світ відзначає 290-річчя з дня народження філософа. Саме цей день була

присвячена наша екскурсія.

Останньою зупинкою подорожі був зоопарк О. Фельдмана, відомий під назвою «Фокпарк». Вид на території парку безкоштовний. Під час відвідування зоосаду діти мали змогу поспілкуватися з екзотич-

ними тваринами: тиграми, мангалами, носухами, ламками, косулями, помірними вівками. Крім того, перед очима школярів предстала прекрасна авіастанка осінніх хвітів-хризантем, парк камінів, де учні побачили різноманітні химерні фігури тварин (кам'яного ведмедя, гриби з раковинами на шапочках), бронзові статуї тварин, птахів. Звірець, але радісі і щастям звернувшись школярі з екскурсії. Під час подорожі вони змогли дізнатися багато нового, цікавого і цікавого, поглибити свої

знання з історії рідного краю часів Великої Вітчизняної війни, з історії

української літератури (про життя і творчість Г. С. Сковороди), а також з біології та екології. Сподіваємось, що така подорож буде не останньою, і учні Куп'янської гімназії №1 продовжать знайомство з цікавинками України та інших країн світу.

Чернявська Т. С., вчителька української мови та літератури

ВДАЛИЙ ДЕБЮТ

Уже багато років в Україні діє Національний центр «Мала академія наук України». Учні Куп'янської гімназії №1 пишуть науково-дослідницькі роботи на різну тематику. Тимчасові в різні роки неодноразово ставали переможцями місцевого та призами обласного етапу конкурсу-захисту. Ось інших дев'ятих з них: Іванівська Станіслава, Чернушова Марина, Стердох Олександр, Молодан Яна, Гобильова Тамара, Гармаш Ольга, Мовчан Уляна, Астухова Марія, Місірук Іван. Вони становлять дійсними членами МАН в 10 та 11 класах. А ось у 2012 році було проведено перший Всеукраїнський конкурс дослідницьких робіт для учнів 6-8 класів. Мета цього конкурсу – залучення у молодіжних школярів здібностей до науково-дослідницької роботи. Конкурс проводився у два етапи: у травні відбувся заочний, а у вересні – підсумкова конференція. Дієчата – семикласниця Анастасія Багійська та Тетяна Руденко, члени гуртка географів-краєзнавців, у травні написали роботу «Екологічні проблеми великої річки України на прикладі Куп'янськ». Робота вийшла цікавою, вона містить багатий краєзнавчий матеріал та результати власних досліджень гуртківців. Роботу відправили до Києва та з нетерпінням очікували результати. І ось на початку вересня ми дізналися – робота гідно оцінена та пройшла до фіналу.

З 30 вересня по 2 жовтня у Києві на базі Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді відбулися заключна конференція. Всього на конкурс надійшло понад 500 робіт, а до участі у фіналі було запрошено авторів кращих робіт – 138 учнів 7-9 класів з усіх куточків України, з 22 регіонів. Делегація Харківської області була найчисельнішою – 26 учнів. Всі учасники працювали в чотирьох секціях: 1) забезпечення надійності

членів та відповідальності у масово населеному пункті; 2) екологічний стан водних об'єктів у своїй місцевості; 3) забезпечення прісної водою населення Землі; 4) скоєденні екологічні катастрофи, пов'язані з водою. Насті і Тани працювали в другій секції, яка була найбільш численною – 56 учасників. Першою жовтня відбулося найважливіше – захист робіт. Дієчата дуже гідно виступили в презентаційно, вона зацікавила всіх присутніх та була гідно оцінена журі. Наступного дня на заключній зустрічі всі учасники мали змогу почути лекції вчених про настільки проблемні аспекти, пов'язані з водою, ще раз побачити та почути кращі шість презентації.

До учасників конференції звернувся з привітаннями президент МАН України, депутат Верховної Ради Дмитрій С.О. А далі з цікавими мінілекціями виступили академік, директор Інституту гідрології Національної Академії наук України Романюк В.П., професор Національного Університету Білорусії та природористосування України Стародубов В.М., голова експертної комісії, провідний спеціаліст Інституту гідрології Національної Академії наук України Алічук А.В. та інші науковці співробітники цих закладів. Науковці у своїх виступах відзначили високий рівень робіт юних дослідників, їх глибоку, серйозність підготовки та актуальність.

А завершувала конференція найпримирливішим – нагородженням. Тани та Насті заслужено були відзначені дипломами III ступеня та цінними подарунками. З Києва дієчата повернулася з твердими намірами – наступного разу бути першими. І це їм вдалося до снаги, вони довели, що юний ніс – не завжди дослідницькій роботі, потрібно лише бажання. Організатори Першого Всеукраїнського кон-

курсу дослідницьких робіт поінформували присутніх, що такі конкурси будуть проводитися щороку, наступного, 2013 року зможуть спробувати свої сили юні математики та інформатики. Отож, юні дослідники, дитини та китляки, ви маєте можливість знати про себе, спробувати свої сили в науці. Додаткову інформацію можна отримати на сайтах Міністерства науки, молоді та спорту України.

Юр'єва О.С., вчитель географії Куп'янської гімназії №1

29 вересня 2012 року в містечку Києві зі своєю науковою керівницею Юр'євою Ольгою Семінівною та зі своєю однокласницею Багійською Анастасією захистили дослідницьку роботу «Екологічні проблеми великої річки на прикладі річки Куп'янськ». Київ ми приїхали до Києва, як завжди зустріли в готелі. Ми відпочили, і потім о 14.00 поїхали до національного науково-природничого музею НАН України. Цей день знам'янка мені найбільше. У музеї було дуже цікаво, там були представлені найкращі представники тваринного світу. Експукурсія цікаво розповідає нам факти про життя цих тварин. Ще мені дуже сподобалося колекціонування про ілюстровані згадки моря та океанів. Наступною була екскурсія по Києву. Мені дуже заважила історія про нашу столицю. Ми пройшлися вулицями унікальній пам'ятки давнього Києва. Це і Золоті ворота, і Києво-Печерська Лавра, і Софійський собор та багато інших пам'яток.

Наступного дня, тобто 1 жовтня, ми пішли в Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді на конференцію та захист роботи. Наш розповідь про аудиторію, де ми представляли свої роботи. На мою думку, ми з Настєю виклали достойно роботу, хоча нам здавалося багато завдання, на які ми вміємо відповісти. І 2 жовтня були оголошені результати.

Навесні III місяця. На заключальному етапі конкурсу були представлені версії з своїми доповідями, які були дуже цікавими та змістовними. Також ми отримали цінні подарунки – труси «Україно» в знак вдячності та відзнаки журі «Крайні знання та сміливість – це перший крок до переможців Всеукраїнського конкурсу дослідницьких робіт для учнів 6-8 класів та мовою «Біологія. Вода у нашому житті».

Руденко Тетяна, учениця 4 (8) класу

В кінці вересня я зі своєю однокласницею Руденко Тетяною та вчителькою географії Юр'євою Ольгою Семінівною відвідали місто Київ, де взяли участь у Всеукраїнському конкурсі дослідницьких робіт учнів 6-8 класів у номінації «Екологія. Вода у нашому житті». У перший день нашої подорожі були проведені екскурсії в природничому музеї міста Києва, а також екскурсія по старому Києву. Другого дня ми відвідали МАН України. Тоді відбулося урочисте відкриття конференції та захист наших робіт. Їх оцінювало професійне журі, яке очолював Президент МАН С.О. Дмитрій. Останнього, третього, дня були оголошені результати конкурсу та проведено нагородження.

Ця подорож знайомила мене новими знайомствами, користями та змістовними доповідями професорів та моєї однокласниці на конференції. Цікаво було спостерігати за роботами, які були представлені на конкурс.

Багійська Анастасія, учениця 4(8) класу

КОНКУРС ЮНИХ ІНСПЕКТОРІВ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Що ми бачимо навколо себе? Небезпечну й рух! Безпечний транспорт і знаки, безпечні білі смуги кожного напрямку, де ми їдемо, що вони означають.

19 жовтня 2012 року в приміщенні Куп'янської ЗОШ №4 відбувся міський турнір-змагання ЮНІВ (ЮНИХ ІНСПЕКТОРІВ ДОРОЖНЬОГО РУХУ). У них взяли участь і учні нашої гімназії – команда 6-Б класу, до складу якої увійшли: Бондар О., Зайкопайло С., Радченко А., Сельчищова М., Перезерява Д., Калущака К., Хілець-Гузнченко М., Антінюк В., Ретко М. та Красноруцький Д. (учень 7 класу).

Змагання складалось з 3 етапів:

- 1. Медичного; 2. Знання правил дорожнього руху; 3. Виступу агітбригад.

У першому, медичному, етапі брали участь дієчата та набрали 4 бали з 5. У змаганнях з ПДР команда показала дуже гарний результат - 13 балів з 13.

А виступ агітбригад, який учасники команди презентували разом зі своїми класними керівниками Черновською Т.С., був одним із найкращих серед виступів усіх шкіл міста.

Знання правил дорожнього руху врятує тебе від бід. Будь мудрим, розумним, обережним завжди!

Радченко А.,

учениця 6(10) –Б кл.

ДО ДНЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ

Протягом тижня з 01.11.2012 р. по 09.11.2012 р. в Куп'янській гімназії №1 відбувся ряд заходів, присвячених Дню української писемності та мови.

української мови та літератури.

У «Святі рідної мови», присвяченому Дню української писемності і мови (9 листопада) взяли участь учні 3(7) - 6(10)-х класів, а підготували та провели свято вчитель української мови та літератури Чернявська Т.С. та Байдак І.М.

«Свято рідної мови» включало в себе усний журнал, комп'ютерну презентацію, книжковий виставку та виступи, які розкрили знання учнів не тільки з української мови та літератури, а й історії та народознавства.

На святі були присутні представники

Куп'янського телебачення (журналіст та телеведуча) та адміністрація гімназії. Протягом тижня у бібліотеці було організовано виставку книжок художньої літератури, програмових посібників «До Дня української писемності та мови».

Загально, за відгуків учнів про тиждень української мови та літератури,

вони найбільше сподобалися заходи, проведені у формі конкурсів, вікторин, літературних та філологічних ігор. Наші учні зможуть змагатися та перемогти.

Чернявська Т.С.,
вчитель української мови та літератури

ОСІННІЙ ЯРМАРОК

3 жовтня 2012 року на подвір'ї гімназії відбувся Ярмарок. У ньому брали участь учні 1(5)-7(11) класів. Для продажу були представлені вироби, які учні виготовили своїми руками. Було багато тортів, кексів, льодяників. Також були представлені вироби з підручних матеріалів - картини, вироби із стрічок та вишивані роботи. Відвідувачі Ярмарку із задоволенням придбали солодощі, горішки, художні вироби тощо. Всі учні гімназії погодилися продовжувати добру

УВАГА, ОГолошення!

2012 - 2013 навчальний рік, за рішенням Куп'янського міськвиконкому, оголошено роком співпраці з батьками.

У рамках проведення року співпраці з батьками у Куп'янській гімназії №1 планується захід «День самоврядування батьків у гімназії». Приймаються пропозиції щодо проведення заходу, з якими просимо звертатись до адміністрації закладу.

Газета друкується за підтримки приватного підприємця Жеремієвської Марини Леонідівни

Головний редактор Чуб С.В. Заступник гол. редактора - Чернявська Т.С. Тираж 150 екз.
Адреса редакції: Куп'янська гімназія №1, вул. Харківська, 26, м. Куп'янськ

Номер за друку підготували:
Ханіна З.І., Радченко І.А., Караван Н.А., Юр'єва Ольга Сергіївна

Реалізація експерименту з медіаграмотності учнів старших класів у Козелецькій гімназії № 1: практика, проблеми, перспективи

Анотація. У статті розкрито особливості реалізації експерименту з впровадження медіаосвіти для учнів старших класів Козелецької гімназії № 1.

Усе гостріше на сьогоднішній день стоїть питання взаємодії підростаючого покоління зі світом медіа. З одного боку уявити життя сучасної людини без преси, радіо, телебачення, Інтернету вже практично неможливо, оскільки використання деяких з медіа диктується самим суспільством, і молода людина для ефективної соціалізації просто зобов'язана ними оволодіти. А з іншого – засилля низькопробної, аморальної продукції, криміналізація новин, маніпулятивні впливи вузьких соціальних груп на широкі верстви населення задля досягнення кастових інтересів, та й взагалі лавиноподібне наростання обсягів інформації призводить до того, що в людей з несформованою психікою виникають спотворені уявлення про норми й правила поведінки, розуміння того, що добре, а що погано, руйнується авторитет батьків та й дорослих взагалі. Бездумне наслідування поведінки героїв телепередач і серіалів («Віталька», «Універ» та ін.) розглядається підлітками як явище цілком нормальне і з часом перетворюється на норму власної поведінки, при цьому власна індивідуальність нівелюється.

Окреме й досить наболіле питання – це соціальні мережі. Усудоступність сучасних гаджетів (телефонів, смартфонів, планшетів) з підключенням до мережі Інтернет призводить до того, що діти спілкуються в соціальних мережах все більше і все частіше, ніж наживо, навіть перебуваючи в школі. На перервах діти масово поринають у віртуальне спілкування, замість того щоб прогулятися, подихати свіжим повітрям, поспілкуватися з однолітками. Причому спокуса «лайкнути» чи «твітнути» комусь присутня й на уроці, і як наслідок – увага розпорошується, пояснення вчителя ніхто не чує, педагогу доводиться робити зауваження, а в результаті – ефективність навчально-виховного процесу поступово зводиться нанівець, адже вилучити телефон учитель не має права, а постійні зауваження теж належного ефекту не мають. Оскільки це набуло надзвичайно масового характеру, педколективом було прийнято рішення про заборону використання мобільних телефонів під час навчально-виховного процесу з ознайомленням батьків під підпис. Хоча варто зазначити, що заборона використання мобільних телефонів у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах усіма учасниками навчально-виховного процесу під час проведення навчальних занять діє з 1 вересня 2007 року (наказ МОН України № 420 від 24.05.2007 «Про використання мобільних телефонів під час навчального процесу»).

Зауважимо, що в умовах масового застосування бездротових засобів доступу до Інтернету відстежувати інформаційне наповнення у глобальній мережі стає важко, а іноді й практично неможливо. І саме тому, що цифрові медіа виходять з-під контролю законодавчих органів, особливої ваги набуває необхідність виховання компетентного медіаспоживача [1, 46]. І школа, як один з основних інструментаріїв виховання підростаючого покоління, просто не може залишатися осторонь від цього процесу.

Реалізація проекту на базі Козелецької гімназії розпочалася задовго до підписання наказу Управління освіти та науки Чернігівської обласної державної адміністрації № 494 від 26.11.2012 року «Про надання статусу експериментального навчального закладу регіонального рівня з теми «Формування медіакомпетентності та медіаобізнаності учнів старших класів шляхом факультативних занять та інтеграції елементів медіаосвіти у шкільні програми із суспільно-гуманітарних дисциплін»».

Ще 17 лютого 2012 року на базі Козелецької гімназії № 1 пройшов районний семінар учителів суспільних дисциплін на тему «Основи медіаосвіти вчителів суспільних дисциплін» з виїздом кафедри суспільних дисциплін Чернігівського ОІШО

ім. К.Д. Ушинського на чолі з завідувачем кафедри, кандидатом історичних наук, доцентом Коропатником Михайлом Михайловичем, де вчителі району познайомилися з новим напрямом педагогіки – медіаосвітою.

З 1 до 5 серпня 2012 року заступник директора з навчально-методичної роботи Щербина Вячеслав Станіславович пройшов навчання у Другій літній школі з медіаосвіти для викладачів середніх загальноосвітніх закладів (Зазим'є Київської обл.).

У грудні 2012 року було проведено діагностику рівня медіакультури та ставлення учнів до впровадження в школі медіаосвітніх інновацій та анкетування вчителів і батьків, вивчення сімейної медіакультури з метою виявлення мотиваційної й технологічної готовності дорослих суб'єктів навчально-виховного процесу до впровадження медіаосвіти в загальноосвітніх закладах.

9 січня 2013 року для вчителів гімназії було проведено семінар-тренінг з медіаосвіти Мокрогузом Олександром Петровичем, кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри суспільних дисциплін та методики їх викладання ЧОІППО ім. К. Д. Ушинського та старшим викладачем кафедри психології Оленою Анищенко.

З II семестру 2012-2013 н.р. було впроваджено гурток «Медіакультура особистості» за «Програмою курсу за вибором для учнів 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів «спеціальний медіаосвітній курс «Медіакультура»» (автори: О.Т. Баришполец, О.Є. Голубева, Г.В. Мироненко, Л.А. Найдьонова, Н.І. Череповська) для учнів 10 класу, його прослухали 20 учнів, керівник Щербина В.С.

Педагоги гімназії брали участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Медіаосвіта: європейський досвід та українські перспективи в контексті шкільної та післядипломної педагогічної освіти», що проходила в Чернігівському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського 18-19 квітня 2013 року. Так, Пенська Інна Володимирівна, заступник директора гімназії з навчально-методичної роботи, виступала з доповіддю «Медіаосвіта у загальноосвітніх навчальних закладах: практика, проблеми, перспективи».

У 2013-2014 н.р. реалізація експерименту була продовжена шляхом упровадження курсу за вибором «Медіакультура» для учнів 10-го та 11-го класів. І якщо 10 клас працює за «Програмою курсу за вибором для учнів 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів «спеціальний медіаосвітній курс «Медіакультура»» (автори: О.Т. Баришполец, О.Є. Голубева, Г.В. Мироненко, Л.А. Найдьонова, Н.І. Череповська), то 11 – за навчальною програмою з основ медіаграмотності 8 (9) клас (автор Мокрогуз О.П., Чернігівський ОІППО ім. К. Д. Ушинського).

Під час занять передбачається і лекційний матеріал, і практичні заняття – скажімо, перегляд та аналіз фільмів, зокрема, короткометражок, а також реклами; обговорення медійних творів і створення власних. Діти можуть приносити на заняття цікаві для них твори, пропонувати для перегляду та обговорення те, що їм сподобалося, або навпаки – не сподобалося. Приділяється увага екранній мові, тобто як передаються різні ідеї з точки зору психологічного впливу, які емоції викликають певні зображення. Учні використовують набуті знання під час написання науково-дослідницьких робіт, проєктів, рефератів, повідомлень, створення презентацій. Під час підготовки та проведення уроків вчителі історії, правознавства, етики, художньої культури д широко застосовують різноманітні медіаматеріали й технології медіаосвіти.

Варто зазначити, що в Козелецькій гімназії №1 створено такий навчально-технічний комплекс, що дає можливість перейти до нових форм роботи з учнями на уроках, побудувати навчальний процес як систему взаємодії вчителя, учня та інформаційних технологій. На уроках вчителі використовують мультимедійні технології з ілюстративним матеріалом до уроку: фрагменти фільмів, виконання віртуальних практичних та лабораторних робіт з біології, хімії, фізики, складання схем, які є незамінними при вивченні тем з правознавства та громадянської освіти. Вони наочно демонструють наявність зв'язків між основними частинами інформації. Логічні схеми краще сприймають

і самі створюють учні-старшокласники.

Робота з батьками гімназистів щодо медіоосвіти та медіограмотності знаходиться на початковому рівні, хоча має не менш важливе значення для якісного та оптимального використання медіатехнологій у житті дітей.

Зрозуміло, що виникають перешкоди, а головна з них – це небажання самих дітей, адже їхня позиція: «мені це не потрібно, я сам усе знаю і нічого мене вчити». Тому важко переконати таких дітей у тому, що прихованих небезпек у мережі й узагалі в усьому потоці інформації дуже багато і всі їх відслідкувати й протистояти їм практично неможливо. Але, попри це, більшість учнів може характеризувати й пояснювати явища, поняття, процеси, пов'язані з медіакультурою, наводити приклади цифрової нерівності, типів соціальної інформації, маніпуляцій свідомістю, виявлених у медіатекстах, основних прийомів екранної мови та ін.

Серед практичних навичок, що сформувалися під час занять, також варто відмітити навички організації робочого місця кіберкористувача відповідно до санітарно-гігієнічних вимог, здійснення експрес-діагностики рівня свого здоров'я, схильності до залежної від Інтернету поведінки, пошуку інформації в мережі.

Література

1. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: Навчальний посібник / О. Т. Баришполець, Л. А. Найдьонова, Г. В. Мироненко, О. Є. Голубева, В. В. Різун та ін.; За ред. Л. А. Найдьонової, О. Т. Баришпольця. - К.: Міленіум, 2009. - 440 с
2. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різун. — Київ: Центр Вільної Преси, 2013. — 352 с.

Проблеми впровадження медіаосвіти в інститутах післядипломної педагогічної освіти

Людмила Марецька (Україна, м. Херсон)

Медіаосвіта як фактор соціокультурного розвитку особистості вчителя

Анотація. У цій статті автор робить спробу з'ясувати значення дефініцій, пов'язаних із процесом запровадження медіаосвіти у вітчизняний навчальний простір, а саме в післядипломну освіту. Також схематично окреслюються проблеми та перспективи цього пріоритетного напрямку в гуманітарній освіті.

Сучасний світ розглядає медіаосвіту як впливовий засіб соціокультурного розвитку особистості. Сам процес розвитку вже передбачає позитивний вплив та розвиток таких якостей, як комунікативні здібності, критичне мислення, уміння повноцінного сприйняття, осмислення, аналізу та оцінки медіаінформації, а також уміння самовираження за допомогою медіапростору.

Наразі у вітчизняній освіті, зокрема в вищій школі, активно обговорюються проблемивпровадження медіаосвіти, робляться певні кроки щодо надання цьому процесу масового характеру, але говорити про те, що медіаосвіта стала частиною начального процесу нашої школи, на нашу думку, зарано. Саме поняття медіаосвіти найчастіше асоціюється зі студентською чи учнівською молоддю. У той же час процес впливу на особистість, яка формується, має бути в полі зору педагогів, зокрема вчителів гуманітарних дисциплін. Аби бути готовим до взаємодії з таким складним механізмом, як медіакультура, учитель має не боятися його, а набути певних умінь, тобто бути медіакомпетентним, медіаграмотним.

Сьогоднішні реалії свідчать про те, що педагоги не готові використовувати медіаосвіту як засіб розвитку власної соціокультурної компетентності, а найчастіше спроможні бачити тільки негативні наслідки медіавпливу (телебачення, кінематограф, Інтернет, преса) на учнів, хоча й протистояти не в змозі ні самі, а тим більше навчити цього своїх вихованців. Тому постає нагальна потреба в запровадженні хоча б найважливіших елементів медіаосвіти в закладах післядипломної педагогічної освіти, як єдиній освітній інстанції, що забезпечує навчання та розвиток дорослої особистості.

Проблема впровадження медіаосвіти у вітчизняну освітню систему спонукає багатьох учених досліджувати, вивчати можливості медіа та шукати шляхи використання у конструктивному руслі. Психолого-педагогічні аспекти медіаосвіти вивчали Л. Баженова, О. Шариков, О. Федоров, Л. Зазнобіна та ін.

Л. Мастерман виділив та обгрунтував сім причин актуальності медіаосвіти у сучасному світі. 1. Високий рівень споживання мас-медіа та насиченість сучасних суспільств їх продуктами. 2. Ідеологічна важливість медіа та їхній вплив на свідомість аудиторії. 3. Швидке зростання кількості медійної інформації, посилення механізмів управління нею та її розповсюдження. 4. Інтенсивність проникнення медіа в основи демократичні процеси. 5. Зростання значущості візуальної комунікації та інформації в усіх галузях. 6. Необхідність навчання школярів та студентів з орієнтацією на відповідність сучасним вимогам. 7. Національні та міжнародні процеси приватизації інформації, що пришвидшуються [1].

Інший американський учений Р. Кьюбі бачить мету впровадження медіаосвіти в тому, щоб «дати учням розуміння того, як і чому медіа відображають суспільство і людей», а головне – «розвивати аналітичні здібності і критичне мислення відносно медіа» [6].

У Росії провідним теоретиком медіаосвіти є О. Федоров, який не тільки дав їй декілька визначень як педагогічного поняття, навів вісім теорій медіаосвіти, але й запропонував словник медіаосвітніх термінів.

Так, тлумачний словник дає таке визначення: «медіаосвіта – напрям у педагогіці, що виступає за вивчення «закономірностей масової комунікації (преси, телебачення, радіо, кіно, відео тощо). Основними цілями медіаосвіти є підготовка нового покоління до життя в

сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різноманітної інформації, навчити людину розуміти її, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, навчатися засобів спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів».

За О.Федоровим, це «процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, уміння повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу й оцінки інформації, навчання різним формам самовираження за допомогою техніки. Набута в результаті цього процесу медіаграмотність допомагає людині активно використовувати можливості інформаційного поля» [2].

Під медіаграмотністю російський учений розуміє «вміння аналізувати і синтезувати просторово-часову реальність, уміння «читати» медіатекст, тобто це результат медіаосвіти». У руслі компетентнісного підходу буде цікавим визначення О.Федорова медіакомпетентності, як «сукупності її мотивів, знань, умінь, здібностей (показники: мотиваційний, контактний, інформаційний, перцептивний, інтерпретаційний/оцінний, практично-операційний, креативний), які сприяють вибору, використанню, критичному аналізу, оцінці, створенню і передачі медіатекстів у будь-якому вигляді, формах, жанрах, аналізу складних процесів функціонування медіа в соціумі».

Приділимо увагу також восьмій теорії медіаосвіти О.Федорова, яка називається «культурологічна теорія медіаосвіти». Її прихильники вважають, що медіа пропонує, а не нав'язує інтерпретацію текстів. Аудиторія завжди перебуває у процесі діалогу з медіатекстами та їхнього оцінювання. Аудиторія самостійно аналізує контент, вкладає в нього свою інтерпретацію, а головною метою медіаосвіти є допомога учням зрозуміти, як медіа можуть збагатити сприйняття, знання тощо [3].

Хто ж має здійснювати медіаосвіту? Чи готовий учитель сам сприймати медіатексти критично, чи достатньо знань інтерпретувати їх правильно, урахувавши соціокультурну ситуацію? Та й говорити про те, що українські мас-медіа турбуються про інтелектуальне збагачення нашої молоді, теж було б передчасним. Особливо якщо проілюструвати телевізійний інформаційний простір та мережу Інтернет, які в більшості своїй турбуються про рекламу товару та про прибутки, а не про інтелектуальну чи пізнавальну насиченість ефіру. Деструктивний характер медіапростору в Україні – це основна його якісна характеристика, і з цим погоджується ряд зарубіжних і вітчизняних учених, таких, як Ф.Бретон, М.Постер, С.Прус, Т.Уайт, Н.Богомолова, В.Моляко, О.Петрунько, Л.Чорна, які зазначають, що серед ЗМІ саме телебачення найбільше завдає деструктивного впливу на розвиток особистості, адже наші юні споживачі телевізійного продукту намагаються наслідувати далеко не найкращих телеперсонажів.

Поки що ми тільки прагнемо змін на краще, багато про це говоримо, пишемо, але поки що безрезультатно. У той же час будь-яка інформація має право бути почутою, а ми маємо право сприйняти її критично, хоча для цього, напевно, потрібна одна умова – висока культура сприйняття потоку інформації.

Українська дослідниця І.М.Чемерис, наприклад, зауважує, що на шляху до європейської інтеграції, де медіапростір визначається пріоритетом міжкультурних комунікацій, фундаментальних цінностей демократичного громадянського суспільства, особистість в Україні має право на самовираження, на свободу слова, на достовірну інформацію [4].

Учителі гуманітарних дисциплін, зокрема вчителі української мови, які перебувають на курсах підвищення кваліфікації, насторожено, певною мірою, з недовірою сприймають упровадження медіаосвіти в навчальний процес. Анкетування вчителів показало, що термін «медіа» асоціюється у більшості з такими негативними явищами, як «жовта преса», реклама алкогольних та тютюнових виробів, пропаганда насильства, сексуальної всюдозволеності, політичні скандали та плітки про приватне життя відомих людей. Навіть поняття «медіаосвіта» у вчителів, що мають значний педагогічний стаж роботи, викликає несприйняття через усталені стереотипи. Тож ми зрозуміли, що така технологія потребує поетапного впровадження і починати потрібно з руйнування негативного ставлення до медіаосвіти.

Учителя потрібно підвести до глибокого переконання, що саме він, озброєний знаннями, уміннями, будучи медіакомпетентним споживачем інформації, не тільки зможе, а й зобов'язаний навчити учнів вибирати раціональні зерна з суржику медіапростору.

ЮНЕСКО, даючи своє визначення цьому напрямку в освіті, зазначає, що медіаосвіта дає можливість особистості знання того, як:

- аналізувати, критично осмислювати і створювати медіатексти;
- визначати джерела медіатекстів, їх політичні, соціальні, комерційні чи культурні інтереси, їх контекст;
- інтерпретувати медіатексти і цінності, що поширюються медіа;
- відбирати відповідні медіа для створення і поширення своїх особистих медіатекстів та здобуття зацікавленої в них аудиторії;
- отримати можливість вільного доступу до медіа, як для сприйняття, так і для продукції [5].

Звичайно ж, щоб забезпечити отримання відповідних знань у післядипломній освіті, потрібно подолати багато труднощів і перешкод, викликаних протиріччями між грандіозними планами і реальною ситуацією. Не йдеться про забезпечення комп'ютерною технікою, її достатньо в закладах післядипломної педагогічної освіти, ідеться про наявність навчальних програм та методичного забезпечення, про наявність науково-педагогічних працівників, які б мали спеціальну підготовку до впровадження медіаосвіти. Організація декількох занять не вирішить проблеми, потрібні спецкурси, проведення спеціальних курсів з медіакультури, щоб можна було говорити про ґрунтовну підготовку педагогів до здійснення активної діяльності в медіапросторі.

З метою досягнення прогнозованих результатів запровадження медіаосвіти ЮНЕСКО рекомендує:

- здійснювати порівняльний аналіз існуючих у розвинутих країнах методик медіаосвіти з метою впровадження найбільш ефективних;
- навчання медіа грамотності викладачів, студентів, інструкторів (у тому числі на літніх курсах, у процесі дистанційного навчання);
- створення інструктивних збірників, підручників та посібників для викладачів;
- розробка інтернетних медіаосвітніх сайтів для практиків, викладачів та інструкторів;
- організація місцевих, національних та міжнародних медіаосвітніх форумів та ін. [5].

Медіаосвіта своїми комунікативними мережами спроможна задовольнити соціокультурні потреби педагога повною мірою. За допомогою медіаосвіти він, як і будь-яка особистість, здобуває інформаційну свободу – право одержувати інформацію, необхідну для життя, розвитку й професійної діяльності, висловлювати свої погляди з приводу тих або інших явищ і подій, передавати інформацію (і що більш важливо – знання) іншим людям.

Література

1. Мастерман Л. Обучение языку средств массовой информации // Специалист. 1993. – № 5.
2. Федоров О.В. Медіаосвіта як один зі шляхів протистояння негативному впливу екранного насилля на неповнолітню аудиторію // Молодь і суспільство. – 2007. – №1. – С.110 – 116.
3. Федоров А.В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. Таганрог: Изд-во Таганрог.гос. пед. ин-та, 2010. 64 с.
4. Чемерис І.М. Медіаосвіта за кордоном: теорії медіаосвіти та коротка історія розвитку // Вища освіта України, 2006. – № 3. – С.104-108.
5. Buckingham, D. Media Education: A Global Strategy for Development. Policy Paper for UNESCO // Youth Media Education / D. Buckingham, D. Frau-Meigs, J. M. Tornero, L. Artigas (eds.). Paris, 2002 (CD-ROM, UNESCO Communication Development Division).
6. Kubey, R. Medialiteracy and the teaching of civics and social studies at the dawn of the 21st century. American Behavioral Scientist, 48 (1), 2004, PP. 69-77

Концепція впровадження медіа та інформаційної грамотності – в навчальних закладах Запорізької області

Анотація. У статті викладається досвід впровадження медіаосвітніх технологій у практиці діяльності Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Представлені результати медіафестивалю «Москва-Запоріжжя». Пропонується органічний розвиток медіаосвіти у напрямі формування медіа та інформаційної грамотності. Представлено концепцію регіонального проекту «Впровадження медіа та інформаційної грамотності в навчально-виховну діяльність освітніх закладів».

Не виникає сумніву, що медіаосвіта має зайняти своє гідне місце у навчально-виховному процесі в діяльності освітніх закладів. Про це дуже слушно йдеться в Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, яку схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України у травні 2010 року. У цьому документі підкреслюється, що «медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання». У багатьох країнах медіаосвіта функціонує як система, що стала невід'ємною частиною, з одного боку, загальноосвітньої підготовки молоді, з другого – масових інформаційних процесів. Тому так гостро сьогодні постає завдання розвитку медіаосвіти, яка нерозривно пов'язана з розвитком демократії в умовах інформаційного суспільства.

У межах реалізації цієї Концепції в Україні запроваджено відповідний експеримент з упровадження медіаосвіти, в якому взяли участь навчальні заклади дев'яти областей, до яких включено десять шкіл запорізького регіону. За ці роки ситуація суттєво змінилася: по-перше, учителі експериментальних шкіл упроваджують медіаосвіту в різних формах у навчально-виховному процесі, по-друге, запроваджено міжнародний щорічний медіафестиваль «Москва – Запоріжжя», у якому беруть участь українські та російські школярі.

У медіафестивалі минулого року взяли участь більш 67 загальноосвітніх, позашкільних, приватних навчальних закладів, підготувавши 311 робіт у п'яти номінаціях. Виявили активність учні закладів, які розташовані у п'яти містах та 11 сільських районах. Найактивнішими були заклади освіти обласного підпорядкування, міст Запоріжжя, Токмака, Енергодара, Мелітополя, Василівського, Мелітопольського, Вільнянського, Чернігівського районів. У межах медіафестивалю склалася традиція проведення on-line конференцій, вебінарів та мастер-класів, які проводили провідні вчені та фахівці Москви і Запоріжжя. Під час спілкування школярі мали можливість краще розуміти один одного, представити свої роботи на міжнародному рівні. Зокрема творчі роботи з проблем екології московських і запорізьких учнів були разом представлені на сайті Департаменту освіти Москви. Цього року концепція проведення медіафестивалю трохи змінилася: було введено заборону на розробку простих презентацій, з'явилися нові номінації, зокрема «Експериментальне фото» для юних фотоаніматорів, напрям «Медіаосвіта» для педагогічних працівників (медіаурок, медіазахід із будь-якої теми, предмету, події, де використані медіапродукти – запозичені або створені власноруч), спеціальні номінації: а) «Альтернатива», у якій представляються медіапроекти, виконані на нетрадиційних носіях або протомедіа; б) Буклет робіт учасників номінацій як репортаж із Медіафестивалю; в) Банер Медіафестивалю як рекламування заходу; г) Інтерактивна гра (комп'ютерна (flash) гра, яка відображає тему або тестує на знання теми).

Цього року підходи до впровадження медіаграмотності в навчально-виховний процес освітніх закладів певною мірою змінилися. Це було пов'язано з оголошенням в межах програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх» нової концепції, яка отримала назву «зонтичної» [1]. Сутність нової концепції полягає в поєднанні медіа та інформаційної грамотності. Ця концепція виникла внаслідок динамічного розвитку медіа-інформаційного простору та появи нових інформаційно-комунікаційних технологій. Її було запропоновано відповідними рекомендаціями Феської (Марокко, 2011) та Московської (Російська Федерація, 2012)

конференцій. За визначенням учасників Московської конференції, у якій взяли участь більше ніж сорок країн, «медіа- й інформаційна грамотність – це сукупність знань, установок, умінь і навичок, які дозволяють отримувати доступ до інформації і знань, аналізувати, оцінювати, використовувати, створювати і поширювати їх з максимальною продуктивністю відповідно до законодавчих та етичних норм і з дотриманням прав людини» [2]. Медійна грамотність робить акцент на здатності розуміти функції медіа, оцінювати якість виконання цих функцій і вступати в раціональну взаємодію з медіа в інтересах самовираження. Інформаційна грамотність підкреслює важливість доступу до інформації, її критичної оцінки та етичного використання.

Враховуючи власний досвід у реалізації інтегрованого підходу до використання медіаосвітніх технологій, у структуру інформаційної грамотності слід включати деякі інформаційно-комунікаційні технології, зокрема, пошук, обробку та презентацію інформації, насамперед – аудіовізуальної. Йдеться про конкретні програми роботи з текстом, зображеннями, відео та звуковими файлами тощо. Певна увага має приділятися інформаційно-комунікаційним технологіям організації інформаційної діяльності, зокрема mindmapping, Evernote, Google-технологіям тощо. Практика свідчить, що для вчителів ці технології представляють найбільший інтерес.

Тому, враховуючи необхідність органічного поєднання та розвитку концепції медіаосвіти в межах всеукраїнського експерименту та рекомендацій Феської та Московської конференцій, було розроблено Концепцію регіонального проекту впровадження медіа та інформаційної грамотності (МІГ) в навчально-виховних закладах [3]. Розробка і прийняття цієї концепції – важлива складова модернізації освіти, яка вносить експериментальні інноваційні елементи в Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні, що сприятиме становленню в країні громадянського інформаційного суспільства, розвитку економіки знань.

Головним завданням регіонального проекту з формування МІГ полягають у сприянні формуванню базових компетенцій, які забезпечують готовність до проведення занять з медіа та інформаційної грамотності з вихованцями та учнями:

- розуміння значення медіа та інформації становлення і розвитку громадянського суспільства;
- осмислення власних інформаційних потреб, оволодіння ефективними стратегіями пошуку інформації, її оцінювання, обробки, зберігання та подання;
- повноцінного і критичного сприйняття медіатекстів з урахуванням особливостей сприймання їх мови, адекватного та всебічного оцінювання їх змісту;
- медіаіміунітет особистості, який робить її здатною протистояти агресивному інформаційному середовищу, забезпечує психологічне благополуччя при споживанні інформаційної та медіапродукції;
- медіаторчість для компетентного і здорового самовираження особистості та реалізації її життєвих завдань, покращення якості міжособової комунікації і приязності соціального середовища, мережі стосунків і якості життя в значущих для особистості спільнотах;
- сприймання аудіовізуальної культури (кіно, телебачення), музичної медіакультури, розвинених естетичних смаків щодо видів мистецтва, опосередкованих мас-медіа, та сучасних напрямів медіа-арту тощо;

Концепція регіонального проекту спрямована на підготовку і проведення поетапного експерименту в Запорізькій області з впровадження медіа та інформаційної грамотності від дошкільного виховання до позашкільної освіти. Концепція містить основні терміни, мету, завдання й пріоритети розвитку МІГ у межах регіонального проекту, основні принципи і форми медіа-інформаційної освіти, напрями, етапи та умови реалізації Концепції.

У межах регіонального проекту пропонуються такі форми медіа-інформаційної освіти.

Дошкільна медіа-інформаційна освіта є принципово інтегрованою і спрямованою на збалансований естетичний та інтелектуальний розвиток особистості дитини (включаючи різні форми інтелекту, зокрема емоційний, соціальний і практичний інтелект), забезпечує її захист від

агресивного медіасередовища (у тому числі від інформаційного «сміття», невідповідних віковим можливостям психіки дитини інформаційних впливів, зокрема продукції, що містить елементи насильства, жахів, еротики), уміння орієнтуватись, обирати і використовувати адаптовану відповідно до вікових норм медіапродукцію.

Медіа-інформаційна освіта шкільна охоплює інтегровану медіаосвіту та інформаційну, спеціальні навчальні курси, факультативи, гурткову, студійну та інші форми позакласної роботи. Важливу роль мають відігравати шкільні бібліотеки як сучасні комп'ютеризовані інформаційні центри, у яких концентрується інформаційно-пошукова діяльність учнів.

Медіа-інформаційна освіта позашкільна спрямована на розвиток способів творчого самовираження особистості, має супроводжувати шкільну медіаосвіту, підсилювати її ефект.

Медіа-інформаційна післядипломна освіта передбачає підготовку та перепідготовку вчителів і вихователів. Крім того, елементи медіа-інформаційної грамотності мають увійти до навчальних програм циклу професійно-орієнтованої гуманітарної підготовки з інших спеціальностей у відповідних їм обсягах.

Медіа-інформаційна освіта студентів педагогічних коледжів передбачає підготовку педагогів педагогічних коледжів на базі інституту післядипломної педагогічної освіти та вихователів.

Медіа-інформаційна освіта батьківська забезпечує ефективність медіа-інформаційної освіти сім'ї як провідного чинника і соціального середовища ранньої соціалізації дитини.

Медіа-інформаційна освіта предметна як новітня технологія передбачає розвиток навичок використання МІГ у вивченні предметів, викладанні предметів, розвитку професійних і предметних компетенцій.

Ураховуючи рекомендації ЮНЕСКО з викладання курсу МІГ, програми впровадження й розвитку медіа-інформаційної грамотності, в межах регіонального проекту мають бути передбачені такі педагогічні методи:

Метод «тематичного пошуку» – передбачає вирішення проблем і прийняття рішень, придбання нових знань і навичок при проходженні через наступні стадії пошуку: постановка питання; визначення пов'язаних із ним думок і уявлень: пояснення фактів і принципів, пов'язаних із даним питанням; пошук, організація та аналіз даних; інтерпретація даних і вирішення завдання; дію та переосмислення наслідків дій і результатів кожного етапу.

Проблемно-орієнтоване навчання – це система розробки навчальних програм та навчання, розвиваюча у вчителів та учнів одночасно міждисциплінарні знання та навички, з одного боку, і здатності до критичного мислення та вирішення проблем, з іншого.

Наукове дослідження – це проведення спостережень; постановку питань; встановлення вже відомих фактів; планування досліджень; аналіз наявних знань у світлі експериментально отриманих даних; використання інструментів для збору, аналізу та інтерпретації даних; розробка пояснень; повідомлення результатів.

Метод аналізу конкретної ситуації передбачає глибоке вивчення одного випадку чи події. Він пропонує системний підхід до аналізу подій, збору даних, аналізу інформації та підготовки повідомлення про результати.

Кооперативне навчання – це такий підхід до викладання, при якому ті, хто навчається, працюють разом для досягнення спільних цілей. Кооперативне навчання може варіюватися від простої роботи в парі до більш складних форм роботи.

Аналіз медіатексту – підхід, при якому ті, хто навчається, проводять аналіз медіатексту, ідентифікуючи коди і символи різних медійних жанрів.

Перетворення – цей підхід полягає в перетворенні певного формату медіатексту в інший.

Імітація – підхід, при якому використовуються ситуації, коли ті, хто навчається, зображують із себе членів знімальної групи документального фільму, що працює над телевізійною передачею для молоді, теле- радіожурналістів або журналістів Інтернет-видань тощо (робота з рекламою, пропонування ідей та проектів).

Створення інформаційного та медіа продукту – передбачає виробництво медійного та

інформаційного контенту, що відкриває для учнів можливість зануритися в навчання в ході виконання практичних завдань.

Регіональний проект передбачає два етапи: експериментальний етап (2014–2015 роки) та етап поступового упровадження практик викладання курсів із медіа та інформаційної грамотності (2015–2016 роки).

Література

1. Медиа и информационная грамотность в обществах знания / Сост. Кузьмин Е.И., Паршакова А.В. – М.: МЦБС, 2013. – 384 с.
2. Московская декларация о медиа- и информационной грамотности // [Электронный ресурс] Сайт Российского комитета программы ЮНЕСКО «Информация для всех». – Режим доступа: http://www.ifapcom.ru/files/News/Images/2012/mil/Moscow_Declaration_on_MIL_rus.pdf.
3. Концепція Запорізького регіонального освітнього проекту «Формування медіа та інформаційної грамотності» // [Електронний ресурс] Сайт «Медіа та інформаційна грамотність». – Режим доступа: www.zapmediagroup.ucoz.ua.

Любов Покроєва, Галина Дегтярьова (Україна, м. Харків)

Медіаосвіта в Харківській області: проблеми становлення та перспективи розвитку

Анотація. У статті розглядаються результати медіапросвітницької діяльності Харківської академії неперервної освіти щодо організації підготовки медіапедагогів у системі післядипломної педагогічної освіти та створення науково-методичного забезпечення для впровадження медіаосвіти в навчальні заклади. Окреслюються перспективні завдання.

Постановка проблеми. Медіаосвіта проголошена ЮНЕСКО одним із пріоритетних напрямів у педагогіці ХХІ століття. У США, Канаді, Австралії, у розвинутих європейських країнах, Російській Федерації активно розвиваються різні форми медіаосвіти. На жаль, в Україні цей процес є фрагментарним, хаотичним і постійно гальмується, не дивлячись на те, що в країні існує чотири школи медіаосвіти, кожна з яких акцентує увагу на різних медіаосвітніх аспектах. Сьогодні не тільки в Україні, а й в усьому світі гостро постало питання медіаосвіти, оскільки бурхливий розвиток системи засобів масової інформації та інформаційно-комунікаційних технологій потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого й безпечного користування ними, до критичного сприйняття їхнього контенту, ураховуючи те, що саме медіа здійснюють потужний вплив на дітей і молодь, до речі, не завжди позитивний. Слід учити і дітей, і дорослих медіаграмотно опрацьовувати інформацію.

Розробка Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [1] та схвалення її постановою Президії Національної академії педагогічних наук України від 20 травня 2010 року (протокол № 1-7/6-150) засвідчила, що важливою складовою модернізації сучасної освіти в нашій державі визнана медіаосвіта, а одним із завдань розбудови вітчизняної освіти є створення в Україні цілісної системи медіаосвіти, що дозволить забезпечити всебічну підготовку дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування в них медіаобізнаності, медіаграмотності й медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей [1], що дозволить захистити їх від потенційно шкідливих ефектів медіа, а також виховати такого споживача медіа, який міг би ефективно задовольняти свої інтереси, використовуючи як традиційні, так і новітні засоби масової комунікації.

Крім того, щоб запровадити медіаосвіту в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів, необхідно здійснити підготовку медіапедагогів, а жодний педагогічний виш в Україні не проводить такої роботи. Тому саме перед закладами післядипломної педагогічної освіти постало завдання оперативно відреагувати на запити суспільства і

забезпечити підготовку кваліфікованих фахівців у галузі медіаосвіти, спроможних підготувати дитину до безпечної взаємодії із засобами мас-медіа, та розробити необхідне науково-методичне забезпечення для підготовки медіапедагогів (вихователів дошкільних навчальних закладів, учителів загальноосвітніх навчальних закладів, керівників гуртків позашкільних закладів) у системі післядипломної освіти, а також забезпечити науково-методичний супровід (програми факультативів, спецкурсів, навчальні посібники тощо) для формування та розвитку медіакультури у дітей і молоді на різних етапах освіти.

Мета статті – висвітлити систему роботи в Харківській академії неперервної освіти на підставі результатів медіапросвітницької діяльності в напрямі підготовки медіапедагогів для впровадження медіаосвіти в систему роботи навчальних закладів Харківської області.

Виклад основного матеріалу. Ключові аспекти і концепції медіаосвіти були обґрунтовані в роботах видатних британських учених-медіапедагогів К. Безелгет, Е. Харта і Дж. Баукера і позначені як «мова медіа», «категорія медіа», «агентства медіа», «технології медіа», «аудиторія медіа», «сприйняття зображення/репрезентація медіа».

У різні роки проблемі медіаосвіти були присвячені дослідження таких російських медіапедагогів Л. Баженової, О. Баранова, О. Бондаренко, І. Вайсфельда, Л. Зазнобіної, І. Льовшиної, Ю. Лотмана, С. Пензіна, Г. Полічко, А. Спічкина, Ю. Усова, О. Федорова, І. Челишевої, А. Шарікова та інших.

В Україні свої наукові дослідження питанням медіаосвіти присвятили О. Баришполець, О. Вознесенська, О. Волошенюк, Н. Габор, О. Голубева, Г. Гуменюк, О. Дем'яненко, І. Зубавіна, В. Іванов, С. Квіт, К. Крутій, О. Куценко, Г. Мироненко, О. Мокрогуз, Л. Найдьонова, Л. Новікова, Г. Онкович, О. Петрунько, Б. Потятинник, В. Синьов, М. Слюсаревський, Н. Череповська та інші.

В Україні експериментальна робота з упровадження медіаосвіти розпочалася не так давно, проте перші кроки на цьому шляху вже зроблено: секцією післядипломної педагогічної освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України розроблено Навчальну програму «Медіаосвіта (медіаграмотність)» [2], завданням якої є підготовка медіапедагогів для загальноосвітніх навчальних закладів в інститутах післядипломної освіти, а для підготовки фахівців з проблеми медіаосвіти, які б у свою чергу могли б здійснювати координаційну діяльність з дослідно-експериментальної роботи та підготувати педагогів освітніх закладів до викладання для учнів 10-х класів програми курсу за вибором «Спеціальний медіаосвітній курс «Медіакультура» [3], створеної Національною академією наук України спільно з Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України. Завдяки ініціативі Академії української преси і підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), програмі «У-Медіа» Інтерньюз Нетворк, міжнародному благодійному фонду «Відродження» протягом 2011 – 2013 рр. у Літніх і Зимових школах з медіаосвіти пройшли навчання більше 100 педагогів, серед них і ті, які беруть участь у Всеукраїнському експерименті за темою «Науково-методичні засади впровадження вітчизняної моделі медіаосвіти у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів» (наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 27.07.2011 р. № 886) на базі загальноосвітніх навчальних закладів Автономної Республіки Крим, Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Полтавської, Черкаської областей та м. Києва, що розпочалася з 1 вересня 2011 року. Хочемо також звернути увагу на те, що чотири педагоги різних ланок освіти Харківської області пройшли навчання у школах медіаосвіти: серед них 1 викладач закладів післядипломної освіти, 3 викладачі вищих педагогічних навчальних закладів (Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Харківської гуманітарно-педагогічної академії, Харківської інженерно-педагогічної академії), які мають готувати медіапедагогів, і 3 вчителі загальноосвітніх навчальних закладів області.

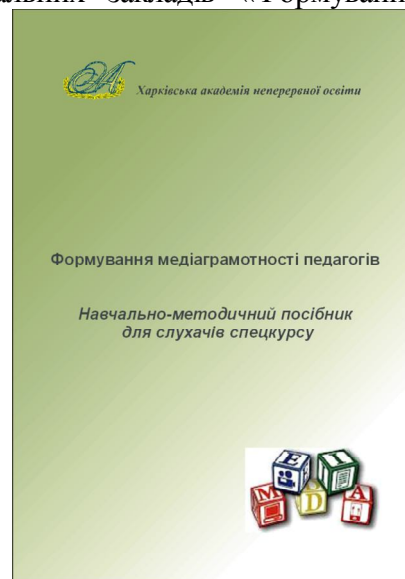
На жаль, Харківська область не ввійшла до переліку областей, що беруть участь в експерименті, тому, урахувавши потребу практичної реалізації основоположних засад Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, необхідності подолання перешкод на шляху формування

медіаграмотності особистості, наявність викладача, який пройшов навчання в першій Літній школі медіаосвіти, та потужний освітній потенціал регіону Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти» виступив з ініціативою про започаткування з 2012 року на академічному рівні дослідно-експериментальної роботи (ДЕР) за темою «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчальних закладів Харківської області», розрахованої на 7 років, яка була затверджена на засіданні вченої ради Академії (протокол № 1 від 15.03.2012). У 2013 році рішенням колегії Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації від 6 вересня 2013 року «Про стан експериментальної діяльності навчальних закладів Харківської області» було схвалено регіональну Програму проведення дослідно-експериментальної роботи на базі дошкільних, позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів на 2013-2018 роки за темою «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчальних закладів Харківської області».

Предметом дослідження є модель організації дошкільної, позашкільної та шкільної медіаосвіти і модель її кадрового забезпечення в системі післядипломної педагогічної освіти, його метою – експериментальне впровадження та дослідження медіаосвітніх інноваційних технологій у навчально-виховному процесі дошкільних, позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів.

За цією програмою організовано роботу за кількома напрямками:

- *Просвітницька діяльність щодо актуальності впровадження медіаосвіти на курсах директорів ЗНЗ, заступників директорів з навчально-виховної роботи, завідувачів ДНЗ.*
- *Розробка науково-методичного забезпечення для підготовки медіапедагогів у закладах післядипломної педагогічної освіти:*
  - 2012 року розроблено 36 годинну Програму спецкурсу для педагогічних працівників позашкільних, дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів «Формування медіаграмотності педагогів» (автор-укладач Дегтярьова Г.А.) на основі Навчальної програми «Медіаосвіта (медіаграмотність)», підготовленої секцією післядипломної педагогічної освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України у 2011 році за рекомендаціями Національної Академії педагогічних наук України, Міністерства культури і спорту України, Академії мистецтв України.
  - підготовлено для слухачів спецкурсу науково-методичний посібник «Формування медіаграмотності педагогів» (авторський колектив викладачів Харківської академії неперервної освіти, Харківської державної академії культури, Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна).
- *Розробка науково-методичного забезпечення для впровадження медіаосвіти в дошкільні, позашкільні та загальноосвітні навчальні заклади.*
  - У 2012/2013 н.р. Дегтярьовою Г.А., Кукленко О.С. та Білик О.М. створено Програму факультативного курсу для учнів 5 класу «Мандрівка у світ Книги», який розраховано на 18 год (заняття 1 раз на 2 тижні) і який є частиною пролонгованого курсу для учнів 5-9 класів «Планета Медіа». Програмою спецкурсу передбачено ознайомити п'ятикласників з історією передачі інформації; з книгою як одним із джерел інформації, з видами книжок, зосередивши увагу на дитячій книзі (її характеристики, правилах створення); висвітлити особливості роботи видавництва та його працівників; ознайомити з деякими аспектами журналістської роботи, виробляти на основі використання технології критичного мислення вміння застосовувати різні види аналізу медіатекстів і їх рефлексивного сприймання; учити самостійно створювати фоторепортаж, книгу, рекламувати її; показати можливості використання засобів

інформаційно-комунікаційних технологій у повсякденній діяльності учнів (практичній, навчально-пізнавальній) і їхньому міжособовому спілкуванні та заповненні дозвілля не тільки за допомогою цих технологій, телебачення тощо, а також важливість отримання інформації незалежно від форми її подання (друкованої, віртуальної) шляхом пробудження інтересу до книги, слова, читання; розвивати творчі здібності учнів; закласти підвалини основ медіакультури молодших підлітків шляхом формування практичних навичок ефективної та безпечної взаємодії з інформацією, отриманої з різних медіаджерел; створити умови для свого вираження в сучасному медіапросторі; вмотивувати необхідність формування та розвитку власної медіакультури.

- Підготовлено плани-конспекти занять для проведення факультативного курсу для учнів 5 класу «Мандрівка у світ Книги», деякі з яких надруковано в збірці «Практична медіаосвіта: авторські уроки» (2013), і мультимедійні дидактичні матеріали до них, що розташовані за адресою: <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/lib/powerp>.
- Апробовано протягом 2012/2013 н.р. факультативний курс «Книга у світі Медіа» на базі 2 навчальних закладів: Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів № 16 Харківської міської ради і Мерэф'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 6 Харківської районної ради Харківської області.
- У жовтні 2013 р. авторський колектив харківських медіапедагогів у складі Дегтярьової Г.А., доцента кафедри методики суспільно-гуманітарних дисциплін Харківської академії неперервної освіти, канд. пед. н.; Кравченко Г.Ю., проректора з наукової та експериментальної роботи Харківської академії неперервної освіти, канд. пед. н.; Крамаровської С.М., учителя інформатики та англійської мови, Романової О.В., заступника директора з навчально-виховної роботи, Стадник О.М., учителя російської мови та літератури Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 172 Харківської міської ради Харківської області, взяв участь у конкурсі зі створення авторської програми «Основи медіаграмотності» для початкової школи (1-4 класи), який проводився за ініціативою Державної наукової установи «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» Міністерства освіти і науки України в партнерстві з Міжнародним благодійним фондом «Академія української преси» та Інститутом соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України.
Програма «Основи медіаграмотності: взаємодія з медіа», подана від Харківської області, була визнана одним із двох переможців конкурсу.
- *Формування основ медіаграмотності педагогів:*
  - Проведення навчальних занять для слухачів курсів підвищення кваліфікації за темою «Медіаосвіта. Формування медіакомпетентності школярів» (відповідно до Програм освітньої діяльності курсів підвищення кваліфікації вчителів за напрямом «українська мова та література», «світова література (інтегрований курс) та російська мова»), починаючи з II півріччя 2011/2012 н.р.
  - Проведення навчання педагогічних працівників на спецкурсі «Формування

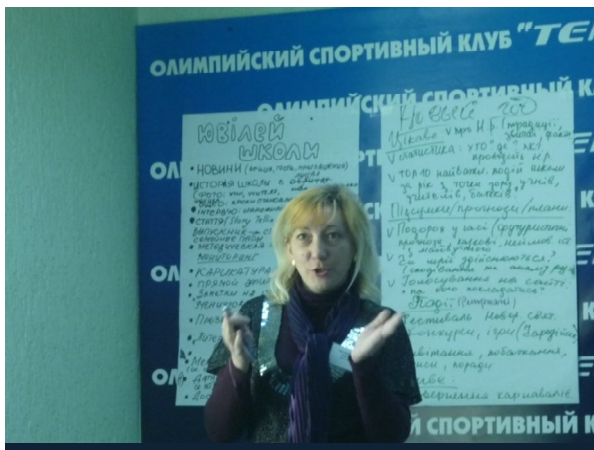
медіаграмотності педагогів». Так, у жовтні 2013 було набрано 2 групи слухачів, усього 70 осіб, із них 20 учителів інформатики, 16 – української мови та літератури, 4 – світової літератури, 3 – іноземної мови, 1 – хімії, 1 – образотворчого мистецтва, 1 – математики, 1 – історії, 1 – природознавства, 5 учителів початкової школи, 3 завідувачі ДНЗ, 7 вихователів ДНЗ, а також 1 – бібліотекар, 2 психологи, 1 методист БДЮТ і 3 викладачі Харківської академії неперервної освіти. Навчання на цьому спецкурсі дозволяє підготувати педагогічних працівників до викладання спеціального медіаосвітнього курсу за вибором «Медіакультура» для учнів 10-х класів авторів О. Барішпольця, О. Голубевої, Г. Мироненко, Л. Найдьоновой, Н. Череповської, а також до впровадження інтеграційної та факультативної форм медіаосвіти в дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах.

- Навчання на науково-практичних семінарах.
- *Участь у дослідно-експериментальній роботі з впровадження медіаосвіти:*
  - 37 навчальних закладів м. Харкова і Харківської області, які отримали статус експериментального навчального закладу регіонального рівня, беруть участь у розробці й апробації моделі запровадження медіаосвіти в дошкільні, позашкільні та загальноосвітні навчальні заклади в межах реалізації Програми проведення дослідно-експериментальної роботи на базі дошкільних, позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів на 2013-2018 роки за темою «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчальних закладів Харківської області».
  - Наукові педагогічні працівники Академії працюють над розробкою, обґрунтуванням й апробацією моделі підготовки в системі післядипломної педагогічної освіти медіапедагогів для роботи в навчальних закладах.
  - У межах реалізації Програми ДЕР «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчальних закладів Харківської області» протягом 2012-2013 рр. було:
    - Постійно надаються консультації педагогічним працівникам дошкільних, загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів із впровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес і здійснення дослідно-експериментальної роботи.
    - Надано допомогу щодо організації роботи базових експериментальних закладів Харківської області з впровадження медіаосвіти.
    - Підготовлено науково-методичні матеріали для проведення заходів у межах реалізації дослідно-експериментальної роботи.
    - Проведено обласний науково-методичний семінар для педагогічних працівників за темою «Шляхи впровадження медіаосвіти в роботу навчальних закладів» (15.10.2012, 56 педагогів), у ході якого було актуалізовано значущість запровадження медіаосвіти в систему роботи навчальних закладів; ознайомлено з поняттям «медіаосвіта», висвітлено засади й основні завдання медіаосвіти (медіаграмотності) як нового напрямку в педагогіці, визначено основні шляхи впровадження педагогом медіаосвіти в навчально-виховному процесі загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів, закладів позашкільної освіти; охарактеризовано підходи до застосування медіаосвіти при проведенні занять і в позаурочній діяльності; надано науково-методичну допомогу щодо організації дослідно-експериментальної роботи на рівні закладу за темою: «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему роботи навчальних закладів Харківської області».
    - Спільно з Академією української преси було підготовлено і проведено для педагогів, які беруть участь в експерименті, 2-денні семінари:
      - обласний науково-практичний семінар «*Основи медіаосвіти: Аудіовізуальна культура*» (5-6.11.12, 20 педагогів), у ході якого було ознайомлено учасників семінару з необхідним документальним супроводом дослідно-експериментальної роботи в навчальних закладах; розглянуто методичні

аспекти створення сучасних мультимедійних презентацій; висвітлено основи створення анімаційного фільму, технологію його зйомки та монтажу, а також створення анімаційної студії в школі. Учасниками семінару під керівництвом Л.К. Сторожука, доцента Харківської державної академії дизайну і мистецтв, заслуженого діяча мистецтв України, художника-карикатуриста, члена Харківського відділення Національної спілки художників України, Лауреата Міжнародних виставок карикатури, керівника мульт- і телестудії «Комікс», було створено невеличкі анімаційні фільми у двох техніках: пластилінова анімація та техніка перекладки.

- міжрегіональний семінар-практикум «Як створити сучасну шкільну газету» для медіапедагогів Харківської, Полтавської, Сумської та Луганської областей (22-23.11.2012, 21 педагог), під час якого учасники за допомогою І. Гадзинської, медіа-тренера, консультанта, экс-заступника головного редактора «Газети по-київськи», з'ясували ключові риси сучасних медіа, особливості потенційної аудиторії шкільних медіа, як створюється газета і сайт, їх графічна і контент моделі, визначили ключові тематичні напрями шкільних медіа, дізналися, як організовується виробництво медіа, як розказати історію в газеті й на сайті, як відбувається планування номера шкільної газети, як писати для сайту і чим відрізняються матеріали в друкованих і онлайн-медіа: структура, заголовки, стилістика, розробляли історії для шкільної газети і сайту.

Участь у цьому семінарі дозволила в подальшій роботі використати набуті знання. Так, наприклад, завідувач КЗ «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 280 Харківської міської ради»: О.С. Качура внесла корективи в змістове наповнення сайту свого навчального закладу (<http://dnz280.klasna.com/>).

Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 280 Харківської міської ради»

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

В одному маленькому місті дитинства жили щасливі діти. Їх світ був сповнений іграми і радістю. Поруч з ними жили їх батьки, яким не потрібно було хвилюватися про своїх малюків. Ви вважаєте це казкою? Ні, це не казка...

Це ДНЗ № 280, який знаходиться за адресою: місто Харків, вулиця Соколова, 6

Телефон: (0572) 93-01-41
e-mail: dnz280@kharkivosvita.net.ua

ПОМАШНЯ   "СІМЕЙНИЙ ФОТОАЛЬБОМ"   НАШ ЕРМИТАЖ

Управління освіти адміністрації Орджо...   Управління освіти адміністрації Орджо...   Комунальний заклад «Дошкільний нав...

dnz280.Masna.com/uk/site/psychologist.html   Пошук@Mail.Ru

Поиск в интернете   Найти!   Почта   Киев +13°C

ПЕДАГОГІЧНИЙ ВОДОГРАЙ   *ПІЗНАТИ ДУШУ*

ПІЗНАТИ ДУШУ

ЗВЕРНІТЬСЯ ЗА ПОРАДОЮ!

Б'ЄМОСЯ, ЗНАЄМО, ВМІЄМО!

НАШІ ГРУПИ

МУЗИЧНИЙ КРАЙ

МИ ЧЕКАЄМО ВАС, МАЛЮКИ!

БУДЬ ЗДОРОВИМ! НЕ ЛЕДИЙ!

ЗАПОБИТИ, ВРЯТУВАТИ, ДОПОМОГТИ!

ПРОФЕСОРИ БАТЬКІВСЬКИХ НАУК

ЦІКАВИНКИ ДЛЯ КОЖНОЇ ДИТИНКИ

*Ви хочете знати про що думає Ваша дитина?
Ви вважаєте свого малюка найталановитішим у світі?
До Вашої дитини прийшло перше кохання?
Ви бажаєте краще пізнати свою крихітку?
Вам допоможе наш практичний психолог – Чернова Надія Андріївна.
Ця сторінка її.*

Учителі Харківської гімназії № 14 Харківської міської ради Ю.В.Рибіна і Т.Л.Челомбійко, урахувавши поради фахівця, змінили формат шкільного видання з журналу на газету: так з'явилась «14-ая паралель».

- обласний науково-практичний семінар «Нові медіа й безпека особистості» (15-16.05.2013, 42 педагоги Харківської обл.), який дозволив учасникам зрозуміти, що таке нові медіа, Інтернет і якою має бути медіа безпека, ознайомитися з контентом дитячих українських сайтів та Інтернет-журналів, відеоіграми та історією їх розвитку, дізнатися про симптоми Інтернет-залежності та шляхи їх подолання, визначити систему роботи з батьками щодо забезпечення особистої безпеки дітей у світі нових медіа.

- Педагогічні працівники вищих, дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів м. Харкова і Харківської області взяли участь у роботі таких конференцій: Всеросійський заочний симпозіум з міжнародною участю «Возвращение детства» (1.06.2012, Росія, м. Алтай), Всеукраїнська науково-практична конференція «Філософсько-теоретичні та практико-зорієнтовані аспекти випереджаючої освіти для сталого розвитку» (22.11.2012, м. Дніпропетровськ), Всеукраїнська науково-практична конференція «Медіаосвіта: європейський досвід та українські перспективи в контексті шкільної та післядипломної педагогічної освіти» (18-19.04.2013, м. Чернігів), Третій Міжнародний педагогічний конгрес «Розвиток особистості в сучасному медіапросторі» (30.05-1.06.2013, м. Луганськ), Річна конференція з медіаосвіти (6-8.08.2012, м. Київ).

На запрошення Академії української преси для слухачів 2-х Літніх шкіл медіаосвіти (1-5.06.2012 і 9-12.06.2012) Дегтярьовою Г.А. були проведені навчальні заняття за такими темами: «Медіаосвіта як навчальна дисципліна», «Медіакомпетентність та її рівні», «Методика медіаосвіти. Як проводити медіаосвітні заняття».

Плануємо в подальшому продовжити системну роботу Харківської академії неперервної освіти щодо підготовки педагогів до впровадження медіаосвітніх інноваційних технологій у навчальні заклади області.

Крім того, передбачається також створити електронний ресурс для інформаційно-комунікаційної підтримки експерименту з упровадження медіаосвіти і поширення кращого педагогічного досвіду; розроблення педагогічними працівниками авторських навчальних програм з медіаосвіти, матеріалів для проведення медіаосвітніх занять у дошкільних навчальних закладах і в початковій школі, програм гурткової роботи з медіаосвіти для дітей різного віку позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, спрямованих на реалізацію практичного аспекту медіаосвіти шляхом організації гурткової роботи позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів зі створення різних медіапродуктів.

Висновок. Робота в закладах післядипломної педагогічної освіти за окресленими напрямами дозволить розв'язати проблему підготовки педагогічних працівників до викладання в навчальних закладах факультативів, спецкурсів медіаосвітнього циклу, що у свою чергу сприятиме формуванню у вихованців дошкільних навчальних закладів та учнів загальноосвітніх навчальних закладів медіакультури, готовності їх до ефективної взаємодії із сучасним інформаційним середовищем.

Література

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні, схваленої постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150.

Методы работы с аудиовизуальными текстами на уроках литературы

Аннотация. В статье рассматриваются основные принципы интеграции школьного предмета «Литература» и основ медиаобразования, а также методы работы с аудиовизуальными текстами на уроках литературы.

В современном образовательном пространстве прослеживается ярко выраженная тенденция к синтезу знаний, интеграции учебных дисциплин, основанной, прежде всего, на хорошо известных межпредметных связях. Такой подход позволяет воспринимать окружающий нас мир более органично, целостно, открывает новые пути для исследований на стыке различных научных дисциплин, демонстрирует тесную, живую связь теории и практики. Актуальность такого подхода обусловлена новыми требованиями, предъявляемыми школе, новыми условиями жизни в информационном пространстве, социальным заказом общества. Особое место отводится интеграции различных предметов с основами медийных знаний, так как учащиеся сегодня должны уметь воспринимать и обрабатывать большие объемы информации, овладевать современными средствами, методами и технологией работы с ними в любой предметной области [6].

Педагогические технологии уже отработали две модели интеграции: интегрированный курс как некий новый учебный предмет, позволяющий решить поставленную задачу, и отдельные интегрированные уроки по предмету. Если говорить об интеграции основ медиаобразования и школьного предмета «литература», то, несмотря на огромные перспективы этого направления, оказывается, что проблема пока достаточно мало изучена, ведется разрозненный поиск учителями – предметниками путей такого сближения этих дисциплин, которые бы обогащали друг друга. Данная работа предлагает варианты интеграции этих двух предметов, конкретные методы работы с аудиовизуальными текстами на уроках литературы.

Современная программа по «Литературе» для общеобразовательных учебных заведений с русским языком обучения четко формулирует основные принципы изучения этой дисциплины в школе. Среди основных она называет следующие.

Культурологический принцип. Он направлен на изучение литературных произведений на фоне широкого культурологического контекста.

Сравнительно-сопоставительный принцип. Он позволяет соотнести различные литературные явления не только между собой, но также и с произведениями других видов искусств, проследить типологические сходжения, аналогии, влияния, заимствования и отличительные свойства. Это способствует более глубокому восприятию культурного текста, пониманию и осмыслению своеобразия каждого писателя и развития литературы в целом, позволяет сделать собственные выводы о творческих параллелях и уникальности произведений различных видов искусств.

Школьные программы предлагают к использованию на уроке богатый материал по теме, помогающий осуществить связь литературы и других видов искусства. Рубрика в программе так и называется «Взаимодействие с другими видами искусств».

В новых учебниках систематически даются сведения об истории создания, особенностях других художественных версий изучаемых произведений и авторских находках. Так, в 5 классе работа по теме «Сказки» на каждом уроке может быть обогащена медийным компонентом: прослушиванием музыкальных текстов, просмотром кинофильмов, мультфильмов. От учителя-предметника ожидается, что он упорядочит такую широкую и разнообразную культурную, эстетическую подачу материала. Но мы знаем, что говорить о произведении искусства нужно на языке этого вида искусства. В

связи с этим специальный медиаобразовательный курс «Медиакультура» становится абсолютно востребованным, а знания и умения, которые он дает, – необходимым багажом для такой работы. Программа курса помогает увидеть конкретные пути сравнительно-сопоставительного анализа при изучении произведений различных видов искусств.

В работе над проблемой мы использовали ведущий – сравнительно-сопоставительный метод исследования.

Сравнив программу по «Литературе» и курс «Медиакультура», выделим пять основных направлений интеграции этих предметов.

1. Презентация иллюстраций, созданных на темы изучаемых произведений.
2. Знакомство с экранными (театральными, кинематографическими, мультипликационными) версиями изучаемых произведений.
3. Музыкальное оформление, интерпретация изучаемых произведений.
4. Работа с учебной видеопродукцией по изучаемой теме.
5. Медиаторчество по мотивам изученных произведений.

Учитель-предметник должен планировать урок таким образом, чтобы освещать теоретические вопросы, связанные и с изучением основ медиаобразования. Это формирует одну из важнейших сегодня надпредметных компетенций – медиакомпетенцию [4]. Такой подход обеспечивает устойчивое представление о медийном продукте как о синтетическом явлении, органично сочетающем в себе различные виды искусства, дает понимание целостной картины мира, ее художественного восприятия человеком.

Безусловно, главная цель литературы как учебного предмета – научить ребенка слышать и чувствовать слово, его эмоционально-образную природу. Медиаобразовательная часть урока вторична. Но искусство преподавания и заключается в том, чтобы ребенок не ощутил искусственных переходов от одной темы к другой в пределах одного урока.

Поскольку принципы анализа произведений различных видов искусства являются общими, работа на уроке в его медиаобразовательной части будет органично связана со всем, что уже делалось учащимися раньше, и не вызовет резких скачков восприятия.

Таким образом, «Литература» и «Основы медиаграмотности» легко интегрируются. Приведем некоторые примеры тем и принципов организации теоретических знаний.

Сервантес. «Дон Кихот» (10 класс). Работа с иллюстрациями на уроке должна привести к обсуждению проблемного вопроса: «Почему Дон Кихот, являясь «вечным образом», такой разный у некоторых авторов; что и какими художественными средствами выделяют художники в образе Дон Кихота (в рамках поставленной проблемы рассматриваются медийные понятия, связанные с *визуальными рядами*: композиция, техника исполнения рисунка, цвет – реалистичность, символичность, гротескность образа и т.п.).

«Слово о полку Игореве» в музыке и живописи (9 класс). Рассматриваем репродукции разных авторов. Ставим вопрос: «Как техника исполнения рисунка помогает понять идейный акцент прочтения всего произведения (от романтического воспевания героизма Игоря и его войска у И.Голикова до драматизма В.А.Фаворского и трагизма Д.С.Бисти). Слушаем оперу А.Бородина «Князь Игорь» и современные музыкальные интерпретации. Каковы их особенности? Чтобы урок оказался эффективным, нужно дать определенные музыкальные понятия, рассказать о композиционных и жанровых особенностях, об их воздействии на восприятие слушателя.

«Гамлет» на сцене и в кино (10 класс). Приближаясь к вопросу об актуальности проблематики, поднятой Шекспиром в пьесе, «вечные темы» и «вечные образы», можно предложить ребятам сравнение общей сцены спектаклей, поставленных разными театрами. Например, *роль декораций и костюмов* в сцене на кладбище – классическое решение в постановке театра на Таганке и реалии нашего времени в современных трактовках украинских и российских театров).

А.С.Грин. «Алые паруса». Романтический мир в сказке и в рок-опере

А.Богословского (8 класс). Цели этого урока могут быть сформулированы примерно таким образом: показать музыкальный характер произведения, единство словесного и музыкального художественного образа, отражение романтических тем сказки в произведении А.Богословского. Ключевой вопрос – своеобразие жанра оперы как авторская подача настроения сказки.

М.Е.Салтыков-Щедрин. Обобщающий смысл сказок Щедрина. Гротеск в литературе и в анимации (9 класс). Медиаобразовательная цель: дать начальное представление об анимации, показать гротеск как структурообразующий принцип в анимации (обобщение, преувеличенное изображение важных явлений жизни).

Китайская народная сказка «Волшебная кисть Ма Ляна» и мультфильм «Волшебная кисточка» (5 класс). Работа на уроке выстроена при помощи приема «визуализация», так как главный герой создавал образы, жившие в его фантазии, и запечатлевал их волшебной кисточкой. Это обусловит логический переход к просмотру мультфильма и подведет к необходимости говорить о визуализации сказочных образов, фантастических элементов сказки в мультипликации, о различных ее техниках.

Ф.М.Достоевский. «Преступление и наказание» (11 класс). Замечательный фильм Д.Светозарова (2007г.) дает возможность в течение шести уроков познакомить учащихся с основными понятиями искусства кинематографии, ее художественным языком. Предлагаем примерную схему подачи медийных знаний на первом уроке.

После предварительного разговора на тему «Петербург в романе «Преступление и наказание» и работы с текстом можно предложить посмотреть *начало фильма. (Эпизод 1)*

Медийные знания:

1. Музыка в начале каждой серии. Композитор Андрей Сигле (автор музыки к сериалу «Бандитский Петербург»). Как звучит тема города? Каков характер музыки? Какие чувства рождаются под этим впечатлением?

2. Понятие «общий план». Движение камеры. Какого эффекта достигает оператор, зрительно погружая нас в петербургские дворы?

3. Понятие «закадровый голос». В данном эпизоде это внутренний голос главного героя. Для чего автор использует его? Герой погружен в себя. Ведет диалог с самим собой. Что его мучает? Тема раздвоения личности.

(Эпизод 2) Диалог Мармеладова и Р.Раскольников в распивочной

Какие чувства вызывает Мармеладов в этой сцене? Тема маленького человека. Каким образом оператор помогает зрителю почувствовать униженность Мармеладова, его раздавленность жизнью и своим пороком, отчаяние перед завтрашним днем?

4. Понятие «ракурс». Какие мысли рождаются? Бог – земной закон – человек. Социальная проблематика в романе.

(Эпизод 3) Раскольников гуляет в саду

5. Понятие «фон изображаемого». Какая деталь в саду привлекает внимание? Бюсты великих. Как она помогает нам понять психологию героя? Он думает, что он тоже избранный. Что усугубляет положение Раскольникова? Ответственность за близких.

(Эпизод 4) Мать пишет письмо сыну

Анализ содержания (параллельное изображение образов матери и сына)

6. Понятие «монтаж». С какой целью используется? Это прямое обращение к каждому зрителю. Эффект воздействия.

Сегодня создано много учебных и документальных фильмов о жизни и творчестве писателей. Включение их в работу по новой теме должно сопровождаться знакомством ребят с технологией создания этих фильмов. Нужно планировать создание собственного медийного продукта. Такая работа реализовывает деятельностный подход в обучении.

Кроме обогащения содержания урока, подобная интеграция предметов помогает ярче увидеть практическую значимость приобретаемых знаний, осуществить через взаимодействие искусств мощную связь приобретаемых знаний с жизнью.

Результатом таких работ может стать спецкурс по литературе, где ребята более углубленно могут изучать классические произведения.

Литература

1. Литература (русская и мировая). Программа для 5-9 классов для общеобразовательных учебных заведений с русским языком обучения. Составители: Исаева Е.А., Клименко Ж.В., Корниенко О.А., Мельник А.О., Храброва В.Е., Мухин В.А., Данилова И.Н.
2. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навчальний посібник / за ред. Л.А.Найдьоновой, О.Т.Барішпольця. – К.: Міленіум, 2010.
3. Медіакультура та медіаосвіта учнів ЗОШ: візуальна медіа культура/ Н.Череповська. – К.: Шкільний світ, 2010.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-уроп. В.Ф.Іванов, О.В.Волошенюк; за науковою редакцією В.В.Різуна. – Київ: Центр вільної преси, 2012.- 352 с.
5. Розин В.М. Визуальная культура и восприятие. Как человек видит и понимает мир / В.М.Розин. – Изд.2. – М., 2004.
6. Архипова И. В. Интеграция информатики с другими учебными предметами [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://pedsovet.org/component/option,com_mtree/task,viewlink/link_id,2344/Itemid,118/
7. Казаренков В. Основы педагогики: интеграция урочных и внеурочных занятий школьников [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/kazar/02.php

Алексей Галченков, Оксана Галченкова
(РФ, Ростовская область, Неклиновский район, х. Морской Чулек)

Медиаобразование в средней школе. Принципы работы с текстом

Аннотация. В статье рассматриваются приемы навязывания информации масс-медиа, педагогические приемы формирования медиаобразовательных умений и навыков школьников, внимание сосредоточено на творческих заданиях.

Информационная среда жизни человека во многом определяется широким распространением медиапродукции и глобальным внедрением ее в образование. Современные ученики, с детства воспитанные в среде мультимедийных технологий, легче воспринимают объекты из привычного им мира.

Но средства массовой информации зачастую откровенно или завуалированно манипулируют сознанием ребенка, используя различные приемы введения в заблуждение еще не сформировавшуюся личность.

Поэтому учителя русского языка и литературы ставят перед собой задачу – научить ребенка работать с информацией, а сделать это возможно только тогда, когда уроки по развитию речи будут включаться в разделы календарно – тематического планирования при изучении текущей темы программы. Они не должны изучаться отдельно, прочные знания формируются только при условии работы в системе, как это предложено в программах изучения русского языка под редакцией Г.Г. Граник, Р.Н. Бунеева, М.М. Разумовской.

Средства массовой информации используют следующие приемы навязывания информации, когда человек оказывается вне ситуации анализа медийной продукции:

Сверхсообщение – свойства отдельных лиц, объектов или событий принимаются за свойства всех похожих социальных ситуаций. («Электролюкс. Швеция, сделано с умом».)

Сияющее сообщение – использование понятий, которым в данной культурной общности соответствуют базовые ценности. («Русские круизы. Путешествуйте за мечтой»)

Навязывание примера – перенос общих свойств, приписанных группе событий или объектов, на частный случай конкретного человека или события. («Мебель Сити», 83% семей

уже выбрали нас. А вы?)

Атрибуция – реципиенту навязывается «нужное» причинно-следственное отношение без доказательства фактами в конкретной ситуации. («Panasonic – надо брать!»).

Подстановка – вместо непосредственной информации предлагается семантическая информация, поступающая из некоторого *словаря* общепринятых в данной группе значений. Но сами эти значения трудно соотносимы со слуховым, визуальным, обонятельным, эмоциональным и др. опытом, либо не определяемы вообще. («Хочешь любви – пошли SMS-сообщение...»).

Сравнение – сличение в сообщении того, что уже есть, с тем, что предлагается. Программируется заранее ожидаемый результат. (Вы все еще кипятите? Тогда мы идем к вам.)

Нами же используются следующие педагогические приемы формирования медиаобразовательных умений и навыков школьников. Например, задания такого типа можно использовать в работе с любым текстом:

- Прочитай текст, найди главную мысль текста.
- Что хотел сказать автор?
- Какие основные мысли он защищает?
- Какие доводы он приводит в защиту?
- Правильно ли основная идея подкрепляется фактами?
- Правильно ли излагаются сами факты? -Достаточно ли они типичны?
- Логична ли цепь рассуждений?
- Нельзя ли построить рассуждение по-другому?
- Сформулировать согласие/несогласие с позицией автора.

Важную роль в формировании умений восприятия и последующего анализа медиатекстов играют творческие задания, направленные на изменение различных компонентов произведений. Учащиеся придумывают, а затем обсуждают различные варианты названий медиатекстов, убеждаясь при этом, как существенно изменяется восприятие одной и той же истории. Меняя в своих работах время и место действия, жанр, композицию медиатекста, ученики могут проявить свои творческие способности, фантазию, воображение. Цель творческого задания, рассчитанного на раскрытие сущности механизма, чередование эпизодов, вызывающих положительные и отрицательные эмоции – убедить аудиторию, что эмоциональное воздействие закономерно и естественно для медиатекста, как и для произведения искусства, использующего психологический уровень влияния на аудиторию, основанного на обращении к чувствам человека.

Любое искусство влияет на читателя, зрителя, слушателя не только интеллектуально, но и эмоционально. Важно, чтобы учащиеся поняли, что так называемое «эмоциональное впечатление», порой получаемое ими, к примеру, от произведений массовой культуры, зависит не от высоких художественных качеств, а от умелого воздействия на чувственную сферу человека.

Творческое задание прогнозирования зрительского успеха произведений медиакультуры тесно связано с предыдущими заданиями и требует от аудитории не только хорошего усвоения предшествующего материала, но и ассоциативного мышления, интуиции. Подобная работа заставляет ученика думать, добывать знания в качестве исследователя, а не пассивного слушателя, чьим сознанием легко манипулировать.

Этого требуют и задания части «С» Единого Государственного экзамена по русскому языку. В работе проверяются умения найти проблему, прокомментировать, определить авторскую позицию, согласиться или не согласиться с позицией автора по найденной проблеме, а также аргументировать свою позицию по проблеме.

Работа с медиатекстом и его анализ – это огромный, кропотливый труд, и результатов можно ожидать только в том случае, если старательно и добросовестно относиться к делу учителя русского языка и литературы.

Литература

1. Федоров А.В. и др. Медиаобразование. Медиапедагогика. Медиажурналистика. М.: Изд-во Программы ЮНЕСКО «Информация для всех», 2005.
2. Федоров А.В. Медиаобразование: творческие задания для студентов и школьников // Инновации в образовании. 2006. № 4.
3. Зазнобина Л.С. «Стандарт медиаобразования, интегрированного с различными школьными дисциплинами» // Стандарты и мониторинг в образовании. 1998. № 3. с. 26-34.
4. Гудилина С.И. «Инновационная деятельность в области медиаобразования». Образовательные технологии XXI века ОТ'07 / Под ред. С.И. Гудилиной, К.М. Тихомировой, Д.Т. Рудаковой. - М., 2007.

Тетяна Захарчук (Україна, м. Львів)

Методика застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів

Анотація. У статті представлено організаційно-методичну модель застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів, яка включає закономірності, принципи, педагогічні умови, аудиторну та позааудиторну роботу студентів, критерії та рівні сформованості медіаграмотності майбутніх учителів. Запропонована модель реалізується завдяки методиці застосування МОТ у навчальному процесі педагогічних ВНЗ.

Із метою формування медіаграмотності у студентів педагогічних ВНЗ ми розробили організаційно-методичну модель застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів.

Модель (франц. “modele” і лат. “modulus”) означає “міра, зразок, норма”. У нашому дослідженні організаційно-методична модель – уявне відображення, схема застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці, що включає систему взаємопов'язаних компонентів, які сприяють формуванню медіаграмотності у майбутніх учителів. Розроблена модель ґрунтується на загальних педагогічних закономірностях і принципах (принцип свідомості та активності студентів у навчанні при керівній ролі викладача; принцип поєднання різних методів і засобів навчання в залежності від завдань і змісту; принцип міцності, усвідомленості та дієвості результатів навчання, виховання і розвитку; принцип фундаментальності освіти та її професійного спрямування; принцип позитивної мотивації та сприятливого емоційного клімату; принцип комп'ютеризації педагогічного процесу), відображає вплив педагогічних умов на навчальну діяльність студентів.

Під закономірностями навчання в сучасній педагогіці розуміють об'єктивні, істотні, стійкі зв'язки між складовими частинами, компонентами процесу навчання, які повторюються.

Загалом у педагогіці виділяють такі закономірності навчання: загальні, які охоплюють весь процес навчання (мета, мотивація, зміст, методи навчання, форми і засоби навчання, управління навчанням, закономірність результату навчання) та конкретні, дія яких поширюється на окремий аспект процесу навчання: дидактичні, гносеологічні, психологічні, управлінські, організаційні тощо [3]. Серед перерахованих закономірностей в основу проектування моделі були покладені:

- результативність навчання з використанням медіаосвітніх технологій зумовлюється:
а) внутрішніми мотивами (стимулами) навчання (прагнення до оволодіння улюбленою професією, пізнавальні потреби та інтерес до застосування медіаосвітніх технологій);
б) зовнішніми (суспільними, економічними, педагогічними, інформаційними) умовами і стимуляторами (швидкий розвиток інформаційного суспільства, насичення сучасного медіапростору негативною інформацією, спонукає до формування в населення критичного

мислення, ставлення до інформації, отриманої з різних медіа, навчання на педагогічному рівні відсіювати негативну інформацію, відбирати та використовувати навчально-пізнавальні медіатексти);

- зміст навчання залежить від: нормативно-правової бази щодо впровадження медіаосвіти (“Концепція впровадження медіаосвіти в Україні”, закон “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні”), рівня розвитку теорії і практики впровадження медіаосвітніх технологій, рівня медіаграмотності викладачів, розроблення та обґрунтування методики застосування МОТ у професійній підготовці майбутніх учителів, усвідомлення важливості впровадження медіаосвіти викладачами, вчителями, студентами, учнями, батьками; матеріально-технічних можливостей навчальних закладів, економічних можливостей країни;

- медіаграмотність студентів прямо пропорційна мотивації навчання, обсягу засвоєння взаємопов’язаних знань, умінь і навичок у галузі медіа, досвіду творчої діяльності (І. Я. Лернер);

- якість навчання прямопорційна якості управління навчальним процесом (керівництво з боку медіаграмотних викладачів, кваліфікованих спеціалістів у галузі медіа, медіапедагогів) [1].

Проаналізовані закономірності та принципи процесу навчання сприяють узагальненню компонентів педагогічної системи, які є основою будь-якої педагогічної діяльності (мета, цілі навчання, зміст навчального матеріалу, засоби навчання, методи роботи педагога й суб’єктів навчання, форми організації процесу навчання, діяльність педагога й суб’єктів навчання, результати процесу навчання [2, 56]. Зазначене дає змогу виділити цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний і оцінно-результативний компоненти педагогічного процесу [6, 30].

Розглянемо загальну характеристику компонентів навчального процесу, що організований із застосуванням медіаосвітніх технологій:

- *мотиваційно-цільовий* компонент передбачає визначення мети та завдань застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів; зацікавлення студентів шляхом урізноманітнення форм та методів проведення навчальних занять використовуючи друковані, аудіовізуальні, комп’ютерні, мобільні та Інтернет-технології. Полягає у створенні таких ситуацій під час вивчення, застосовуючи МОТ, нормативних і варіативних дисциплін навчальних планів педагогічних ВНЗ, які спонукали б суб’єктів навчання до активної навчально-пізнавальної діяльності, сприяли формуванню позитивної мотивації; визначає необхідність застосування МОТ у педагогічній діяльності.

- *організаційно-змістовий* – включає педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів, алгоритмізацію викладачами навчального процесу у педагогічному навчальному закладі на основі системного використання медіаосвітніх технологій; охоплює медіазнання, вміння, навички і здібності, якими має оволодіти студент для подальшої роботи з медіаосвітніми технологіями;

- *процесуально-діяльнісний* – передбачає основні етапи застосування медіаосвітніх технологій, які реалізуються за допомогою форм, методів та засобів організації навчально-виховного процесу;

- *контрольно-результативний* – полягає в контролі за якістю та кількістю знань набутих, суб’єктами навчання із широким застосуванням медіаосвітніх технологій, враховує критерії та рівні сформованості медіаграмотності майбутнього вчителя; характеризує форми й вимоги до підсумкового контролю знань, умінь і навичок, виявлення причин неуспішності студентів відповідної корекції для їх усунення [3, 80].

Запропонована модель застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів мотивує студентів до пізнання, вивчення сучасних медіа, усвідомлення потреби у самонавчанні, саморозвитку та самовдосконаленні. Представлена модель реалізується завдяки розробленій методиці застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів.

Методика навчання – це галузь педагогічної науки, що представляє собою окрему

теорію навчання певної дисципліни (часткову дидактику) [6]. О. Пишкало, який вперше ввів поняття методичної системи навчання [7], характеризує її як сукупність п'яти ієрархічно взаємопов'язаних компонентів: цілей навчання, його змісту, методів, засобів, організаційних форм навчання. Методику застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів необхідно розглядати як спосіб організації теоретичної та практичної діяльності учасників навчання, зумовлений закономірностями й особливостями змісту навчального предмета та сучасних медіа.

Завдання методики застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів полягають у тому, щоб: на основі вивчення окремої навчальної дисципліни та сучасних медіа розкривати між ними закономірні зв'язки; на основі виявлених закономірностей установлювати нормативні вимоги до навчальної діяльності викладача (викладання) та пізнавальної діяльності студента (учіння).

Окрім зазначеного завдання, розроблена нами методика передбачає реалізацію педагогічних умов застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів, навчання сприймати медіаповідомлення, виявлення пізнавального значення медіаосвітніх технологій, їх місця в підготовці майбутнього вчителя, спонукання студентів до свідомого використання навчально-пізнавальних медіатекстів, визначення змісту, мети та завдань професійної підготовки вчителя із застосуванням медіаосвітніх технологій; впровадження відповідних методів, методичних засобів, форм організації навчання використовуючи сучасні медіа. Це потребує визначення рівнів та критеріїв сформованості медіаграмотності майбутніх учителів.

Реалізація методики у навчальному процесі відбувається сукупністю взаємопов'язаних складових: мотиваційної, організаційної, процесуальної та контрольної-оцінювальної.

Мотиваційна – спрямована на актуалізацію потреби студента в необхідності власної готовності до застосування МОТ у навчанні школярів, активізацію мотивів учіння з метою формування медіаграмотності [3].

Мотивація пов'язана з усвідомленням важливості вивчення сучасних медіатекстів, умінням відбирати навчально-пізнавальну інформацію з сучасного медіасередовища, критичним ставленням до інформації, отриманої з різних медіа. Така закономірність є передумовою позитивного ставлення до професійної діяльності, зокрема, до навчання студентів ефективно використовувати сучасні медіа у навчальному процесі [3, 85]. Із метою розвитку у студентів професійного й особистого зацікавлення до застосування МОТ у загальноосвітній школі необхідно:

- ознайомити студентів із зарубіжним та вітчизняним досвідом використання МОТ;
- навчити сприймати інформацію з сучасного медіапростору;
- сприяти усвідомленню майбутніми вчителями необхідності застосування МОТ у навчанні та подальшій професійній діяльності, шляхом включення сучасних медіа у навчальний процес;
- стимулювати інтерес студентів до роботи з наявними та створенням власних медіатекстів, із подальшим використанням їх у професійній педагогічній діяльності.

Окрім, зазначеного з метою розвитку у студентів зацікавлення до застосування МОТ ми пропонуємо введення теми, в якій розкривається значення та теоретичні основи медіаосвітніх технологій у навчальні курси: “Сучасні інформаційні технології за професійним спрямуванням” (напрямок підготовки Біологія та Фізичне виховання), “Сучасні технічні засоби навчання” (напрямки Філологія (англійська та німецька мова), (Образотворче та Музичне мистецтво); “Інформаційні технології в освіті” (напрямок підготовки Технологічна освіта).

Нами проаналізовано навчальні плани Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім.Тараса Шевченка та відібрані дисципліни інформаційно-комп'ютерного спрямування, які вивчаються на першому курсі педагогічних навчальних закладів зазначених напрямків підготовки.

Змістова складова методики включає педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів, аудиторну та позааудиторну роботу

студентів із застосування медіаосвітніх технологій. Аудиторна робота передбачає включення тем медіаосвітньої проблематики у курси, які вивчаються на всіх факультетах педагогічних навчальних закладів: загальної, соціальної та корекційної педагогіки, основ педагогічної майстерності, сучасних педагогічних і виховних технологій (зазначена тема детально розроблена в методичних рекомендаціях “Організація навчального процесу у вищих педагогічних навчальних закладах із застосуванням медіаосвітніх технологій”).

Наприклад, на семінарському занятті із загальної педагогіки, під час вивчення теми “Цілі навчання, мотивація та стимуляція навчально-пізнавальної діяльності особистості”, окрім характеристики загальноприйнятих мотивів навчання, ми пропонуємо студентам для перегляду створену презентацію “Для чого вчитися?”.

Розглядаючи на семінарських (4 год.) та практичних заняттях (4 год.), тему “Основні напрями виховання” рекомендуємо, як один із шляхів реалізації змісту основних напрямів виховання, переглянути (фільми виховного спрямування) конкурсні роботи медіафестивалю для учнів за напрямками: телебачення, радіо (у формі аудіозаписів), друковані й електронні засоби масової інформації [4].

Семінарські заняття з тем “Трудове виховання школярів”, “Моральне та естетичне виховання”, “Формування світоглядних позицій особистості та розумове виховання учнів” доповнюються презентаціями виховного спрямування, відеозаписами ділових ігор: “Організація колективної праці з учнями шкільного віку” (трудове виховання), “Конфліктна ситуація” (моральне виховання), “Свято матері” (естетичне виховання). Презентації виховної роботи розміщені на сайті notatko.at.ua.

Вивчення теми “Взаємодія школи, сім’ї та громадськості у вихованні дітей” супроводжують аудіозаписами ділових ігор: “Батьківські збори”, “Засідання круглого столу”, “Сімейна педрада”, “Батьківська конференція”, “Вечір запитань і відповідей” (див. група “Медіаосвітні технології в навчально-виховному процесі” у соціальній мережі “В Контакті” http://vk.com/al_feed.php).

Методика застосування МОТ у професійній підготовці майбутніх учителів передбачає також упровадження в навчальний процес навчально-пізнавальних медіатекстів: періодичні видання, програми радіомовлення, телебачення, аудіо- та відеофільми, сайти мережі Інтернет.

Методика передбачає сформованість медіаграмотного майбутнього вчителя, який, використовуючи навчально-пізнавальні медіатексти у своїй професійній діяльності, сприятиме формуванню цілісної духовно моральної особистості. Формування духовних цінностей, стійких моральних якостей у майбутніх учителів, сприятиме становленню не лише цілісної особистості, а й захисту її від маніпуляції з боку сучасних ЗМІ.

Література

1. Бібліотека онлайн. Класифікація закономірностей навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://readbookz.com/book/172/5446.html>. – 05.09.2012. – Заголовок з екрану.
2. Воронин Ю. А. Компьютеризированные технологии в процессе предметной подготовки учителя / Ю. А. Воронин // Педагогика. – 2003. – № 8. – С. 53–59.
3. Імбер В. І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів : дис. ... канд. пед. наук за спеціальністю : 13.00.04 / Вікторія Іванівна Імбер. – Вінниця, 2008. – 238 с.
4. Медіафестиваль для учні 2011–2012. Засоби масової інформації. Телебачення. Конкурсні роботи по номінаціях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wiki.ciit.zp.ua/>. – 25.01.2013. – Заголовок з екрану.
5. Методика навчання. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>. – 23.02.2013. – Заголовок з екрану.
6. Педагогика : учебное пособие для студентов пед. институтов / [за ред. Ю. К. Бабанский, В. А. Сластенин, Н. А. Сорокин]. – М. : Просвещение, 1988. – 479 с.
7. Пидласый И. П. Педагогика / И. П. Пидласый. – М. : Гуманит. изд. Центр “ВЛАДОС”, 1996. – 432 с.

Медіаосвіта як чинник атестацій українських медій

Анотація. Аналізуються принципи коректності висвітлення функціональності українських мас-медій у контексті провадження медіаосвіти. Наголошується на необхідності вишколу з урахуванням реального стану поточного функціонального навантаження українських мас-медій, контентні та організаційні потенції яких зазнали суттєвих втрат.

Медіаосвіта як новітній чинник вишколу стала не лише затребуваною в Україні освітньою місією [1], але й напрочуд дражливим фактором представлення реальної картини того, в яких умовах і як саме працюють нині українські медії [2]. Адже дивовижні взаємини представників медій та влади протягом останніх років та реакція соціуму на них засвідчили, що медійна практика спрямована на створення певних умов для виявлення протиріч інтересів різних суспільних кластерів. Крізь призму цієї беззаперечної для сучасної комунікативістики істини й в контексті протиріч суспільно-політичної діяльності варто відзначити три ключові особливості сучасного стану українських мас-медій – і про ці їх атестації школярам обов'язково треба чесно говорити – інакше картинка тла функціонування українських мас-медій буде спотвореною.

Перша особливість – найбільш загрозлива для будь-якої демократичної системи тенденція паралелізму дій соціальних інститутів. Побудована на процесах структурно-функціонального аналізу власне соціальних інститутів, концепція Т. Парсонса (див.: [3, с. 27 – 96]) передбачає розуміння інституту як феномену культури суспільства. А, отже, соціальний інститут підкреслює будь-який соціальний аспект регуляції, при цьому ключовими елементами просування інституціональних чеснот (влади, церкви, медій, самої культури тощо) виступають такі явища як цінності, соціальна символіка, ритуальність тощо. В Україні маємо притаманне тоталітарним суспільствам будівництво паралелізму в діяльності влади та мас-медій – такого бажаного для влади за умов новітньої української “стабільності”, що виявилось нищівним для української демократії. За показниками всіх впливових міжнародних рейтингових агенцій, Україна за декілька останніх років скотилась до стану невірних держав, а за рівнем свободи медій втратила понад 40 позицій та опинилася поруч з Іраком. Повна ж картинка прагнення “мирного співіснування” інститутів влади та медій в загальному контексті “стабільності” (читаймо – відчутного згортання демократії в Україні) вимальовується лише із розумінням ставлення влади до своїх дій. У той час, коли весь світ кричить про демократичну стагнацію в Україні та знищення невіддільних медій, вищі представники влади вперто заявляють про те, що подібні заяви є політичним замовленням та упередженим ставленням до України.

Друга особливість – українські медії стають заручниками міфологем, пов'язаних із переважно абсурдними і непродуманими діями влади (див.: [4, с. 209 – 217]). Соціальна символіка вишукується в один ряд із міфами та ритуальними уявленнями саме тоді, коли йдеться про інтерпретацію будь-якої події. Мас-медії тим більше піддаються впливові міфів, адже сама природа медій спрямована на те, аби залучити до дискурсу, що вони його формують, якомога більшу частину суспільства.

Постійні результати контент-аналізу новин від Академії української преси (для прикладу, [5]) засвідчують прикру тенденцію. У телевізійних новинах (а це серйозно, оскільки новини дивляться майже 80 відсотків осіб, що дивляться телевизор взагалі) говорять про владу значно більше і значно краще, ніж про опозицію: орієнтовно 60% новинного ефіру внутрішньополітичного контенту – провладні, 25% віддані опозиції, 15% – іншим політикам. Тобто недолугий бюджет коментує прем'єр, бездарну зовнішню політику – міністр закордонних справ, а трепетне ставлення владіївської міліції до владіївського ж народу міністр внутрішніх справ. Нівелюється найважливіша функція мас-медій – експертна. Цілком природним тому може бути твердження про те, що міфологеми перетворюються на ритуальне явище, яке охоплює більшість соціальних

інститутів, а, отже, суспільство в цілому – владу, медію, соціум. У країнах західної демократії таке буває досить рідко і пов'язане з виборами або певними надзвичайними подіями. У тоталітарному неорадянському просторі міф у медіях у контексті взаємин останніх із владою і соціумом несе абсолютно інше навантаження.

Третя особливість – трансформація критеріїв оцінки функціонування мас-медій в Україні. Ці зміни пов'язані з тим, що, на превеликий жаль, українська журналістика стала полем серйозних насамперед внутрішньопрофесійних проблем. У тому, що українська журналістика опинилась в жалюгідному стані, значною мірою винні самі журналісти. За останні два роки українські медію відчутно знизили контентні потенції, полюбивши “джинсу”, потонувши в заподатливих замовчуваннях, надаючи перевагу тупуватій політиці “художнього” мовлення. Ціла низка журналістів залюбки бере участь у поширюваних владою “медійних клонах” (наприклад, [6]). Ще у вересні 2011 року під час інавгурації магістерської програми з журналістики Українського католицького університету Віталій Портніков із сумом казав про те, що професійна журналістика вмерла; залишились особистості. За умов поглинання прав мас-медій постійним нагадуванням влади про їхні обов'язки ведемо мову вже не про ефективність, а про активність діяльності мас-медій як про критерій оцінки їх функціонування взагалі.

Школярам треба наголошувати на тому, що українська журналістика (власне як автономний соціальний інститут, а не паралельний додаток до інституціоналізованої влади) пішла в Інтернет. Варто звернути вагу на цікавий у цьому контексті факт стратифікації вже не української аудиторії, а самих українських медій. Звісно, що Інтернет, повністю змінивши функціональну та рольову активність медій, залишив поза конкуренцією аспект оперативності, дуже цікаво пише про це Світлана Кулик, яка вважає, що веб-сайти друкованих медій – це доволі “яскраві представники сучасних мережевих медіа, які поєднують у собі ознаки інтерактивності, мультимедійності та гіпертекстуальності” [7, с. 10]. Власне, саме он-лайн превалує в цих медійних конгломератах, оскільки, як засвідчило потужне дослідження, що його провів [Reuters Institute](#) в березні – травні 2013 року, [ньюзруми запроваджують принцип “онлайн на першому місці”](#). Такий принцип передбачає, що “гаряча” новина з'являється на сайті медіа майже в режимі реального часу, а вже потім – у друкованій або телевізійній версії [8].

Що це означає для журналістики? По-перше, подальше витіснення не лише серйозної аналітики чи фахової експертизи, але й публіцистики як такої взагалі (див.: [9]). По-друге, продовження какофонії новинних телевізійних дурниць та маразматичного телевізійного “художнього” мовлення. По-третє, вихід за рамці ситуативного та перехід до категорії сталого явища, коли зростає кількість самих журналістів, які вважають, що [найбільшу частку їхньої аудиторії становлять все-таки онлайн користувачі](#). По-четверте, за твердженням Маргарити Чорнокондратенко, “у майбутньому збільшуватиметься кількість цифрового та інтерактивного контенту..., відбуватиметься диференціація контенту залежно від того, де він публікується” [10].

При цьому відчутно зростає роль соціальних мереж (здебільшого це Twitter та Facebook) у професійній діяльності журналістів. По-перше, більшість журналістів, як і раніше, використовують їх для збору новинної інформації. По-друге, значна частка журналістів перевіряють інформацію через соціальні мережі. По-третє, переважна більшість журналістів використовують соціальні медію з особистою метою: для просування власних матеріалів і розширення контактів.

Школярі повинні зрозуміти, що практично остаточно руйнуються основи класичної професійної журналістики, яка починає межувати з блогерством та емоційно-особистісним забарвленням комунікаційного середовища. Нівеляція авторства ще більше маргінесує журналістику як професійну категорію, оскільки розмиваються поняття відповідальності, фаховості, компетентності. Сучасні критерії оцінки діяльності медій головним чином повинні визначитися цінністю інформації, а не кількістю її видач

аудиторії.

Отже, медіаосвіта повинна зробити наголос на положенні про те, що інтерпретаційні можливості журналістики ніхто не скасовував. Власне, тому – слово за журналістами, які мали б зрозуміти, по-перше, суттєву різницю між журналістикою об'єктивною та суб'єктивною (при цьому слід не ототожнювати ці поняття з правдивістю), по-друге, власні інституціональні спроможності впливати на ситуацію в країні.

Література

1. Дорош Марина. Навіщо школярам предмет з медіакультури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/21775>
2. Валерій Іванов: Завдання медіапедагогів – навчити дітей відрізнити якісну медіапродукцію від неякісної [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/17486>
3. Тернер Дж. Структура социологической теории / Дж. Тернер. – М.: Прогресс, 1985. – 472 с.
4. Демченко С. Медійний простір політичної міфології (до проблеми взаємодії та взаємодоповнення преси та соціально-комунікаційних технологій) / С. Демченко // “Діалог” : Збірник наукових праць / Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2013. – Вип. 16. – 332 с.
5. Представителей власти по телевидению показывают в 2,5 раза чаще, чем оппозицию [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://news.zn.ua/POLITICS/predstaviteley_vlasti_po_televideniyu_pokazyvayut_v_2,5_raz_a_chasche_chem_oppozitsiyu-89187.html
6. У регіонах розповсюджують паперовий клон “Української правди” [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/profesija/2013-09-03/84673>
7. Кулик С.А. Образ України в британських Інтернет-ЗМІ (за матеріалами веб-сайтів газет “The Times”, “The Guardian”, “The Independent”) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.06 – прикладні соціально-комунікаційні технології / С.А. Кулик. – К., 2012. – 16 с.
8. [Levy David](#). A True Romance. How Media Brands Need to Get Online [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://en.ejo.ch/7609/fields_of_coverage/a-true-romance-how-media-brands-need-to-get-online
9. Довженко Отар [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/otardovzhenko?fref=ts>.
10. Чорнокондратенко Маргарита. Редакції керуються принципом “онлайн на першому місці” [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.ejo-online.eu/1282/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0-%D1%82%D0%B0-%D0%B2%D0%B5%D0%B1-2-0/%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%BA%D0%B5%D1%80%D1%83%D1%8E%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BE%D0%BC-%D0%BE%D0%BD%D0%BB%D0%B0%D0%B9>

Галина Загорулько (Україна, смт. Краснопавлівка,
Лозівський район, Харківська обл.)

Комп'ютерні лінгвістичні ігри

Анотація. У статті висвітлюється роль лінгвістичних ігор із використанням комп'ютерних технологій у роботі з дітьми середнього шкільного віку, вплив цих ігор на їх розвиток. Подано види лінгвістичних ігор із використанням комп'ютера як допоміжного й безпосереднього учасника цього процесу.

Згідно з методичними рекомендаціями МОН України на 2013-2014 н.р. українська мова як навчальний предмет є не лише об'єктом вивчення, а й засобом навчання, потребою переорієнтувати процес опанування учнями знань про мову й формування мовних, мовленнєвих умінь і навичок, цінностей, способів діяльності на повноцінне засвоєння всіх ліній змісту мовної освіти, визначених Державним стандартом, – мовленнєвої, мовної, соціокультурної і діяльнісної (стратегічної). Відповідно до цього передбачається формування в учнів мовної, мовленнєвої, соціокультурної й діяльнісної компетентностей як складників комунікативної компетентності. Адже компетентність – це особливим чином структуровані, взаємопов'язані елементи: знання, уміння, навички, сповідувані людиною цінності, її досвід, ставлення, які вона вміє застосовувати в конкретних життєвих або навчальних ситуаціях, це здатність людини швидко й самостійно використовувати ті чи інші знання [13, 9].

Розв'язання цих питань неможливе без удосконалення технологій навчання, а отже, й методів навчання. Сьогодні в педагогіці активізувався пошук адекватних цьому форм і методів роботи в навчальній діяльності. Серед них вирізняється ігрова діяльність, яка для дитини є нагальною потребою, а для педагога – способом реалізації різноманітних завдань навчально-виховного процесу. Адже процес пізнання найліпше реалізується через гру.

Практика доводить, що в роботі деяких педагогів домінують репродуктивні методи навчання, які вимагають заучування матеріалу і його наступного точного відтворення. Наслідком цього є безпорадність перед необхідністю встановлення причинно-наслідкових зв'язків, творчого перенесення знань у змінені умови, прикутість до шаблону, догми, традиції, нерозвиненість критичного мислення тощо.

Отже, актуальним стає впровадження активних методів навчання в практику роботи загальноосвітніх шкіл. Соціальне замовлення на це підтверджується концептуальними положеннями ряду державних документів, які задають стратегічний курс формування педагога нового типу – думаючого, ініціативного, самокритичного.

Саме гра і належить до активних, нетрадиційних, визнаних методів навчання і виховання школярів не лише молодшого, а й середнього і навіть старшого віку. Цінність цього методу полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховна функція діють у тісному взаємозв'язку. Гра як метод навчання організовує, розвиває учнів, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість і навіть налаштовує на вибір життєвого шляху.

Проблеми гри приділяли значну увагу мислителі й педагоги як минулого, так і сучасного: Платон, Аристотель, Рабле, Я. А. Коменський, Д. Локк, Ж-Ж. Руссо, І. Кант, К.Ушинський, А. Макаренко, Л. Виготський, О. Запорожець та інші.

У багатьох працях дослідників відображено різні підходи до визначення сутності гри. Так, одні науковці визначають гру як форму спілкування (М. Гончаров, Т. Ладивір, М. Лісіна, В. Семенов, В. Сушко, Н. Філатова), інші – як форму діяльності (Л. Виготський, Д. Ельконін) чи умову розумового розвитку (П. Каптерев, Є. Покровський, С. Рубінштейн, І. Сікорський, А. Смирнов) [2, 34]. Але кожен з дослідників вважає гру ефективним методом реалізації навчально-виховного процесу.

Доведено, що ігри, ігрові заняття і прийоми підвищують ступінь сприймання учнями навчального матеріалу, урізноманітнюють їхню навчальну діяльність, вносять у неї елемент цікавості і, як наслідок, підвищують рівень успішності учнів. У той же час, практика сучасної школи вказує на наявність невикористаного потенціалу гри у навчально-виховному процесі.

Таким чином, вищезазначене зумовлює необхідність розгляду даної проблеми.

Гра належить до нетрадиційних, визнаних методів навчання і виховання, дошкільників, молодших школярів, підлітків і дітей старшого шкільного віку. Цінність цього методу полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховна функція діють у тісному взаємозв'язку. Гра як метод навчання організовує, розвиває учнів, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість.

Гра як метод навчання має свою структуру:

1. *Орієнтація.* Учитель характеризує тему, яка вивчається, основні правила гри та її загальний хід.

2. *Підготовка до проведення.* Розподіл ролей, вивчення ігрових завдань, процедурні питання.

3. *Проведення гри.* Учитель стежить за грою, фіксує наслідки (підрахунки балів, прийняття рішень), роз'яснює незрозуміле.

4. *Обговорення гри.* Учитель керує дискусійним обговоренням гри. Увага приділяється зіставленню імітації з реальним світом, установленню зв'язку гри зі змістом навчальної теми [11, 458].

Традиційні уроки дають учневі змогу активно діяти всього кілька хвилин протягом навчального дня, коли, наприклад, він відповідає біля дошки. Левову частку іншого часу учень, у кращому разі, слухає вчителя, а частіше – просто очікує перерви. Пасивність неминуче призводить до втрати інтересу до предмета і до навчання загалом, енергія знаходить вихід у порушеннях дисципліни тощо.

Тож виникає необхідність знайти засіб, що залучає учня до навчальної праці, що дозволяє йому відчувати радість пізнання. Таким засобом, на нашу думку, може стати гра. Породжена дитиною, гра супроводжує людство всю його історію, по-своєму поєднуючи й дисциплінуючи, і тому зрозуміло, чому вона посідає таке почесне місце в народній педагогіці, входячи у психічний і фізичний світ дитини з перших днів її існування.

Гра як метод навчання організовує, розвиває учнів, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість. Цінність цього методу полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховна функції діють у тісному взаємозв'язку.

Отже, у процесі гри в учнів виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються.

Ураховуючи всеохоплюючу інформатизацію навчальних закладів, одним із засобів розв'язання поставлених проблем є застосування навчальних комп'ютерних ігор, завдяки яким учні активно включаються у вивчення предмету, спонукаються до активних дій, переживають відчуття успіху, мотивують свою пізнавальну поведінку. Комп'ютерна гра забезпечує діяльність тих, хто навчається. Вона стимулюється змістом гри, а вміння й навички вдосконалюються в результаті виконання ігрових дій і створення нових видів дидактичних комп'ютерних ігор. [10: 313].

Поєднуючи в собі цінності багатьох традиційних інформаційних технологій, комп'ютерні технології дозволяють істотно оптимізувати процес навчання. Він може стати більш цікавим, емоційно насиченим, динамічним і наочним; комп'ютерна технологія також здатна індивідуалізувати і диференціювати навчальний процес; реалізувати його творчий характер, організувати гнучке управління навчальною діяльністю, інтенсифікувати і активізувати навчання.

До речі, вислів “серйозні ігри” може звучати як оксиморон, однак насправді сучасні відео- та комп'ютерні ігри все частіше використовують у класній кімнаті. Ідея полягає в тому, щоб зробити навчання інтерактивним та цікавим. Це словосполучення зазвичай асоціюється з навчальними настільними іграми, однак сьогодні все частіше йдеться про комп'ютерні ігри з

навчальним потенціалом. Виграш – головна мета будь-якої гри. Перемога на одному рівні та перехід на наступний в освітній грі означає нові знання та опанування мови. У такому ракурсі гра подібна до реальності.

Саме комп'ютерні технології дають можливість на якісно новому рівні засвоювати розділи мовознавства. Вони надають інформацію в зручній для учнів формі – у вигляді графіків, таблиць, діаграм, екранних картинок. Комп'ютер здатний істотно полегшити процес оволодіння учнями як репродуктивними вміннями, так і загальнологічними (систематизацією, класифікацією, аналізом і синтезом), а також рефлексивними (вмінням опрацьовувати орфографічні чи пунктуаційні правила, здійснювати збір, упорядкування і аналіз інформації) та вивільняють час учителя для виконання тренувальних вправ і виконують естетичні функції. На жаль, комп'ютерних лінгвістичних ігор з української мови на сьогодні замало. Тут є над чим працювати словесникам разом із дітьми.

Хочу акцентувати увагу також на тому, що будь-яка за характером, формою, способом подання гра починається не тоді, коли учні одержують завдання, а коли їм стає цікаво грати. Це означає, що гра викликає приємні емоції і дає роботу розуму.

Із цього приводу є кілька видів емоційного стимулювання:

1. Ігрове завдання можна давати як відпочинок.
2. Вона дається так, ніби не планується педагогом заздалегідь (гра-імпровізація).
3. Ігрове завдання вводиться з прив'язкою до конкретної ситуації, конкретного учня.
4. Учитель постійно підбадьорює учнів.
5. У рольових завданнях педагог використовує “персонажні” ролі.
6. Переможців ігор-змагань вітає весь клас.
7. Переможці не забуваються, їх можна залучити як координаторів в інших іграх або при виникненні суперечки.

Таким чином побудована гра створює позитивні емоції, налаштовує на успіх, а отже, на засвоєння чи узагальнення вивченого матеріалу, розвиток культури усного і писемного мовлення, вміння виголошувати промови, триматися на публіці, відточувати міміку, жести, відповідати на питання, захищати свою позицію, вести дискусію.

Література

1. Баюк А.Ф. Педагогічний словник / А.Ф. Баюк, М.І. Голдованський, Г. В. Поташнікова – Хмельницький: Вид-во Хмельницького Центру ДМСУ, 2006. – 93 с.
2. Брижатенко О. Можливості імітаційно-дидактичної гри у формуванні пізнавальної активності старшокласників / О. Брижатенко // Шлях освіти. – 2006. – № 4. – С. 34-37.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: [навчальний посібник] / Наталія Павлівна Волкова. – К.: Академія, 2001. – 212 с.
4. Воробйова С. Дидактична гра в процесі навчання / С. Воробйова // Рідна школа. – 2002. – № 10. – С. 46-48.
5. Долбенко Т. Активізація пізнавальної діяльності підлітків: ігрові технології / Т. Долбенко // Рідна школа. – 2004. – № 10. – С 36-39.
6. Жорник О. Формування пізнавальної активності учнів у процесі спільної ігрової діяльності / О. Жорник // Рідна школа. – 2000. – № 2. – С. 26-28.
7. Ільяницька Л.С. Ігрові проблемні ситуації. // Школа. – 2004. - № 7. – С. 27-28.
8. Кенеман А.В. Игра как ведущая деятельность ребенка/ под ред. Т. И. Осокиной. – М.: Просвещение, 1988. – 240 с.
9. Кириленко Н. М. Особливості феномену дидактичної комп'ютерної гри // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. – Київ-Вінниця, 2005. – С. 312 – 318
10. Кириленко Н. М. Комп'ютерні дидактичні ігри у підготовці майбутніх учителів. // Збірник наукових праць. Актуальні проблеми виробничих та інформаційних

технологій, економіки і фундаментальних наук. Випуск 2. Вінниця, 2005. – С. 457-459.

11. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры, дискуссии. Анализ зарубежного опыта. Михаил Владимирович Кларин. - Рига: НПЦ «Эксперимент», 1995. - 176 с.
12. Косенко Ю. М. Сутність дидактичної гри як методу навчання// Педагогічна наука: теорія. Історія, інноваційні технології. № 8 (18), 2011, с. 2
13. Чорноморець І. М. Сучасний підручник як засіб реалізації ігрових технологій навчання географії в основній школі. archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/psp/2008
Інтернет-ресурси:
14. www.ime.edu-ua.net
15. Режим доступу до словника: http://www.center.km.ua/old_version/metod_mat/6/6.html
16. http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vird/2010_12/11 pdf.

Экспертная медиаобразовательная система как эвристический инструмент для формирования медиакомпетентности

Аннотация. В нелинейных моделях роль обучаемого меняется. Теперь пользователь задает вопросы и на основании ответов системы строит рабочую гипотезу. Конечная цель такого диалога — найти на основе получаемой информации и логической связи самих вопросов исходную гипотезу. В таких моделях усложняется структура поддержания диалога с пользователем, анализ ответа и выработки реакции системы на ответы обучаемого.

Бурное развитие компьютерных и телекоммуникационных средств, создание всемирной паутины Интернет позволило использовать персональный компьютер как инструмент обучения и оценки знаний. Разработка и внедрение компьютерных технологий обучения предполагает использование персонального компьютера как технического средства обучения, полностью или частично выполняющего в отношении обучаемых функции преподавателя.

Построение обучающих систем традиционно базируется на линейной модели диалога [1]. Линейность обучения заключается в том, что обучаемому предъявляется цепочки вопросно-ответных кадров, каждый шаг диалога определен заранее сформированным или генерируемым системой сценарием. В такой модели инициатива остается за разработчиком, за той концепцией, которая в результате будет создана, а пользователю отводится пассивная роль. В целях упрощения контроля знаний ответ чаще всего заключается в выборе правильного значения или правильных ответов из списка. Основным недостатком такой модели тестирования (а именно в большинстве тестов такая форма и используется) является возможность случайного угадывания тестируемого правильных ответов. Другим, менее распространенным способом построения диалога, является контекстно-свободный ответ, анализируемый с помощью ключевых слов, которые ожидаются в ответе тестируемого. Данный способ свободен от недостатка, присущего первому способу, но допускает неверное толкование фраз в связи с упрощенной процедурой лексического анализа.

Линейные модели — тестовые задания — обладают еще одним недостатком. Пользователь при обучении и аттестации оперирует лишь представлениями и понятиями, не анализируя связанных вопросов. Однако для наилучшего обучения и оценки знаний необходимо эвристическое осмысление обучающей информации, абстрактный или образный анализ предъявляемой и связанной между собой обучающей информации. В данном случае возникает необходимость перехода от эвристических методов представления на естественном языке к модельным методам представления на основе искусственного языка.

В нелинейных моделях роль обучаемого меняется. Теперь пользователь задает вопросы и на основании ответов системы строит рабочую гипотезу. Конечная цель такого диалога — найти на основе получаемой информации и логической связи самих вопросов исходную гипотезу. В таких моделях усложняется структура поддержания диалога с пользователем, анализ ответа и выработки реакции системы на ответы обучаемого.

В медиаобразовательной системе предлагается использовать синтез экспертной и симулирующей систем. Экспертные системы позволяют создавать систему, оперирующую профессиональными знаниями эксперта (преподавателя), но не позволяют воссоздавать полноценного диалога между человеком и системой. А для обучения важен диалог между системой, обладающей определенной базой знаний, и обучаемым, чью глубину знаний и навыков необходимо оценить. Такой диалог создает симулирующая система. Для обеспечения имитации диалога разработаны система обратной связи.

Медиаобразовательная система разработана с учетом стандарта SCORM, содержащего требования к организации учебного материала, его структуры и способам взаимодействия с системой электронного обучения. В качестве недостатков SCORM следует отметить

применение в качестве основы описания медиакурсов технологии XML, что при больших объемах данных приводит к существенному снижению производительности. В связи с этим медиакурсы хранятся в системе в специально разработанном формате (СУБД MySQL), а в подсистеме импорта/экспорта реализовать возможность конвертации в/из формат(а) SCORM.

В качестве СУБД выбран сервер баз данных MySQL в виду следующих факторов: бесплатность распространения (GNU GPL Version 2 с исходными кодами); высокая производительность (превосходящая известные аналоги, включая ряд версий Oracle); совместимость с большим числом операционных систем, в том числе малораспространенных; техническая поддержка. Каждая база данных может быть предназначена для конкретного пользователя и содержать данные в зашифрованном виде. Поддержка языка SQL обеспечивает возможность формировать необходимые SQL-запросы в скриптах и переносить информацию на другую систему управления базами данных.

В качестве языка разработки серверных сценариев выбран PHP – инструмент объектно-ориентированного программирования с открытым кодом, язык серверных скриптов (server scripting language), встраиваемый в HTML, который интерпретируется и выполняется на сервере. Этот язык не имеет существенных лицензионных ограничений, высокопроизводителен, обеспечен интеграцией с сервером баз данных MySQL, неприхотлив к web-серверам, на которых выполняется, поддерживает ассоциативные массивы, по синтаксису и структурам команд близок к C или Java. PHP-программа публикуется в открытом коде, который может быть интегрирован в HTML-файл. В отличие от клиент-ориентированных языков программирования (JavaScript, VBScript), действия PHP производятся на сервере и локальный компьютер получает уже готовую информацию. Промежуточные / служебные данные пользователю не передаются, что делает невозможным взлом PHP-программы. Кроме этого в PHP включена поддержка многих баз данных, что упрощает написание web-приложений с их использованием.

Для решения задачи обеспечения контроля передаваемых значений используется язык клиентских скриптов JavaScript.

Вопросы представляются в виде связанных слов-объектов, имеющих свои свойства и методы, наследуемые связи в структуре базы данных. База данных строится по принципу вложенных таблиц, основанная на теории отношений — математической теории, оперирующей наборами кортежей. Кортеж можно представить как строку в таблице, которая имеет набор слов, обучающей и пояснительной информации, связанной между собой набором правил (продукций). При этом возможна не только связь внутри кортежей, но и между ними.

При оценке качества знаний обучаемого, кроме бинарной оценки верности принятой гипотезы, возможен учет, как простого количества числа заданных вопросов, так и соотношение вопросов, укладываемых в заданную гипотезу, и вопросов, не попадающих в зону гипотезы. Возможна оценка быстроты спуска обучающего по заданной траектории гипотезы, позволяющая оценить знание в данной области — чем больше багаж знаний, тем быстрее будет найден ответ.

Применение обучающих экспертных систем, построенных по предлагаемому принципу, в учебном процессе позволяют решать ситуационные задачи в диалоге между обучаемым и системой. Важным преимуществом данного подхода — передача обучаемому инициативы ведения диалога, к недостатку системы можно отнести возможность неадекватной интерпретации машинных вопросов пользователя.

Литература

1. Экспертные системы. Принципы работы и примеры: Пер. с англ./А.Брукинг, П.Джонс, Ф.Кокс и др.; Под ред. Р. Форсайта. — М.: Радио и связь, 1987. — 224 с.: ил. (Кибернетика).
2. Семантическая нейронная сеть, как формальный язык описания и обработки смысла текстов на естественном языке / З.В.Дударь, Д.Е.Шуклин // Радиоэлектроника и информатика. Х.: Изд-во ХТУРЭ, 2000. — № 3. С. 72-76.

Критерии оценки результатов дистанционного курса для сотрудников интернатного учреждения по социальной адаптации детей-сирот

Аннотация. В статье рассматриваются особенности организации дистанционного обучения педагогов интернатных учреждений.

Организация дистанционного обучения педагогов интернатных учреждений характеризуется рядом особенностей. Они продиктованы, прежде всего, условиями, в которых работают этим специалисты, контингентом учащихся интернатного учреждения, распорядком работы интерната. В то же время, нам представляется излишним выработать особые подходы к формированию критериев результативности дистанционного курса, в тех случаях, когда его результаты оцениваются в полном соответствии с критериями результативности курса обучения педагогов обычных школ. Поскольку они хорошо разработаны, наша задача намного уже – предстоит лишь уточнить существующие критерии, и выработать новые по тем направлениям, которые представляются несущественными для других типов образовательных учреждений, или же вообще им не свойственными, но при этом очень важны для интернатной педагогической практики.

Видится целесообразным исходить из понимания того, помог ли дистанционный курс усовершенствовать представление педагогов интернатов о том, что представляет собой процесс социальной адаптации детей-сирот? Каковы особенности его организации, какие мероприятия характерны для полной и верной организации данного процесса? Важно пройти практикум с вовлечением педагогов в сетевые ролевые игры, позволяющие каждому такому педагогу представить себя в роли ученика или воспитанника. В этом случае педагог сможет проникнуться пониманием, из чего проистекают основные сложности адаптационного процесса, с чем они наиболее тесно связаны, и как повлиять на то, чтобы ослабить или даже полностью ликвидировать затруднения, встречающиеся у воспитанника на адаптационном пути, повысить его адаптивность в условиях окружающей природно-социальной среды в принципе. Если наше целеполагание в ходе организации дистанционного обучения педагогов было верным, и опиралось на реалистические представления о состоянии сознания педагогов и соответствии профиля курса кругу обучающихся, об уровне их подготовки, то результаты могут быть достигнуты и оцениваться, в первую очередь, согласно критерию завершенности. Данный критерий базируется на соответствии результата обучения основным требованиям к уровню и полноте получаемых знаний и практических навыков педагогической деятельности, которые могут быть в конечном виде применены в реально текущем педагогическом процессе. Этот критерий жизненно необходим. Потому что подготовка специалистов на многих курсах повышения квалификации педагогов интернатных учреждений, независимо от того, очно или дистанционно они проводятся, в ряде случаев ограничена по времени. При этом она требует привлечения дополнительных учебных и практических ресурсов со стороны обучающегося за пределами курса обучения, прежде чем его результаты могут быть применены в повседневной работе. При организации очного обучения иногда приходится поступаться завершенностью процесса передачи и получения знаний, а также формирования навыков практической работы. Это может происходить по причине невозможности для обучающихся педагогов надолго оставить своё рабочее место, высокой занятости работающих на курсах преподавателей, дороговизны проживания и питания на месте учёбы, и т.п. И критерий завершенности в процессе оценки результатов очного обучения может прозвучать некорректно. Завершенность будет, как правило, недостижима в силу указанных выше причин, в то время как содержание курсов будет объективно полезным для каждого обучающегося, и силами каждого из них найдёт свое место в образовательном процессе учреждений. Что же касается дистанционной формы обучения, то критерий завершенности представляется уместным именно в данном случае, поскольку дистанционный характер обучения позволит не сгущать без надобности учебный материал, а плотность его восприятия, дозировка каждым обучающимся будет

выбираться индивидуально и практически самостоятельно. Конечно, у каждого курса есть свои сроки, но по своей традиционной продолжительности и они, как правило, несопоставимо больше срока очного курсового обучения, что также позволит без надобности не уплотнять материал, к тому же небольшими порциями проверяя его достоверность и полезность в повседневной интернатной педагогической практике. И, наконец, дистанционно обучающиеся педагоги, среди которых, как правило, подавляющее большинство женщин, могут не отвлекаться на решение нестандартных бытовых проблем, свойственных переезду из города в город. Например, на обучение в областной, краевой, республиканский центр, а уделить высвобождаемое от этого время углубленной практике работы с воспитанниками и учащимися.

Критерий завершённости наиболее тесно соприкасается по своему смысловому содержанию с традиционным (как для оценки результатов очного, так и заочного обучения) критерием полноты реализации проектного замысла. Их сближает совокупная возможность оценки того, насколько в полученном при проектной деятельности продукте нашли воплощение исходные цели, принципы, требования к качеству, все ли задачи оказались решены. Однако исходные цели и принципы, оцениваемые критерием полноты реализации проектного замысла, чаще всего могут и не предполагать завершённости в содержании учебного процесса, в то время как изучение отдельного раздела или аспекта педагогической деятельности будет достаточным основанием для представления о полноте реализации проектного замысла. Вторым существенным отличием этих практически рядоположенных критериев выступает обязательная для значения критерия завершённости выработка у обученного на дистанционных курсах педагога способность применить на практике все полученные знания и сформированные навыки. Если опуститься до примера из сферы быта, то оценка по критерию полноты реализации проектного замысла может приводить к сдаче в эксплуатацию жилого дома, вселившись в который, жильцы ещё много лет будут устранять недоделки, недочёты, недостатки. Подрядчик уложился в смету, комиссия приняла объект, но смотрела при этом не на то и не туда, и людям легче от полноты реализации проектного замысла не стало. Что же касается оценки по критерию завершённости, это сопоставимо со сдачей объекта «под ключ», в котором нет необходимости до бесконечности возвращаться к устранению недочётов, а решать задачи следующего уровня. В интернатном учреждении, где совершенно некогда останавливаться на теоретических пассажах, а практика работы круглосуточна и круглогодична, это наиболее важно.

Также для оценки качества дистанционного курса интернатных педагогов необходимо доработать путём синтеза существующий критерий социальной значимости. Количественно – до значимости в микросоциуме, которым в данном случае представляется нам интернат. Значимость для общества в целом может существовать и быть очень высока, но, как это бывает в большинстве курсов, размывается, теряет конкретные очертания, доходя до повседневной интернатной практики. Именно значимость в микросоциуме интерната, а не просто социальная значимость предполагает целостный учёт принципиальных требований, предъявляемых к подготовке педагога многоплановой и непредсказуемой жизнью интерната. Качественно же критерий социальной значимости на пути к критерию значимости в микросоциуме должен срастись с ещё одним традиционным критерием – практической значимости. Под этим понимается, что любые знания и навыки, получаемые на курсах педагогом, должны носить сугубо практико-ориентированный характер. Это необходимо, потому что многие педагоги работают круглосуточно, и даже более того, и для теоретического осмысления и какой бы то ни было адаптации полученных знаний ни времени, ни сил у педагога нет, и, скорее всего, уже никогда не будет. Итак, наряду с бытующими критериями полноты реализации проектного замысла, соответствия контексту проектирования, культурному аналогу, степени новизны, гуманитарности, эстетичности, удовлетворенности участием в курсовой подготовке, степени освоения процедур курсового проектирования, мы предлагаем учесть ещё и критерии завершённости и практической значимости в микросоциуме. Последние представляются нам также важными для того,

чтобы эффективность курсов дистанционного обучения педагогов интернатного учреждения была максимально высокой. Безусловно, к числу выше приведённых критериев оценки результативности курса следует добавить также широко практикуемые критерии наличия у участников потребности в дальнейшем развитии своего опыта курсовой подготовки и становления социального партнерства. Мы стремимся учесть их при оценке всех существующих дистанционных (а также очных) курсов, которые не в последнюю очередь способствуют укреплению связей между сотрудниками различных интернатных учреждений, одновременно проходивших курсовую подготовку. Как показала практика, крепнет при этом и Российская детдомовская семья в целом. Родственные задачи, решаемые интернатными учреждениями различных видов, способствуют консолидации сил педагогов, и ускорению роста непосредственных практических достижений – межрегиональных и региональных групп.

Литература

1. Байер Е.А., Латышев О.Ю. Профилактика негативных последствий использования информационных технологий // Материалы VI Научно-практической конференции-выставки "Информационные технологии в образовании" ("ИТО-Ростов-2006"). - Ростов-на-Дону, 2006. <http://ito.edu.ru/2006/Rostov>
2. Ильин В.Н., Латышев О.Ю. Основное и дополнительное образование детей-сирот с использованием информационных технологий / Медиаобразование. 2008. № 1. С. 62-66.
3. Латышев О.Ю. Аудиовизуальные составляющие информационных технологий в школьной инноватике // Школьные технологии. 2007. № 2. С. 182-184.
4. Латышев О.Ю. Задачи журналистики в медиаобразовании детей-сирот // Медиаобразование. 2008 N 1. С. 52-61.
5. Латышев О.Ю. Интернет-телевидение как модель дистанционного обучения // Медиаобразование. – 2009. – Т. 3. – С. 20-25.
6. Латышев О.Ю. Организация и проведение учебных Интернет-проектов и конкурсов / Школ. технологии.- 2006.- № 1.- С. 85-94.
7. Латышев О.Ю. Организация и проведение учебных интернет-проектов и проведение учебных интернет-проектов м конкурсов // Школьные технологии. 2006. № 1. С. 168-171.
8. Латышев О.Ю. Развитие медиаобразования в интернатных учреждениях // Медиаобразование. 2008. N 2. С.33-41.
9. Латышев О.Ю., Ильин В.Н., Макарова Л.Н. Туризм, краеведение и ИКТ // LAP LAMBERT Academic Publishing, 2013. – 100с.
10. Свиридова А.Ю., Чайкина Л.П., Латышев О.Ю. Медиаобразование в краеведческой практике школы-интерната для детей-сирот // Медиаобразование. 2013. № 4. С. 96-111.
11. Черноусова И.И., Латышев О.Ю. Краеведческая составляющая медиаобразования детей-сирот в условиях логопедической поддержки // Медиаобразование. 2013. № 3. С. 37-48.

Наталія Харибіна (Україна, с. Надежлівка,
Лозівський р-н, Харківська обл.)

Побудова індивідуального освітнього маршруту учнів засобами медіатехнологій – ефективний шлях до успішного майбутнього

Анотація. У статті висвітлюються проблеми формування медіакомпетентної особистості в умовах навчально-виховного процесу сільської школи. Акцентується увага на алгоритмізації побудови індивідуального освітнього маршруту учнів засобами медіатехнологій. Пропонуються конкретні шляхи вирішення даної проблеми.

Потрібно завжди сприяти успіхам дітей.
Від цього безпосередньо залежить успіх навчання

С. Френе

Сучасний етап розвитку системи освіти в Україні характеризується освітніми інноваціями, спрямованими на збереження досягнень минулого і, водночас, на модернізацію системи освіти відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики. Характерною особливістю цього періоду розвитку педагогічної освіти є пошук нових змісту, форм, методів і засобів навчання; розгортання широкої експериментальної роботи, спрямованої на впровадження освітніх інновацій на засадах сучасної філософії освіти. Чого чекає дитина, престаупаючи поріг школи? **Лише успіху!** Це необхідна умова для становлення позитивного ставлення школяра до навчання та переростання його в активний, творчий процес. Ми переконалися, що успіх, пов'язаний із відчуттям емоційного підйому, створює відчуття внутрішнього благополуччя. Один раз, переживши злет, підйом, зростання, учень буде знову і знову прагнути до нього. А як побачити результат ефективного, успішного інтелектуально-креативного розвитку дитини? **Через медіаосвіту!**

Реалізувати стратегічну мету медіарозвитку дитини в освітньому середовищі, створити умови для самореалізації кожної особистості неможливо без урахування таких умов: знання вікових особливостей і психології учнів (як, скільки і з ким спілкуються в медіапросторі, із якою метою); поступового введення медіаприймів у процес навчання («від зерняток до колосся»); постійної роботи щодо міжособистісної взаємодії (чи дієвим буде переконання тощо).

Медіакомпетентність у цілісній системі компетентностей учня характеризується цілою низкою здібностей, що виявляються у швидкості, глибині та міцності оволодіння засобами і прийомами діяльності, таким як:

- умінням слухати, сприймати і відтворювати інформацію;
- вести діалог;
- брати участь у дискусіях;
- вести переговори;
- уміння переконувати і відстоювати свою точку зору, тобто спілкуватися.

Моделювання проблемних ситуації, постійна організація пізнавальної діяльності учнів (у тому числі й медіазасобами) забезпечує на уроці ефективне спілкування, що передбачає обмін думками, ідеями, почуттями між співрозмовниками, умінням критично і творчо мислити. Ядром такої продуктивної діяльності школярів (і на уроках, і в позаурочний час) може стати саме ефективна побудова індивідуального освітнього маршруту засобами медіатехнологій. Для чого? Щоб побачити реальний результат успіху дитини! Для неї медіа на сьогодні – це **майже все життя!** Тож треба повірити, підтримати, підбадьорити, обережно підштовхнути, підведт до правильного шляху, з упевненістю сказати своєму учневі: «Ти світ цей здивуєш своїм життям!»

Так, начебто все просто, легко і зрозуміло! І вчительські переконання, і власний приклад, й інформаційна «маса» мають свою вагу, але є фактори, не залежні від морального впливу. У сільській школі, наприклад, це дефіцит комп'ютерів. Я, приміром, як учитель, у кабінеті маю мультимедійне обладнання, широко й активно його використовую, працюючи разом із учнями в мережі Інтернет, пропонуючи школярам пізнавальні освітні сайти, залучаючи вихованців до дослідницької діяльності тощо. Але ж не всім моїм колегам так пощастило! Тож наше спільне завдання – знайти шляхи розв'язання проблем, які виникають на шляху формування медіакомпетентності особистості. Насамперед, вважаємо, слід визначити **алгоритм побудови індивідуального освітнього маршруту учнів.**

Так, маршрути індивідуальні, але кожен учень має:

- усвідомлювати мету;
- планувати свою роботу, передбачати можливі результати;

- використовувати джерела інформації (матеріали Інтернету, преси, літературні твори, дослідження літературознавців, мовознавців);
- самостійно шукати і накопичувати матеріал;
- аналізувати та зіставляти різноманітні факти;
- доводити власні погляди; приймати власні рішення;
- підтверджувати чи спростовувати ідею;
- активізовувати соціальні контакти;
- створювати матеріальні носії діяльності (газету, сценарій, журнал, буклет, реферат тощо).

Якщо з молодшого шкільного віку закріпити у свідомості поняття «комп'ютер – для навчання, а не для гри», «телебачення має канали для дітей, а не лише для дорослих», «в Інтернеті ми шукаємо лише потрібну інформацію», то з кожним етапом «дорослішання» та розвитку ми поступово формуватимемо медіакомпетентну особистість.

Універсальним алгоритмом побудови індивідуального освітнього маршруту учнів засобами медіатехнологій, на нашу думку, може бути таким (пропонований у вигляді настанов):

1. Не бійтеся мріяти й уявляти своє майбутнє.
2. Поставте перед собою мету і визначте остаточні терміни її втілення.
3. Знайдіть для себе наставника-ентузіаста.
4. Почніть із загального уявлення.
5. Запитуйте!
6. Шукайте головну засаду.
7. Навчіться читати швидше, ефективніше й легше.
8. Зробіть навчання ефективнішим за допомогою медійного сприйняття.
9. Учіться через діяльність.
10. Легко відтворюйте з пам'яті засвоєне.
11. Опануйте мистецтво постійної готовності до діалогу (спілкування з людьми робить Вас Людиною).
12. Пам'ятайте: у медіасвіті Ви маєте бути медіакомпетентним!

Вплив медіаосвіти на всебічний розвиток дитини пов'язаний насамперед із загальноновизнаним фактом низького рівня об'єктивної та суб'єктивної готовності дітей до життя за межами школи, фактичною відсутністю в більшості навчальних закладів системи роботи, спрямованої на розвиток соціально-психологічної готовності дитини до життя, що включає такі якості:

- уміння приймати рішення та робити вибір;
- бути свідомим громадянином своєї держави;
- відчувати себе громадянином цілого світу;
- вміти співпрацювати з іншими людьми;
- завжди працювати якісно;
- проявляти ініціативу;
- навчитися працювати з великим обсягом різноманітної інформації, самостійно здійснювати її пошук, обробку, аналіз і зберігання;
- бути свідомим того, що існують різні цінності.

Ефективним індивідуальний освітній маршрут стане лише за таких умов, коли і вчитель, і учень зуміють поєднати свою діяльність з медіаосвіти, дотримуватимуться певних правил і зможуть:

- виділяти головні знання, уміння, відмовитися від малоцінних і незначущих;
- заощаджувати сили, не розтрачувати їх на запам'ятовування малоцінних знань, не допускати перевантаження пам'яті на шкоду мисленню;
- перешкоджати закріпленню в пам'яті неправильно сприйнятого (запам'ятовувати потрібно тільки свідомо засвоєне, добре осмислене);

- матеріал, що вимагає запам'ятовування, треба укласти в короткі ряди: те, що ми маємо носити у своїй пам'яті, не повинне мати великих розмірів;
- з підлягаючих запам'ятовуванню рядів треба вилучати все, що учень сам легко зможе додати;
- стежити за логікою подання навчального матеріалу, бо знання і переконання, логічно пов'язані між собою, засвоюються значно міцніше, ніж розрізнені відомості;
- завжди пам'ятати, що головним засобом зміцнення знань є їхнє самостійне багаторазове повторення;
- розвивати пам'ять, використовуючи різні мнемотехнічні прийоми, що полегшують і скеровують запам'ятовування;
- домагатися глибокого і міцного засвоєння не усього, що вивчається, а головне: міцно засвоєне, воно стане надійною основою для подальшого свідомого навчання;
- контролювати логіку навчання: міцність знань, логічно пов'язаних між собою, завжди перевищує міцність засвоєння розрізнених, слабо поєднаних між собою знань;
- проводити повторення і закріплення вивченого так, щоб активізувати не лише пам'ять, а й мислення, почуття школярів. Працюючи над усвідомленням і закріпленням знань, поступово розширювати їхній обсяг;
- завжди зв'язувати вивчення нового з раніше пройденим, повторювати старе в новому;
- проводити закріплення і зміцнення знань, умінь у логічно цілісних структурах;
- відмовлятися від одноманітних видів роботи: вони мало розвивають і швидко стомлюють;
- проводити пробні вправи під керівництвом учителя;
- постійно виявляти і вимірювати досягнуті успіхи;
- широті змісту, безперервному збільшенню обсягів знань протиставляти структурування – згортання інформації в короткі висновки, алгоритми, принципи, опанування яких звільняє учня від заучування багатьох положень тощо.

Тобто медіакомпетентність – це не лише здатність вільно орієнтуватися у медіасередовищі, це і **засіб здобуття учнями міцних, ґрунтовних знань**. Для чого ж тоді третину доби дарувати власне життя Її Величності Медіа?

Тож знання, знання, знання – за будь-яку ціну! Наша школа, крім надання традиційно міцних знань своїм учням, ще повинна бути сильною і своєю духовністю. Внутрішні переконання, мотиви, стосунки, ціннісні орієнтації школярів – все це повинно стати сьогодні предметом турботи педагогів. Учитель ставить собі запитання: "Що цієї миті більш за все потрібно для гармонійного розвитку особистості такого-то учня?" **Знання!**

Звичайно, важливим етапом, який підносить роботу з медіаосвіти до найвищої точки, є продукт – медіакомпетентність особистості, проте найважливіше все-таки – самореалізація, саморозвиток **із глибоким усвідомленням «себе»**.

Тож «виколисуймо» переконанням гідну людину – справжнього, медіакомпетентного, комунікабельного українця, щоб наша праця в царині зародження дитячих душ творила майбуття!

Література

1. Ворошилов В. Свою методику аналізує учитель // Директор школи. – К., 2009. - №7.
2. Оліфіренко С.М., Оліфіренко В.В. Універсальний словник-довідник. – Донецьк: ТОВ ВКФ БАО, 2008.
3. Пехота О.М., Кіктенко А.З. та ін. Освітні технології. – К.: А. С. К., 2006.
4. Формування самоосвітньої компетентності учнів. - К.: Шкільний дім, 2008.

Формування медіаграмотності студентів педагогічних спеціальностей у контексті ІКТ-освіти

Анотація. У статті описано особливості формування базових основ медіаграмотності студентів педагогічних спеціальностей у процесі вивчення комп'ютерних дисциплін. Зокрема, показано можливості використання медіаосвітніх елементів у процесі розробки та створення студентами мультимедійних продуктів під час вивчення курсу «Основи мультимедіа».

Постановка проблеми. Майбутній учитель, незалежно від предмету, який він викладатиме, повинен бути грамотним і компетентним у сучасних комп'ютерних та інформаційних технологіях. Повинен вміти вчити і вчитися, займатися самоосвітою, бути творчою людиною, використовувати особисто створені проекти з використанням інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виховній діяльності. До даних проектів можуть відноситися методичні та дидактичні матеріали, реалізовані за допомогою ІКТ, навчально-контролюючі програми та ін.

Для всіх студентів нашого вузу читається ряд курсів, які забезпечують вивчення програмного та апаратного забезпечення інформаційних систем і навичок роботи з ними. Це такі курси, як «Інформаційно-комунікаційні технології», «Методика застосування комп'ютерної техніки в професійній діяльності», «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці» за програмою «Intel®Навчання для майбутнього» та ін. Під час вивчення даних курсів студенти виконують ряд практичних завдань: від найпростіших текстових документів до повноцінних мультимедійних проектів, які в подальшому можуть використовувати під час проходження педагогічної практики в школі та в майбутній професійній діяльності. Для студентів вузу зі спеціалізацією «Інформатика» читається ряд курсів, таких як «Основи Інтернет», «Мережеві технології», «Основи мультимедіа», «Програмне забезпечення ЕОМ», «WEB-технології», «Основи анімації» та ін. Це дозволяє в ряді випадків створювати цікаві мультимедійні продукти і програмне забезпечення навчального призначення.

Проте, як показала практика, однією із основних проблем при розробці студентами методичних, дидактичних матеріалів чи мультимедійних продуктів є невміння підбирати матеріал, критично оцінювати інформаційні ресурси Інтернету, знаходити відмінності між піаром, рекламою, «джинсою» і правдивою інформацією, правильно та критично відбирати той чи інший відео-, аудіо- матеріал та ін. Ще більшою проблемою є невміння відбирати головне в контексті викладу вибраної ними проблеми, правильно поєднувати всі елементи мультимедійного продукту та інше. А це, у свою чергу, відображається на якості створюваного студентами програмного продукту, зокрема мультимедійних проектів. Перераховані вище проблеми свідчать про низький рівень медіаграмотності студентів.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемам формування медіаграмотності студентів, що пов'язані з використанням медіа технологій у навчально-виховному процесі та їх впливу на особистість і суспільство, присвячені роботи таких вітчизняних дослідників, як Б.Єржабкової, Л.Найдьоновой, Г.Онкович, Б.Потятиника та ін., та зарубіжних дослідників: Л.Зазнобіної, А.Спічкіна, Ю.Усова, О.Федорова, І.Челишевої, А.Шарікова, Джейн Браун, М.Маклюена та ін.

Однак проблема застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів, зокрема при викладанні комп'ютерних дисциплін студентам із спеціалізацією «Інформатика», яка дозволила би реалізувати основні положення «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» та закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні», є недостатньо дослідженою.

Тому *метою статті* є розгляд особливостей формування медіаграмотності студентів педагогічних спеціальностей спеціалізації «Інформатика» в процесі вивчення комп'ютерних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Вважають, що термін «медіаграмотність» походить від

термінів «критичне бачення» та «візуальна грамотність». Також використовують такі терміни, як «технологічна грамотність», «інформаційна грамотність», «комп'ютерна грамотність» тощо. За словами британського науковця Джейн Браун (Jane D. Brown), поняття медіаграмотності має різні значення для осіб різних професій. Традиційно медіаграмотність давала людині змогу аналізувати й оцінювати літературні твори і створювати якісні тексти. Але у другій половині ХХ століття вона трансформувалась у здатність компетентно аналізувати та вміло оцінювати й використовувати друковані форми комунікації, кіно, радіо- та телепрограми, а також Інтернет [1.с.10-11].

Саме медіаграмотність відображає вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують [4, с.7]. Бути медіаграмотним означає володіти інформацією та критичним розумінням природи, техніки та впливу мас-медіа, водночас маючи навички створювати медіапродукцію.

За О. Федоровим, медіаграмотний учень чи студент повинен бути здатний критично й усвідомлено оцінювати медіатексти, підтримувати критичну дистанцію щодо популярної культури та чинити супротив маніпуляціям [3,5].

Серед шляхів підвищення рівня медіаграмотності, використання аудіовізуальних медіа матеріалів в навчально-виховному процесі К. Тайнер пропонує: аналіз медіапродукції (розвиток критичного мислення), який може мати міждисциплінарний та інтерактивний характер; участь у створенні навчальної медіапродукції, що передбачає спільний вибір теми, змісту, концепції, шляхів практичної реалізації проекту; розроблення критеріїв оцінювання, яке здійснюють спільно викладачі й студенти тощо [2, с.6].

Спроба інтегрувати медіаосвітні елементи в навчальний процес для підвищення рівня медіаграмотності студентів була реалізована в курсі «Основи мультимедіа», який читається студентам напряму 6.040201 «Математика» спеціалізації «Інформатика». Метою та завданнями курсу є засвоєння студентами знань, умінь та навичок: створення сценарію мультимедійного проекту (МП) та розробки його структури, змісту елементів (текстових, графічних, звукових, відео, простої анімації); роботи з апаратними та програмними складовими для створення і редагування інформаційних елементів мультимедіа системи: аудіо-, відео- та графічних файлів; зв'язування інформаційних об'єктів засобами спеціалізованих програм; розробки студентом власного МП [6, с.163].

На етапі розробки структури МП студенти аналізують існуючу текстову, аудіо-, відео-, графічну інформацію та, зокрема, різноманітні продукти мас-медіа з заданої їм теми. Адже, сучасні мас-медіа є інформаційною базою для подальшого аналізу та практичного використання актуальних періодичних та Інтернет-видань, радіо-, теле-, відео-програм, кінохронікальних програм та інших форм поширення масової інформації в навчально-виховному процесі, в професійній діяльності та в повсякденному житті людини.

При створенні текстових елементів студентам пропонується ознайомитися не тільки з апаратними та програмними складовими ЕОМ для обробки текстової інформації та навчитися їх використовувати при створенні текстових блоків. Значна увага приділяється також їх наповненню (змісту, контенту) відповідно до стандартів написання медіатекстів (блогів, рекламних блоків, вдалих слоганів та ін.). Студенти самостійно опрацюють презентаційні матеріали на такі теми, як «Стандарти журналістики», «Реклама і Людина», «Маніпуляції в мас-медіа», «Ситуація, прогнози, тенденції медіа»¹ та ін.

При створенні відео-, анімаційних елементів студентам пропонується враховувати і використовувати правильну «граматику» мови кіномистецтв та мультиплікації (ракурс

¹ Матеріали розроблені на основі матеріалів літньої школи з медіаосвіти 2012 року, сайтів <http://www.aup.com.ua/> (Академія Української Преси), <http://osvita.mediasapiens.ua/> (ресурс «Медіаграмотність»).

зображення об'єкта, послідовність сцен та ін.). Додатково, в якості самостійної роботи, студенти попередньо опрацьовують презентаційний матеріал на теми: «Грамматика мови кіно», «Історія екрану. Анімація», «Суб'єктивна точка зору камери» та ін.

Використання медіаосвітніх матеріалів в процесі вивчення курсу «Основи мультимедіа» сприяло: підвищенню в студентів інтересу до вивчення даного курсу; розвитку сприйняття медіатекстів, «читання» їхньої мови, активізації уяви, зорової пам'яті; розвитку різних видів мислення (зокрема, критичного, логічного, творчого, образного, інтуїтивного і ін.); розвитку в студентів креативних практичних умінь, що проявлялися на кожному з етапів створюваного ними проекту та ін.

У результаті студенти встигали опрацьовувати великий за обсягом потік інформації (друковану та аудіовізуальну), вивчати різні засоби комунікації, медіа-повідомлення та програмне забезпечення, яке правильно і грамотно використовували для створення та поєднання змістовних елементів мультимедійного проекту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, сучасні педагоги мають враховувати останні досягнення мас-медіа в процесі викладання, як комп'ютерних, так і інших дисциплін у ВНЗ. Це сприятиме підвищенню рівня мотивації студентів до навчальної діяльності, вчитиме їх критично сприймати медіа-інформацію у величезному інформаційному просторі та дозволить сформувати у них уміння керувати потоками інформаційних ресурсів, опановувати комунікаційні технології і стратегії їх використання.

У подальшому планується інтегрувати медіаосвітні елементи в навчально-виховний процес підготовки бакалаврів усіх напрямів та розробити навчально-методичний комплекс дисципліни «Медіаосвіта та комп'ютерні технології» циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки фахівців спеціальності 8.04020101 «Математика» в об'ємі 108 годин.

Література

1. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; за науковою редакцією В.В. Різуна. – Київ: Центр вільної преси, 2012. – 352 с
2. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / [Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л., Іванова Т., Мірошніченко Ю.] – 2-ге вид., стер. – К.: АУП, ЦВП, 2012. – 58 с.
3. Научно-образовательный центр «Медиаобразование и медиакомпетентность»./ [А.В. Федоров, А.А. Левицкая, И.В. Чельшева, Е.В. Мурюкина, В.Л. Колесниченко, Г.В. Михалева, Р.В. Сердюков]. – М.: МОО «Информация для всех», 2012.– 614 с.
4. Сахневич І.А. Практикум для самостійного оволодіння основами медіакомпетентності. Методичні вказівки та завдання для студентів I-IV курсів технічних спеціальностей нафтогазового профілю/ І.А. Сахневич; За заг. ред. д-ра пед. наук, проф. Онкович Г.В. – Івано-Франківськ, 2010. – 100 с.
5. Федоров А.В. Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза./ А.В. Федоров. – М.: Изд-во МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. – 616 с.
6. Шроль Т.С. Особливості вивчення мультимедійних технологій студентами математичних спеціальностей. / Т.С. Шроль // Всеукраїнська наукова конференція «Сучасні проблеми математичного моделювання та обчислювальних методів» – Рівне: РДГУ-НУВГП. – 2013. – С. 163.

Еротика у чоловічому журналі PLAYBOY: естетико-поліграфічний аналіз

Анотація. У статті за допомогою нових медіа-розробок, а саме естетико-поліграфічного аналізу, системно досліджено еротичний зображувальний код журналу PLAYBOY.

На сучасному етапі модерного прогресу масової комунікації потреба всебічного дослідження, ігнорованого вітчизняними науковцями, еротичного та порнографічного (а загалом – сексуального) дискурсу на сторінках українських² часописів є очевидною. Важливо також простежити нові естетичні втілення еротичних тенденцій у взаємозв'язку із новими формами калейдоскопічного світобачення та динамічного процесу пострадянського секс-розкріпачення.

У пропонованому дослідженні ми, відходячи від питань «голизни», «ракурсу», «ступеня близькості до генітальних зон», спробуємо розглянути еротика у широкому *мистецькому* аспекті. Тобто, апробуючи розроблений естетико-поліграфічний аналіз (див. завершення публікації), «прооперуємо» український еротичний ринок поліграфічної продукції (головне – на прикладі «легендарного» журналу PLAYBOY [3]). Якщо такий ризикований експеримент пройде благополучно, ми за допомогою набутого досвіду візьмемося за проведення аналогічних аналізів еротичного у ЗМІ, досліджуючи та відповідно оцінюючи і класифікуючи хаотичні й інтерканальні потоки розсіювання «еросу» в максимально безневинних, а також гіперфривольних і розпусних втіленнях.

Проблема наукового дослідження цієї теми не дарма бентежать дослідників, передусім «фахівців-моралістів» і законодавців [1], які регулюють (чи – мали би регулювати) відповідні юридичні нюанси на державному рівні, позаяк офіційне кодифіковане «лікування» інфекційно-повсюдного проникнення сексуального вістря – головний їх обов'язок перед широкою громадськістю і, окрім того, красномовний показник дієвості не стільки законодавчого, як виконавчого апарату, що, вочевидь, будучи на дні суспільної довіри й авторитетності.

Отож, розпочнемо запланований науковий експеримент, відкриваючи першу сторінку еротичного чоловічого журналу PLAYBOY. На цій стадії варто задіяти метод порівняння, дедукції та індукції, активно використовуючи навички системного опрацювання документів/фактів з їх проекцією і адаптацією до нових практичних витоків.

У структурі пропонованого аналізу загалом п'ять позицій: джерело, суб'єкт, об'єкт, ступінь еротизації/порнографізму, особливості рецепції та медіа-впливи.

Після вибору *виду* джерела найперше вказуємо *наклад*, котрий у більшості випадків визначає рівень довіри, популярності та авторитетності ЗМІ. Однак, саме для еротичних видань тираж часто має тільки фінансове значення, нівелюючи згадані категорії. І це пов'язано із масовістю сексуальної тематики, що завжди була і залишається у попиті. Взяти хоча б сороміцькі неглянцеві міні-журнали майже порнографічного змісту, у яких на базі життєвих обставин розкриваються несподівані історії різноманітних видів сексу. Така «макулатура» хоч і не має свого естетично-поліграфічного обличчя, адже працює на комерційній основі, втім продукується в геометричній прогресії.

Значно скромнішими в порівнянні є накладі легендарного чоловічого журналу PLAYBOY – двадцять п'ять тисяч екземплярів (у серпні 2013 року). І за статистичними

---

² Мається на увазі українських версій іноземних часописів, адже якісних еротичних національних видань (вартих аналізу) на часі бракує.

даними, PLAYBOY поступово втрачає свій попередній обсяг продукування. Насамперед можемо це пояснити особливостями розвитку електронних ЗМІ, зокрема популяризацією інтернету, де кожен охочий тепер, маючи потребу, скористається будь-яким порно-сайтом, не витративши жодної копійки. А оскільки PLAYBOY не страждає від надміру інтелектуальності й перенасичений рекламою товарів розкоші, – така тенденція, загалом, є закономірною.

Показовою також є *ціна* або *вартість* – наступна сходинка аналізу джерела. Орієнтуючись на конкретну аудиторію, видавець ставить адекватну цінову планку. Чим джерело дешевше, тим більше людей зможе його придбати – це зрозуміло. Імениті еротичні журнали прибавляють у ціні завдяки бренду: PLAYBOY, XXL [4], MAXIM [5] – 19,25 грн³; 18,50 грн⁴; 19 грн⁵, тим самим визначаючи соціальний статус читачів). А от згадані неглянцева міні-журнали в метро можна придбати за 5-7 грн.

І завершуємо аналізувати джерело *дизайн-баченням*. Як правило, солідні видання мають у штаті професійного дизайнера, який і задає основний художньо-мистецький тон. Якщо такого фахівця немає, то це не дуже важко спостерегти візуально. На етапі оцінки *дизайн-бачення* розглядаємо вдаль/нікчемність зовнішнього оформлення джерела (кольорову гаму, стилі, способи розміщення тексту і зображального матеріалу, якість обробки фото, чіткість тощо). У журналі PLAYBOY, варто зазначити, на це звертають особливу увагу: шрифт заголовків і вторинного тексту – чіткий, витриманий у лаконічному чоловічому стилі, легко читабельний; стиль кубізму (картинки і текст сформовано у правильні геометричні кубічні й підкреслено лаконістичні блоки; якість і поліграфічна чіткість теж на високому виробничому рівні. Відповідальні за зовнішнє оформлення журналу арт-директор Ігор Маханьков та fashion-редактор Анна Бойченко.

Друга позиція нашого аналізу – *суб'єкт*. Для журналу PLAYBOY характерне зображувальне різноманіття, тому суб'єктами виступає *група авторів* (тим більше, що ми аналізуємо журнал у діахронії). Здебільшого на сторінках PLAYBOY розміщуються гумористичні ілюстрації, карикатури, малюнки, іноді репродукції картин і завжди – професійні авторські фото-сесії з моделями зразка 90-60-90. Слід відокремити також інтернет як негласне джерело деякого зображувального матеріалу. На нашу думку, чи не у всіх сучасних ЗМК мережа є повноцінним безіменним автором (чи псевдоавтором), якого у контексті пропонованого аналізу логічно віднести до групи *анонімів*.

Переходимо до третього шабля – *об'єкта*. Позаяк досліджуємо журнал у *ретроспективному комплексі* (у сукупності багатьох випусків PLAYBOY), відом є *еротичний зображувальний спектр* загалом. Щодо якості зображувального коду: фото колористично гармонійні, з широким розширенням, яке забезпечує чіткість передачі деталей; ідеї фотографів здебільшого цілком зрозуміло проглядаються і прочитуються, оскільки еротичні мотиви подані в невимушеному грайливому, відверто-показовому та часом комедійно-пародійному ракурсі (усе залежить від погляду на природу еротики автора). Журнал вдало складений композиційно: еротичні світлина грамотно розподілені відповідно до обсягу журналу (початок-середина-кінець). Таким чином читач, аби ознайомитися із змістом еротичної продукції, повинен переглянути майже усі сторінки числа (разом із рекламою). Носій зображувального коду в журналі PLAYBOY – глянець.

З огляду на те, що поліграфічний еротичний дискурс в Україні не набув грандіозної популярності через цілий ряд обґрунтованих причин, PLAYBOY представляє *зовнішньо-структурну доречність еротики тільки на світовому ринку*. В українських поліграфічно-видавничих реаліях еротика функціонує у відносно цнотливій формі (XXL, MAXIM) і у значно меншій відсотковій кількості. Проте мистецький еротичний складник, що б там не казали, на значно вищому художньому рівні, аніж аналогічні експерименти іноземних майстрів. Наприклад, у США поп-культура, наче чума, «скосила»

³ Станом на серпень 2013 року (українська версія)

⁴ Станом на липень-серпень 2013 року (українська версія)

⁵ Станом на вересень 2013 року (українська версія)

невимушеність, грацію, природність і незамінний провінціалізм. Натомість повсюдне явище – штучні форми, заводський зміст і очевидна проекція на порнографію, тобто відверте сексуальне фізіологічне нашарування. Така вичерпна тілесність не прижилася у відкритому світі українських ЗМІ, тож перейшла в «офшорні зони» всесвітньої павутини.

Далі розглянемо *завдання*, котрі ставить перед собою PLAYBOY демонструючи «полуничку»:

- підтримка статусу «легендарного еротичного журналу»;
- задоволення потреб читацької аудиторії в еротичній продукції;
- привернення до себе уваги суспільства;
- популяризація третіх осіб: актрис, співачок, моделей тощо. (*комунікаційна технологія обміну славою*);
- реабілітація «сірого» буквеного коду та надміру реклами.

Логічно, що прогнозовані результати завбачливо вкладені у завдання еротично показу.

Аби не бути голослівними – наступні сходинки аналізуємо згідно пропонованого плану, отже (див. завершення тексту): *с)* залучені ресурси: *с.1)* інтелект- та дизайн-ідеї; *с.2)* час: проведення фото-сесій, обробка, верстка тощо; приміщення: оренда майданчиків, павільйонів; *с.3)* персонал: веб-дизайнери, системні адміністратори, костюмери/косметологи, освітлювачі, дизайн-редактори, спеціалісти із верстки, натурники, моделі та ін.; *с.4)* техніка: професійні фотоапарати, сканери, ПК, поліграфічні видавничі засоби, програмне забезпечення (*Adobe Photoshop, Artweaver, GIMP* та ін.); *с.5)* канцелярія: олівці, папір, макети, зразки; художнє обладнання: фарби, пензлики, мольберт, полотно.

Обраний еротичний підхід журналу, за нашими спостереженнями, підпадає (після розгляду *його естетичного складника*), під визначення пункту *d.2) комерційно-споживацький, професійний*. Таким чином, ми не оцінюємо журнал PLAYBOY як зразок вартісного високомистецького еротичного поліграфічного продукту, а об'єктивно визначаємо його масову основу в елітерній обкладинці. Як вдалось з'ясували, концепти «еротика» і «секс» є важливими для обох соціальних груп, тож і не маємо права маркувати PLAYBOY як «тряпкову макулатуру», тільки через те, що у журналі не розвинуті філософські підтексти еросу і мистецький аспект еротики ідеально вписується у понятійні рівні загальної споживацької культури. Отже, запропонований класифікаційний варіант цілком виправданий.

Четвертий критерій аналізу – *ступінь еротизації/порнографізму*.

Цікаво до питання розрізнення (у нашій інтерпретації – ступенювання) еротики/порнографії підійшов креативний київський фотограф Сергій Рижков. У коментарях на одному із веб-сайтів він зазначив: «Різниця між еротичним і порно в тому, що перше призначено для естетичного наповнення і має ознаки мистецтва, друге – призначене для задоволення статевої пристрасті. Я б не хотів, щоб при перегляді моїх робіт люди займалися мастурбацією. Коли вдається створити роботу, у якій тіло не грає роль сексуального збудження, а грає роль натхнення і споглядання Божественного творіння – це означає перемогу над тілесним» (переклад з рос. – В.Г.) [2]. Позаяк PLAYBOY представляє аж ніяк не еротичну як мистецтво, то мусимо віднести журнал до ряду *hard erotic* (тобто вульгарної еротики). Беручи до уваги семантичні нашарування самого бренду чоловічого журналу (і причетність у кіноматографії до провокативних контекстів) – можливість того, чого б не хотів Рижков під час споглядання, є цілком імовірною, отож і перевага низового цілком очевидна.

І на завершення еротико-поліграфічного аналізу журналу PLAYBOY прослідкуємо *особливості реценції та медіа-впливи*: *a)* реакція аудиторії на твір – адекватна, втім не позбавлена грайливості, певного шаржування, гумористично-пародійного присмаку; асоціації, як правило, викликані сексуальною тематикою; у суспільстві PLAYBOY – яскравий символ розпусти, всесвітнього безчинства або просто «порнографічний Олімп», хоч цю естафету в багатьох країнах світу, де порнографія легалізована, перехопили більш

епатажні порно-журнали; *b*) зацікавленість аудиторії у проекції соціальних потреб – синтезована: розважальна, фізіологічна, певною мірою інформативна; *c*) доступ до аналізованого твору дітей до 18 років – заборонений; *c.1*) засіб захисту – герметична прозора упаковка, у продажі журнал не обов'язково у спеціалізованих магазинах, найчастіше – всюди, де є стихійні розкладки преси (кіоски, супермаркети, ринки тощо).

Отже, тепер ми можемо обґрунтовано припустити, що розроблений нами естетико-поліграфічний аналіз абсолютно придатний для широкого дослідження еротичних дискурсів у ЗМІ, адже у цьому міні-дослідженні нам таки вдалося науково проаналізувати журнал PLAYBOY за еротичним складником розміщених на сторінках фотоматеріалів.

Література

1. Національна експертна комісія України з питань захисту суспільної моралі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moral.gov.ua/documents/39/>
2. Фото-відеосъемки обнаженной и полуобнаженной натуры [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://drazni.com/>
3. PLAYBOY украинская версия: легендарный мужской журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://playboyua.com.ua/>
4. XXL украинская версия: журнал с мужским характером [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://xxl.ua/>
5. MAXIM украинская версия [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://www.maximonline.ru/>

Светлана Демура (РФ, г. Азов, Ростовская обл.)
Олег Латышев (РФ, г. Москва)

Медиабезопасность сферы историко-художественного краеведения в социализации детей-сирот

Анотация. Изучение традиций художественной культуры родного края приносит большую пользу в формировании личности выпускников детского дома. При этом особое значение имеет проблема отбора и корректного использования средств учебного и досугового назначения, что служит частным выражением идеи медиабезопасности.

Совокупность средств изучения традиций художественной культуры родного края включает в себя наряду с артефактами и печатными изданиями электронные учебные издания. Помимо этого, для повышения уровня ученической эрудиции в вопросах историко-художественного краеведения целесообразно использовать электронные энциклопедии, художественные фильмы, шедевры мультипликации и документальные фильмы о редких и интересных предметах культуры и быта. В каждом таком случае одним из стержневых вопросов является вопрос медиабезопасности. Под этим мы подразумеваем безопасность средств учебного и досугового назначения вне зависимости от сферы их происхождения. В равной мере важно, полезны ли используемые в краеведческой практике материалы для духовно-нравственного, психического и физического здоровья как учителей, так и обучающихся. Медиабезопасность в привычной для данного момента трактовке принято соотносить с безопасностью использования средств интернета. В ней каждый раз следует убеждаться по отношению к любой новой сетевой странице. Это обусловлено тем, что страница, даже изначально проверенная экспертами, может регулярно менять своё содержание. Мало предсказуемо и содержательное наполнение постоянно сменяемых практически на каждой сетевой странице рекламных баннеров. Новостные страницы в своём содержании регулярно сменяемы по определению. Поэтому пути отражения на психическом и физическом здоровье учащихся почерпнутого из них содержания предсказать практически

невозможно. Однако вместе с тем и медиабезопасность как основа поддержки процесса медиаобразования в более широком толковании соотносится не только с миром электронных средств учебного назначения. Чтобы утвердиться в этом мнении, достаточно вспомнить о том, что сама концепция медиаобразования, в частности, изначально соотносится с идеями канадского философа прошлого века Маршалла Маклюэна. Его теория воздействия артефактов как средств коммуникации появилась на свет задолго до рождения интернета как такового, и тем более – широко развитого образовательного сетевого медиапространства. Но всё же и при этом концепция учёного свободно перешагнула ранее очерченные границы предполагавшейся для неё функциональной применимости и распространила своё влияние на ранее не предполагавшиеся ипостаси. Как пишет сам М. Маклюэн, «Средство передачи сообщения и есть содержание сообщения» ([англ. *The Medium is the Message*](#)) [1]. Если сказанное понимать буквально, то подобно этому можно неожиданно для себя сделать вывод, что вода из водопровода несёт нам содержание состояния водопровода, но не собственное содержание. Конечно, если водопровод старый, то вода смывает с его внутренних стенок и ржавчину, и известковые наслоения. Однако химическая формула воды даже при основательном загрязнении по-прежнему остаётся неизменной. В противном случае мы уже не сможем говорить о ней именно как о воде. На основаниях такого сравнения можно выразить своё отношение к мысли Маклюэна. Что же касается вопроса медиабезопасности, то в этом отношении с Маклюэном можно согласиться значительно в большей мере. Ведь если выбрано средство передачи сообщения сомнительного качества, то использование его как проводника для информации может наложить весомый отпечаток на характер её содержания. Соответственно, при изучении курса историко-художественного краеведения медиабезопасности следует находиться во главе угла, если мы стремимся донести до учащихся информацию в неизменном безупречном виде. Только в этом случае можно рассчитывать на то, что краеведческие знания будут сформированы у учащихся надлежащим образом. Есть тут и ещё как минимум один нюанс. Если ученики начальной школы изучают таблицу умножения или алфавит, в случае допущенной ими ошибки это легко исправить не только учителю, но и любому здравомыслящему взрослому либо хорошо выучившему этот материал ребёнку. Если же предположить, что учащимся доверено самостоятельное изучение материала историко-художественного краеведения, надежд на однозначный успех значительно меньше. Каждый ли взрослый так же хорошо, как и таблицу умножения, понимает основы историко-художественного краеведения? Во-первых, вопрос здесь – в степени достоверности материала, опубликованного в книгах или сетевых ресурсах. Дискуссионный вопрос истории в системе научного знания ребёнок может принять как однозначно трактуемый. По «золотому» же правилу методики ученикам принято преподносить чётко установленные факты. Но что делать, если быстро развивающееся научное знание изобилует новыми вариациями, казалось бы, давно незыблемых истин? Точку зрения какого учёного или научной школы в таком случае принимать во внимание как «истину в первой инстанции», пригодную для преподнесения неокрепшим умам школьников? Во-вторых, даже однозначно установленные факты в сложной для ребёнка трактовке могут быть неправильно усвоены, и потребуют значительных усилий со стороны учителя, чтобы «переучить» учащегося на правильный лад. Хорошо, если за неправильно понятой книжной или сетевой информацией у ученика ещё не последовали поспешные умозаключения. А также идеи претворения в жизнь желания, вполне ожидаемого от детей школьного возраста, подражать историческим и литературным героям. В-третьих, ограниченный круг артефактов, доступных детям, тем более – проживающим вдали от столичных музеев, как правило, не позволяет им перевести преобладающую часть массива полученных ими абстрактных данных на уровень значительно более привычных для них конкретных представлений. Хорошо, когда учитель или руководитель краеведческого кружка – прирождённый коллекционер, и может расширить границы медиаобразования краеведческого профиля до конкретного предметного ряда, продемонстрировав учащимся, например, редкие изделия декоративно-прикладного искусства. Если сказать, что это и будет частный вариант медиаобразования в первоначальном виде, многие представители нового

поколения могут только недоуменно пожать плечами, и будут по-своему правы. Потому что однозначное и добросовестное следование изначальной концепции медиаобразования не предполагало столь быстрой и «пронзительной» сублимации привычных для процесса медиаобразования средств в сторону их электронных эквивалентов. И в отсутствие возникшего сейчас акцента на ИКТ вряд ли привело бы к ожидавшимся у истоков данной концепции результатам. Хотя и могло расцениваться как частный, но маловероятный вариант развития событий. Более того, объектами медиаобразования стали продолжительные ряды моделей умозрительных, существование которых за рамками виртуального пространства также вряд ли кто-то мог предположить ещё относительно недавно. Что говорить, если способность археолога рассказать о судьбе амфоры по её мелкому осколку ещё не так давно вызывала восхищение? Сейчас же бесстрастная компьютерная программа не просто молниеносно находит этому осколку его законное место в составе произведения культа, искусства и быта, но и «способна» предложить продолжительный ряд тенденций – с какими артефактами мы вместо этого могли бы иметь дело, случись этому осколку быть на один миллиметр шире или уже избранного.

Все сферы нашей повседневной жизни, будь то идеология, религия, творчество, образование, создающие социальное пространство и влияющие на формирование картины и образа мира, последовательно расширяют спектр форматов распространения, дополняя статичные, как правило, книжные формы односторонней коммуникации к двусторонним – мобильным информационно-коммуникативным формам.

С развитием ИКТ современные дети начинают активно пользоваться Интернетом, беспрепятственно и без малейшей фрустрации общаются в социальных сетях, участвуют в выбранных именно ими, без чьего бы то ни было давления чатах и форумах, с законным ликованием побеждают в интернет-олимпиадах, телекоммуникационных образовательных проектах, фестивалях и конкурсах. Детей, проявляющих одарённость на стыке гуманитарных дисциплин в сочетании с ярко выраженными ИКТ-компетенциями, следует обучать, воспитывать и развивать с использованием инновационных педагогических и информационных технологий, в том числе – через сетевые сообщества конструктивного содержания. При этом следует обязательно помнить и о рисках, которые могут сопровождать нахождение ребёнка в информационном поле. Как показывает практика, одарённые дети часто самоутверждаются в сетевых сообществах, выкладывая фото своих художественных работ. Им нравится получать там позитивные оценки результатов своего труда, читать комментарии, адресованные им вопросы и отвечать на всё это с высоким неиссякающим энтузиазмом. В связи с этим фактом ещё одной задачей становится нацеливание обучающихся на использование сети Интернет в интересах своего развития.

Нам представляется необходимой реализация творческого потенциала обучающихся, таким образом, чтобы каждый ребёнок смог пройти «путь творца», от первоначального восприятия действительности, рождения художественного замысла, поиска средств, путей его воплощения к созданию образа в материале, самооценке и оценке результата другими людьми. Для этого используется индивидуальный подход в обучении каждого обучающегося с учётом его психофизиологических качеств личности.

Духовно-нравственное воспитание является действенным средством гуманистического формирования личности, культуры мира, чувства гордости и любви к своей поликультурной стране. Его присутствие в образовательной системе учреждения ведёт к усилению в обучающихся эмоционального начала, гармонизации лучших возможностей личности. Жизненные ценности, нравственные нормы и правила, пройдя только через чувства, могут стать собственными ценностями и нормами.

Коллеги понимают, что в работе с детьми-сиротами требуется углубленное изучение техник ДПИ, наиболее интересных в художественном отношении, имеющих многовековую историю, традиции, приёмы работы, распространённые у разных народов мира, а также современных, популярных, стремительно развивающихся направлений художественного творчества. Яркий образный ряд последних становится продуктивным мотивационным

началом в работе с теми детьми, чьё воодушевление и пассионарность по отношению к декоративно-прикладному искусству пока ещё не получили значительной внешней поддержки со стороны педагогического коллектива детского дома.

Видится уместным использование ИКТ как средства развития и самоутверждения одарённых детей 12-18 лет в сетевых сообществах Интернет – как в процессе объединения и анализа идей для творчества совместно с педагогом, так и вне этого, самостоятельно, либо со сверстниками, участвующими в тех же сетевых сообществах. Продуктивный характер имеет также использование мультимедиа для знакомства обучающихся с культурой народов, проживающих в Российском государстве, для формирования патриотических качеств, адекватного восприятия культуры мира.

Мультимедиа выполняет воспитательную и познавательную функции, даёт представление о самобытности культурных традиций и мировоззрении народов: лень и труд, семейные отношения, мифы и легенды народов России, территориальные соседи-государства и их народы, и т.п. Мультимедиа создаёт образное представление о жизни наших предков, способствует формированию национального самосознания. Обучающимся демонстрируются мультфильмы, предлагаемые Федеральным агентством по культуре и кинематографии РФ. В частности, мультимедийные фильмы из цикла «Гора самоцветов», художественным руководителем съёмки которого являлся заслуженный деятель искусств Российской Федерации Александр Михайлович Татарский. Творческая группа режиссёров под его руководством занималась созданием многочисленных мультфильмов. В ходе их просмотра у обучающихся формируется чувство патриотизма, товарищества, доброты. А также проявления мужества и дружелюбного отношения друг к другу. В то же время в детях закладывается понимание таких злободневных тем нашей действительности, как национализм, расизм, равнодушие к собственной культуре, старикам, животным и т.п. Мультфильмы демонстрируются на практических занятиях.

По причине перенасыщения информационных источников, и, прежде всего, сети Интернет своеобразным «мусором», произведениями культуры китча, а точнее – субкультуры, детям и подросткам трудно определить и осознать истинные ценности нашей цивилизации, найти сетевые сообщества, полезные для детей. Неструктурированность информационных потоков, отсутствие надлежащих комментариев к ресурсам даже образовательного интернета, не говоря уже о других направлениях его развития, зачастую приводит учащегося к многочасовым бесцельным блужданиям в просторах телекоммуникационной сети. Как не жаль, но не ведут они и к построению в его сознании целостной картины предмета или явления, ради информации о котором он изначально и посетил интернет. При этом каждому надлежит усвоить принципы защиты от негативных факторов среды, и теоретической, и информационной корректности в сетевом взаимодействии, и придерживаться их на протяжении всей сознательной жизни. Необходимо выработать у воспитанников представление о том, что увлекательность медиаресурсов, полезная и приятна сама по себе, может оказаться и чрезмерной. Потому что в состоянии увлечённости трудно заметить границу, за которой использование компьютерной техники в совокупности с содержанием медиаресурсов становится пагубным, приводя к нежелательной компьютерной, игровой зависимости, неконтролируемому расходу физических и материальных средств обеспечения своей игровой увлечённости. Если мы начинали беседу с вопросов медиабезопасности, сопряжённых с качеством используемой ресурсной базы, то теперь считаем своим долгом остановиться и на вопросах медиабезопасности, определяемой «дозировкой» применения ресурсов в повседневной практике. Организуя работу учащихся в направлении медиаобразования, следует помнить и о продолжительности сеансов детской работы в сети согласно возрасту, возможностям их физического, психического и духовно-нравственного здоровья, определяемых на основе медико-психологического мониторинга, характерного для деятельности детских домов. Также следует определить повторяемость таких сеансов, выработать график работы воспитанников в сети, уровень фильтрации Интернет-ресурсов, остановившись на такой разумной отметке, чтобы сайты достойного для детского внимания содержания по тем или иным косвенным и формальным причинам не оказались

заблокированными фильтром. С другой стороны, необходимо выстроить правильную политику участия воспитанников в работе заинтересовавших их сетевых ресурсов. Поскольку всё большее количество владельцев сайтов заинтересовано в результатах мониторинга качества аудитории, использующей предлагаемые на сайте материалы, многие содержательные позиции оказываются недоступны в отсутствие регистрации воспитанников на сайте. Позволяя им проходить такую регистрацию, нужно соблюсти баланс между объёмом минимально необходимой для заполнения регистрационной формы информации и соблюдением Федерального Закона «О правах ребёнка». Выражается это в соблюдении конфиденциальности персональной информации. Следующим шагом, в котором вопрос медиабезопасности также имеет принципиальное значение, это работа воспитанников на сайтах в условиях явной демонстрации собственной позиции по вопросам жизни детей и молодёжи, явлений природы, культуры и т.д. в этом находит выражение стремление детей, а в особенности – подростков – к самоутверждению всеми доступными им средствами. Имеет смысл убедить воспитанников в необходимости «вынести за скобки» всю информацию о месте своего проживания, школе и классе, где они учатся, а также любые другие индивидуальные признаки и характеристики, явно идентифицирующие их пользователями сетевых ресурсов. При соблюдении этих «неписаных» правил можно надеяться на то, что работа воспитанников в интернете будет соответствовать в своих результатах как их собственным ожиданиям, так и ожиданиям воспитательского корпуса. Не последний вопрос медиабезопасности – сформировать у воспитанников представление о существовании в сети недобросовестных пользователей, распространяющих заведомо ложную информацию, персонажей, которые будут так или иначе стремиться посягать на их честь и достоинство, подстрекать к деструктивным действиям любого порядка. Если сотрудникам детского дома и руководимым ими воспитанникам удастся сочетать требования медиабезопасности с активной работой историко-краеведческой направленности, то сетевая работа принесёт богатые, позитивные, возможно – даже изначально непредсказуемые в своей восхитительности плоды. Чего мы искренне желаем каждому умудрённому опытом и начинающему участнику процесса медиаобразования в детском доме и школе-интернате для детей-сирот. Новых творческих открытий!

Литература

1. Википедия. Медиаобразование. Медиабезопасность.
2. Зотова И.В., Латышев О.Ю. Роль образовательной области «Технология» в социальной адаптации социально незащищённых детей // Материалы научно-практической конференции молодых учёных «Оценка качества образования-2007». – М., 2007.
3. Зотова И.В., Латышев О.Ю. Становление информационно-образовательной среды интернатного учреждения в условиях дистанционной поддержки // Материалы XIV конференции представителей региональных научно-образовательных сетей «RELARN-2007. - Нижний Новгород, 2007.
4. Ильин В.Н., Латышев О.Ю. Социализация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С.390-399. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/3C9E723F898E1D29.html>)
5. Капустина Е. Н., Латышев О. Ю. Работа социальной службы детского дома // Социальная педагогика. - 2012. - № 1. - С. 88-95.
6. Ковтонюк В.А., Левина Л.Б., Латышев О.Ю. Профильное обучение детей-сирот с использованием информационных технологий // Материалы XIII Конференции представителей региональных научно-образовательных сетей RELARN-2006. – Барнаул, 2006. – С.230-236.
7. Крюкова О.Е., Латышев О.Ю. Социально-психологическая адаптация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // Материалы

- Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 400-411. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/A1A927AB1847244.html>)
8. Макарова Л.Н., Латышев О.Ю. Роль урока географии в социализации детей-сирот средствами туризма и краеведения // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 417-428. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/11B4C826EBE82394.html>)
  9. Максимова С.В., Латышев О.Ю. Аудио-визуальные средства повышения мотивации // Эхолот - 2005 - conf.cpic.ru/echolot2005/rus/reports/theme_677.html-20k
  10. Пилюгина Е.В., Латышев О.Ю. Школа юного экскурсовода как средство развития социального туризма // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 199-208. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/61E654C737C402F.html>)
  11. Снегуров А.В., Пятецкий Л.М. и др. Краткий справочник по истории России с древнейших времён до наших дней. Учебно-методическое пособие. М., 1992.
  12. Снегуров А.В. XX квантов судьбы. М., 2002.
  13. Снегуров А.В. До и после информатизации. // «ИКТ в образовании», 2008, № 3.
  14. Снегуров А.В. Технология оптимизации жизнедеятельности личности как способ психолого-педагогического освоения бытия и опыт целостного присутствия в нём. Шуя, 2009. Электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://retro-polis.narod.ru/>
  15. Черненко Т.Д., Ильин В.Н., Латышев О.Ю. Экспериментальная работа в школе-интернате №1 г. Воронежа в 2007-2008 учебном году // Образовательные технологии XXI века. ОТ'09. Материалы девятой городской научно-практической конференции / Под ред. Гудилиной С.И., Тихомировой К.М., Рудаковой Д.Т. – М. 2009. – С.46-51.
  16. Черняк М.А., Латышев О.Ю. Моделирование информационного пространства интернатного учреждения // Материалы XIII Конференции представителей региональных научно-образовательных сетей RELARN-2006. – Барнаул, 2006. – С.241-252. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/E36C1DB1F982E00.html>)
  17. Латышев О.Ю. Дистанционная поддержка проектной деятельности воспитанников интернатных учреждений//Материалы 12 конференции представителей региональных научно-образовательных сетей «RELARN-2005». – Нижний Новгород, 2005. – С.131-132.
  18. Латышев О.Ю. Организация и проведение учебных Интернет-проектов и конкурсов / Школ. технологии. - 2006. - № 1. - С. 85-94.

Тетяна Козак (Україна, м. Дрогобич, Львівська обл.)

Медіаосвіта як необхідна складова підготовки майбутніх учителів початкової школи

Анотація. У статті проаналізовано способи уникнення негативного впливу медіатехнологій на розвиток учнів шляхом упровадження елементів медіаосвіти в підготовку майбутніх учителів початкових класів, висвітлено елементи практичного досвіду, наголошено на необхідності розвитку вміння школярів виявляти та ідентифікувати інформаційні загрози.

Постановка проблеми. Актуальність статті зумовлена необхідністю підвищення рівня інформаційної безпеки учнів початкових класів, адже з розвитком інноваційних комунікаційних технологій збільшується і кількість загроз для інформаційних систем, ускладнюються завдання їхнього захисту, зростає залежність дитини від безпеки інформаційної сфери суспільства.

Негативний вплив всесвітньої мережі на неповнолітніх користувачів є проблемою, яка потребує негайного розв'язання. Сучасні школярі належать до нового типу людей – digital native, – "цифрових аборигенів". Вони не уявляють життя без комп'ютера, інтернету, пошукових систем, мережових співтовариств, блогів, форумів, чатів тощо. У віртуальному світі відсутня цензура, знімаються заборони і обмеження морально-етичного і соціальних планів. Тому "учні повинні якомога раніше усвідомлювати саму необхідність в оцінюванні рівня безпеки інформації. Це потрібно починати, як тільки вони готові засвоїти базові концепції критичного мислення" [1, 68] і ключова роль у цьому процесі відводиться вчителям початкової школи.

Аналіз останніх досліджень. Проблема підготовки педагогів до забезпечення інформаційної діяльності молодших школярів є недостатньо дослідженою. Аналізують особливості підготовки майбутніх учителів та розробляють методику навчання інформаційної безпеки учнів Л.В. Астахова, М.І. Бочаров, Т.В. Волкова, В.Н. Ковальчук, П.С. Ломаско, Т.О. Малих, О.М. Спірін, О.Ю. Федосов та ін.

Дослідження безпеки школяра в інформаційному середовищі ведеться у двох основних напрямках. Низка науковців (П.С. Ломаско, Н.І. Саттарова, Т.В. Волкова) досліджують програмно-технічні моделі систем забезпечення інформаційної безпеки особистості. А в роботах Т.О. Малих, О.Ю. Федосова акцент перенесений на роль навчання та виховання в розвитку здатності школяра протистояти загрозам інформаційного середовища. Поділяємо думку М.І. Бочарова, В.Н. Ковальчук, О.М. Спіріна, що оптимальний результат може бути досягнутий лише поєднанням програмних продуктів та навчально-виховних методів і заходів, які вчать дитину критично мислити.

Метою статті є аналіз способів уникнення негативного впливу медіатехнологій на розвиток учнів шляхом упровадження елементів медіаосвіти в підготовку майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Європейський парламент ухвалив 2008 року резолюцію з медіаграмотності у світі цифрових технологій, у якій підкреслив, що медіаграмотність – базовий елемент політики у сфері споживання інформації, й вона має охоплювати всі категорії людей протягом усього їхнього життя, для того, щоб допомогти їм практично та творчо використовувати медіа. Щодо медіаосвіти, то стверджується, що вона має стати компонентом формальної освіти, доступної всім учням, обов'язковою частиною навчальної програми на кожному ступені шкільного навчання. Європарламент рекомендував Єврокомісії внести в програму навчання вчителів обов'язкові модулі з медіаосвіти [7].

"У Канаді з вересня 1999 року вивчення медіакультури обов'язкове для учнів середніх шкіл з 1 по 12 клас. У Великій Британії в 1995 році 30 тисяч школярів обрали екзамен з предмету "Медіа" для отримання свідоцтва про закінчення середньої школи. 1994 року американський президент підписав указ "Цілі 2000: Американський освітній акт", яким увів рекомендований стандарт із медіаосвіти на всіх рівнях початкової та середньої шкільної освіти. Інші країни – Австралія, Франція, всі скандинавські та країни Південної Європи запровадили предметні обов'язкові навчальні курси з медіа в шкільну освіту" [6, 14].

Варто зазначити, що кількість англomовних веб-ресурсів, присвячених проблематиці інформаційної безпеки школярів, налічує десятки тисяч, а кількість україномовних ресурсів не перевищує й десяти.

На нашу думку, починати впровадження елементів медіаграмотності необхідно з початкової школи. Постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2001 р. №462 затверджено Державний стандарт початкової загальної освіти, впровадження якого почалося 1 вересня 2012 року. Цим документом до освітньої галузі "Технології" введено змістову лінію

"Ознайомлення з інформаційно-комунікаційними технологіями". Відповідно до державних вимог учні повинні мати уявлення про Інтернет, основні послуги, уміти здійснювати простий пошук інформації, отримувати та надсилати електронні листи.

Тому впровадження елементів медіаосвіти (медіаграмотності) у навчальний процес студентів напряму підготовки "Початкова освіта" є необхідною складовою їхньої подальшої професійної діяльності. Крім того, цілком погоджуємося з думкою російських педагогів (Я.М. Засурський, О.Л. Вартанова, І.В. Жилавська та ін.), які вважають медіаосвіту одним із потужних інструментів профілактики асоціальної поведінки молоді.

Оскільки дисципліна "Основи медіаграмотності" не є нормативною, то викладається далеко не у всіх вищих педагогічних навчальних закладах. Але, на нашу думку, це не є перешкодою для інтеграції елементів медіаосвіти в інші дисципліни. Так, у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка аспекти медіаграмотності досліджуємо зі студентами 4-го курсу напряму підготовки "Початкова освіта" на заняттях з "Інформатики з методикою викладання у початковій школі".

Зокрема, аналізуємо сутність поняття "інформаційна безпека особистості", з'ясовуємо шляхи підвищення рівня інформаційної безпеки школярів під час використання мережі, висвітлюємо можливості програмних продуктів, які сприяють безпечній роботі в інтернеті, наголошуємо на необхідності розвитку вміння учнів виявляти та ідентифікувати інформаційні загрози, визначаємо шляхи уникнення негативного впливу всесвітньої мережі. Студенти спочатку самі вчаться відповідати на запитання: Як оцінювати придатність сайтів для навчання? Які критерії до сайтів можуть застосовувати учні початкової школи? Як спонукати школярів усвідомлювати необхідність оцінювання інформації? Які спеціальні техніки допоможуть дітям оцінювати інформацію? Які вправи формуватимуть елементи медіаграмотності? Як перевірити медіаграмотність учнів? тощо.

На нашу думку, доцільно ознайомлювати майбутніх учителів початкових класів із ключовими принципами медіаграмотності, виведеними канадським науковцем і президентом Канадської асоціації медіаосвітніх організацій Джоном Пандженте. Зокрема, спонукати студентів замислюватися над тим, що будь-який медіапродукт – це сконструйована реальність, яка відображає не реальний світ, а деякі суб'єктивні уявлення про нього. Але медіа конструюють реальність, формують ставлення до того, що відбувається. Тому варто пам'ятати, що створення медіапродукту – це, насамперед, бізнес, за яким стоять конкретні люди зі своїми інтересами [8].

Позитивним чинником, який сприяє розвитку медіаграмотності майбутніх учителів вважаємо низку заходів державного рівня. Зокрема, з метою попередження доступу дітей та молоді до заборонених інформаційних ресурсів на засіданні Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі від 27.08.2009 року розроблено та схвалено "Пам'ятку для батьків "Діти, Інтернет, Мобільний зв'язок". Значним кроком України до розвитку критичного мислення молоді та вміння протистояти маніпулятивним впливам було прийняття Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [3].

Крім того, за підтримки Міністерства освіти і науки 5 лютого 2013 року вже вшосте у навчальних закладах України було проведено День безпечного Інтернету, в межах якого передбачені виховні заходи на тему он-лайн безпеки дітей. День безпечного Інтернету відзначається у другий вівторок лютого, святкують його у 27 країнах Європи з 2004 року, в Україні – з 2008.

Ще одним кроком до підвищення медіаграмотності майбутніх учителів став запуск першого в нашій країні спеціального поштового сервісу для дітей – безпечної електронної пошти "Онляндія". Інтерфейс поштового домену @onlandia.org.ua не містить реклами, а електронна скринька захищена від спаму та вірусів. При цьому, діти можуть не тільки надсилати електронні листи, але й спілкуватися з друзями в режимі он-лайн за допомогою сервісу обміну миттєвими повідомленнями. На освітньому порталі "Онляндія – безпечна веб-країна" (<http://www.onlandia.org.ua/>), подано доступну практичну інформацію з Інтернет-безпеки, що дає змогу навіть початківцям ефективно використовувати ресурси мережі й

захистити себе від небажаного контенту.

Крім цього, вважаємо доцільним ознайомлювати студентів напряму підготовки "Початкова освіта" з навчально-методичним посібником для загальноосвітніх навчальних закладів "Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі", розробленим фахівцями "Онляндії" за сприяння Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОН України. Посібник має на меті надати вчителям шкільні знання і практичні методичні напрацювання щодо викладання теми безпеки дітей в Інтернеті у школі, висвітлює використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі, містить статистичні дані про використання інтернету. Окремим розділом подаються рекомендації для вчителів з формування у дітей компетенцій грамотного використання Інтернет-ресурсів [4].

На нашу думку, учитель початкових класів може проводити просвітницьку роботу з батьками щодо медіавпливів та маніпулятивних технологій. Третина користувачів, у яких є діти, майже нічого не знають про загрози в мережі. Крім того, "87% батьків вважають, що саме вони повинні навчати дітей правилам безпеки користування інтернетом, однак лише у 18% випадків дорослі перевіряють, які сайти відвідує дитина. Причини різні – хтось не знає, які ресурси можуть бути небезпечними, а хтось не вміє користуватися журналом відвідування сайтів... Тільки 11% батьків знають про такі он-лайн загрози, як "дорослий" контент, азартні ігри, он-лайн насилля, кіберзлочинність" [2, 11].

Але основою медіаграмотності учнів вважаємо розвиток їхнього критичного мислення. Вважаємо, що медіаосвіта – це більше навчання критичного сприймання медіа, ніж навичок інструментального використання медіа у вивченні інших наук. Тому, вважаємо доцільним включати у підготовку майбутніх учителів початкової школи методику навчання учнів виявлення інформаційних загроз. Поділяємо думку А.Б. Кочарян, Н.І. Гуциної, що у формуванні навичок впевненої та безпечної поведінки дітей у мережі інтернет позитивний результат дає тренінгова діяльність [4].

Майбутній учитель повинен розуміти, що для повноцінного розвитку дитини не потрібно створювати ідеальне інформаційне середовище. Нам імпонує думка Т.О. Малих: "Сутність сформованості інформаційної безпеки школяра полягає в умінні виявляти інформаційну загрозу; визначати ступінь її небезпеки; вміти передбачати наслідки інформаційної загрози і протистояти їм" [5, 7-8]. Варто привчати дітей не "проводити час" в інтернеті, а активно користуватися корисними можливостями всесвітньої мережі.

Висновки. Рівень медіаграмотності учнів буде вищим за умови реалізації системи заходів на державному рівні та впровадження елементів медіаосвіти у процес підготовки майбутніх учителів початкових класів. Невід'ємною складовою інформаційної безпеки школярів вважаємо їхнє вміння адекватно сприймати й оцінювати інформацію, критично її осмислювати, ідентифікувати загрози на основі морально-етичних і культурних цінностей.

Перспективними дослідженнями вважаємо розробку системи заходів, спрямованих на гарантування інформаційної безпеки школярів різних вікових груп.

Література

1. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П. Критичне мислення: як цього навчати. Науково-методичний посібник. / Наталя Вукіна, Ніна Дементієвська. – Х.: Видавнича група "Основа": "Тріада+", 2007. – 112 с.
2. Діти в Інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі: посібник для батьків / І.В. Литовченко, С.Д. Максименко, С.І. Болтівець [та ін.]. – К. : ТОВ "Видавничий будинок "Аванпост-Прим", 2010. – 48 с.
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. Схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150.
4. Кочарян А.Б., Гуцина Н.І. Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у

- всесвітній мережі: навчально-методичний посібник / А.Б. Кочарян, Н.І. Гущина. – К.: [Б.в.], 2011. – 100 с.
5. Малых Т.А. Педагогические условия развития информационной безопасности младшего школьника: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Т.А. Малых // Иркут. инст. повышения квалиф. работ. образ. – Иркутск, 2008. – 23 с.
  6. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник. / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк / За науковою редакцією В.В. Різуна. – Київ: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
  7. European Parliament. Legislative Observatory. 2008/2129(INI) - 16/12/2008 Text adopted by Parliament. – <http://www.europarl.europa.eu/oel/popups/summary.do?id=1061376&t=e>.
  8. Pungente John. Canada's Key Concepts of Media Literacy // <http://www.medialit.org/reading-room/canadas-key-concepts-media-literacy#bio>.

Олег Латышев (РФ, г. Москва)
Елена Байер (РФ, г. Азов Ростовская обл.)

Медиабезопасность как условие формирования жизнестойкости детей-сирот в процессе туристско-краеведческой деятельности

Аннотация. Использование безопасных электронных средств учебного назначения и досуговой деятельности наряду с представлением о границах безопасного медианпространства способствует повышению жизнестойкости детей-сирот, увлечённых туристско-краеведческой деятельностью.

Проблема медиабезопасности в образовательной среде возрастает прямо пропорционально увеличению объёма информации, которую необходимо повседневно воспринимать, оценивать, отбирать и использовать при решении задач, стоящих перед учителем и учеником, воспитателем и воспитанником детского дома. Вполне естественно было бы предположить, что с увеличением количества информации, подлежащей критическому осмыслению, возрастает и риск неправильной оценки степени достоверности информации, отбираемой для формирования фундаментальных знаний, умений и навыков. Увеличение степени концентрации внимания, что могло бы предотвратить попадание недоброкачественной информации в круг исходных положений образовательной деятельности, также не может быть бесконечным. Соответственно, мы становимся перед необходимостью более строгого отбора исходной информации, сравнения и сопоставления различных источников, совокупное использование которых позволит существенно повысить вероятность получения достоверной, полной и пригодной для дальнейшего осмысления информации. Почему это приобретает столь высокую важность применительно к туристско-краеведческой деятельности? Если в классе решается задача по геометрии, и предложенное учащимся решение не выдерживает никакой критики с точки зрения учителя и сверстников, достаточно стереть всё с доски и начать сначала. Если же команда юных туристов оказалась в походе с неточной картой, скачанной с сайта сомнительного качества, и самонадеянным проводником, шансов вернуться домой вовремя, не переполошив родителей слишком долгой отлучкой, к тому же – целыми и невредимыми – становится намного меньше. Насколько же нам известно, далеко не все руководители походов перед отправкой в путешествие получают положительное заключение маршрутно-квалификационной комиссии, некоторые же из них даже не подозревают о её существовании. И даже среди тех, кто всерьёз берётся за овладение навыками работы руководителя похода, далеко не все с первого раза сдают строгие и объёмные нормативы Федерального уровня. Для отдельных настойчивых и целеустремлённых педагогов обучение может продолжаться и год, и два сверх установленного срока. Однако при столь щепетильном отношении к процессу обучения ни один такой потенциальный руководитель похода не воспользуется сетевыми источниками сомнительного содержания для составления туристического маршрута. И уж тем более не позволит своим ученикам

легковерно относиться к низкопробной информации. Скорее всего, он приложит значительные усилия ещё и к тому, чтобы и в его отсутствие ученики при составлении собственных маршрутов туристических походов могли проявлять высокий информационный иммунитет, сосредоточенно рассматривать каждый заинтересовавший их медиаобъект, серьёзно относиться к вопросам сортировки поступающей информации по степени достоверности и применимости в конкретных условиях. Что же касается вопроса медиабезопасности в целом, то ему должно уделяться значительное внимание при составлении курса «Основы безопасности жизнедеятельности» для средней общеобразовательной школы. По мнению В.А. Ковтонюк, «общеобразовательный профиль как обязательный минимум содержания среднего общего и основного общего образования включает курс обучения ОБЖ. Для воспитанников детского дома данный курс приобретает особое значение. В традиционных семьях роль самых первых учителей ОБЖ играют родители, озабоченные сохранением жизни и здоровья своих детей. Разумеется, прививаются лишь первичные знания безопасности жизни. Но у детдомовского ребенка нет и этого. Поэтому курс должен быть разработан настолько хорошо, чтобы в максимальной степени компенсировать изначально недостающие ребенку представления о нормах поведения, согласующихся с основами безопасности жизнедеятельности» [7, с. 233]. И чем сильнее притягивает ученика и воспитанника медиaprостранство, непрерывно возрастающее в объёме и широте распространения, тем больше внимания предстоит уделять авторам учебников и работающим по ним учителям данной неотъемлемой ипостаси современного образовательного процесса. Последовательность предлагаемых для изучения рекомендаций должна быть максимально тонко инструментальной и предполагать высокий уровень конкретизации материала по вопросам медиабезопасности. Как указывает Л.Б. Лёвина, «Нельзя обходиться общими сведениями, неприменимыми к совершенно конкретным сложным жизненным ситуациям, выход из которых должен быть найден ребенком быстро и правильно. А выпускник детского дома, оказавшийся в роли ответственного лица, должен помочь ребенку по мере максимума своих представлений о предмете».

В тесной связи с курсом ОБЖ выступает учебный предмет «Экология». Ни для кого не секрет, что преемственность этих дисциплин проходит по линии четкой зависимости безопасности жизни человека от соблюдения им норм экологического природопользования. И экологические знания нужны, разумеется, далеко не только тем выпускникам, которые решили посвятить себя делу наведения экологического порядка на родной планете. В условиях любого направления профессионального самоопределения практически на первый план выступает стандартное условие: ты бережно относишься к воздуху, воде, земле, рационально используешь их, содержишь в чистоте сам, и не даешь загрязнять другим. Лаконичные по звучанию требования к каждому участнику природопользования на деле оборачиваются подчас необходимостью полностью перестроить свой жизненный цикл, подчинив его современным экологическим нормам существования в обществе» [7, с. 234].

Литература

1. Байер Е.А., Латышев О.Ю. Повышение жизнестойкости детей-сирот средствами экскурсионно-туристической деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 144-154. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/5A839BAB821DED49.html>)
2. Бутов А.Ю. Становление традиций российского образования и воспитания (XVIII – XIX века): автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук: специальность 13.00.01 <Общ. педагогика, история педагогики и образования> / Бутов Александр Юрьевич; [Моск. гос. ун-т культуры и искусств]. - М.: 2005. - 41 с.; 21 см. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/174965.html>)
3. Зотова И.В., Латышев О.Ю. Роль образовательной области «Технология» в социальной

- адаптации социально незащищённых детей // Материалы научно-практической конференции молодых учёных «Оценка качества образования-2007». – М., 2007.
4. Зотова И.В., Латышев О.Ю. Становление информационно-образовательной среды интернатного учреждения в условиях дистанционной поддержки // Материалы XIV конференции представителей региональных научно-образовательных сетей «RELARN-2007.- Нижний Новгород, 2007.
  5. Ильин В.Н., Латышев О.Ю. Социализация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С.390-399. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/3C9E723F898E1D29.html>)
  6. Капустина Е. Н., Латышев О. Ю. Работа социальной службы детского дома // Социальная педагогика. - 2012. - № 1. - С. 88-95.
  7. Ковтонюк В.А., Левина Л.Б., Латышев О.Ю. Профильное обучение детей-сирот с использованием информационных технологий // Материалы XIII Конференции представителей региональных научно-образовательных сетей RELARN-2006. – Барнаул, 2006. – С.230-236.
  8. Крюкова О.Е., Латышев О.Ю. Социально-психологическая адаптация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 400-411. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/A1A927AB1847244.html>)
  9. Макарова Л.Н., Латышев О.Ю. Роль урока географии в социализации детей-сирот средствами туризма и краеведения // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 417-428. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/11B4C826EBE82394.html>)
  10. Максимова С.В., Латышев О.Ю. Аудио-визуальные средства повышения мотивации // Эхолот 2005 - conf.cpic.ru/echolot2005/rus/reports/theme_677.html - 20k
  11. Пилюгина Е.В., Латышев О.Ю. Школа юного экскурсовода как средство развития социального туризма // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 199-208. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/61E654C737C402F.html>)
  12. Снегуров А.В., Пятецкий Л.М. и др. Краткий справочник по истории России с древнейших времён до наших дней. Учебно-методическое пособие. М., 1992.
  13. Снегуров А.В. XX квантов судьбы. М., 2002.
  14. Снегуров А.В. До и после информатизации. // «ИКТ в образовании», 2008, № 3.
  15. Снегуров А.В. Технология оптимизации жизнедеятельности личности как способ психолого-педагогического освоения бытия и опыт целостного присутствия в нём. Шуя, 2009. Электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://retro-polis.narod.ru/>
  16. Черненко Т.Д., Ильин В.Н., Латышев О.Ю. Экспериментальная работа в школе-интернате №1 г. Воронежа в 2007-2008 учебном году // Образовательные технологии XXI века. ОТ'09. Материалы девятой городской научно-практической конференции / Под ред. Гудилиной С.И., Тихомировой К.М., Рудаковой Д.Т. – М. 2009. – С.46-51.
  17. Черняк М.А., Латышев О.Ю. Моделирование информационного пространства интернатного учреждения // Материалы XIII Конференции представителей региональных

научно-образовательных сетей RELARN-2006. – Барнаул, 2006. – С.241-252. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/E36C1DB1F982E00.html>)

18. Латышев О.Ю. Дистанционная поддержка проектной деятельности воспитанников интернатных учреждений//Материалы 12 конференции представителей региональных научно-образовательных сетей «RELARN-2005». – Нижний Новгород, 2005. – С. 131-132.
19. Латышев О.Ю. Организация и проведение учебных Интернет-проектов и конкурсов / Школ. технологии. - 2006. - № 1. - С. 85-94.

Олег Латышев (РФ, г. Москва)
Елена Петрова (РФ, г. Азов, Ростовская обл.)

Медиабезопасность в социализации детей-сирот средствами экологического краеведения

Аннотация. Занятия экологическим краеведением в детском доме побуждают говорить не только о бережном отношении к окружающей среде, но и собственно к человеку. Проявление щепетильности при подборе обучающих средств в краеведческой практике и будет являть собой экологию человека, достойного жить и работать в медиабезопасной среде.

Экологическое краеведение последовательно и неуклонно становится своеобразной «сборочной площадкой», на которой процесс социализации детей-сирот обретает новые, современные очертания при использовании постоянно увеличивающихся возможностей медиаобразования. Мы должны признаться, что на начальном этапе ведомого нами экспериментального исследования в направлении социализации детей-сирот уделяли экологическому краеведению не столь большое внимание. Главным образом это было сопряжено с тем, что на значительное количество многопрофильных объектов следовало сделать акцент именно в начале работы. Но прошло вот уже десять лет с начала эксперимента, и информационно-коммуникационные технологии, положенные нами в его основу для социализации детей-сирот потребовали от нас конкретного содержательного наполнения. В этот момент и начали заявляться как средства социализации и туристско-краеведческая деятельность, и музейная педагогика, и, конечно же, экологическое краеведение как одно из основополагающих направлений экспериментальной деятельности на современном этапе. Однако теперь мы уже не останавливались на КИТ самих по себе, а приняли их во внимание как одно из предопределяющих начал успеха медиаобразовательного процесса. Работа по социализации детей-сирот средствами эколого-краеведческой деятельности тесно сопрягается с проведением их спортивно-физического воспитания. Реализация обоих направлений предусматривает воспитание воли ребенка «группы риска», культуры поведения в коллективе, навыков командного взаимодействия и других социализирующих факторов. Отправной точкой для этого на протяжении двух лет является деятельное участие воспитанников, воспитателей и администрации детских домов в сетевом образовательном проекте «Мариинская галерея». Экологическое краеведение является необходимой составной частью регионального компонента. Оно раскрывает воспитанникам специфические черты природной среды, в рамках которой разворачивались наиболее значимые страницы истории и культуры региона, что имеет большое значение для становления мировоззрения детей-сирот, воспитания патриотизма и других нравственных качеств личности. бережное отношение наших предков к земле, любовь к родным лесам и полям также побуждала их выходить на защиту своих рубежей. Экологическое краеведение – не механический процесс выявления неблагоприятных зон своего региона и приведение их в порядок рука об руку с ответственными за это организациями. Хотя и эта составная часть чрезвычайно важна. Однако ничуть не менее важно последовательное погружение ребёнка в процесс осознания

сложности и многообразия уникального биологического комплекса, который представляет собой буквально каждый регион. Степи и лесостепи, тундра, тайга и т.д. – всё это заслуживает максимально пристального внимания и понимания со стороны учащихся и воспитанников детского дома. Ведь именно понимание неповторимости гармонии родных природных богатств вызовет в их сердцах безотчётную любовь к своему краю, вызовет потребность больше о нём узнавать, самому становясь неотъемлемой частью этого восхитительного созвучия. Конечно, не всегда одинаково достаточно литературы по краеведению, либо эти книги могли давно не переиздаваться и содержать, таким образом, неполную, а иногда и частично недостоверную в силу её устарелости информацию. Для того чтобы понять, так ли это, и если да, то в какой мере и степени, имеет смысл сопоставить данные печатных источников с электронными. Если на заре образовательного интернета, когда публикации страдали функциональной неполнотой и достаточной бессистемностью, и ничего кроме скепсиса, как правило, ни у кого не вызывали, то теперь, спустя практически поколение развития сетевых технологий и их содержательного наполнения к природоохранным сайтам, медиа-энциклопедиям и другим подобным ресурсам апеллировать стало значительно проще. Поэтому медиаобразование в своём и традиционном, и инновационном поле однозначно прийти на помощь экологическому краеведению.

Наряду с тем, насколько важно научить воспитанников ценить природные богатства родного края, восхищаться его первозданной красотой и разделять это восхищение со своими сверстниками, настолько же большое значение имеет и природоохранный компонент эколого-краеведческой деятельности воспитанников. Если трудно всерьёз говорить о становлении воспитанника младшего школьного возраста ревностным хранителем природы своего региона, то готовящиеся к выпуску из детского дома приверженцы экологического краеведения при желании могут становиться вполне самостоятельными и полноправными членами общественных объединений, целью деятельности которых является защита природы родного края. В этом можно усматривать нарождающиеся элементы позитивного опыта социализации выпускников детского дома, их овладение надлежащими навыками командного взаимодействия в вопросах природоохранной деятельности. Как пишет Н.Д. Никандров, «основным результатом деятельности педагогического коллектива должно быть воспитание человека с социально-активным поведением, т.е. проводника в жизнь правовой политики, защитника личности, ее прав и свобод, собственности, природной среды, общественного и государственного строя, конституционного порядка, мира и безопасности человечества» [12, с. 3]. Выражаем надежду на то, что одной из основных зон социальной активности сможет стать забота о природе родного края, его истории, и средства, призванные поддержать поисковых хранителей природы и её исследователей, всегда будут носить безопасный характер.

Литература

1. Википедия. Медиаобразование. Медиабезопасность.
2. Зотова И.В., Латышев О.Ю. Роль образовательной области «Технология» в социальной адаптации социально незащищённых детей // Материалы научно-практической конференции молодых учёных «Оценка качества образования-2007». – М., 2007.
3. Зотова И.В., Латышев О.Ю. Становление информационно-образовательной среды интернатного учреждения в условиях дистанционной поддержки // Материалы XIV конференции представителей региональных научно-образовательных сетей «RELARN-2007.- Нижний Новгород, 2007.
4. Ильин В.Н., Латышев О.Ю. Социализация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С.390-399. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/3C9E723F898E1D29.html>)
5. Капустина Е. Н., Латышев О. Ю. Работа социальной службы детского дома // Социальная

- педагогика. - 2012. - № 1. - С. 88-95.
6. Ковтонюк В.А., Левина Л.Б., Латышев О.Ю. Профильное обучение детей-сирот с использованием информационных технологий // Материалы XIII Конференции представителей региональных научно-образовательных сетей RELARN-2006. – Барнаул, 2006. – С.230-236.
  7. Крюкова О.Е., Латышев О.Ю. Социально-психологическая адаптация детей-сирот средствами экскурсионно-туристической и краеведческой деятельности // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 400-411. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/A1A927AB1847244.html>)
  8. Латышев О.Ю. Дистанционная поддержка проектной деятельности воспитанников интернатных учреждений//Материалы 12 конференции представителей региональных научно-образовательных сетей «RELARN-2005». – Нижний Новгород, 2005. – С.131-132.
  9. Латышев О.Ю. Организация и проведение учебных Интернет-проектов и конкурсов / Школ. технологии.- 2006.- № 1.- С. 85-94.
  10. Макарова Л.Н., Латышев О.Ю. Роль урока географии в социализации детей-сирот средствами туризма и краеведения // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 417-428. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/11B4C826EBE82394.html>)
  11. Максимова С.В., Латышев О.Ю. Аудио-визуальные средства повышения мотивации// Эхолот 2005 - conf.cpic.ru/echolot2005/rus/reports/theme_677.html - 20k
  12. Никандров Н.Д. Воспитание и социализация в современной России: риски и возможности// Педагогика.- 2007.-№1.-С.3-15.
  13. Пилюгина Е.В., Латышев О.Ю. Школа юного экскурсовода как средство развития социального туризма // Материалы Первой международной научно-практической конференции «Внутренний туризм как фактор развития регионов в условиях рыночной экономики (на примере Самарской области)». – Тольятти, 2012. – С. 199-208. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/61E654C737C402F.html>)
  14. Снегуров А.В., Пятецкий Л.М. и др. Краткий справочник по истории России с древнейших времён до наших дней. Учебно-методическое пособие. М., 1992.
  15. Снегуров А.В. XX квантов судьбы. М., 2002.
  16. Снегуров А.В. До и после информатизации. // «ИКТ в образовании», 2008, № 3.
  17. Снегуров А.В. Технология оптимизации жизнедеятельности личности как способ психолого-педагогического освоения бытия и опыт целостного присутствия в нём. Шуя, 2009. Электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://retro-polis.narod.ru/>
  18. Черненко Т.Д., Ильин В.Н., Латышев О.Ю. Экспериментальная работа в школе-интернате №1 г. Воронежа в 2007-2008 учебном году // Образовательные технологии XXI века. ОТ'09. Материалы девятой городской научно-практической конференции / Под ред. Гудиловой С.И., Тихомировой К.М., Рудаковой Д.Т. – М. 2009. – С.46-51.
  19. Черняк М.А., Латышев О.Ю. Моделирование информационного пространства интернатного учреждения // Материалы XIII Конференции представителей региональных научно-образовательных сетей RELARN-2006. – Барнаул, 2006. – С.241-252. (электронная версия: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://blogs.mail.ru/list/papa888/E36C1DB1F982E00.html>)

Діяльність навчального закладу з формування навичок безпечної роботи в мережі Інтернет

Анотація. У статті розглянуто практичну діяльність навчального закладу з цілеспрямованого формування стійких навичок безпечної роботи учнів у мережі Інтернет.

Проблема забезпечення інформаційної безпеки дітей в інформаційно-комунікаційних мережах стає все більш актуальною у зв'язку з істотним зростанням чисельності неповнолітніх користувачів.

У сучасних умовах розвитку суспільства комп'ютер став для дитини і «другом», і «помічником», і «вихователем», і «вчителем». Загальна інформатизація і доступний, високошвидкісний Інтернет зрівняв жителів великих міст і малих сіл у можливості отримати якісну освіту.

Тим часом існує ряд аспектів при роботі з комп'ютером, а зокрема, з мережею Інтернет, що негативно впливають на фізичне, моральне, духовне здоров'я підростаючого покоління, що породжують проблеми в поведінці у психічно нестійких школярів та становлять загрозу для дітей.

У зв'язку з цим необхідно спрямувати всі зусилля на захист дітей від інформації, що завдає шкоди їх здоров'ю та розвитку; на просвітництво підростаючого покоління та знання дитиною елементарних правил відбору інформації, а також уміння нею користуватися.

Незважаючи на те, що в школі створюються спеціальні умови, що забезпечують безпечний доступ дітей до Інтернету (контентна фільтрація від небажаної інформації, створення спеціальних освітніх мереж, зміст інформації в яких контролюється системними адміністраторами, установка захисту від шкідливих і небажаних програм), це не виключає повністю всі ризики, пов'язані з використанням дітьми Інтернету. Потрібно навчити дітей навичкам безпечної роботи в Інтернеті, що, безумовно, є частиною медіаграмотності сучасної людини.

Медіаграмотність визначається в міжнародному праві як грамотне використання дітьми та їх викладачами інструментів, що забезпечують доступ до інформації, розвиток критичного аналізу змісту інформації та прищеплення комунікативних навичок, сприяння професійній підготовці дітей та їхніх педагогів з метою позитивного і відповідального використання ними інформаційних і комунікаційних технологій та послуг.

Розвиток і забезпечення інформаційної грамотності визнані ефективним заходом протидії зазіханню на дітей з використанням мережі Інтернет (Рекомендація Rec (2006) 12 Комітету міністрів державам-членам Ради Європи щодо розширення можливостей дітей в інформаційно-комунікаційному середовищі від 27.09.2006 р.).

Забезпечення державою інформаційної безпеки дітей, захист їх фізичного, розумового і морального розвитку в усіх аудіовізуальних медіа-послугах і електронних ЗМІ – вимога міжнародного права (Рекомендації Європейського Парламенту та Ради ЄС від 20.12.2006 р. про захист неповнолітніх та людської гідності в Інтернеті, Рішення Європейського парламенту та Ради № 276/1999/ЕС про прийняття довгострокової плану дій Співтовариства щодо сприяння безпечному використанню Інтернету за допомогою боротьби з незаконним і шкідливим змістом в рамках глобальних мереж).

Зазвичай, під інформаційною безпекою дітей розуміють стан захищеності дітей, при якому відсутній ризик, пов'язаний із заподіянням інформацією, в тому числі поширюваною в мережі Інтернет, шкоди їх здоров'ю, фізичному, психічному, духовному та моральному розвитку.

Подолати небажаний вплив комп'ютера можливо тільки спільними зусиллями вчителів, батьків і самих школярів.

Наше завдання сьогодні – забезпечення безпеки дітей, не здатних іноді правильно

оцінити ступінь загрози інформації, яку вони сприймають або передають, оскільки темпи інформатизації виявилися настільки швидкими, що і сім'я і школа виявилися не готові до загроз нового типу, методи боротьби з якими ще тільки розробляються.

Які ж небезпеки чекають школяра в мережі Інтернет? Насамперед можна виділити такі:

- суїцид-сайти, на яких діти отримують інформацію про «способи» позбавитися життя;
- сайти-форуми потенційних самогубців;
- наркосайти (Інтернет рясніє новинами про «користь» вживання марихуани, рецептами та порадами виготовлення «зілля»);
- сайти, що розпалюють національну ворожнечу і расову неприйняття: екстремізм, націоналізм, фашизм ;
- сайти порнографічної спрямованості;
- сайти знайомств та соціальні мережі (віртуальне спілкування часто руйнує здатність до спілкування реальному світі, «вбиває» комунікативні навички підлітка;
- секти (віртуальний співрозмовник не схопить за руку, але йому цілком по силах «проникнути в думки» і вплинути на погляди на світ .

Це далеко не весь список загроз мережі Інтернет. Будь-який школяр може потрапити на такі сайти випадково: кликнувши по банеру або перейшовши за посиланням . Є діти, які шукають подібну інформацію спеціально, і природно, знаходять. Крім цього, з'явилися психологічні відхилення, такі, як комп'ютерна та Інтернет-залежність, ігроманія (залежність від комп'ютерних ігор).

Для подолання негативного впливу мережі Інтернет на дітей, в освітньому закладі має проводитися цілеспрямована виховна робота вчителів спільно з батьками. Навчальному закладу необхідно виробити єдину стратегію безпеки спільними зусиллями педагогічних працівників, батьків і учнів.

Навчання педагогічних працівників може проводитися у формі семінарів, майстер-класів, круглих столів, в рамках яких мають розглядатися проблеми інформаційної безпеки особистості в мережі Інтернет, небажаний контент і заходи боротьби з ним, види і форми інформаційно-психологічного впливу і методи захисту від нього, правила і норми мережевого етикету, причини виникнення девіантної форми поведінки дітей і методи роботи з їх профілактики та усунення.

Корисно створити в школі «Раду з Інтернет-безпеки», у межах якої учні будуть вивчати і створювати проекти з даної тематики, проводити доповіді та засідання, що дозволить виховати в школярах не тільки культуру спілкування в мережі, а й прищепити моральність, відповідальність за використання і передавання інформації.

У нових Державних стандартах початкової загальної освіти та базової і повної загальної середньої освіти передбачається, що кожна дитина повинна мати доступ до комп'ютера, і, відповідно, володіти певними навичками ефективною і безпечною роботи з ним в школі і вдома. Формування таких навичок може бути розпочато на навчальних і виховних заняттях у початковій школі і продовжено при вивченні фізики, біології, правознавства, інформатики, при виконанні навчальних дослідницьких проектів.

До ефективних форм роботи з молодшими школярами можна віднести етичні бесіди, конкурси малюнків, створення мультфільмів.

В основній школі на уроках з основ безпеки життєдіяльності при вивченні тем, присвячених здоровому способу життя, різним видам порушення постави учні повинні отримати уявлення про правильну поставу і причини її порушення, про правильну позу людини, що сидить за столом або партою, а так само відповісти на питання: «До яких наслідків призводить недолік рухової активності?»

При вивченні тем щодо режиму навчання та відпочинку, важливо знайти відповіді на такі питання: «Яке значення для здоров'я людини має режим роботи і відпочинку?», «Які складові найбільш раціонального режиму дня для підлітків?», «Які причини і ознаки

перевтоми?», «У чому проявляється розумова втома?», «Як можна попередити і знизити втому при роботі на комп'ютері?»

На уроках фізики може бути позначена проблема захисту очей від шкідливих впливів мерехтіння екрану монітора комп'ютера, від виникнення напруги при читанні дрібного тексту на екрані мобільного телефону, планшетного комп'ютера. Доцільно обговорити питання вибору висоти, тембру, гучності звуку, а також проблему впливу шуму на здоров'я людини, інформувати про небезпеку для здоров'я людини набору низькочастотних випромінювань, які виникають при використанні мобільного зв'язку, електромагнітного поля монітора комп'ютера, телевізора.

На заняттях з фізичної культури важливо розучити вправи для формування правильної постави перед комп'ютером, вправи для зниження стомлюваності очей.

На уроках інформатики необхідно докладно розглянути гігієнічні, ергономічні та технічні умови безпечної експлуатації комп'ютера; поняття комп'ютерного вірусу, види комп'ютерних вірусів, ознаки їх прояву, принципи роботи антивірусних програм та їх види, технології та засоби захисту інформації від несанкціонованого доступу, а також сформувані практичні вміння проведення перевірки комп'ютера на наявність вірусів; важливо обговорити з учнями способи безпечної поведінки в Інтернет при відправці і отриманні електронної пошти, спілкуванні, здійсненні пошуку інформації, отриманні інформації з файлових серверів, використанні засобів електронної комерції; поняття інформаційного ресурсу, основні інформаційні ресурси суспільства, освітні інформаційні ресурси, правові та етичні аспекти при створенні та використанні інформації, принципи інформаційної безпеки.

На уроках правознавства необхідно обговорити типи інформації, поширюваної засобами масової інформації, їх вплив на виборців, роль телебачення у культурному житті суспільства, та знайти відповіді на такі питання: «Транслювати або не транслювати, публікувати або не публікувати інформацію, що містить насильство і жорстокість?», «Чи повинні у вільному суспільстві існувати обмеження для засобів масової комунікації?», «Чи потрібно обмежувати ЗМІ у трансляції та публікації інформації?», «Чи існує межа довіри ЗМІ?», «Яке ваше особисте ставлення до скандальної інформації?». Також на навчальних заняттях важливо навчити дитину критично оцінювати рекламні повідомлення, прищепити звичку замислюватися над тим, що насправді хочуть виробники реклами, які цінності транслюють.

Отже, що дорослі, можуть зробити для забезпечення безпеки дітей в глобальній павутині знаків і смислів?

1. Діти і підлітки повинні усвідомлювати ту фізичну шкоду, яку комп'ютер і мобільні пристрої зв'язку можуть нанести їх фізичному здоров'ю.

2. Вчителям і батькам необхідно розповісти дітям про небезпеки, що існують в Інтернеті, і навчити правильно виходити з неприємних ситуацій.

3. Необхідно стежити за досягненням рівноваги між часом, проведеним дитиною за комп'ютером, в Інтернеті, і поза ним.

4. Обмеження доступу до небажаної інформації важливо поєднувати з демонстрацією якісних освітніх ресурсів.

Досягти високих результатів у вихованні неможливо без залучення батьків. Дуже часто батьки не розуміють і недооцінюють загрози для школярів, що знаходяться в мережі Інтернет. Деякі з них вважають, що ненормоване «сидіння» дитини в мережі краще, ніж прогулянки в сумнівних компаніях. Батьки, з ранніх років навчаючи дитину основам безпеки у будинку та на вулиці, між тим «випускаючи» його в Інтернет, не уявляють собі, що точно також потрібно навчити його основам безпеки в мережі. Дитина абсолютно беззахисна перед потоком інформації в мережі. Наше завдання виробити в ній критичне мислення.

З батьками необхідно вести постійну роз'яснювальну роботу, тому що без розуміння батьками даної проблеми неможливо її усунути силами тільки освітньої установи. Форми

роботи з батьками можуть бути різноманітні: виступи на батьківських зборах, індивідуальні бесіди, інформація на сайті школи, зустрічі з фахівцями, семінарські заняття з практичними психологами. Мають бути розроблені спеціальні методичні рекомендації для батьків щодо забезпечення інформаційної безпеки в мережі Інтернет. Вони повинні містити класифікацію Інтернет загроз, рекомендації щодо забезпечення безпеки дитини в мережі Інтернет вдома, тобто у «зоні відповідальності батьків».

Комплексне вирішення поставленого завдання з боку сім'ї і школи дозволить значно скоротити ризики заподіяння різного роду збитків дитині з боку мережі Інтернет. Забезпечення інформаційної безпеки та виховання інформаційної культури має стати пріоритетним напрямком роботи сучасного навчального закладу.

Література

1. Безопасный Интернет для детей и их родителей [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://compsovet.com/stati/seti/69-bezopasnyj-internet-dlja-detej-i-ih-roditelej.html>
2. Безопасность ребенка в Интернете. Памятка родителям [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://oddom.ru/semia/547260_Bezopasnost_rebenka_v_Internete_Pamyatka_roditelyam.html.
3. Безопасность детей в интернете [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.softmixer.com/2011/03/blog-post_2898.html.
4. Журин, А. А. Интегрированное медиаобразование в средней школе. – М., 2012. – 405 с.
5. Дети в информационном обществе [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://detionline.com/journal/numbers/13>.
6. Классные часы о безопасности в Интернете [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://klassnye-chasy.ru/klassnyy-chas-informacionnaya-bezopasnost>.
7. Шесть советов, которые помогут обеспечить безопасность в Интернете [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.microsoft.com/ru-ru/security/family-safety/online-safety-tips.aspx>.

Дитина в сучасному медіапросторі: проблеми та шляхи їх розв'язання

Дарья Антонюк (Украина, АР Крым, г. Армянск)

Ребёнок и медиа. Вред или польза?

Аннотация. В статье раскрываются проблемы влияния медиа на личность учащегося в медиа пространстве. Предлагаются пути и варианты решения проблем, связанных с безопасностью школьников в среде медиа. Описаны способы социализации через формирование культуры общения в среде медиа.

Всё большую актуальность приобретает знание нравственно-этических норм и правовых основ использования средств новых информационных технологий в практической деятельности педагогов. Ярчайшими примерами являются участвовавшие сообщения о компьютерных «взломах» баз данных банков, компьютерном пиратстве, распространении компьютерных вирусов и спаме. Даже войны уже происходят на территории Интернет и называются информационными.

Основной причиной проблем, связанных с медиа и информационными технологиями является недостаточная просвещённость в данных вопросах. Многие нынешние школьники, выходящие во всемирную «паутину» делают это самостоятельно, без контроля родителей или педагогов. Есть высокая вероятность того, что в Интернете ребёнок столкнётся с сайтами, содержащими нецензурную лексику или «взрослый» контент. Нельзя ограничиться только лишь специальными фильтрами для домашнего компьютера, ведь мобильные телефоны, смартфоны и планшетные ПК также являются полноценными средствами для выхода в сеть. Задача взрослых сейчас – защитить детей от сомнительной информации, а главное, грамотно использовать ресурсы Интернет.

Для многих детей Интернет – это целый мир со своими событиями. К сожалению, они забывают, что мир в сети – это только лишь продолжение реального мира. Мораль и нравственность в Интернете – наследие этики и морали реального мира. Правилам поведения в Интернете следует обучать также, как правилам движения на дороге. Защита от рисков в Интернете – вот основа подготовки школьника к жизни в современном информационном обществе. Основными факторами безопасности в современном информационном пространстве являются медиаграмотность и информационная культура. Как оградить детей и подростков от информации, причиняющей вред, содержащей психологически вредные элементы, затягивающие подобно наркотику? Как научить из потока вредной информации извлекать полезную?

Тексты СМИ (медиатексты) не случайно называют «параллельной школой». Большую долю знаний о мире сегодня мы получаем именно оттуда. Значительная часть информации, представленная в медиатекстах, опирается на факты, тесно взаимосвязанные с основами изучаемых в школе наук.

Современная медиасреда – это источник «параллельной школы». Следует выделить основные факторы влияния медиасреды на ребёнка:

- постоянно растущее расширение доступа к информации;
- рост количества источников информации;
- рост агрессивности медиасреды;

С введением медиаобразования в отечественную модель образования появилась возможность формирования медиакультуры ученика и учителя. Многие педагоги ставят перед собой следующие цели:

- формирование критического мышления у учащихся;
- освоение языка СМИ через создание своих медиапродуктов, медиатекстов;
- навыки адаптации в медиасреде;

- формирование медиакультуры педагогов, родителей;

Для максимально эффективной реализации данных задач можно предложить следующие мероприятия:

- организация семинаров, тренингов, курсов повышения квалификации педагогов в сфере медиаобразования;
- создание творческих групп педагогов в школах;
- интеграция медиаобразования в современный урок;
- разработка собственных программ по медиаграмотности для школьных и дошкольных учреждений;
- организация внеклассной работы по медиаобразованию;
- создание банка данных методических разработок, а также их дальнейшая публикация в Интернете;
- конкурсы, фестивали детского медиаторчества на актуальные для современного ребёнка темы;
- постоянно действующие выставки (фототворчество, школьные газеты);
- создание сайтов, разработка блогов для учителей и учащихся по информационной безопасности и медиаобразованию.

В рамках медиаобразования проводится активное включение детей в процесс создания собственной медиасреды, чтобы они познакомились с устройством и принципами функционирования медиа из внешнего мира. Одной из наиболее интересных сфер аудиовизуального творчества – работа с мультимедийными технологиями. Таким образом, изучаемая область знаний становится предметом особого интереса подростка, ведь чтобы понять тему будущего рассказа, следует познать предмет будущего рассказа. Соответственно, интерес к новым технологиям становится поводом для саморазвития личности. Преимущество мультимедийных технологий состоит в возможности использования интерактивного режима как при создании мультимедийного продукта, так и при его использовании.

Применение мультимедиа в педагогике даёт широкие возможности для реализации творческого потенциала личности. Однако, следует помнить, что деятельность преподавателя при этом существенно отличается от традиционной деятельности. Он должен не только иметь специальную подготовку, но и активно применять те приёмы и методы, которые связаны с культурой использования технических средств со стимулированием самостоятельного творчества учащихся. В данных условиях пояснение нового учебного материала требует более активных взаимодействий с учителем. Преподаватель должен одновременно излагать материал, контролировать применение мультимедийных средств обучения и чётко реагировать на любое изменение состояния аудитории.

Следует также понимать, что реализация медиаобразования в современном образовательном пространстве требует определённого оснащения учебно-воспитательного процесса, развития учебно-материальной базы школы. Многие школы и дошкольные образовательные учреждения сегодня имеют видеорекамеры, фотоаппараты, минитипографии, монтажные комнаты, хотя процент учреждений, имеющих всё необходимое оборудование по-прежнему крайне низкий.

В этих условиях чрезвычайно важной задачей становится не только совершенствование материально-технической базы учебного заведения, но и создание нового коммуникативного пространства для учителя и ученика. Новая техника требует активного освоения её возможностей. Основными задачами при этом становятся:

- совершенствование материально-технической базы;
- создание на базе учебного заведения медиатеки или медиалаборатории;
- создание соответствующих условий для информационного взаимодействия и саморазвития медиасреды образовательного учреждения;
- создание аналитического центра для апробации и обобщения полученных образовательных результатов;

Базой для развития новой информационной среды становится реализация в учебном заведении телевизионных, мультимедийных кинопроектов, разработка системы школьных СМИ, творческие мультимедийные проекты, в том числе и размещаемые в сети Интернет.

В качестве вывода, следует предположить следующие итоги и критерии эффективности процесса формирования медиаграмотности у детей:

- формирование критической медиакомпетентности как учителей, так и учащихся;
- обобщение опыта медиаобразования в отечественной модели образования;
- создание системы саморазвития медиасреды;
- эффективное включение творчества учащихся в информационное пространство на различных уровнях;
- формирование сферы медиабезопасности личности как ученика, так и учителя.

Литература

1. Збірник матеріалів міської науково-практичної конференції «Модернізація науково-методичної роботи в ЗНЗ міста в умовах інформатизації освіти», 30.11.2010 р., м. Енергодар.
2. Експериментальний посібник з медіакультури 10 клас (частина II) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/eksperimentalnii-posibnik-z-mediakulturi-10-klas-c.html>
3. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні, схваленої постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150 [Електронний ресурс].- Режим доступу: URL: <http://h.ua/story/294365/>
4. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: Навчальний посібник / О.Т. Баришполец, Л.А. Найдюнова, Г.В. Мироненко, О.Є. Голубева, В.В. Різун та ін.; За ред. Л.А. Найдюнової, О.Т. Баришпольця. – К.: Міленіум, 2012. – 440 с.
5. Програма курсу за вибором для учнів 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів «спеціальний медіа-освітній курс «МЕДІА-КУЛЬТУРА» (Автори: О. Т. Баришполец, О. Є. Голубева, Г. В. Мироненко, Л. А. Найдюнова, Н. І. Череповська). - Національна академія наук України; Інститут соціальної та політичної психології НАПН України.

Оксана Городецька (Україна, м. Тернопіль)

Безпека дітей в Інтернеті

Анотація. У статті висвітлюється проблема дитячої онлайн-безпеки, яка є пріоритетною для розвинених країн. Описано способи безпечної поведінки дитини у віртуальному просторі, що убезпечать від негативного впливу на її психічне і фізичне здоров'я. Обґрунтовуються правила етикету використання мереж, що ґрунтуються на усталених нормах спілкування та обміну інформацією.

З кожним роком кількість юної аудиторії користувачів світової мережі неухильно зростає.

В Інтернеті існують реальні загрози, здатні заподіяти шкоду дитині. Без обмежень у Мережі доступні будь-які матеріали, що стосуються насильства, наркотиків, порнографії. Небезпечний контент може підштовхувати молодь до самогубства, вбивств та інших негативних проявів їхньої поведінки.

Шахраї та зловмисники все частіше використовують спілкування в соціальних мережах, чаті або через електронну пошту для того, щоб змусити дітей розповісти особисту інформацію [1, 1].

Світова громадськість приділяє особливу увагу питанням безпеки дітей, що відносяться до найбільш вразливої категорії користувачів Інтернету. Створюються і підтримуються програми, спрямовані на навчання грамотного і безпечного використання мережі дітьми.

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 27.07.2011 № 886 «Про проведення Всеукраїнського експерименту з упровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів України» МОН України видано лист від 29.03.2013 № 1/9-226 «Про запровадження вивчення курсу «Основи медіаграмотності» в навчальних закладах».

Компанія «Майкрософт Україна» сформувала Коаліцію з питань безпеки дітей в Інтернеті, в яку увійшли бізнес-структури, неприбуткові організації та відомі громадські діячі. Завдяки зусиллям Коаліції в 2009–2010 навчальному році тема безпеки в Інтернеті внесена в шкільну програму для учнів 5–11 класів. Одним із заходів Програми «Безпека дітей в Інтернеті» стала розробка та запуск сайту «Он-ляндія: моя безпечна Веб-країна». Сайт містить матеріали для дітей, батьків і вчителів (інтерактивні сценарії, короткі тести, готові плани уроків), завдяки яким діти зможуть засвоїти основи безпечної роботи в Інтернеті. Волонтери проекту проводять тренінги, на яких пояснюють дітям і їх батькам про ризики, пов'язані з використанням Інтернету та способи захисту від них [2]. Зайти на сайт «Он-ляндія: моя безпечна Веб-країна» можна за адресою: www.onlandia.org.ua.

Нова соціальна послуга від компанії «Київстар» «Батьківський контроль» відкриває доступ тільки до обмеженого переліку безпечних та корисних сайтів для дітей, схвалених експертами з Інституту психології ім. Г. Костюка НАПН України. Редагувати список сайтів мають можливість тільки експерти компанії. Переходи за зовнішніми посиланнями, окрім безпечного списку сайтів, заблоковані. Відтепер батьки можуть бути спокійні за безпеку дітей, коли вони користуються інтернет-послугами «Київстар» з мобільного телефону. Завдяки послугі «Батьківський контроль» діти захищені від інтернет-сайтів, що пропагують жорстокість, насилля, порнографію та розповсюджують інший негативний контент. Цю послугу можна застосовувати при використанні GPRS та WAP-доступу до Інтернету з мобільного телефону.

Усі доступні, корисні матеріали для дітей, батьків та вчителів від компанії «Київстар» можна переглянути за адресою: <http://bezpeka.kyivstar.ua>.

Необхідність проведення такого роду заходів очевидна. Щодня понад 60% дітей і підлітків спілкуються в інтернет-чатах. Троє з чотирьох дітей, що працюють в режимі online, готові поділитися приватною інформацією про себе і свою сім'ю в обмін на товари і послуги. А кожна п'ята дитина щорічно стає жертвою зловмисників [1, 2].

У процесі розвитку локальних мереж вироблені загальні правила поведінки користувача.

До правил Інтернет-безпеки та Інтернет-етикету для дітей і підлітків належить:

1. Заборона надавати приватну інформацію про себе (прізвище, номер телефону, адресу, номер школи) без дозволу батьків.
2. Звернення до батьків або вчителів, якщо інформація, знайдена в Інтернеті, бентежить дітей.
3. Необхідність повідомлення батьків про бажання зустрітися у реальному житті зі знайомими по Інтернет-спілкуванню.
4. Обережність при відкриванні листів електронної пошти, файлів або Web-сторінок, отриманих від людей, яких діти реально не знають. Діти повинні розуміти, що не можна довіряти таким повідомленням.
5. Нікому не можна повідомляти свій пароль до електронної пошти чи соціальних мереж, за виключенням рідних.
6. Встановлення сімейних правил Інтернет-безпеки, які дозволяють відчувати себе комфортно і безпечно у Мережі.
7. Ніколи не можна робити того, що може коштувати грошей без дозволу батьків.
8. Ввічливість у електронному листуванні.
9. Не варто надсилати у листі інформацію великого обсягу (картинки, фотографії тощо) без попередньої домовленості зі співрозмовником [3].

І завжди дітям потрібно пам'ятати: поведіться у Мережі так, як би ви хотіли, щоб поведилася з вами!

Правила користування електронною поштою для дітей:

1. Ніколи не відкривайте підозрілі повідомлення або вкладення електронної пошти, що надійшли від людей, яких ви не знаєте, відразу видаляйте їх.
2. Ніколи не відповідайте на небажану пошту.
3. Використовуйте фільтр спаму свого провайдера інтернет-послуг або програми електронної пошти.
4. Використовуйте нову або родинну адресу електронної пошти для запитів в Інтернеті, форумів тощо.
5. Ніколи не пересилайте «ланцюгові» повідомлення електронної пошти. Видаляйте їх одразу після надходження [4, 5].

Чим привабливий для дітей та підлітків Інтернет:

1. Різноманітністю спілкування.
2. Можливістю інформаційного насичення.
3. Пошуком нових форм самовираження.
4. Анонімністю і віртуальною свободою.
5. Відчуттям приналежності до групи [5, 8].

Діти як найбільш активна й допитлива аудиторія часто першими знайомляться з новими технологіями, такими як Інтернет, випереджаючи в технічній освіченості батьків. У цьому є позитивний бік: підвищення рівня ерудиції, формування навичок спілкування з людьми. Але є й негативний: відсутність життєвого досвіду, як правило, підвищує ризик зіткнутися з онлайн-загрозами [5, 10].

Основні групи Інтернет-загроз для дітей:

1. онлайн-насилля (збочення в Інтернеті);
2. шахрайство;
3. наявність порнографії;
4. отримання особистої інформації для подальшого злочинного використання; надлишок особистої інформації, яку діти подають про себе в Мережі;
5. контент негативного характеру, до якого мають доступ діти та підлітки [5, 10].

Дослідження свідчать:

- понад 28% опитаних дітей готові надіслати свої фотокартки незнайомцям у Мережі.
- 17% без вагань повідомляють інформацію про себе і свою родину: адресу, професію, графік роботи батьків, наявність цінних речей у домі. Навіщо незнайомцям така інформація, діти, як правило, не замислюються.
- 22% дітей періодично потрапляють на сайти для дорослих.
- 28% дітей, побачивши в Інтернеті рекламу алкоголю або тютюну, хоча б один раз спробували їх купити, а 11% – спробували купувати наркотики.
- близько 14% опитаних час від часу відправляють платні SMS за бонуси в онлайн-іграх і лише деякі звертають увагу на вартість послуги.
- 76% батьків не знають, які сайти відвідують їхні діти [5, 11].

Через те, що діти і підлітки більш «розвинені» в технічному плані, тому дорослим спочатку необхідно самим засвоїти основи інтернет-грамотності, а вже потім навчати правилам етикету спілкування в Інтернеті та комп'ютерній безпеці свою дитину, зробити це відповідно до віку та кола її інтересів.

Що необхідно знати і вміти батькам в Інтернеті:

1. Підвищувати власну комп'ютерну грамотність, щоб стати авторитетом для дитини і вміти надавати допомогу у вирішенні питань, пов'язаних з використанням комп'ютера.
2. Користуватися Інтернетом разом з дітьми. Заохочувати їх ділитися своїми успіхами і невдачами в освоєнні Мережі.
3. Приділяти більше уваги вихованню дитини, навчати її комп'ютерній грамотності та правилам безпеки в Інтернеті.
4. Бути другом і порадиником, щоб дитина не соромилася і не приховувала свої проблеми в опануванні Інтернету.

5. Важливо спілкуватися з дитиною, обговорювати її досягнення, пропонувати допомогу.

6. Щоб у дітей не виникало бажання обходити програмні заборони, встановлені батьками, необхідно запропонувати дітям в якості альтернативи пізнавальні, цікаві і захоплюючі ресурси, захищені від ризиків віртуального світу.

7. Обмежити тривалість часу, проведеного дитиною в Мережі до двох годин [5, 28].

Поширеність Інтернету в Україні, за останніми дослідженнями, становить близько 20%. Тобто, майже кожен п'ятий українець користується мережею.

Інтернет надає величезні інформаційні можливості, але діти, їхні батьки та вчителі повинні бути впевнені у тому, що Інтернет-середовище є безпечним.

Література

1. Пилипенко Н. Безпека дітей в Інтернеті / Наталія Пилипенко // [Електронний ресурс] : <http://www.trn.ua/articles/847/>
2. Соціальні проекти Microsoft в Україні : [Доступ до інформації] : <http://www.microsoft.com/ukraine/socialprojects/globalcitizenship/children.msp#d3>
3. Нікітін В. Правила етикету в Інтернеті / Володимир Нікітін // [Електронний ресурс] : http://ua-referat.com/Правила_етикету_в_Інтернеті
4. Ложкарьова О. Діти в Інтернеті: реальні загрози: віртуального світу : [передовий педагогічний досвід] / Оксана Ложкарьова : [Доступ до інформації] : <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=82063>
5. Литовченко І. Діти в Інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі : [Електронний ресурс] / І. Литовченко, С. Болтівець, Н. Бугайова : Посібник для батьків. – К. : ТОВ «Видавничий Будинок Аванпост-Прим», 2010. – 48 с.

Психологічний аналіз медіа продуктів як медіадидактична технологія

Анотація. У статті розглянуто особливості психологічного аналізу медіапродукту як інтерактивної медіадидактичної технології, представлено схему аналізу медіапродукту, визначено можливості застосування медіадидактичних технологій у форматі медіаклубних сесій.

Проблема. Медіаосвіта сьогодні – важлива частина загальноосвітнього процесу, спрямована насамперед на формування медіакультури, ефективну підготовку людини до свідомого, грамотного, компетентного використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Розробка дидактичних основ медіаосвітніх занять є одним з найбільш актуальних напрямів оптимізації впровадження медіаосвіти у загальноосвітніх навчальних закладах. На часі потреба в ефективному, інноваційному навчально-методичному забезпеченні медіаосвіти.

Сучасні медіадидактичні технології розробляються на основі як традиційних медіа (періодичні видання, радіо, телебачення), так і з використанням новітніх мультимедіа (насамперед, інтернет) [4]. Зокрема, набувають популярності мультимедійні презентації, віртуальні подорожі та екскурсії, слайд-шоу з використанням таких технічних засобів як інтерактивна дошка, анімаційна вказівка, гіперпосилання тощо.

Водночас безпосереднє використання сучасної медіапродукції також може суттєво збагатити навчальний процес, насамперед за рахунок аудіовізуального представлення інформації, а також завдяки "упакуванню" в медіапродукти культурних символів, що сприяє активізації рефлексії учнів до необхідного для учбової (наукової) дискусії рівня [5].

Беззаперечним є і той факт, що саме аудіовізуальні засоби відіграють провідну роль у навчальній та дозвіллевій сферах сучасних школярів. Місце, яке посідає відеопродукція, кіно, телебачення у підлітково-молодіжному середовищі, з необхідністю вимагає активних медіаосвітніх інтервенцій. Тому фокус уваги медіаосвітян має спрямовуватися на формування аудіовізуальної медіакультури.

У свою чергу формування належного рівня медійної культури особистості загалом, та аудіовізуальної зокрема, можна сьогодні забезпечити не тільки завдяки введенню до шкільної програми спеціального медіаосвітнього курсу, інтегруванню медіаосвітніх модулів у викладання основних шкільних предметів, але й завдяки факультативним заняттям, позашкільній роботі з учнями.

Тому актуальними **завданнями** нашої діяльності є розробка гнучких медіаосвітніх заходів, програм, медіадидактичних технологій для позашкільця, які б передбачали активний, творчий підхід з боку медіапедагога, медіапсихолога, соціального педагога.

Виклад основного матеріалу. Для реалізації навчальних цілей використовуються прийоми, які умовно можна поділити на такі, що забезпечують ефективне засвоєння знань "в аудиторії", наприклад у форматі фокус-груп, воркшопів, медіаклубів, і прийоми, які сприяють розвитку дослідницьких навичок у режимі самостійної роботи, самоаналізу. Цінний досвід можна отримати завдяки дискусії, зворотного зв'язку під час групової роботи, наприклад у практиці спільного перегляду і подальшого змістового обговорення фільму.

Виходячи з цього, пропонується впроваджувати ідею шкільної медіаосвіти через організацію *медіаклубу* як форми активної медіаосвіти, що побудована за принципом центральної медіаподії, яка організовується для спільного проведення, а потім продовжується в мережах неформального спілкування. Предметом медіаклубу може виступати будь-який аудіовізуальний медіапродукт, переважно гостросоціального або

резонансного характеру: мультфільм, кінострічка, телепередача, рекламний ролик тощо [3, 331; 399].

Для реалізації вище зазначених завдань, в межах усеукраїнського експерименту із впровадження у навчально-виховний процес медіаосвіти [2], в Центрі дитячої та юнацької творчості Солом'янського району м. Києва на базі анімаційної студії "Червоний собака" організовано медіаклуб для старшокласників. Метою медіаосвітніх клубних занять є підвищення рівня медіакультури його учасників, а саме: формування рефлексивної позиції щодо споживання медіапродуктів, навчання грамотному аналізу медіаконтенту, опанування сучасної мови екрану, розвиток художнього смаку, активізація творчих ресурсів у створенні власних медіапродуктів.

В основу медіаклубної роботи покладено *соціально-психологічну модель*, яка включає такі компоненти:

- *комунікаційна* – створення поля для комунікації щодо відеопродукції. Медіаосвітні заняття мають розвивати критичне мислення, активізувати яке можна через спілкування. При цьому ведучий клубу виступає в ролі модератора, який організовує, спрямовує і підтримує обговорення. Учасники ж займають активно-конструктивну позицію: доводять, аргументують власну думку, приймають і поважають відмінні точки зору, пропонують теми для обговорення.

- *творча* – актуалізація творчого потенціалу учасників, проектна діяльність, вироблення власних відеопродуктів. Учасники можуть долучитися до творчого процесу створення фільму, опанувати сучасні медіапристрої, набути певних технологічних знань, умінь і навичок. Це сприятиме більш глибокому розумінню екранної мови, усвідомлення себе як виробника відеопродукції та своїх можливостей щодо процесу творення медіапродукту.

- Змістове наповнення занять медіаклубу відповідає психолого-педагогічним особливостям розвитку особистості старшокласників, а також поставленим цілям і задачам програми. Жанровий спектр медіапродукції, до якого залучаються учасники, досить різноманітний: художні, документальні, анімаційні фільми, серіали, телепередачі, телешоу тощо. При цьому відбір матеріалу для перегляду здійснюється за такими основними критеріями:

- висока художня цінність медіапродукції (наприклад, фільми-переможці або номінанти відомих кінофестивалів);

- цінність медіапродукції як засобу пізнання і перетворення дійсності (медіапродукт має смислове навантаження, стимулює психічний тонус і посилює рефлексію глядача, мотивує до активності та змін, відображає проблеми реального життя, відкриває можливості для практичної реалізації, проектування (перенесення) на власну реальність глядача);

- гостросоціальність або резонансність медіапродукції

- класичність та новизна кінематографічних творів;

- популярність певного медіаконтенту серед даної вікової аудиторії;

- індивідуальні уподобання учасників щодо тематики медіаконтенту.

Основною дидактичною технологією роботи медіаклубу ми вважаємо *психологічний аналіз медіапродуктів*, який розглядається нами як *ефективна інтерактивна медіадидактична технологія* формування медіаграмотного (свідомого, компетентного і творчого) глядача, вироблення у нього навичок критичного сприймання й аналізу відеопродукції, розуміння особливостей екранної мови, самостійної відеотворчості. В основу технології закладено принцип рефлексії медіапродукта у поєднанні з переживанням афекту та співафекту у процесі його споживання (наприклад, перегляду фільму), а також принцип інтерактивності - власної активної участі і групової взаємодії, активного обговорення у формі діалогу з дотриманням стилю співробітництва у спілкуванні. Групове обговорення будується на закономірностях динаміки групи із врахуванням специфіки прийняття групового рішення та створення спільного творчого продукту діяльності [1].

Отже, процесуальною стороною медіаклубу є "перегляд" і "обговорення".

Результативною складовою реалізації відеообговорення є зміни на особистісному та груповому рівні. Для отримання необхідних змістових та динамічних ефектів медіаклубні сесії проводяться за *трьохетапною технологією* (методикою), яка включає підготовчий, процесуальний та підсумковий етапи.

1. *Підготовчий етап* – вибір медіапродукту модератором клубу або за результатами анкетування учасників. Якщо предметом зустрічі медіаклубу обирається кінострічка (художня, анімаційна, документальна), то можна не попереджати аудиторію про її конкретну назву, а лише анонсувати відповідну тему обговорення і запропонувати літературу з відповідної проблематики. На цьому етапі ми пропонуємо *схему аналізу медіапродукту*, яка включає такі складові:

- *історична* – медіатвори аналізуються з урахуванням впливу на них значущих історичних, біографічних подій;
- *соціально-психологічна* – групове обговорення медіатворів, взаємодія між учасниками у процесі сприймання та аналізу медіапродукції;
- *культурологічна* – грамотне співвіднесення медіатвору з оточуючими предметно-культурними, технічними, політичними, економічними реаліями; використання медіапродукту як матеріалу для підвищення рівня власної меідакультури;
- *феноменологічна* – спонтанне, інтуїтивне сприймання сутності медіатвору на рівні почуттів, думок та дій.

Варто також визначити рольові позиції, в яких будуть перебувати учасники під час перегляду та обговорення медіапродукту, наприклад такі:

- *творець* – аналіз драматургічної, режисерської та іншої майстерності, максимальна наближеність до автора, який намагається виразити ідею фільму; відповіді на запитання "Що міркував собі автор, що він хотів нам донести";
- *експерт-спостерігач* – установка на пошук психологічної реальності фільму. Таку рольову позицію може зайняти модератор медіаклубу, аби продемонструвати безоцінковий підхід до аналізу проблем, які актуалізуються в медіатворі;
- *глядач* – цілісне безпосереднє сприйняття медіапродукту, зосередженість на власних переживаннях та емоціях, які викликав медіапродукт [3, 334].

Напрями аналізу та рольові позиції учасників можуть варіюватися залежно від тематики сесій медіаклубу, запитів аудиторії тощо.

2. *Процесуальний (перегляд та обговорення)*. Після перегляду фільму зазвичай необхідний час для переживання особливо сильних емоцій, тому до обговорення варто переходити трохи згодом, після перерви (під час якої намагаються не розмовляти, натомість запропонувати учасниками випити чаю тощо). Обговорення будується у напрямі створення конструктивного дискусійного поля, спрямованого на розвиток саморефлексії та усвідомлення впливу медіапродукту.

Структура обговорення включає дві складові: шерінг і рефлексію [6]. *Шерінг* – аналіз поведінкових моделей персонажів відеосюжету, пошук психологічної реальності медіапродукту, розкриття культурних символів, "запакованих" у медіапродукт. При цьому учасники виступають із рольової позиції "експерт-спостерігач". *Рефлексія* – співвіднесення сприйнятого (переглянутого) із власною психологічною реальністю, актуалізація особистих переживань і смислів, саморозкриття у відеосюжеті. У даному випадку аналіз здійснюється із позиції "глядача".

Дотримуючись етичних норм і правил групової роботи можна проаналізувати медіапродукт у концептуальному полі певних психологічних напрямів. Зокрема, ми пропонуємо обговорення у контексті транзакційного аналізу (використовуючи концепти "Его-стани", "транзакції", "життєві позиції", "структурування часу", "психологічні ігри", "життєві сценарії").

В ході обговорення учасникам пропонується використовувати прийом "Активної ілюстрації" – самостійного пошуку (ідентифікації та аргументації) обраного концепту у переглянутому фільмі. Наприклад, ідентифікувати "життєву позицію" у поведінці героїв

фільму та пояснити (довести, аргументувати, що це саме та життєва позиція. Аргументи можна наводити за допомогою техніки "Стоп-кадр" – зупинка фільму на тому моменті, який ілюструє концепцію, що аналізується.

3. *Підсумковий етап* – підведення підсумків, обмін спостереженнями, переживаннями, усвідомленнями, новим досвідом та знаннями. На цьому етапі можна запропонувати учасникам домашнє завдання у вигляді виконання різних практичних робіт на матеріалі фільму: рецензування, написання есе, звітів-творів тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Слід очікувати, що використання психологічного аналізу медіапродукту як медіадидактичної технології у форматі медіаклубних сесій сприятиме розвитку адекватного художнього і творчого сприймання аудіовізуальної медіапродукції, критичного мислення, творчих здібностей дітей та молоді. Перспективним напрямом ми вбачаємо розробку соціально-психологічних медіатренінгів із застосуванням технологій відеообговорення.

Література

1. Вознесенська О.Л., Голубєва О.Є. Використання кінотерапії як форми медіа-освіти / О.Л. Вознесенська, О.Є. Голубєва /Наукові студії із соціальної та політичної психології : Зб. статей / АПН України, Ін-т соціальної та політичної психології; Редкол.: С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський та ін. – К.: Міленіум, 2008. – Вип. 19 (22). – С. 332-339.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні // Освіта 2010 (7-14 липня). – № 32. – С. 3-4.
3. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: Навчальний посібник / За ред. Л.А. Найдюнової, О.Т. Баришпольця. - К.: Міленіум, 2009. - 440 с.
4. Онкович А.В. Медиадидактика // Журналистика и медиаобразование – 2007. Том 1 / Ред. А.П. Короченский. - Белгород: Издательство Белгородского гос. университета, 2007. - С. 243-248.
5. Радина Н. К. Практическая медиадидактика и психологическое образование // Первая Всероссийская научная интернет-конференция «Медиапсихология в России: проблемы и перспективы» (15-16 ноября 2010 года).
6. Трусь А.А. Кинотренинг: технология и методика видеообсуждения. - СПб.: Речь, 2011. – 191 с.

Інформація про авторів

- **Антонюк Дар'я Вікторівна** – учитель іноземної мови Армянської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 1, Україна, АР Крим, м. Армянськ.
- **Базиль Людмила Олександрівна** – докторант кафедри педагогічної творчості НПУ ім. М. П. Драгоманова, молодший науковий співробітник НДІ експериментальної педагогіки та педагогічних інновацій ІППО КУ імені Бориса Грінченка, доцент, кандидат педагогічних наук, Україна, м. Київ.
- **Байер Елена Александровна** – директор Детского дома г. Азова Ростовской области МОО «Информация для всех», ТОП «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко», РФ, Ростовская обл.
- **Баран Елла Олександрівна** – адміністратор відділ продажів «RiverStone», Україна.
- **Бекназарова Саида Сафибуллаевна** – ассистент кафедры «Аудио визуальные технологии» Ташкентского Университета информационных технологий.
- **Бобик Лариса Григорьевна** – учитель русского языка и литературы РУЗ «Крымская гимназия-интернат для одаренных детей МОНМС АР Крым», Украина, АР Крым, г. Бахчисарай.
- **Бондаренко Елена Анатольевна** – заведующая лабораторией медиаобразования Института содержания и методов обучения РАО доцент, кандидат педагогических наук, РФ, г. Москва.
- **Василюк Сергій Миколайович** – завідувач Куп'янського дошкільного навчального закладу – ясла-садок – № 2 комбінованого типу Куп'янської міської ради, Україна, м. Куп'янськ, Харківська обл.
- **Вознесенська Олена Леонідівна** – доцент кафедри психодіагностики й клінічної психології КНУ імені Тараса Шевченка, президент ГО „Арт-терапевтична асоціація”, Україна, м. Київ.
- **Галченков Алексей Сергеевич** – заместитель директора по УВР, МБОУ Морско-Чулекская ООШ, РФ, Ростовская область, Неклиновский район, х. Морской Чулек.
- **Галченкова Оксана Александровна** – учитель информатики, ответственный редактор журнала «Бригантина» МБОУ Морско-Чулекская ООШ, РФ, Ростовская область, Неклиновский район, х. Морской Чулек.
- **Гоготова Юлия Владимировна** – учитель информатики КОУ Воронежской области «Школа-интернат №1 для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей», член экспериментальной группы Федеральной экспериментальной площадки ИСМО РАО, почётный член коллектива ТОП МОО АДЮТК «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко», РФ, г. Воронеж.
- **Городецка Оксана Володимирівна** – викладач кафедри методики викладання навчальних предметів та освітнього менеджменту Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук, Україна, м. Тернопіль.
- **Григорова Дарья Евгеньевна** – доцент Санкт-Петербургского государственного университета кино и телевидения, кандидат педагогических наук, РФ, г. Санкт-Петербург.
- **Грисюк Володимир Петрович** – студент Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Україна, м. Луцьк.
- **Данилова Любовь Васильевна** – воспитатель КОУ Воронежской области «Школа-интернат №1 для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей», член экспериментальной группы Федеральной экспериментальной площадки ИСМО РАО, почётный член коллектива ТОП МОО АДЮТК «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко», член сообщества интернатных учреждений РФ «Детдомовская общая семья», РФ, г. Воронеж.
- **Дегтярнова Галина Анатоліївна** – доцент секції методики викладання мов і літератури

кафедри методики суспільно-гуманітарних дисциплін Харківської академії неперервної освіти, кандидат педагогічних наук, Україна, м. Харків.

- **Демура Светлана Павловна** – вихователь Детского дома г. Азова Ростовской области МОО «Информация для всех», заступитель научного руководителя Федерального эксперимента Российской Академии образования на базе детского дома г. Азова, почетный член коллектива ТОП «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко», РФ, г. Азов, Ростовская обл.)
- **Дем'яненко Олена Олександрівна** – проректор з питань зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів, кандидат педагогічних наук, Україна, м. Біла Церква.
- **Дивак Володимир Валерійович** – доцент кафедри інформаційних та комунікаційних технологій ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат педагогічних наук, Україна, м. Київ.
- **Долгін Роман Вікторович** – учитель інформатики та інформаційних технологій Куп'янська гімназія № 2 Куп'янської міської ради, Україна, м. Куп'янськ, Харківська обл.
- **Донченко Ірина Іванівна** – керівник гуртка «Юнкор» Маріупольського міського центру художньо-естетичної творчості учнівської молоді, Україна, м. Маріуполь, Донецька обл.
- **Загорулько Галина Олександрівна** – учитель української мови та літератури Краснопавлівського багатопрофільного ліцею, Україна, смт. Краснопавлівка, Лозівський р-н, Харківська обл.
- **Задорожня Людмила Геннадіївна** – учитель української мови та літератури Первомайської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 5 Первомайської міської ради Харківської області, Україна, м. Первомайський, Харківська обл.
- **Захарчук Тетяна Віталіївна** – асистент кафедри педагогіки Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка, аспірант Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти НАПН України, Україна, м. Львів.
- **Іванов Валерій Феліксович** – президент Академії української преси, завідувач кафедри Інституту журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, професор, Україна, м. Київ.
- **Іванова Тетяна Вікторівна** – старший науковий співробітник Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України, доктор філологічних наук, професор, Україна, м. Київ.
- **Іванов Сергій Аркадійович** – доцент кафедри інформатики та інформаційних технологій в освіті Комунального закладу «Запорізький інститут післядипломної педагогічної освіти», доцент, канд. техн. наук (Україна, м. Запоріжжя).
- **Ильин Виктор Николаевич** – академик МОО АДЮТК, директор КОУ Воронежской области «Школа-интернат №1 для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей», отличник народного просвещения, почетный член коллектива ТОП «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко», член сообщества интернатных учреждений РФ «Детдомовская общая семья», РФ, г. Воронеж.
- **Іржавська Олена Вікторівна** – завідувач комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 74 «Веселка» компенсуючого типу Харківської міської ради Харківської обл., Україна, м. Харків.
- **Клімова Інна Анатоліївна** – учитель медіакультури загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 24, м. Попасна, Україна.
- **Коваленко Павло Олександрович** – учитель медіакультури Комунального закладу «Запорізька спеціалізована школа-інтернат ІІ-ІІІ ступенів "Січковий колегіум"» Запорізької обласної ради, Україна, м. Запоріжжя.
- **Козак Тетяна Михайлівна** – доцент кафедри інформатики та обчислювальної математики Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка,

- кандидат педагогічних наук, Україна, м. Дрогобич, Львівська обл.
- **Коропатник Михайло Михайлович** – доцент кафедри суспільних дисциплін та методики їх викладання Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського, Україна, м. Чернігів.
  - **Кравченко Ганна Юрїївна** – проректор з наукової та експериментальної роботи – завідувач кафедри управління якістю освіти Харківської академії неперервної освіти, кандидат педагогічних наук, Україна, м. Харків.
  - **Кугуєнко Наталія Филімонівна** – старший викладач кафедри управління якістю освіти Харківської академії неперервної освіти, Україна, м. Харків.
  - **Куценко Олена Віл'єнівна** – заступник Голови Кіновідеопрокату Кримського республіканського підприємства «Кіновідеопрокат», координатор Всеукраїнського експерименту з впровадження медіаосвіти по Криму, Україна, АР Крим.
  - **Латышев Олег Юрьевич** – академик Международной академии детско-юношеского туризма и краеведения, профессор, п.д.н., канд. филол. наук, засл. раб. науки и образования, АДЮТК, РАЕ, МОО «Информация для всех», научный руководитель Федерального эксперимента Российской Академии образования от интернатных учреждений РФ, основатель и директор ТОП «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко», председатель Ростовского филиала Международной Академии детско-юношеского туризма и краеведения им. А.А. Остапца-Свешникова, РФ, г. Москва.
  - **Макарова Людмила Николаевна** – член-корр. МОО АДЮТК, заместитель директора КОУ Воронежской области «Школа-интернат № 1 для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей», почетный член коллектива ТОП «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко», член сообщества интернатных учреждений РФ «Детдомовская общая семья».
  - **Макотрова Галина Васильевна** – доцент кафедры педагогики Белгородского государственного национального исследовательского университета, кандидат педагогических наук, РФ, г. Белгород.
  - **Максимов Михайло Сергійович** – керівник гуртка Харківського фізико-математичного ліцею № 27 Харківської міської ради Харківської обл., Україна, м. Харків.
  - **Марецька Людмила Петрівна** – старший викладач кафедри теорії і методики викладання гуманітарних КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» дисциплін, Україна, м. Херсон.
  - **Мельник Лариса Миколаївна** – магістр психології, старший викладач кафедри теорій та методики суспільно-гуманітарних дисциплін Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Україна, м. Хмельницький.
  - **Мірошниченко Юлія Петрівна** – аспірантка Інституту журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, Україна, м. Київ.
  - **Мироненко Ганна Валентинівна** – старший науковий співробітник Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, кандидат психологічних наук, Україна, м. Київ.
  - **Моисеєнко Валентина Юрьевна** – аспірант ФГБОУ ВПО «Таганрогский государственный педагогический институт имени А.П. Чехова», РФ, Ростовская обл., г. Таганрог.
  - **Новицька Ганна Володимирівна** – учитель української мови та літератури Миколаївського економічного ліцею №2 Миколаївської міської ради, Україна, м. Миколаїв.
  - **Онкович Ганна Володимирівна** – завідувач відділу теорії та методології гуманітарної освіти Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, Україна, м. Київ.
  - **Остапенко Людмила Петрівна** – викладач кафедри інформатики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, Україна, м. Харків.
  - **Палкін Вадим Андрійович** – доцент Донецького обласного інституту післядипломної

- педагогічної освіти, кандидат історичних наук, Україна, м. Донецьк.
- **Папернова Тетяна Валеріївна** – завідувач секції інформатизації та дистанційної освіти Харківської академії неперервної освіти, Україна, м. Харків.
  - **Пашков Володимир Васильович** – ректор Комунального закладу «Запорізький інститут післядипломної педагогічної освіти», доцент, доктор філософських наук, Україна, м. Запоріжжя.
  - **Петрова Елена Викторовна** – заступитель директора по УВР Детского дома г. Азова Ростовской области МОО «Информация для всех», Почётный работник общего образования, советник Российской Академии естествознания, заступитель Председателя Ростовского регионального филиала Международной академии детско-юношеского туризма и краеведения, руководитель центра социально значимой информации МОО «Информация для всех», заступитель директора ТОП «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко». РФ, г. Азов, Ростовская обл.
  - **Пилюгина Екатерина Васильевна** – главный хранитель фондов Воронежского областного литературного музея им. И.С. Никитина, заступитель научного руководителя Федеральных экспериментальных площадок Института содержания и методов обучения Российской Академии образования, руководитель экспериментальной школы юного экскурсовода для детей-сирот, школа-интернат №1 для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, РФ, г. Воронеж.
  - **Плахощька Людмила Володимирівна** – методист навчально-методичної лабораторії школознавства і координації методичної роботи Кримського інституту післядипломної педагогічної освіти, Україна, АР Крим.
  - **Покросьва Любов Денисівна** – ректор Харківської академії неперервної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент, Україна, м. Харків.
  - **Потапова Валентина Іванівна** – старший преподаватель кафедры истории, страноведения и правоведческих дисциплин с методикой преподавания РВУЗ «Крымский гуманитарный университет», Украина, АР Крым, г. Ялта.
  - **Рибіна Юлія Олександрівна** – учитель інформатики Харківської гімназії №14 Харківської міської ради Харківської області, керівник гуртка «Юний журналіст», Україна, м. Харків.
  - **Сагайдак Галина Володимирівна** – старший викладач кафедри педагогіки та психології Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Україна, м. Івано-Франківськ.
  - **Свиридова Анжелика Юрьевна** – учитель начальных классов КОУ Воронежской области «Школа-интернат №1 для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей», член экспериментальной группы Федеральной экспериментальной площадки ИСМО РАО, почётный член коллектива ТОП МОО АДЮТК «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко», член сообщества интернатных учреждений РФ «Детдомовская общая семья», РФ, г. Воронеж.
  - **Сидоркіна Марина Юрійвна** – науковий співробітник Інституту соціальної й політичної психології НАПН України, кандидат психологічних наук, психолог БДТ Подільського району м. Києва, Україна, м. Київ.
  - **Соловійова Ольга Костянтинівна** – студентка 5 курсу фізико-математичного факультету спеціальності «Інформатика» освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, Україна, м. Харків.
  - **Старостенко Надія Олександрівна** – керівник ЄНБК «Школа майбутнього», кандидат філологічних наук, учитель-методист, Україна, АР Крим, м. Ялта.
  - **Столярчук Віра Миколаївна** – методист Будинку дитячої творчості Іллічівського району м. Маріуполь, Україна, м. Маріуполь, Донецька обл.
  - **Сучкова Валентина Владимировна** – руководитель этнографического музея и воспитатель КОУ Воронежской области «Школа-интернат № 1 для детей-сирот и детей,

оставшихся без попечения родителей», член экспериментальной группы Федеральной экспериментальной площадки ИСМО РАО, почётный член коллектива ТОП МОО АДЮТК «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко», член сообщества интернатных учреждений РФ «Детдомовская общая семья», РФ, г. Воронеж.

- **Федоров Александр Викторович** – профессор, доктор педагогических наук, проректор по научной работе. Таганрогский государственный институт имени А.П.Чехова, председатель Ассоциации медиапедагогов России, РФ, Ростовская обл., г. Таганрог.
- **Фількевич Микола Аркадійович** – заступник директора з навчально-виховної роботи Лобойківська ЗОШ Петриківського району Дніпропетровської області, Україна, Дніпропетровська обл.
- **Фінклер Юрій Едуардович** – професор кафедри реклами і мови ЗМІ Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, доктор філологічних наук (Україна, м. Рівне).
- **Харибіна Наталія Миколаївна** – учитель української мови та літератури Надеждівського навчально-виховного комплексу Лозівської районної ради Харківської області, Україна.
- **Чайкина Людмила Петровна** – учитель русского языка и литературы КОУ Воронежской области «Школа-интернат №1 для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей», член экспериментальной группы Федеральной экспериментальной площадки ИСМО РАО, почётный член коллектива ТОП МОО АДЮТК «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко», РФ, г. Воронеж.
- **Челомбiтько Тетяна Леонiдiвна** – учитель російської мови та літератури Харківської гімназії № 14 Харківської міської ради Харківської області, Україна, м. Харків.
- **Чернявська Тетяна Євгенівна** – учитель української мови та літератури Куп'янська гімназія № 1 Куп'янської міської ради, Україна, м. Куп'янськ, Харківська обл.
- **Черняк Марзия Аблайевна** – експерт телекомунікаційного освітнього проекту ТОП «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко», РФ, г. Тольятти.
- **Черноусова Инна Ивановна** – учитель-логопед первой категории КОУ Воронежской области «Школа-интернат №1 для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей», член экспериментальной группы Федеральной экспериментальной площадки ИСМО РАО, почётный член коллектива ТОП МОО АДЮТК «Мариинская галерея им. М.Д. Шаповаленко», РФ, г. Воронеж.
- **Шегута Михайло Андрійович** – доцент кафедри соціально-економічних та педагогічних дисциплін Стахановського науково-навчального інституту гірничих і освітніх технологій Української інженерно-педагогічної академії, заступник директора інституту з наукової роботи, Україна, м. Стаханов, Луганська обл.
- **Щербина Вячеслав Станіславович** – заступник директора з навчально-методичної роботи Козелецької гімназії № 1, Україна, м. Козелець, Чернігівська обл.
- **Шроль Тетяна Степанівна** – старший викладач кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету, Україна, м. Рівне.

Зміст

Вступ	3
<u>Медіаосвіта в нових горизонтах: історія становлення та розвитку (вітчизняний і зарубіжний досвід)</u>	4
Задорожня Л. «Освіта впродовж життя!»	4
Онкович Г. Нові форми медіаосвіти (на прикладі медіаосвітньої діяльності громадських організацій релігійного спрямування)	6
Шегута М. Медіаосвіта (медіаграмотність): реалії, проблеми, перспективи	10
<u>Теорія і практика медіаосвіти</u>	13
Баран Е. Місце медіаосвіти в структурі взаємозв'язків дитини з продуктами медіасвіту	13
Бондаренко Е. Медиабезопасность как стратегия формирования медиакультуры современного школьника	17
Вознесенська О., Сидоркіна М. Медіаторчість як складова сімейної медіаосвіти: використання ресурсів арт-терапії	21
Дем'яненко О. Сучасна світова література в особах і медіасередовище: вплив мульт- та кіно екранізацій на сучасного читача	25
Дивак В. Концептуальні підходи до організації підготовки фахівців з педагогіки вищої школи за заочною формою навчання	29
Іванов В., Іванова Т., Мірошніченко Ю. Медіаосвіта: визначення дефініції	34
Козак Т. Впровадження елементів медіаосвіти в навчальний процес вищої школи	38
Коропатник М. Теоретичні передумови та практика впровадження медіаосвіти на Чернігівщині	41
Кравченко Г. Науково-методичний супровід реалізації програми експерименту в умовах загальноосвітнього навчального закладу	44
Куценко О. Аудіовізуальні мистецтва в навчанні медіаграмотності	61
Латышев О. Библиотечное краеведение в оценке сетевого сообщества	64
Максимов М. Програма з медіаосвіти. Сучасні Медіа	65
Моисеенко В. Роль кружковых занятий интегрированного медиаобразования в развитии творческих способностей студентов педагогического вуза (на базе профиля «изобразительное искусство»)	68
Плахоцкая Л. Методическое сопровождение эксперимента по внедрению медиаобразования в учебные заведения Автономной Республики Крым	71
Потапова В. Киноклубы как способ интеграции медиаобразования в учебный процесс высшей школы	75
Старостенко Н. Школьный медиа-центр как экспериментальная база для успешной реализации медиапроектов	79
Столярчук В. Формування критичного мислення вихованців через провадження програми «Медіаосвіта» в позашкільному закладі	82
Федоров А. Медиаобразование и медиакритика: общие векторы	86
Фількевич М. Впровадження медіаосвіти в загальноосвітньому навчальному закладі	90
Черноусова И., Латышев О. Краеведческая составляющая медиаобразования детей-сирот в условиях логопедической поддержки	94
Шимкова Ю. Розвиток медіаграмотності майбутніх вчителів початкових класів	102
<u>Вплив медіа на розвиток особистості</u>	104
Макотрова Г. Использование научно-популярных текстов сети Интернет в развитии исследовательского потенциала старшеклассников	104

Палкин В. Воздействие современных медиа на развитие личности: за и против	108
<u>Дошкільна медіаосвіта як новий соціальний пріоритет</u>	112
Василюк С. Модель формування медіаграмотності педагогічних працівників на базі дошкільного закладу	112
Іржавська О. Флеш-карта як засіб та метод розвитку творчих здібностей дітей	116
Кугуєнко Н. Особливості сучасної медіаосвіти в дошкільному навчальному закладі	118
<u>Медіаосвіта як напрям навчально-виховного процесу у шкільній та позашкільній освіті</u>	121
Галченков А., Галченкова О. Медиаобразование как основная педагогическая технология в МБОУ Морско-Чулеской ООШ	121
Гоготова Ю, Латышев О. Кинообразование и медиапедагогика на службе краеведения в школе-интернате для детей-сирот	124
Долгін Р. Використання медіатехнологій у навчально-виховному процесі Куп'янської гімназії № 2	132
Донченко І. Організація роботи редакції шкільної газети. Шкільна газета в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи як варіант впровадження медіаграмотності	135
Климова И. Проблемы внедрения медиаобразования в учебно-воспитательном процессе: поиски и перспективы	137
Коваленко П. Медіафестиваль «Москва – Запоріжжя» як спосіб розповсюдження ідей предмету «Медіакультура» та реалізація учнів у позаурочний час	140
Латышев О. Инновационные технологии и практика преподавания художественного краеведения	143
Латышев О. Этика и эстетика цифровых коммуникаций в аспекте социализации детей-сирот	146
Латышев О., Пилюгина Е. Роль медиаобразования в работе школы юного экскурсовода	150
Латышев О., Ильин В., Макарова Л. Общее образование детей-сирот средствами ИКТ	152
Латышев О., Черняк М. Медиаобразовательное пространство социализации детей- сирот (на примере школы-интерната №1 г. Тольятти)	159
Новицька Г. Формування медіакультури особистості на всіх етапах навчально- виховного процесу в Миколаївському економічному лицейі № 2 Миколаївської міської ради Миколаївської області	166
Остапенко Л., Соловйова О. Впровадження медіаосвіти в процес навчання молодших школярів	169
Сагайдак Г. Медіаосвіта як необхідна складова виховання сучасного школяра	172
Челомбійсько Т., Рибіна Ю. Підсумки та перспективи роботи учителів та учнів Харківської гімназії №14 з питання впровадження медіаосвіти в навчально- виховний процес закладу	175
Чернявська Т. Шкільна газета – один із напрямків упровадження медіаосвіти у навчально-виховний процес	178
Щербина В. Реалізація експерименту з медіаграмотності учнів старших класів у Козелецькій гімназії № 1: практика, проблеми, перспективи	185
<u>Проблеми впровадження медіаосвіти в інститутах післядипломної педагогічної освіти</u>	188
Марецька Л. Медіаосвіта як фактор соціокультурного розвитку особистості вчителя	188
Пашков В., Іванов С. Концепція впровадження медіа та інформаційної грамотності – в навчальних закладах Запорізької області	191

Покроєва Л., Дегтярьова Г. Медіаосвіта в Харківській області: проблеми становлення та перспективи розвитку	194
<u>Методика і технології медіаосвіти</u>	202
Бобик Л. Методы работы с аудиовизуальными текстами на уроках литературы	202
Галченков А., Галченкова О. Медиаобразование в средней школе. Принципы работы с текстом	205
Захарчук Т. Методика застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів	207
Фінклер Ю. Медіаосвіта як чинник атестацій українських медій	211
<u>Ігровий аспект медіаосвіти</u>	214
Загорулько Г. Комп'ютерні лінгвістичні ігри	214
<u>Проблеми формування медіакомпетентності особистості</u>	218
Бекназарова С. Экспертная медиаобразовательная система как эвристический инструмент для формирования медиакомпетентности	218
Латишев О. Критерии оценки результатов дистанционного курса для сотрудников интернатного учреждения по социальной адаптации детей-сирот	220
Харибіна Н. Побудова індивідуального освітнього маршруту учнів засобами медіатехнологій – ефективний шлях до успішного майбутнього	222
Шроль Т. Формування медіаграмотності студентів педагогічних спеціальностей у контексті ІКТ-освіти	226
<u>Медіабезпека як актуальний напрям медіаосвіти: теорія і практика</u>	229
Грисюк В. Еротика у чоловічому журналі PLAYBOY: естетико-поліграфічний аналіз	229
Демура С., Латышев О. Медиабезопасность сферы историко-художественного краеведения в социализации детей-сирот	232
Козак Т. Медіаосвіта як необхідна складова підготовки майбутніх учителів початкової школи	237
Латышев О., Байер Е. Медиабезопасность как условие формирования жизнестойкости детей-сирот в процессе туристско-краеведческой деятельности	241
Латышев О., Петрова Е. Медиабезопасность в социализации детей-сирот средствами экологического краеведения	244
Папернова Т. Діяльність навчального закладу з формування навичок безпечної роботи в мережі Інтернет	247
<u>Дитина в сучасному медіапросторі: проблеми та шляхи їх розв'язання</u>	251
Антонюк Д. Ребёнок и медиа. Вред или польза?	251
Городецька О. Безпека дітей в Інтернеті	253
<u>Психолого-педагогічні аспекти застосування засобів мас-медіа в освіті</u>	257
Мироненко А. Психологічний аналіз медіа продуктів як медіадидактична технологія	257
Інформація про авторів	261
Зміст	266

